غەفوور مەخمووری

بەعەرەبکردنی کوردستان

بەعەرەبکردن، مەترسییەکانی، بەرەنگار بوونەوەی

چاپی چوارەم

هەولێر کوردستان 2020

بەعەرەبکردنی کوردستان

بەعەرەبکردن - مەترسییەکانی - بەرەنگار بوونەوەی

غەفوور مەخمووری

چاپی چوارەم

هەولێر باشووری کوردستان 2020

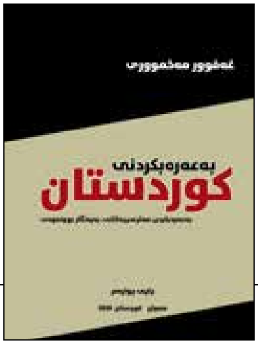

بەعەرەبکردنی کوردستان

■

نووسینی: غەفوور مەخمووری

■

گرافیك و دیزاین: لوقمان رەشیدی

■

چاپی چوارەم ٢٠٢٠

■

چاپخانە: تاران

■

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکانی هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردنی (٥٦٤)ی ساڵی ٢٠٢٠ ی پێدراوە.

ئەم بەرهەمە پێشکەشە بە:

- منداڵەکانم (زیلان، زنار، یاد).

- دایکی زیلان.

غەفوور مەخمووری

پێڕست

پێشەکی چاپی چوارەم **٧**

پێشەکی چاپی سێیەم **١١**

پێشەکی چاپی دووەم **١٥**

پێشەکی چاپی یەکەم **١٩**

فەسڵی یەکەم

بەعەرەبکردنی کوردستان

بەشی یەکەم هاتنی عەرەب بۆ کوردستان ٢٦

بەشی دووەم قۆناغەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان ٣٦

قۆناغی یەکەم ١٩٢٥- ١٩٥٨ سەردەمی پاشایەتی ٤٠

قۆناغی دووەم ١٩٥٨- ١٩٧٤ سەردەمی کۆماری ٤٥

قۆناغی سێیەم ١٩٧٤- ١٩٩٠ سەردەمی بەعس ٥٥

چەند بەڵگەنامەیەك ٧١

قۆناغی چوارەم ١٩٩١ - تا ئێستا پاش راپەڕین ٧٤

بەشی سێیەم بەعەرەبکردنی رۆژئاوای کوردستان ٩٩

بەشی چوارەم بەعەرەبکردنی کوردەکانی لوبنان ١١٤

فەسڵی دووەم

مەترسییەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان

مەترسییەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان ١٢٢

فەسڵی سێیەم

بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستان

بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستان ١٤٠

ئەنجام

ئەنجام ١٥٨

پاشکۆکان

١-پاشکۆی بەڵگەنامەکان ١٦٢

٢- پاشکۆی نەخشەکان ٣٠٩

٣- پاشکۆی وێنەکان ٣٢٥

سەرچاوەکان ٣٣٩

پێشەکی چاپی چوارەم

ئــەوەی بەردەســتتان چاپــی چوارەمــی کتێبــی (بەعەرەبکردنــی کوردســتان)ە، چاپــی یەکەمــی لــە کۆتایــی ٢٠٠٢ و چاپــی دووەمــی لــە ســاڵی ٢٠٠٦ بــووەو، چاپــی ســێیەمیشی لــە ســاڵی ٢٠١٠ بــووە، هــەر لــە ســاڵی ٢٠٠٦ دا ئــەم کتێبــە وەرگێردراوەتــە ســەر زمانــی عەرەبــی و لەلایــەن دەزگای ئــاراس چــاپ و بڵاوکراوەتــەوە، هەروەهــا ســاڵی ٢٠١٣ بــۆ دووەم جــارو ســاڵی ٢٠٢٠ بــۆ سـێیەم جـار چاپـی (تعریـب کوردسـتان) کراوەتـەوە لـە هـەر پێنـج چاپەکـەی پێشـوودا (سـێ جـار بـە کـوردی و دوو جـار بەعەرەبـی) هیـچ دانەیەکـی لـە بـازاڕدا نەمـاوە و، ماوەیەکـە خوێنـەری خۆشەویسـت و دۆسـتان داوام لێدەکـەن کـەوا جارێکـی دیکـە چاپـی بکەمـەوە، دیـارە هـەر کتێبێـك کـە بـەم شـێوەیە لەلایـەن خوێنـەرەوە پێشـوازی لێبکـرێ دەبێتـە جێـی بایـەخ و گرنگـی بـۆ زۆر لایەنـی دیکـە، هـەر بۆیـە (دادگای بـاڵای تاوانەکانـی ئێـراق) وەك سـەرچاوەیەکی بـاوەڕ پێکـراو لـە کەیسـی جینۆسـاید (پاکتـاوی نـەژادی) پشـتی بـەم کتێبـە بەسـت و داواشـی کـرد کـە نووسـەری ئـەم کتێبـە وەکـو شـایەدی سـەلماندن لـە دادگاکـە ئامادەبێـت بـۆ سـەلماندنی تاوانـی تاوانبارانـی (بەعەرەبکردنـی کوردسـتان) و

جینۆسـاید، بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٧٠)، ئەوەبـوو ڕۆژی ٢٠٠٩/٥/٢٦ لـە دادگای بـاڵای تاوانەکانـی ئێراقـی فیـدراڵ لـە بەغـدا ئامادەبـووم، وێـڕای پێشکەشـکردنی شـایەدییەکەم بەسـەدان بەڵگەنامەشـم سـەبارەت بـەم کەیسـە پێشکەشـی دادگا کـردو بەڕێـز سـەرۆکی دادگا لـە کاتـی دادگاییکردنەکـەدا گوتـی دەتوانـی کـەوا ئـەم کتێبەیـش وەکـو داکۆکینامەیەکـی گرنـگ پێشـکەش بـە دادگا بکەیـت، منیـش پێشکەشـی دادگام کـرد، دوای تـەواو بوونـی دادگاییکردنەکـە و دەرچوونـی بڕیـاری دادگا دەرهـەق بەتاوانبارانـی ئـەم کەیسـە بەڕادەیەکـی بـاش پشـت بـەم کتێبـە و شـایەدی و بەڵگەنامەکانـم بەسـترابوو، ئـەوەی ئـەم کتێبـەی کردۆتـە جێـی بـاوەڕو متمانـە بەکارهێنانـی سـەرچاوەی زۆرو بەڵگەنامـەی باوەڕپێکـراوو داتـای وردو زانیـاری دروسـتە، لـە هەمـان کاتـدا تاکـە لێکۆڵینـەوەی گشتگیریشـە کـە بەشـێوەیەکی ئەکادیمـی لەسـەر بەعەرەبکردنـی کوردسـتان نووسرابـێ.

چاپکردنـەوەی ئـەم کتێبـە لـەم کاتـەدا بایەخـی خـۆی هەیـەو کەلێنێـك لـە کتێبخانـەی کوردیـدا پـڕ دەکاتـەوەو، خوێنـەرو لێکۆڵەریـش سـوودی لێوەردەگـرن، لـە هەمـان کاتـدا ئەگـەر سـەیر بکەیـن ڕەوشی ناوچـە بەعەرەبکـراوەکانی کوردسـتان هـەروەک خۆیـان مـاون و لـە هەنـدێ رووەوە خراپتریـش بـوون، ئـەوەش ئـەو راسـتییە دەسـەلمێنێت کـەوا هیـچ دەسـەڵاتێکی عێراقـی نـە لـە ئێسـتاو نـە لـە ئاینـدەدا ئامـادە نییـە چارەسـەری پـرسی ئـەو ناوچانـە بـکات، لـە دوای رووخـانی رژێمـی بەعـس لـە ٩ / ٤ / ٢٠٠٣ تـا ئێسـتا کـە لـە کۆتاییـەکانی ٢٠٢٠ دایـن کۆمەڵـێ بەڵێـن بـە کـورد درا بـۆ چارەسـەری پـرسی ئـەو ناوچانـە بـەڵام هەمـوو بەڵێنـەکان درۆ بـوون و هیچیـان لـێ شـین نەبـوو.

لێـرەدا دەمەوێـت ئامـاژە بـەوە بکـەم کـەوا ئـەو ماوەیـەی بەهـۆی بڵاوبوونـەوەی ڤایـرۆسی کۆرۆنـا لـە ماڵـەوە ماینـەوەو خۆمـان کەرەنتینەکـرد، زۆربـەی کاتـەکان خۆمـان بـە نووسـین و خوێندنـەوە خەریـک کـرد، بیرمـان لـەوە

کـردەوە کـەوا ئـەم کتێبـە بـۆ چاپـی چـوارەم ئامـادە بکەیـن، واتـە ئامـادەکاری چاپکردنـەوەی ئـەم کتێبـەش یەکێکـە لـەو کارانـەی کـەوا لـە زەمـەنی کۆرۆنـا و لـە کەرەنتینـەدا ئامادەکـراوە، ئومێـد دەکەیـن جێـی رەزامەنـدی هەمـوو لایەکتـان بێـت.

هیڤیـدارم چاپـی چوارەمـی (بەعەرەبکردنـی کوردسـتان) وەکـو چاپـی یەکـەم و دووەم و سـێیەم جێـی رەزامەنـدی هەمـوو لایەکتـان بێـت، ئومێدیـش دەکـەم کـە ئێـوەی خۆشەویسـت بەسـەرنج و رەخنـە و تێبینییەکانتـان کتێبەکـە دەوڵەمەندتـر بکـەن و ئـەوەی مـن بیـرم بـۆی نەچـووە ئێـوە بـە بیـرم بێننـەوە، لەبەرئـەوەی بەدڵنیاییـەوە هیـچ کارێـك لـە ناتـەواوی بـەدەر نییـە.

غەفوور مەخمووری

١ / ٨ / ٢٠٢٠

پێشەکی چاپی سێیەم

ئــەوەی بەردەســتتان چاپــی ســێیەمی کتێبــی (بەعەرەبکردنــی کوردســتان) ە، چاپــی یەکەمــی لــە کۆتایــی ٢٠٠٢ و چاپــی دووەمیشــی لــە ســاڵی ٢٠٠٦ بــووەو، هــەر لــە ســاڵی ٢٠٠٦دا ئــەم کتێبــە وەرگێردراوەتــە ســەر زمانــی عەرەبــی و لەلایــەن دەزگای ئــاراس چــاپ و بڵاوکراوەتــەوە، لــە هــەر ســێ چاپەکــە (دوو جــار بــە کــوردی و یــەك جــار بــە عەرەبــی) هیــچ دانەیەکــی لــە بــازاڕدا نەمــاوەو ماوەیەکــە خوێنــەری خۆشەویســت و دۆســتان داوام لێدەکــەن کــەوا جارێکــی تــر چاپــی بکەمــەوە، دیــارە هــەر کتێبێــك بــەم شــێوەیە لەلایــەن خوێنــەرەوە پێشــوازی لێبکرێ دەبێتــە جێــی گرنگــی و بایــەخ بــۆ زۆر لایەنــی تــر، هــەر بۆیــە (دادگای بــاڵای تاوانەکانــی ئێــراق) وەك ســەرچاوەیەکی بــاوەڕ پێکــراو لــە کەیســی (پاکتــاوی نــەژادی) پشــتی بــەم کتێبــە بەســت و داواشــی کــرد کــە نووســەری ئــەم کتێبــە وەکــو شــایەدی ســەلماندن لــە دادگاکــە ئامادەبێــت بــۆ ســەلماندنی تاوانــی تاوانبارانــی (بەعەرەبکردنــی کوردســتان)، بڕوانــە بەڵگەنامــەی ژمــارە (٧٠)، ئەوەبــوو رۆژی ٢٠٠٩/٥/٢٦ لــە دادگای بــاڵای تاوانەکانــی ئێراقــی فیــدراڵ لــە بەغــدا ئامادەبــووم، وێــڕای پێشکەشــکردنی شــایەدییەکەم بەســەدان بەڵگەنامەشــم

سەبارەت بەم کەیسە پێشکەشی دادگا کردو بەڕێز سەرۆکی دادگا لە کاتی دادگاییکردنەکەدا گوتی دەتوانی کەوا ئەم کتێبەیش وەکو داکۆکینامەیەکی گرنگ پێشکەش بە دادگا بکەیت و منیش پێشکەشی دادگام کرد، دوای تەواو بوونی دادگاییکردنەکەو دەرچوونی بڕیاری دادگا دەرهەق بەتاوانبارانی ئەم کەیسە بەڕادەیەکی باش پشت بەم کتێبەو شایەدی و بەڵگەنامەکانم بەسترابوو، ئەوەی ئەم کتێبەی کردۆتە جێی باوەڕو متمانە بەکارهێنانی سەرچاوەی زۆرو بەڵگەنامەی باوەڕپێکراو داتای وردو زانیاری دروستەو، تاکە لێکۆڵینەوەی گشتگیریشە کە بەشێوەیەکی ئەکادیمی لەسەر بەعەرەبکردنی کوردستان نووسرابێ.

چاپکردنەوەی ئەم کتێبە لەم کاتەدا بایەخی خۆی هەیەو کەلێنێك لە کتێبخانەی کوردیدا پڕ دەکاتەوەو، خوێنەرو لێکۆڵەریش سوودی لێوەردەگرن.

لەکۆتاییدا زۆر سوپاسی (دەزگای وەرگێڕان) دەکەم کە سەرەڕای کارە باشەکانی خۆی ئەرکی چاپکردنی ئەم کتێبەشی گرتە ئەستۆ، هیڤیدارم چاپی سێیەمی (بەعەرەبکردنی کوردستان) وەکو چاپی یەکەم و دووەم جێی رەزامەندی هەموو لایەکتان بێت و، ئومێدیش دەکەم کە ئێوەی خۆشەویست بەسەرنج و رەخنەو تێبینییەکانتان کتێبەکە دەوڵەمەند تر بکەن و ئەوەی من بیرم بۆی نەچووە ئێوە بە بیرم بێننەوە، لەبەرئەوەی بەدڵنیاییەوە هیچ کارێك لە ناتەواوی بەدەر نییە.

غەفوور مەخمووری

٢٠١٠/٦/١٢

هەولێر- باشووری کوردستان

چاپی سێیەم
2010
غەفوور مەخمووری
بە عەرەبکردنی
کوردستان
بە عەرەبکردن
مەترسییەکانی بەرەنگاربوونەوەی

غفور مخموري
تعريب
كوردستان
التعريب - المخاطر - المواجهة
الطبعة الثالثة
مزيدة ومنقحة
أربيل كوردستان 2020

پێشەکی چاپی دووەم

لەکۆتایی ساڵی ٢٠٠٢دا؛ کە کتێبی (بەعەرەبکردنی کوردستان)مان چاپ و بڵاوکردەوە، لە ماوەیەکی کەمدا لە بازاڕ و کتێبخانەکانی کوردستاندا نەمایەوەو پێشوازییەکی گەرمی لێکرا، لەبەرئەوەی ئەم کتێبە تاکە لێکۆڵینەوەی زانستییە کە بەشێوەیەکی گشتگیر لەسەر بەعەرەبکردنی کوردستان نووسرابێت، بۆیە خوێنەریش بەردەوام بەدوایدا دەگەڕێت، زۆر جار لەلایەن دۆست و هەڤاڵان و خوێنەران داوام لێکراوە کە کتێبەکە چاپ بکەمەوە، منیش لەم دواییەدا وەك بەدەنگەوە چوونی خوێنەران بڕیاری چاپکردنەوەی کتێبەکەمدا و، (لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستان)یش بە سوپاسەوە ئەرکی چاپکردنەوەکەی گرتە ئەستۆ.

چاپکردنەوەی ئەم کتێبە لەم قۆناغەدا گرنگی خۆی هەیە، بۆ ئەوەی نەوەی ئێستاو دوارۆژ تاڵی و ناخۆشییەکانی ڕۆژانی ڕابردوویان لە بەرچاو بێت و پەندی لێوەربگرن، ئەمە لە لایەك؛ لە لایەکی تر ڕاستە ئێستا ڕژێمی بەعسی عێراق ڕووخاوەو لەسەر کار نەماوە بەڵام تائێستاش سیاسەتی بەعەرەبکردن بەشێوازی جیاجیا درێژەی هەیەو دەسەڵاتدارانی ئێستای عێراق

لــە هەوڵــی جێبەجێکردنــی ئــەم سیاســەتەدان، ئەمــەش ئــەوە دەســەلمێنێ کــە عەقلییەتــی عەرەبــی نەگــۆڕاوەو هەمــان عەقلییەتــی بەرێیــەو، بــۆی بلوێــت لــە دەســەڵاتی پێشــوو خراپــتر دەکات، ئــەوا هەمــوو لایەکــمان دەبینیــن کــە هەڵوێســتی دەســەڵاتی عەرەبــی لەســەر پرســی کەرکــوك و مەخمــوورو خانەقیــن و شــنگاڵ چییــە؟ مــاددەی ٥٨ لــە TAL کــە تایبەتــە بــە ئاســاییکردنەوەی ناوچــە عەرەبکراوەکانــی کوردســتان تــا ئێســتا جێبەجێنەکــراوەو دیاریــش نییــە کــە جێبەجێــی دەکــرێ یــان نــا؟! لــەم روانگەیــەوە چاپکردنــەوەی ئــەم کتێبــە ســوودی خــۆی دەبێــت بــۆ ناســاندنی زیاتــری سیاســەتی بەعەرەبکــردن و مەترســییەکانی و خــۆ ئامادەکردنــی گەلــی کوردســتان بــۆ چۆنییەتــی بەرەنگاربوونــەوەی ئــەو سیاســەتە گڵاوە، لەبەرئــەوەی لــە فەســڵی ســێیەمی کتێبەکــەدا رێگاکانــی بەرەنگاربوونــەوەی سیاســەتی بەعەرەبکردنــی کوردســتانمان خســتۆتەڕوو.

هیواداریــن چاپــی دووەمیــش وەك چاپــی یەکــەم جێــی رەزامەندیتــان بێــت و، ئێــوەی بەڕێزیــش بــە ســەرنج و پێشــنیارو رەخنــە کتێبەکــە دەوڵەمەندتــر بکــەن و، ناتەواوییەکانــی تــەواو بکــەن، لەبەرئــەوەی هیــچ کارێــك بــێ کــەم و کورتــی و ناتــەواوی نابێــت.

غەفوور مەخمووری

٢٠٠٦/٤/١٤

هەولێر- باشووری کوردستان

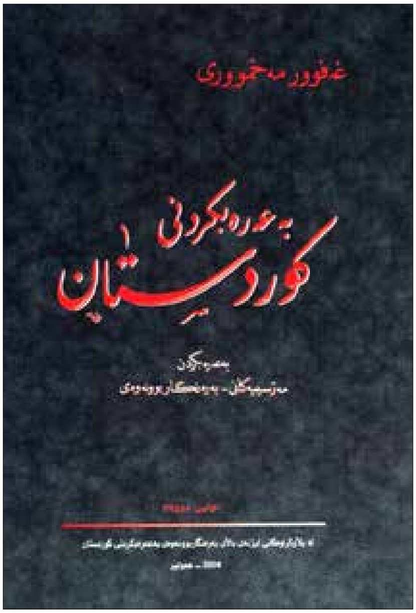
غفوور مەخمووری
بەعەرەبکردنی
کوردستان
بەعەرەبکردن
مەترسییەکان - بەرەنگاربوونەوەی

غفور مخموري
تعريب كوردستان
التعريب - المخاطر - المواجهة

پێشەکی چاپی یەکەم

بەعەرەبکردنــی کوردســتان تاوانێکــی گەورەیــە دژی نەتــەوەی کــورد کــە لەلایــەن داگیرکەرانــی کوردســتان ئەنجامەدرێــت و بۆتــە هەڕەشــەیەکی گــەورە لەســەر ئێســتاو دوارۆژی ئاسایشــی نەتەوەیــی کوردســتان و، تــا ئێســتا زۆر کــەم لــە بارەیــەوە نــووسراوە، کــە دەبــووا زۆری لەســەر بنووسرێــت و لــە هەمــوو رووێکــەوە لێبکۆڵرێتــەوە.

لــە دوای ئــەوەی لــە پــاش شــەڕی یەکەمــی جیهانــی کوردســتان دابەشــی ســەر چــوار دەوڵەتــی داتــاشراو (عێــراق، ئێــران، تورکیــا، ســوریا) کــراو، باشــووری کوردســتان بەعێراقــی عەرەبــی و رۆژئــاوای کوردســتانیش بــە ســوریای عەرەبییــەوە لکێــنران، هەریــەك لــە عێــراق و ســوریا کەوتنــە بەعەرەبکردنــی کوردســتان و لــەم پێناوەشــدا هەمــوو شــێوازێکی دژ بەمرۆڤانەیــان پیادەکــردو دەســتیان لــە هێــرش و تــاڵان و قڕکردنــی کــورد نەپاراســت و ئــەوەی لــە دەســتیان هــات لــە دژی کــورددا کردیــان و، ئێســتاش لەســەر ئــەو سیاســەتەیان بەردەوامــن و درێــژەی پێــدەدەن.

لــە هەمــان کاتــدا لــە باکــووری کوردســتاندا رژێمــی داگیرکــەری تورکیــا کەوتۆتــە بەتورککردنــی کــوردو، لــە رۆژهەڵاتــی کوردستانیشــدا رژێمــی داگیرکــەری

ئێـران كەوتۆتــە بەفارســكردنی كــورد، بــەم شـێوەیە داگیركەرانــی كوردســتان لــە هــەر چــوار لاوە هەوڵــی تواندنــەوەی نەتەوەكەمــان دەدەن.

وەك لــە پێشــەوە ئاماژەمــان پێــدا، تــا ئێســتا زۆر كــەم لەســەر ئــەم تاوانــەی داگیركەرانــی كوردســتان نــووسراوەو، بایەخێكــی تــەواوی پێنــەدراوە، كــە دەبــوا پرســێكی وا چارەنووســاز تــا ئێســتا چەندیــن لێكۆڵینــەوەی ئەكادیمــی لــە بــارەوە بكرابووایــە، بــەڵام ئەگــەر ســەرنج بدەیــن جگــە لــە چەنــد نووســین و وتــارو نامیلكەیــەك شــتێكی تــر شــك نابەیــن، ئــەوە لــە لایــەك، لــە لایەكــی تــرەوە گەورەیــی مەترســی و هەڕەشــەكانی ئــەو پیلانــەو دڕندەیــی داگیركەرانــی كوردســتان وایانكــرد، كــە ئــەم لێكۆڵینەوەیــە لەســەر تــاوان و پیلانــی راگواســتن و بەعەرەبكردنــی كوردســتان بەئەنجــام بگەیەنــم. لێكۆڵینەوەكــەم دابەشــی ســەر ســێ فەســڵ كــردووە:

فەسـڵی یەكــەم؛ لــە چــوار بــەش پێكهاتــووە، لــە بەشــی یەكەمــدا باســم لــە هاتنــی عــەرەب بــۆ كوردســتان كــردووەو، لــە فتوحاتــی ئیسـلامی لــە ١٦ی كۆچــی بەرامبــەر ٦٣٧ی زاینییــەوە دەســتم پێكــردووە، لەبەرئــەوەی پێــش ئــەو مێــژووە عــەرەب لــە كوردســتاندا بوونــی نەبــووەو، لەگــەڵ هاتنــی ئیســلام بــۆ ناوچەكــە وردە وردە عــەرەب هاتۆتــە ناوچەكــە. دواتــر لــە فەســڵەكانی تــری ئــەم كتێبــە باســم لــە كاریگــەری هاتنــی عــەرەب بــۆ كوردســتان بــۆ ســەر بەعەرەبكردنــی كوردســتان كــردووە، بەبــاوەڕی مــن لــە دوای كۆچــی دوایــی پێغەمبــەری ئیســلام محەممــەد(د.خ)، دەســەڵاتی ئیســلام لــە زۆربــەی ســەردەمەكانی دەســەلاتدارێتی لــە پراكتیكــدا سروشــتێكی مرۆیــی وەرگرتــووەو هەڵــەی مرۆیشــی تێكەوتــووە، ئەگــەر ســەیر بكەیــن قۆناغــی دوای پێغەمبــەر(د.خ) لــە ئیســلامدا قۆناغێكــی جیــا لــە قۆناغــی پێشــووی خۆیەتــی، لــە قۆناغــی دواییــدا زیاتــر كار بــۆ پاوانكردنــی دەســەڵات و فراوانكردنــی ســنووری دەســەڵات كــراوەو هــەر لــەم پێناوەشــدا لــە

چـوار خەلیفـە سـێیانیان تیـرۆر کـراون (عەلـی کـوڕی ئەبـو تالـب، عومـەری کـوڕی خەتـاب، عوسـمانی کـوڕی عەفـان)، تەنهـا (ئەبوبەکـری سـددیق) تیـرۆر نەکـراوەو کۆچـی دوایـی کـردووە. قۆناغـی فتوحاتـی ئیسـلامیش لـە دوای کۆچـی دوایـی پێغەمبـەر(د.خ) دەسـتی پێکـردووە. لـە بەشـی دووەمـدا باسـم لـە قۆناغەکانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان کـردووەو لـە دروسـتکردنی دەوڵەتـی عێراقـەوە دەسـتم پێکـردووەو دابەشـی سـەر چـوار قۆناغـم کـردووە (سـەردەمی پاشـایەتی، سـەردەمی کۆمـاری، سـەردەمی بەعـس، دوای راپەڕیـن)و شـێوازەکانی بەعەرەبکردنـی هەریـەك لـەو قۆناغانـەم خسـتۆتە ڕوو و باسـم کـردوون. لـە بەشـی سـێیەمدا باسـم لـە بەعەرەبکردنـی رۆژئـاوای کوردسـتان (کوردسـتانی بندەسـتی سـوریا) کـردووەو شـێوازەکانی بەعەرەبکردنـی ئـەو بەشـەی کوردستانیشـم خسـتۆتە روو و باسـم کـردوون. لـە بەشـی چوارەمیشـدا باسـم لـە بەعەرەبکردنـی کوردەکانـی لوبنـان کـردووە.

لـە فەسـڵی دووەمـدا؛ مەترسـییەکانی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لەسـەر بـوونی کـوردو تایبەتمـەندییـە نەتەوەییـەکانی (خـاك، زمـان، مێژوو- داب و نـەریت، هەسـتی هاوبـەش) خراوەتـە ڕوو و بەجیـا باسـی هـەر یەکێکیانـم کـردووە.

لـە فەسـڵی سێیەمیشـدا؛ باسـم لـە شـێوازەکانی بەرەنـگار بوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان کـردووەو چەنـد شـێوازێکم بـۆ ئـەم مەبەسـتە خسـتۆتە روو. لـە کۆتایـی هـەر سـێ فەسڵیشـدا ئەنجامـی لێکۆڵینەوەکـەم لـە (١٤) خاڵـدا چـڕ کردۆتـەوە.

هەروەهـا لـە کۆتایـی لێکۆڵینەوەکـەدا سـێ پاشـکۆ خراونەتـە روو، یەکێکیـان تایبەتـە بـە کۆمەڵـێ بەڵگەنامـە کـە گوزارشـت لـە راگواسـتن و قڕکردنـی کـوردو تاڵانکردنـی سـامانی کوردسـتان و هێنانـی عـەرەب بـۆ کوردسـتان و نیشـتەجێکردن

(استیطان)یان لە کوردستان دەکات و، پاشکۆی دووەمیش تایبـــەتە بـــە چەنـــد نەخشـــەیەك، پاشـکۆکەی تریـش تایبەتـە بـە کۆمەڵـی وێنـەی فۆتۆگـــرافی کـــە بریتییـــە لـە خسـتنەڕووی چەنـد شـارو ناوچەیەکـی کوردسـتان و هەنـدێ گونـدی رووخـاوی کـوردان کـە لەلایـەن رژێمـی فاشـی عێراقـەوە کاولکـراون.

لێرەدا؛ دەمەوێ دوو خاڵ بۆ خوێنەری خۆشەویست روون بکەمەوە:

١-لـەم کتێبـەدا بـاس لـە راگواسـتن و بەعەرەبکردنـی کوردسـتان کـراوە، بـەڵام لەبەرئـەوەی راگواسـتن شـێوازێکی بەعەرەبکردنـەو بەمەبەسـتی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان ئەنجامـدراوە، بۆیـە کتێبەکـە نـاوی (بەعەرەبکردنـی کوردسـتان)ە.

٢-بەعەرەبکـردن هەنـدێ جـار بـە (پاکتـاوی نـەژادی) باسـی لێوەدەکرێـت، بـەڵام لەبەرئـەوەی کـە (پاکتـاوی نـەژادی) دژی کـورد ئەنجامدرابێـت بـۆ ئـەوە بـووە بەعەرەببکـرێ، بۆیـە دەسـتەواژەی (بەعەرەبکـردن)م بـەکار هێنـاوە، دواتـر ئـەو دەسـتەواژەیە (بەعەرەبکـردن) بۆتـە دەسـتەواژەیەکی سیاسـی و چۆتـە نێـو فەرهەنگـی سیاسـی کوردسـتان.

لەکۆتاییـدا؛ هیـوادارم بـەم کارەم توانیبێتـم خزمەتێکـی بچـوك پێشـکەش بەنەتەوەکـەم بکـەم و هەنـدێ راسـتی بـۆ نـەوەی ئێسـتاو داهاتـوو روون بکەمـەوە. شـارەزایانی بەڕێزیـش بەسـەرنج و پێشـنیارو لەسـەر نووسـین دەتوانـن زیاتـر کارەکـەم دەوڵەمەنـد بکـەن، لەبەرئـەوەی هیـچ کارێـك بـێ کـەم و کـوڕی نابێـت.

غەفوور مەخمووری

٢٦-٢٧/٩/٢٠٠٢

هەولێر - باشووری کوردستان

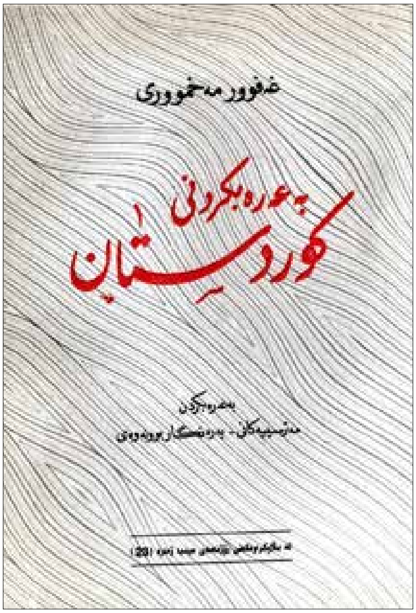
غەفوور مەخمووری
بەعەرەبكردنی كوردستان

غفور مخموري
تعريب كوردستان
التعريب المخاطر المواجهة
ترجمة

فەسڵی یەکەم

بەعەرەبکردنی کوردستان

بەشی یەکەم
هاتنی عەرەب بۆ کوردستان

زۆربەی زۆری سەرچاوە مێژووییەکان ئاماژە بەوە دەکەن، کە تا پێش هاتنی ئیسلام بۆ ناوچەکە (واتە کاتی فتوحاتی ئیسلامی) عەرەب لە ناوچەکەدا بوونی نەبووەو، رووباری فرات سنووری نێوان کوردو عەرەب بووەو، عەرەب لەو بەرەی فراتەوە بوونیان نەبووە، بەلاّم لەگەڵ دەستپێکردنی فتوحاتی ئیسلام بۆ کوردستان لە ساڵی ١٦ی کۆچی بەرامبەر ٦٣٧ی زایینیدا، عەرەب لە فرات پەڕیوەتەوەو هاتۆتە ناوچەکە. (تا هەزارەی یەکەمی پێش زایین هیچ بەڵگەیەك لەسەر بوونی عەرەب لە عێراقدا نییە)[1] بەلاّم وەك ئاماژەم پێدا لەگەڵ هاتنی ئیسلام بۆ ناوچەکە وردە وردە عەرەبیش روویان لە ناوچەکە کرد. (هەڵکشانی عەرەب بۆ سەر

١ -جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیۆپۆلەتیکیی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق. . . ل١٧٧.

عێراق لە سەردەمی فەتحی ئیسلامیدا لە سەدەی حەوتەمی زایینی دا گەورەترین رووداوە سەبارەت بەپێكهاتەی رەگەزی دانیشتوانی عێراق)[٢].

موسڵ كە سەنتەری ویلایەتی موسڵ (باشووری كوردستان) بوو، تا پێش هاتنی ئیسلام لە ١٦ی كۆچیدا (٦٣٧ی زایینی) تەنها سێ گەڕەك بووە (گەڕەكی زەردەشتییەكان، گەڕەكی یەهودییەكان و گەڕەكی مەسیحییەكان). بەڵام كە لە سەردەمی عومەری كوڕی خەتاب دا هێرشی هۆزە عەرەبەكان بەسەرپەرشتی (عياض بن غنم الاشعري)و (عمرو بن جند) بۆ ناوچەكە دەستی پێكرد، ژمارەیەك خێزانی عەرەب هێنرانە ناوچەكە، دیارە ئەو هاتنەی عەرەبەكانیش بێ بەرەنگار بوونەوە نەبووە، بەڵكو كورد بۆ بەرگریكردن لە خۆی و خاكی رووبەڕووی هێرشەكان وەستاوەتەوە، (عمرو بن جند)یش لەم هێرشانەدا كوژراوەو دوای ئەو خالیدی كوڕی وەلید هێرشی هێناوەو دوای شەڕەكە هۆزێكی عەرەبیان بەناوی (خەزرەج) هێناوەتە موسڵ و یەكەم گەڕەك و یەكەم مزگەوت بەناوی (خەزرەج) لە موسڵ دروستكراون.

هاتنی هۆزە عەرەبەكان بۆ ناوچەكە، جگە لە نیشتەجێبوونیان زیانی زۆریشیان بەدانیشتوانی ناوچەكە گەیاندووە (فەیلەسوفی ناسراوی عەرەب ئیبن خەلدون «١٣٣٢-١٤٠٦» لەو باوەڕەدایە كە عەرەب دەست بەسەر هەر وڵاتیكدا بگرێت ویرانی دەكات، چونكە بەڕای ئەو عەرەب نەتەوەیەكی وەحشیە. سروشتەكەیان ئەوەیە كە شتی ناو دەستی خەڵك بڕفێنن و رزقیان لە سایەی شمشێرەكانیاندایەو نەك هەر سل لە وە ناكەنەوە كە ماڵ و سامانی خەڵك بەرن، بەڵكە هەركە چاویان بەماڵ و سامانی خەڵك

٢ -هەمان سەرچاوە. . ل١٧٧-١٧٨.

کـەوت تاڵانـی دەکـەن)[3][4].

هاتنـی سـوپای عـەرەب بـۆ کوردسـتان و تاڵانکردنـی مـاڵ و سـامانی کـوردو وێرانکردنـی وڵاتەکـەی گیانـی بەرەنگاربوونـەوەی کـوردی خـورت کـردووەو، کـورد لـەو سـەردەمدا بەکۆمەڵـێ راپەڕیـن و هێـرش رابـووەو بـێ وەڵام نەماوەتـەوە. (کاتێـك ئیسـلام لـە سـاڵی ١٨هــ «٦٣٩ز»دا گەیشـتە کوردسـتان، کـوردەکان ماوەیەکی دوورو درێـژ دژی ئـەم ئاینـە نـوێ یـە جەنـگان. تـا ئـەوڕۆش گەلـەك گۆڕسـتان لـە کوردسـتاندا هـەن، کـە هەندێکیـان بەگۆڕسـتانی ئەسـحابەو هەندێکـی دییـان بەهـی کافـران[5] نێودەبرێـن)[6].

لەسـەردەمی موعتەسـەم دوای مردنـی مەئمـون لـە سـاڵی ٨٣٣ز-٢١٨ی کۆچـی جـەعفـەری کـوڕی حەسـەنی داسـنی کـە مێرخاسـێکی کـورد بـوو، لـە دەسـەڵاتی ئـەو کات یاخـی بـوو، بـەردەوام لـە بەرەنگاریـدا بـوو تاسـاڵی ٨٣٩ز لـە شـەڕێکی قورسـدا لـە چیـای مەقلـوب کـوژرا. هەروەهـا لـە سـەردەمی (المکتفی باللّـه) ٢٩٤ی ك ٩٠٦ی زایینـی کـە ئـەو کات حەمدانییـەکان فەرمانـڕەوای موسـڵ بـوون، زوڵمێکـی زۆریـان لـە کـورد دەکـرد، ئەوەبـوو بارودۆخەکـە تەقییـەوەو محەمـەدی کـوڕی بیـلال کـە کوردێکـی نـاسراوی ئـەو کات بـوو لـە

---

٣ - رەفیق سابیر، ئیمپراتۆریای لم. ل٣٣.

٤ - ئێسـتاش سـوپای عـەرەب وا رەفتـار دەکات وەك ئـەوەی کـە لـە سـاڵی ١٩٨٨ لـە شـاڵاوە بەدناوەکانـی ئەنفالـدا جگـە لـە وێـران کردنـی گونـدو شـارەکانی کوردسـتان مـاڵ و سـامانی کوردیشـیان بەتـاڵان دەبـردو، تـاکار گەیشـتە ئـەوەی کـە ژمارەیەکـی زۆری ئافرەتەکانیشـمان بەتـاڵان ببـەن و ١٨٢ هـەزار مرۆڤیشـمان بـێ سـەرو شـوێن بکـەن. هەروەهـا لـە سـاڵی ١٩٩٠ لـە کاتـی گرتنـی کوێـت، سـوپای عێـراق کەوتە تاڵانکردنـی مـاڵ و سـامانی خەڵکەکـەو دەسـتدرێژی کردنـە سـەر ئافرەتەکانیـان. (غ.م).

٥ - گوڕستانی کافران، مەبەست لە گۆڕستانی ئەو کوردانەن کە لە شەڕی دژ بەئیسلامدا کوژراون.

٦ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی . . ل٧٦.

دژیــان راپــەڕی و سەرپەرشــتی راپەڕینێکــی فراوانــی کــرد لــە دژیانــدا[7][8]. لــەو ســەردەمەدا پەیوەنــدی و تێکەڵــی عەشــیرەتیی لــە لای کــوردان بایەخــی خــۆی هەبــوو زۆر جــار هــاوکاری یەکتریــان دەکــرد. (لەســەردەمی هێرشــی عەرەبــەکان لــە ســەدەی حەوتــەم دا کوردســتان چەشــنە نەزمێکــی هــەرەوەزی تێــدا مابــوو و لادێــی کوردســتان پێوەندییەکانــی عەشــیرەتگەری بــۆ خــۆی پاراســتبوو)[9].

مامۆســتا جەمــال نەبــەز لــە کتێبەکــەی (کوردســتان و شۆڕشــەکەی)دا باســی شــەڕو شــۆڕش و رووبــەڕوو بوونەوەکانــی کــوردی بەرامبــەر ســوپای عــەرەب کــردووە. (مێــژو ئەوەمــان بــۆ دەگێڕێتــەوە کــە کــوردەکان لــە زۆربــەی راپەڕیــن و شۆڕشــەکانی دژ بەدەســتەڵاتدارێتی دەوڵەتــی ئیســلامییدا بەشــدارییان کــردووە)[10].

ئــەوەی ئێمــە لێــرەدا مەبەســتمانە، نووســینەوەی مێــژووی فتوحاتــی ئیســلامی نییــە، بەڵکــو مەبەســتمان لــە هاتنــی عەرەبــە بــۆ ناوچەکــە، لەبەرئــەوەی عەرەبیــش لــەو ســەردەمدا هاتۆتــە ناوچەکــە، بۆیــە بەپێویســتمان زانــی کــە بــاس لــە چۆنیەتــی هاتنیــان و بەرەنــگار بوونەوەیــان بکرێــت. دیــارە ئــەو شــۆڕش و بەرەنگاربوونەوانــەش لــە دژیانــدا بــەردەوام درێــژەی هەبــووەو، زۆر لــە مێژوونووســانیش باســیان کــردووە. ئێمــە لێــرەدا زۆر بەکورتــی لەســەر ئــەم پرســە وەســتاوین و دەتوانیــن بڵێیــن تەنهــا ئامــاژە پێکردنێکــی مێژووییــە.

لەپــاش فتوحاتــی ئیســلامی بــۆ ناوچەکــەو هاتنــی عــەرەب بــۆ کوردســتان، بەپێویســتی دەزانیــن کــە بــاس لــە دەســەڵاتدارێتی عوســمانییەکان و هێنانــی

---

٧ -القس سلیمان صائغ الموصلی، تاریخ الموصل، الجز و الاول. . . ص٩٦-٩٧، ص١٢٥.

٨ -محەمەد ئەمین زەکی، خولاصەیەکی تاریخی کوردو کوردستان. . . ل٩٥.

٩ - دکتۆر عبدالرحمن قاسملو، کوردستان و کورد. . . ل١١٩.

١٠ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل٧٦.

عـەرەب بـۆ کوردسـتان بکەیـن، دیـارە پێـش ئەوانیـش لـە سـەردەمی (مەمالیـك) دا (١٧٥٠-١٨٣١) ژمارەیەکـی زۆر لـە خێزانـە عەرەبەکانـی هـەردوو عەشـیرەتی، تـەی و جبـور هێنرانـە ناوچەکـە.

ئەوکاتـەی مەدحـەت پاشـا والـی بەغـدا بـوو (١٨٦٩-١٩١٤)و بەتایبـەت لـە سـاڵانی (١٨٦٩-١٨٧٢) هەوڵێکـی زۆریـدا بـۆ نیشـتەجێکردنی هـۆزە عەرەبـەکان لەسـەر ئـەو زەوی و زارانـەی کـە بەنـاو هـی دەوڵـەت بـوون[11]. لـە پێـش هەمووانیشـەوە هۆزەکانـی (شـەمەرو عنـزەو دلیـم و کعـب)ی هێنـا بـۆ ئـەو ناوچانـەی کـە پـووش و پـاوان و لـە وەڕگای باشیان تێدا بـوو. ئـەوە بـوو مەدحـەت پاشـا دەسـتی کـرد بەنیشـتەجێکردنی چەنـد خێڵێکـی کۆچـەری عـەرەب (البـدو) لەسـەر زەوی و زارو پـووش و پاوانـی کـورد، وەك ئـەوەی کـە عەشـیرەتەکانی (رەبیعـە، ئـبن ئـەوس، جبـور) لـە دەشـتەکانی مەندەلـی و بەلـەدروزو قزلبـات نیشـتەجێکران و، عەشـیرەتی بەیاتـی لەنێـوان کفـری و توزخورماتـوو، چەنـد تیرەیەکـی کرێـوی و لهێـب لـە دەشـتەکانی قەرەتەپـەو، عوبێـدی لـە ناوچـەی حەویجـەی نێـوان زێـی بچـوك و ئاوەسـپی و، (شـەمەرو ئەلبوحەمـدان و تـەی و جبـور لـە دەشـتی قـەراج و شـەرگات و گەیـارەو هەندێـك لـە عەشیرەتی تـەی و شـەمەرو جبور)یـش لـە ناوچەکانـی تـری موسـڵ نیشـتەجێکران[12]. بـەم شـێوەیە هـۆزە عەرەبـەکان لەسـەر پـاوان و زەوی و زاری کـورد نیشـتەجێکران.

ئـەم نیشـتەجێکردنەی عەرەبیـش لەسـەر خاکـی کـوردان بەخواسـتی کـوردان نەبـووەو لـە زۆربـەی کاتەکانـدان عەرەبـەکان زەوی و زاری کوردانیـان

---

١١ - الدکتور خلیل اسماعیل محمد، اقلیم کردستان العراق. . . ص٤٣.

١٢ -کاوە نـادر، کۆلۆنیالیزمـی عێراقـی و راگواسـتن و بەعەرەبکردنـی باشـووری کوردسـتان، گۆڤـاری سـەرخۆبوون، ژمـارە ٧و٨ هاویـن و پایـزی ٢٠٠١ی کـوردی. . . ل٣٠.

داگیركـردووەو، بۆیـە بەردەوامیـش كـورد لەگـەڵ عەرەبـدا لـە رووبەڕووبوونـەوەدا بــووەو بەرەڤانــی لــە خــاك و كەرامەتــی خــۆی كــردووە. لێــرەدا نامانــەوێ بەدرێــژی باسـی شـەڕو رووبـەڕوو بوونـەوەكان بكەیـن بەڵكـو تەنهـا نموونـەی لێدێنینــەوە. ئەگــەر بگەڕێینــەوە ســەر ســەرچاوە مێژووییــەكان ئــەوا زۆر بەروونـی ئەوەمـان بـۆ دەردەكەوێـت، كـە عەرەبـەكان ویسـتوویانە ناوچـە لـە دوای ناوچــەی كوردســتان داگیــر بكــەن، بۆیــە دەبینیــن لــە دوای شــاری موســڵ و دەوروبــەری روو لــە دەشــتی قــەراج و هەولێــر دەكــەن، كــە ئەوانیــش دوو دەشـتی بەپیـت و فـەڕن لـە ڕووی كشـتوكاڵ و لـەوەڕگاوە (لـەڕووی نەوتیشـەوە ناوچەیەكـی گرنگـەو بەسـەدان بیـرە نەوتـی یەدەگـی لێدۆزراوەتـەوە). تـا پێـش هاتنـی عـەرەب بـۆ سـنووری لیـوای هەولێـر تـەواوی دانیشـتوانی لیواكـە كـورد بــوون (هەمــوو خەڵكــی لیــوای هەولێــر كــوردن)[١٣].

دەشــتی قــەراج و مەخمووریــش بەهەمــان شــێوە هەمــووی كــورد بوونــەو عەرەبـی لێنەبـووە (هەركەسـێ لـە قـەزای مەخمـووردا، كەمـێ زۆرێ گەڕابـێ، شـارەزا بـووە كـە ئـەو ئەرازییـەی بەینـی دوو زاب بەدەسـت عەشـیرەتی دزەیـی كوردەوەیـە. كـە لـە زەمانـی هەیـدا نفوسـەكەی بـە ٣٠٠٠٠ سـی هـەزار كـەس تەخمیـن كـراوە)[١٤][١٥]. دەسـەڵاتی ئـەو سـەردەمیش لـە پشـت عەرەبـەكان بـووە بـۆ هێنانیـان بـۆ سـەر خاكـی كوردسـتان و رێگـەی بۆیـان خـۆش كـردووە كـە بەئاسـانی لـە دیجلـەوە بپەڕنـەوە (لەسـەردەمی مەمالیـك لـە عێراقـی عەرەبیـدا «١٧٥٠-١٨٣١» كـە مەركەزیـان شـاری بەغـدا بـوو جـۆرە سـەربەخۆییەكیان لـە دەوڵەتــی عوســمانی ســتاند بــوو، بــەو نــاوەی عەشــیرەتە عەرەبەكانــی وەكــو

١٣ - محەمەد ئەمین زەكی، خولاصەیەكی تاریخی كوردو كوردستان. . . ل٢٩.

١٤ -هەمان سەرچاوە. . . ل٢٩.

١٥ - دبلیو. ئار. هێ، سنتان في كردستان. . . ص١٠١.

«شـەمەرو، ئەبوحەمـدان و تـەی» مەڕانـەو باجـی حوشـترانەیان دەدا بۆیـە ڕێیـان دەدرا لــە زێــی دیجلــە بپەڕنــەوە بــۆ دەشــتی قــەراج و شــەمامك و هەنــدێ جاریــش بــۆ کەندینــاوەش بێــن)[١٦].

بــۆ بەرگرتــن لــە هاتنــی عــەرەب بــۆ ناوچەکــە خوالێخۆشــبوو (برایماغــای بایزاغــای دزەیــی) کــە مێرخاســێکی عەشــیرەتی دزەیــی بــوو، هــەر خۆیشــی لــە ســاڵی ١٨٧٨ مەخمــووری ئــاوەدان کردبــۆوە، (برایماغــا مەخمــووری بنیاتنــا)[١٧]، دژی ئــەو هاتنــە وەســتایەوەو ســەرەتا بەشــێوەیەکی ئاشــتیانە ویســتی لــە ڕێــی دەســەڵاتی ئــەوکات ئــەو کێشــەیە (کێشــەی هاتنــی عــەرەب بــۆ مەخمــوورو قــەراج) یەکلایــی بکاتــەوە (برایماغــا هەســتا هەمــوو داواکارییەکانــی خەڵکــی ئــەو ناوچانــەی بەنووســین پێشــکەش بەحکومەتــی ویلایەتــی موســڵ کــردو، لــە ســەرووی هەموویانــەوە نەهاتنــی عــارەب بــوو بــۆ ناوچەکانــی قــەراج و شــەمامك و نەهاتنــی جەندرمــەی عوســمانی بــوو بــۆ وەرگرتنــی بــاج و خــەراج)[١٨]. وەك لــە پێشــدا ئاماژەمــان پێــدا دەســەڵاتی ئــەو ســەردەم خــۆی هــاوکاری هاتنــی عەرەبەکانــی دەکــرد بــۆ ناوچەکــە، بۆیــە وەڵامــی داخوازییەکانــی برایماغــای دزەیــی نادەنــەوەو برایماغایــش پەنــا دەباتــە بــەر بەکارهێنانــی هێــز لــە دژی دەســەڵاتی ئــەو ســەردەم و هێزێکــی زۆر بــۆ ئــەم مەبەســتە کۆدەکاتــەوە (دبلیــۆ. ئــار. هــی) کــە خــۆی ســەردانی برایماغــای کــردووە ئامــاژە بــەوە دەکات کــە (٦٠٠ ســوارو ٤٤٠٠ چەکــداری بەچەکــەوە هەبــووە)[١٩]. برایماغــا بــەم هێزەیــەوە بەرەنــگاری

١٦ -کەریــم شــارەزا، برایماغــای بایزاغــای دزەییــو بەربەســتکردنی بەعارەبکردنــی دەشــتی مەخمــوور، گۆڤــاری قەرەچــووغ، ژمــارە ٣و ٤ی پایــزو زســتانی ٢٠٠٠. . . ل٢٨.

١٧ -دبلیو. ئار. هی، سنتان في کردستان. . . ص٢٠٤.

١٨ -کەریم شارەزا، هەمان سەرچاوە. . . ل٢٩.

١٩ -دبلیو. ئار. هی، هەمان سەرچاوە. . . ص١٠١.

عەرەبـەكان دەبێتـەوەو بـۆ سـاڵانێكی زۆر شـەڕی هـۆزە عەرەبـەكان و جەندرمـەی تـورك دەكات. (سـاڵانێكی زۆر شـەڕو كوشـتاری لەگـەڵ عەرەبـە شـەمەرەكان و توركـەكان هەبـووە)[20]. لـە ئەنجامـی ئـەو شـەڕو پێكدادانانـەدا برایماغـا بەسـەر عەرەبەكانـدا زاڵ دەبێـت و لـە ناوچەكـەدا وەدەریـان دەنێـت: (برایماغـا پێـش هەمـوو كارێكـی عەرەبەكانـی دیـوی رۆژهەڵاتـی دیجلـە لـە دەشـتی قـەراج و هەروەهـا شـەمامك لـە زێ دەپەڕێنێتـەوە بـۆ ئەوبـەری دیجلـەو زێیەكـە دەكاتـە سـنوورێكی سروشـتی لەنێـوان خاكـی كوردسـتان و نیشـتمانی عـەرەب «شـەمەرو ئەلبوحەمـدان و تـەی»و هەمـوو نەخشـەو پیلانێكـی بەعەرەبكردنـی دەشـتی مەخمـوورو شـەمامك پوچـەڵ دەكاتـەوە)[21].

پـاش ئـەوەی كـە برایماغـای دزەیـی عەرەبەكانـی لـە ناوچەكـە دوورخسـتەوە، عەرەبـەكان كەوتنـە پیـلان دانـان بـۆ ئـەوەی جارێكـی تـر بگەڕێنـەوە ناوچەكـە، ئەوەبـوو (حمـود الهـاوار) كـە شـێخێكی هـۆزی تـەی بـوو كچێكـی خـۆی بەنـاوی (سـەكتە) (كـە دەكاتـە دایكـی كاك هـاواری برایمـی بایزاغـای دزەیـی) دەرازێنێتـەوەو لـە كەژاوەیەكـدا بەدیـاری بـۆ برایماغـای دزەیـی دەنێـرێ و ئەویـش رازی دەبێـت و دیارییەكەیـان وەردەگرێـت. پاشـتر عەرەبـەكان لـە ڕێـی ئـەوەی كـە بوونەتـە خزمـی برایماغـا هاتووچـۆی دەكـەن و داوای لێدەكـەن كـە رێیـان بـدات لـە زێ بپەڕنـەوە بـۆ لـە وەڕاندنـی مەڕەكانیـان و بـەس، برایماغـاش بەڕەچـاو كردنـی ئـەو خزمایەتییـە رێیـان پێـدەدات كـە دەربـازی لـە وەڕگاكانـی دەشـتی قـەراج و مەخمـوور بـبن[22]، بەمەبەسـتی بەخێوكردنـی مـەڕو مـاڵات

٢٠ -هەمان سەرچاوە. . . ص٢٠٤.

٢١ -كەریم شارەزا، هەمان سەرچاوە. . . ل٣٠.

٢٢ -لەدیدارێكـدا لەگـەڵ مـام هـاواری برایمـی بایزاغـای دزەیـی رۆژی ٢٠٠٢/٨/٢٨ ئـەم زانیارییانـەم لـێ وەرگرتـووە.

نـەك نیشـتەجێبوونیان. (نـە قـەراج و نـە کەندینـاوەو تاکـو دەگەیشـتە لینـگاوە تاکـە عەرەبێکێشـی لـێ نەبـوو، هەروەهـا لـەو کاتیـدا مەخمـوور تاکـو دەگاتـە «سـلطان عبداللـە»ش تاکـە کەسـێکی عەرەبـی لـێ نەبـوو هەمـوو هـەر کـورد بـوون)[٢٣].

عەرەبـەکان کـە بەمەبەسـتی مـەڕ لەوەڕانـدن (لەلایـەن برایماغـای دزەیـی) ڕێیـان پێـدرا، بواریـان نەدرایـە خانـوو دروسـت بکـەن بەڵکـو تەنهـا رەشـمال نشـین بـوون.

پـاش موسـڵ و هەولێـر؛ چاویـان بڕییـە ئـەوەی کـە دەربـازی لیـوای کەرکـوك بـڕن و دەسـت بەسـەر زەوی و زاری کـورددا بگـرن، پێـش هاتنـی ئـەوان خەڵکـی ناوچەکـە هەمـووی کـورد بـوون و عەرەبـی لـێ نەبـووە (لەکەرکوکیـش تاکـو «دوز»یشـی لـە گەڵـدا بێـت، هەمـووی هـەر کـورد بـوون)[٢٤].

دەشـتی کەرکـوك و دەشـتی گەرمیـان جێـی چاوتێبڕینـی خێڵـە عەرەبـەکان بـووە، دەسـەڵاتی ئەوکاتیـش لـە پشـت هاتنـی عەرەبـەکان بـووە بـۆ ناوچەکـە بەتایبـەت دوای ئـەوەی کـە سـاڵی ١٨٩١ (سێر ولیـەم دارس) نەوتـی لـە کەرکـوك دۆزییـەوە، لەگـەڵ ئـەوەی کـە شـاڵاوێکی زۆری عـەرەب رووی لـە ناوچـەی کەرکـوك کـرد بـەڵام نەیانتوانـی سیمای کوردانـەی دەڤەرەکـە بگـۆڕن و، بـەردەوام چ لـە نـاو شـارو چ لـە دەوروبـەری شـاردا ژمـارەی کـورد لـە هەمـووان زیاتـر بـووە (زۆربـەی هـەرەزۆری ئـەو عەشـیرەتانەی کـە دانیشـتووی لیـوای کەرکوکـن عەشـیرەتی کـوردن. ئەمانـەش بـەزۆری لـە ناوەڕاسـتی لیواکـەو لـە لای رۆژهـەڵات

٢٣ -دیدارێك لەگەڵ مامۆستا شێخ عەبدوڵلای گردەسۆری زانایەکی بەرزو مرۆڤکی دڵفراوان، گۆڤاری خۆری ئیسلام، ساڵی چوارەم، ژمارە (١٦) جۆزەردانی ٢٧٠٢. . . ل١٩.

٢٤ - هەمان سەرچاوە.

و باکووریــدا نیشــتەجێن)[٢٥].

دیــارە لێــرەدا مــن نامەوێــت بــاس لــە کوردســتانی بوونــی کەرکــوك بکــەم، لەبەرئــەوەی هیــچ گومــان لــە وەدا نییــە کــە کەرکــوك شــارێکی کــوردی و کوردســتانیەو زۆربــەی هــەرە زۆری ســەرچاوە مێژووییەکانیــش ئــەم راســتیەیان ســەلماندووە. لــە بەرئــەوەی ناوچەیەکــی بەپیــت و فــەڕە لــە ڕووی نــەوت و گازی سروشــتی و کشــتوکاڵ و، ئەمــە وای کــردووە کــە زۆر لا چــاوی تێببــڕن (لەبەشــی بەعەرەبکردنــی کوردســتان بەدرێــژی بــاس لــە شــاڵاوەکانی بەعەرەبکردنــی ئــەم شــارەی کوردســتان دەکەیــن). عــەرەب پێشــووتریش دەســتی بەســەر (عیــمارەو کــوت و تکریــت و دیالــی «دێــی بــاڵا») داگرتبــوو و، تێــدا نیشــتەجێ ببــوون، کــە ئــەم شــارانەش پێشــووتر بەشــێك بوونــە لــە کوردســتان و هــی کــورد بوونــە.

بــەم شــێوەیە وردە وردە تــا دامەزراندنــی دەوڵەتــی عێــراق (داتاشــینی دەوڵەتــی عێــراق) لــە ســاڵی ١٩٢١دا عــەرەب روویــان لــە ناوچەکــە کــردو لــە هەنــدێ شــوێندا تێیــدا نیشــتەجێبوون، کــە ئەمــەش شــێوازێکی ســەرەتایی بەعەرەبکردنــی کوردســتان بــوو (تەعریــب لــە ســەرەتای دەرچوونــی عــەرەب لــە نیــوە دوورگــەی عەرەبــی دەســتیپێکردووەو، هەتــا ئێســتا بەڕاســت و چەپــدا بەردەوامــە)[٢٦]. ئــەوە شــێوازێکی ســەرەتایی بەعەرەبکردنــی کوردســتان بــووە. لەگــەڵ دامەزراندنــی دەوڵەتــی عێــراق سیاســەتی بەعەرەبکردنــی کوردســتان شــێوازێکی تــری وەرگــرت، کــە لەلایــەن دەوڵەتــەوە پیلانڕێــژی بــۆ دەکــراو، بەهــاوکاری و پشــتگیری دەوڵــەت و بەمەبەســت عــەرەب دەهێنرانــە ناوچەکــەو تێیــدا نیشــتەجێدەکران.

---

٢٥ -عبدالمجيد فهمي حسن، دليل تأريخ مشاهير الألوية العراقية، الجزء الثاني، ص٦٠.

٢٦ -مـەلا عبداللطيـف بامۆکـی، تەعریـب سـەرچاوەی هەمـوو تاوانەکانـە، گۆڤـاری خـۆری ئیسـلام، سـاڵی چـوارەم، ژمـارە (١٦) جۆزەردانـی ٢٧٠٢.

بەشی دووەم
قۆناغەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان

لەگـەڵ دامەزراندنــی دەوڵەتــی عێــراق لــە ١٩٢١دا، دەســەڵاتدارێتی عەرەبــی عێراقــی کەوتــە فــراوان کردنــی دەســەڵاتەکەی و هەوڵــدان بــۆ پارێــزگاری کــردن لــەو یەکــە داتــاشراوە (عێــراق) نوێیــەو جێگیرکردنــی ســنوورە جوگرافیاکــەی و کارکــردن بــۆ دەستبەســەراگرتنی ویلایەتــی موســڵ (باشــووری کوردســتان)، حکومەتــی ئەوکاتــی عێــراق کەوتــە کارکــردن بــۆ ســەرلەنوێ داڕشــتنەوەی پێکهاتــەی نەتەوەیــی دانیشــتوان بــۆ بەرژەوەنــدی چینــی دەســەڵاتداری عــەرەب[1]. بــۆ ئــەم مەبەســتەش دەســتی کــرد بەدروســتکردنی کۆمەڵــێ (مســتوطنات)ی سەرەتــــــایی بــۆ نیشــتەجێکردنی هــۆزە کۆچەرەکــــانی عــەرەب (البــدو)[2] و هانیــدان کــە ڕوو لــە ناوچەکــە بکــەن. (دانیشــتوانی عــەرەب خەڵکــی ڕەســەنی ناوچەکەنیــن بەڵکــو کۆچــەرن، لــە شــوێنی تــرەوە بــۆ هەرێمــی کوردســتان هاتــوون)[3]، هێنانــی عــەرەب بــۆ ســەر زەوی و زاری کــورد بەمەبەســتی دەستبەســەرداگرتنی خــاك و نیشــتمانی کــورد بــووە، لەبەرئــەوەی حکومەتــی تــازە دامــەزراوی عێــراق بــاش هەســتی بــەوە کردبــوو کــە کــورد لــە گەڵیــدا نیــەو وڵاتەکەشــی بــە بەشــێك لــە عێــراق نازانێــت، ئەمەیــش بەروونــی لــە کاتــی دەنگــدان بەمەلیــك فەیســەل بــۆ پاشــایەتی عێــراق وەدەرکــەوت کــە (کەرکــوك بەرهەڵســتی دانانــی فەیســەل بــوو، و ســولێمانیش لــە ئەســاس دا بەشــداری لــە ریفراندۆکــەدا نەکــرد)[4]، هەرچــی هــەردوو لیــوای موســڵ و هەولێریــش بــوون ئــەوا

١ - الدکتور خلیل اسماعیل محمد، مؤشرات سیاسة التعریب والتهجیر في اقلیم کردستان العراق. . . ص١.

٢ - الدکتور خلیل اسماعیل محمد، أقلیم کردستان العراق. . . ص٨٠.

٣ - جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیوپۆلەتیکیی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق. . . ل١٧٩.

٤ - دکتۆر عبدالرحمن قاسملو، کوردستان وکورد . . . ل٧٦.

بەمەرج دەنگیان بەفەیسەل دا[٥] مەرجەکەش بریتی بوو لە پاراستنی مافی کورد (جێبەجێکردنی پەیمانی سیڤەر)[٦]. خەڵکی کوردستان باوەڕیان وابوو لەبەرئەوەی کوردستان بەشێك نییە لە عێراق مافی ئەوەیان نییە بڕیار لەسەر دانانی مەلیك بدەن و دەنگ بۆ دانانەکەی بدەن، بۆ نموونە خەڵکی سلێمانی بەروونی ئەمەی راگەیاندووە (چونکە لیوای سلێمانی جیاوازە لە حکومەتی عێراق، پێویست نیە رەئی بدەن بۆ دانانی مەلیك.)[٧]، وردتر هەر لە بنەڕەتەوە کورد نەیویستووە لەگەڵ عەرەبدا لە چوارچێوەی دەوڵەتێکدا بژێت. (نایانەوێ کوردستانی جنوبی بخرێتە سەر عێراق و، نایانەوێ لەگەڵ عەرەب دا لە چوارچێوەی یەك دەوڵەتدا پێکەوە بژین)[٨] ئەمە هەڵوێستی روونی کوردبووە بەرامبەر لکاندنی بەشێکی وڵاتەکەی بەعێراقی عەرەبییەوە، ویلایەتی موسڵ کە بریتییە لە باشووری کوردستان دانیشتوانەکەی تەواوی کورد بوونە (ویلایەتی موصڵ، کە بەئیعتباری عمومی کوردە..)[٩] ویستوویانە خۆیان حاکمی خۆیان بن و نەکەونە بن دەستی بێگانە، باش هەستیان بەوە کردووە کە (مولحەقاتی ویلایەتی موسڵ کاملەن موڵکی کوردو میلەتی کوردە)[١٠]. پاش بینەو بەردەیەکی زۆرو بێ خواست و بێ رازیبوونی کورد ویلایەتی موسڵ لە ساڵی ١٩٢٥دا بەعێراقی عەرەبییەوە لکێنرا، بێگومان دوای ئەوەش کە ویلایەتی موسڵ بەعێراقەوە لکێنرا، کورد دەستبەرداری خاکی خۆی نەبووەو نابێت ئەوەتا (شێخ مەحموودی حەفید) لە نامەیەکیدا بۆ

٥ - سەلام ناوخۆش، هۆکارەکانی لکاندنی ویلایەتی موسڵ بەعێراقی عەرەبییەوە، . . . ل١٠٤.

٦ - جەلال جەوهەر، (٨٠) ساڵ تەعریبکردنی کوردستان، گۆڤاری کەرکوك، ژمارە ٤ بەهاری ٢٠٠٠ . . . ل٣٦.

٧ - نەوشیروان مستەفا ئەمین، چەند لاپەڕەیەك لە مێژووی رۆژنامەگەری کوردی، بەرگی دووەم. . . ل٩٠.

٨ - هەمان سەرچاوە. . . ل١٩٧.

٩ - هەمان سەرچاوە. . . ل٢٠٨.

١٠ - هەمان سەرچاوە. . . ل٢١١.

سەرۆکی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتووەکانی ئەوکات (عصبة الامم) زۆر راشکاوانە دەڵێت: (لەراستیدا بەنیسبەتی ئەوەی کە نیشتمانی ئێمە بەئێراقەوە بلکێندرێ و بەزۆری چەك ئەم گرێدانە بەئێمە بسەلمێندرێ، ئاشتی و هێمنی کەویستی ئەم کۆمەڵە بەرێزەیە بەهیچ شێوەیەك لەم گۆشە لە دنیادا دابین نابێ! هەتا کاتێك کەچارەنووسی نیشتمانی کورد بەدەستی رۆڵەکانی خۆی نەسپێررێ و تا زەمانێك دەوڵەتێکی کوردی بەرێوەبەری بەشە کوردستانیەکەی ئەم ناوچەیە نەگرێتە دەست، هیوای ئەوە ناکرێ کە ئاشتی و هێمنی لەو مەڵبەندەدا بەدی بێ.)[11]. بۆ هەموو لایەك ئاشکرایە کەوا لە رۆژی دامەزراندنی دەوڵەتی عێراقەوە تا ئێستا عێراق ئاسایش و ئارامی بەخۆیەوە نەبینیوەو باری ناوخۆی سەقامگیر نەبووە، لەبەرئەوەی هەر لە سەرەتاوە عێراق بەناکاملی داتاشراو، داتاشینەکەشی لەسەر حسابی میللەتی تربوو، شتێکی ئاسایی و مافێکی رەوای هەر میللەتێکە کە بەرەڤانی لە خاك و کەرامەتی خۆی بکات. نەتەوەی کوردیش باش درکی بەوە کردووە کە داتاشینی عێراق و پێوە لکاندنی بەشێکی کوردستان بەعێراق مەترسییەکی گەورەیە بۆ سەر دوارۆژی نەتەوەیی، بۆیە بەردەوام لە شۆڕش و راپەڕیندا بووە بۆ وەرگرتنەوەی مافی زەوتکراوی خۆی. دیارترین شۆڕش و راپەڕینەکانیش لە وکاتدا شۆڕشەکانی بارزان و شۆڕشەکانی شێخ مەحموودی حەفید بوون[12]. هەر لەو کاتیشدا داگیرکەرانی کوردستان کە تازە کوردستانیان بەسەردا دابەشکرابوو (بەپێی پەیمانی سایکس پیکۆ لە ١٩١٦دا کوردستان دابەشی سەر هەریەك لە عێراق و ئێران و تورکیا و سوریا کرا). هاوکاری یەکتریان دەکرد

١١ - دەقی نامەی شێخ مەحموود بۆ سەرۆکی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتووەکان، ئاڵا- ئۆرگانی پارتی سەربەخۆیی کوردستان، ژمارە (٥)، ساڵی حەوتەم، رەشەمی ١٩٩٣. . ل٦-٧.

١٢ - عزيز حسن البارزاني، الحركة القومية الكوردية التحررية في كوردستان العراق ١٩٣٩-١٩٤٥،... ص٣٦-٣٧.

بـۆ لێدانـی شـۆڕش و سـەرهەڵدانەکانی کـورد. کەناڵەکانـی ڕاگەیانـدن بەشـێوەیەکی بـەردەوام باسـیان لـە ڕاوەدوونانـی کۆمەڵانـی خەڵکـی سـەر سـنووری تـورك و فـارس و عێـراق دەکـرد کـە لەلایـەن دەسـەڵاتدارانی ئـەو وڵاتانـەوە تووشـی ڕاوەدوونـان و دەربـەدەری ببوونـەوە[١٣].

نەتـەوەی کـورد لەگـەڵ ئـەوەدا بـووە کـە بـەردەوام پارێـزگاری لـە وڵاتـی خـۆی بـکات و نەهێڵـێ بکەوێتـە دەسـت عەرەبـەوە (ئێمـە ئامادەیـن و هەمیشـە ئامـادە دەبیـن لـە بەرامبـەر عەرەبـان پارێـزگاری لـە نیشـتمانی خۆمـان بکەیـن)[١٤]. بـەم شـێوەیە بەلکاندنـی باشـووری کوردسـتان بەعێراقـەوە بەعەرەبکردنـی کوردسـتان فۆرمێکـی تـری پـێ بەخـشراو بەفەرمـی باشـووری کوردسـتان کرایـە بەشـێك لـە عێراقـی عەرەبـی، بـێ گوێدانـە ئیـرادەی نەتەوەیـی کـوردو ناڕازیبوونـی تـەواوی خەڵکـی باشـووری کوردسـتان، دوای ئـەوەی کـە عێـراق ئـەوەی بـۆ چـووە سـەر ئیـتر کەوتـە پیـلان گێـڕان بـۆ بەعەرەبکردنـی تـەواوو یەکجارەکـی باشـووری کوردسـتان، ئەمەشـی بەچەنـد قۆناغێـك ئەنجامـدا، کـە لێـرەدا ئـاوا قۆناغبەندمـان کـردووە:

- قۆناغی یەکەم ١٩٢٥- ١٩٥٨ سەردەمی پاشایەتی.
- قۆناغی دووەم ١٩٥٨- ١٩٧٤ سەردەمی کۆماری.
- قۆناغی سێیەم ١٩٧٤- ١٩٩٠ سەردەمی بەعس
- قۆناغی چوارەم ١٩٩١- تا ئێستا (دوای ڕاپەڕین)

لێـرەدا بەکورتـی بـاس لـە بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بەپێـی ئـەم قۆناغانـەی سـەرەوە دەکەیـن، لەبەرئـەوەی هـەر قۆناغێـك پێویسـتی بەکتێبێکـی سـەربەخۆ هەیـە، ئەگـەر لـە هەمـوو ڕووێکـەوە لێبکۆڵرێتـەوە:

---

١٣ - الامير جلادت بدرخان، حول المسألة الكوردية قانون ابعاد وتشتيت الاكراد، ص٣.

١٤ - نامەی شێخ مەحموود بۆ سەرۆکی کۆمەڵەی نەتەوە یەکگرتووەکان، هەمان سەرچاوە. . . ل٦.

قۆناغی یەکەم
١٩٢٥- ١٩٥٨ سەردەمی پاشایەتی

سـالّی ١٩٢٥ کـە ویلایەتـی موسـڵ (باشـووری کوردسـتان) بـە عێراقـەوە لکێـنرا، لەوێـوە بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بەشـێوازێکی تـر دەسـتیپێکرد، هـەر لـەو ساڵەدا (١٩٢٥) عێـراق کابرایەکـی نیشـتەجێی موسـڵی بەنـاوی (مستەفا عومـەری) کـردە وەزیـری ناوەخـۆی عێـراق و، ئەویـش دەسـتیکرد بەپیـلان گێـڕان بـۆ هێنانـی عــەرەب بــۆ ناوچەکــە، ئەوەبــوو ژمارەیەکــی زۆری لــە خێزانــە کۆچەرەکانــی هــۆزی (ســمبس)ی عەرەبــی هێنــا دەشــتی قــەراج و ژمارەیەکــی زۆریشــی لــە خێزانــە کۆچەرەکانــی تــەی و جبــوور هێنــا موســڵ و دەوروبــەری. ســالّی ١٩٢٩ (کەنعــان صدیــد) بەپشــتگیری دەســەلاّتی عێــراق رووی کــردە گونــدی شــەعەل و گورگــە. تــا ســالّی ١٩٣٠و ١٩٣٥ دەســەلاّتی عێــراق بــەردەوام هــاوکاری خێلــە کۆچــەرە عەرەبەکانــی دەکــردو هانــی دەدان کــەوا روو لــە کەرکــوك و دەوروبــەری کەرکـوك بکـەن و تێیـدا نیشـتەجێبن. دواتـر دەسـەلاّتی عێـراق بەرەسـمی دەسـتی بەبیناکردنــی چەنــد پرۆژەیەکــی ئاودێــری کــرد بەمەبەســتی نیشــتەجێکردنی هــۆزە عەرەبــەکان وەك پرۆژەکانــی (اللطیفیــة، الدجیلــە، المســیب، الحویجــە، و مــشروع الجزیــرة)[1].

پــاش ئــەوەی کــە نــەوت لــە کەرکــوك دۆزرایــەوە بایەخــی ســتراتیژی شــوێنی کەرکـوك بـۆ دەسـەلاّتی عێراقـی روون بـۆوە، هەوڵیـدا بەزووتریـن کات کۆنترۆڵـی ناوچەکــە بــکات، ئەوەبــوو لــە پــرۆژەی حەویجــەدا لــە ســالّی ١٩٣٦ زیاتــر لــە ٢٠٠٠٠ بیســت هــەزار ماڵــە عەرەبــی کۆچــەری لــە هۆزەکانــی (العبیــد و تــەی

---

١ - الدکتور خلیل اسماعیل محمد، مؤشرات سیاسه التعریب والتهجیر في اقلیم کردستان العراق. . . ص١.

لـەو ناوچەیـەدا نیشـتەجێکردو، زەمینەشـی خۆشـکرد کـەوا هۆزەکانـی (لهیـب و کرێـوی) لـە دەشـتی قەرەتەپـە و هۆزەکانـی (جبـورو تـەی) لـە دەشـتی قـەراج و باکـووری رۆژهەڵاتـی حەویجـەدا نیشـتەجێبن[٢]. لـە کاتـی نیشـتەجێبوونی عەرەبەکانـدا دەسـەڵاتی عێـراق بەزووتریـن کات بیـری ئـاوی بـۆ لێـدەدان و هەنـدێ جـار زەویشـی پێـدەدان، ئەگەرنـا ئـەوا عەرەبـەکان خۆیـان زەوی و زاری جوتیارانـی کوردیـان داگیردەکـرد.

عـەرەب بـەردەوام بەپاڵپشـتی دەسـەڵاتی عێـراق هەوڵـی داوە لـە ناوچەکـەدا نیشـتەجێ بێـت و ژمارەیەکـی زۆری خێزانـی عـەرەب لـە حەویجـەو داقـوق و تـازە خورماتـوو و دەوروبـەری کەرکـوك نیشـتەجێکران.

دەسـەڵاتی عێراقـی لەگـەڵ ئەوەیـدا، کـە عەرەبـی دەهێنانـە سـەر خاکـی کوردسـتان، کاری بـۆ وێـران کردنـی کوردسـتانیش دەکـرد (لـە ١٩٣٣- ١٩٣٤ بـۆ دامرکاندنـەوەی راپەڕینـی بـارزان، هێـزی سـوپای عێـراق و بەریتانیـا کەوتنـە هێـرش و وێرانکـردن، تەنیـا لـە ناوچەکانـی بـەرۆژ، مـزوری و شـێروان ٧٩ گونـد وێـران کـران، لـە سـەرجەمی ٢٣٨٢ خانووبـەرە ١٣٦٥ خانوویـان سـوتاند و رووخانـد، واتـە ٦٠٪ وێـران کـرا)[٣]. بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لـە سـەردەمی پاشـایەتیدا زیاتـر ناوچـە دەوڵەمەندەکانـی کوردسـتانی گرتۆتـەوەو دەسـەڵات هەوڵیـداوە ناوچـە گرنـگ و سـتراتیژییەکان بخاتـە ژێـر رکێفـی خـۆی. لـە سـاڵانی چلەکانـدا دەسـەڵاتی عێراقـی هـەزاران کەسـی لـە خەڵکـی مەندەلـی و خانەقیـن و قەرەخـان (جەلـەولا- گولاڵـە) و کـوت و بـەدرە و جەسـان دەربـەدەری ئێـران کـردو عەرەبـی هێنـا شـوێنیان، ئـەم ناوچانـەش هـەر هەموویـان ناوچـەی گرنگـن چ لـە رووی نـەوت و

٢ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٤.

٣ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی کورد. . . ل٢٢.

چ لـە رووی کشـتوکاڵەوە بێـت. هەروەهـا فەیلییەکانیـش بەبیانـووی (پاشـکۆیەتی ئێـران)[٤] لـە شـارەبان و قزلبـات و جەلـەولاو خانەقیـن و مەندەلـی و نەفتخانـەو قزانیـەو بـەدرەو جەسـان دەربـەدەری ئێـران کـران[٥].

لەسـاڵی (١٩٤٠- ١٩٥٠) لیژنەیـەك بەنـاوی (لجنـة تصفیـة الاراضي) لەلایـەن حکومەتـی عێراقـەوە پێکهێـنراو بەپێـی بەرنامـەی لیژنەکـە زەوی و زارێکـی زۆر لـە کـورد سـەنرانەوەو کـران بەموڵکـی دەوڵـەت و پاشـتر دران بەعـەرەب و، سـاڵی ١٩٤١ رەشـید عالـی گەیلانـی کەوتـە دوور خسـتنەوەی کـورد لەسـەر زەوی و زاری خـۆی و هێنانـی عـەرەب بـۆ جێگەیـان. (هـەر لـە چلەکانـدا حکومەتـی عێـراق بەڕێوەبەرایەتیەکـی بەنـاوی «مدیریـة العشـائر العامـة» کـە سـەر بـە وەزارەتـی ناوەخۆبـوو دامەزرانـدو هۆبـە یەکیشـی بەنـاوی «الاسـکان الریفـي» دامەزرانـــــــد)[٦]. هـەم بەڕێوەبەرایەتییەکـەو هـەم هۆبەکـەش کەوتنـە کارکـردن و ژمارەیەکـی زۆری عەرەبیـان هێنـا کوردسـتان و لـە سـاڵی ١٩٤٨ بەنـاوی (توطیـن العشـائر) کۆمەڵێـك (مسـتوطنات)یان بـۆ هـۆزە عەرەبـەکان لـە دەشـتی تەلەعفـەرو شـنگال و حـەزەردا دروسـتکردو عەرەبیـان تێـدا نیشـتەجێکرد، عەرەبەکانیـش زۆربەیـان بـەدو بـوون و زەوی و زاری کوردیـان پـێ بەخـشراو کەوتنـە کاری کشـتوکاڵی بـۆ خۆیـان.

هەروەهـا لـە چلەکانـدا دەشـتی قەراجیـش کـە دەشـتێکی دەوڵەمەنـدە چ لـە رووی زۆری چاڵـە نەوتـە یەدەگـەکان و چ لـە رووی کشـتوکاڵییەوە بێـت بـووە جێگـەی چاوتێبڕینـی دەوڵەتـی داگیرکـەری عێـراق و، ویسـتی کێشـە بـۆ ناوچەکـە دروسـت بـکات و هەوڵیـدا کـەوا عـەرەب بـۆ ئەوێـش بهێنێـت (حکومەتـی عێـراق

---

٤ - بەپێی یاسای رەگەزنامەی عێراقی ساڵی ١٩٢٥ فەیلییەکان بە (تەبەعیەی ئێران) لە قەڵەم دراون.

٥ - الدکتور خلیل اسماعیل محمد، مؤشرات سیاسة التعریب والتهجیر في اقلیم کردستان العراق. . . ص١٨.

٦ - هەمان سەرچاوە . . . ص٨.

دەیویست ئەم دەشتە، کە سەر بەپارێزگای هەولێرەو کورد لە سەری دەژی، بدا بە دەرەبەگێکی عەرەب کە نێوی سفوك ئەلیاوەر (صفوك الیاور) بوو، بۆ ئەوەی لەلایەکەوە دڵی سفوك رازی بکات، و لە لایەکی دیشەوە بەشێك لە وولاتانی کورد ببەستێ بەنێوچەی شیرقات (شرقاط)ەوە کە لەسەر مووسڵە و پێتەختەکەی بەدەست عەرەبەکانەوەیە)[٧]. حکومەتی عێراق لەم رێیەوە دەیویست کێشە بۆ دەشتی قەراج دروست بکات و نەهێڵێت کورد بەتەنها لە ناوچەکەدا نیشتەجێبن. (خەڵکەکەی دەشتی قەراج هەموو کوردن و بەمە تووشی گێرەو کێشە دەبوون. بێجگە لەوەش دەشتی قەراج بۆ پارێزگەی هەولێر زۆر پێویست بوو، چونکە مەڕو ماڵاتی هەولێر لەوێدا دەلەوەڕان)[٨]. حکومەتی عێراقی بەردەوام کاری کردووە بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان، لە ساڵی ١٩٥١ لیژنەیەکی بەناوی (لیژنەی نیشتەجێکردنی هۆزە کۆچەرەکان) پێکهێناو لە رێی ئەم لیژنەیەوە بەهەزاران ماڵە عەرەبی لەسەر زەوی و زاری کوردان نیشتەجێکردو هەر ماڵە عەرەبێکیش (١٥٠) دۆنم زەوی پێدەدراو بیری ئاویشی بۆ هەڵدەکەنرا. بۆ ئەم مەبەستەش عەرەبەکانیان دەهێنا ئەو دەشتانەی کە بۆ کشتوکاڵکردن بەپیت بوون (دوای نەوت، کشتوکاڵ گەورەترین کەرتی ئابووری پێك دەهێنێ)[٩]. بۆیە عەرەبەکانیش و حکومەتی عێراقیش چاویان بڕیبووە دەشتی حەویجەو دەشتی قەراج و قەرەتەپە (دەتوانین دەشتی حەویجە بەدەشتی قەراج-ی باشووری پارێزگای هەولێرو دەشتی قەرەتەپەی باشووری قەزای کفری پارێزگای کەرکوك

---

٧ - جەمال نەبەز، گۆڤاری کۆمۆنیستانەی یەکێتیی تێکۆشین. . ل١٢٣.

٨ - هەمان سەرچاوە. . .

٩ - د.عەبدوڵلا غەفور، جوگرافیای کوردستان. . ل٢٩٥.

بچوێنیـــن)[10].

حكومەتـی عێـراق لـە پـاش پـرۆژەی حەویجـە، لـە سـاڵی ١٩٤٥ تـا ١٩٥٨ بـە بەردەوامـی عەرەبـی هێناوەتـە نـاو كەركـوك و دەوروبـەری، هەروەهـا ژمارەیەكـی زۆریـان لــە خێزانــە كۆچەرەكانــی هــەردوو عەشــیرەتی (حەمدانــی و كلیبــات) هێنـا بـۆ پرۆژەكانـی حەویجـەو شـنگاڵ و دوجیـل (لەمـاوەی نێـوان ١٩٥١- ١٩٦٥) دا نزیكـەی ٤٠٠ گونـد «مسـتوطنات- غ.م» بـۆ عەرەبـە نیشـتەجێكراوەكان لەنێـوان شـنگارو حـەزەر دروسـتكران كـە نزیكـەی ٤٧٤٠٠ كـەس تییـدا دەژیـا لـە باكـوری رۆژهەڵاتـی چیـای شـنگاریش ژمـارەی گونـدە دروسـتكراوەكان گەیشـتە ١٥٢ گونـد، جگــە لــە ١٧٢ گونــد لــە ناحیــەی شــنگار كــە ٣٢٢٠٠ كەســی تێــدا دەژیــا)[11]. بــەم شــێوەیە حكومەتــی عێــراق ژمارەیەكــی زۆری لــە عەرەبــی كۆچــەر هێنــا ناوچەكـەو نیشـتەجێی كـردن، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا تـا سـاڵی ١٩٥٧یـش رێـژەی دانیشــتوانی كــورد لــە شــنگاڵ ٨٠٪و لــە شــێخان-یش ٧٠٪ بــوو. بــەم شــێوەیە، لـە سـەردەمی پاشـایەتیداو تاروخانـی پاشـایەتی لـە ١٤ی تەمـووزی ١٩٥٨دا بـە بەردەوامـی هەوڵـدراوە بـۆ بەعەرەبكردنـی كوردسـتان و هێنانـی عـەرەب بـۆ سـەر خاكـی كـوردان.

---

١٠ - الدكتور نوري طالباني، منطقة كركوك ومحاولات تغيير واقعها القومي . . . ص٤١.

١١ - جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیوپۆلەتیكیی دانیشتوانی هەرێمی كوردستانی عێراق. . . ل١٧٩.

قۆناغی دووەم
١٩٥٨- ١٩٧٤ سەردەمی کۆماری

دوای ئـەوەی لـە کودەتایەکـدا لـە ١٩٥٨/٧/١٤ رژێمـی پاشـایەتی عێـراق رووخـاو رژێمێکـی کۆمـاری راگەیەنـرا، گەلـی کـورد بەئومێـدەوە چاوەڕوانـی پێشـهات و ئەنجامـی ئـەو گۆڕانکارییـەی دەکـرد، بـەڵام شـۆڤێنیەتی عـەرەب نەیهێشـت ئومێدەکانـی کـورد بێنـەدی و، هـەر زوو دەسـەڵاتی عێراقـی گەڕایـەوە سـەر سیاسـەتی بەعەرەبکـردن و وێرانکردنـی کوردسـتان و بەتـاڵان بردنـی مـاڵ و سـامانی کـورد، لـە ١٩٥٩/٧/١٥دا چەنـد یەکەیەکـی سـەربازی لـە بەغـداوە هێنرایـە کەرکـوك و کۆمەڵـێ کاری ناڕەوایـان ئەنجامـدا کـە تـا ئێسـتا شـوێنەواری سـلبی بەسـەر کەرکـوك و ناوچەکـەوە دیـارە[1]. دواتـر کەوتنـە ئاژاوەنانـەوە لەنێـوان کـوردو تورکـمان بـۆ ئـەوەی کـوردی پـێ تاوانبـار بکـەن و، زەمینـەی گرتـن و راوەدوونانـی کـورد خـۆش بکـەن، حکومەتـی عێـراق بـاش بایەخـی ئابـووری و سـتراتیژی کەرکوکـی دەزانـی بۆیـە زیاتـر چـاوی لەسـەر ئـەو شـارە بـوو، لـە هەمـوو لایەکـەوە هانـی عەرەبـی دەداو هـاوکاری دەکـردن کـە بـۆ شـاری کەرکـوك بێـن، لـە دەشـتی قەراج-یـش کـوردی گوندەکانـی (کودیلـە، کەبـەرۆك، سـەیداوە، شـێرکوژرای، ئۆمـەراوە، خڕەبـەردان، رواڵـە، لاکەچـە، بندیـان، دۆرەنگیـۆ، پاشـبەند، دۆمەدریـس، خەرابـەزەردو چەنـدان گونـدی تر)یـان راگواسـت و عەرەبیـان هێنـا شـوێنیان و، لـە ١٩٦٠- ١٩٦١ (عەبدولکەریـم قاسـم) بڕیاریـدا کـەوا گوندەکانـی دەوروبـەری کەرکـوك رابگـوازن و ژمارەیەکـی زۆر لـە گوندەکانیـان راگواسـت و عەرەبیـان هێنـا شـوێنی ئـەوان. (هاوینـی ١٩٦١ رژێمـی عبدالکریـم قاسـم هێرشـی

---

١ - الدکتور نوري طالباني، منطقة کرکوك ومحاولات تغيير واقعها القومي. . ص٥١.

کـرده سـەر کوردسـتان و نیـوەی زیاتـری سـوپای عێراقـی بەهێـرش لـە دوای هێـرش بەردایـە سـەر دانیشـتوان، تـا لـە مـاوەی سـاڵ و نیوێکـدا نزیکـەی «٣٠٠٠» سـێ هـەزار کـەس کـوژران، کـە زۆربەیـان خەڵکـی مەدەنـی بـوون. زیاتـر لـە «١٠٠,٠٠٠» سـەد هـەزار ئاوارەبـوون و کەوتنـە چیـا، «١٥٠» سـەدو پەنجـا گونـدو شـار وێـران کـران)[٢]. زوڵـم و زۆری رژێمـی عێـراق و سـوپاکەی رۆژ بـەرۆژ لـە بەرامبـەر کـورد روو لـە زیادبـوون بـوو، بۆیـە گەلـی کوردیـش وەك وەڵامێـك و بەرەنگاربوونەوەیەکـی سیاسـەتی قڕکردنـی کـوردو وێـران کردنـی کوردسـتان دەسـتی بەشـۆڕش کـردو، لـە ١٩٦١/٩/١١ شۆڕشـی ئەیلـول بەرێبەرایەتـی رێبـەری گـەورەی کـورد (مسـتەفا بارزانـی نەمـر) هەڵگیرسـا.

بێگومـان بەعەرەبکردنـی کوردسـتان پیلانێکـی فاشـییانەی رژێمـە یـەك لـە دوای یەکەکانـی عێراقـە بـۆ سـڕینەوەو نەهێشـتنی نەتەوەیـەك بەخـاك و خەڵکـەوە، بۆیـە دەسـتیان لـە قڕکـردن و وێرانکردنـی خەڵـك و خاکـی کوردسـتان نەپاراسـتووەو هێرشـیان کردۆتـە سـەر تـەواوی شـارو شـارۆچکەو گوندەکانـی کوردسـتان. لەگـەڵ بـەردەوام بـوون و پەرەسـەندنی شۆڕشـی ئەیلولـدا رژێمـی عێـراق زۆر کوێرانـە شـارو گوندەکانـی کوردسـتانی دەکوتـاو سـاڵی ١٩٦١ و ١٩٦٢ هێرشـی زۆر توندیـان کـردە سـەر گوندەکانـی دەوروبـەری کەرکـوك و کەندێنـاوە وەك ئـەو هێرشـەی کـە لـە ١٩٦٢ کرایـە سـەر (سـەر بەشـاخ).

لـە ١٩٦٣/٢/٨دا کاتـێ بەعسـییەکان هەڵسـان بەکودەتایەکـی سـەرنەکەوتوو، ئـەوە بـوو لـەو سـاڵەدا زوڵمێکـی زۆریـان لـە کـورد کـرد. پـاش کودەتـای شـوباتی ١٩٦٣ بەعسـییەکان لـە شـاڵاوێکی رێکخـراودا کەوتنـە گرتـن و راوە دونـان و

٢ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی کورد. . . ل٢٢-٢٣.

دژایەتـی کـورد، کـە بـووە هـۆی دەربەدەرکردنـی هـەزاران کـەس[٣]. هـەر لـە حوزەیرانـی ئـەو سـاڵەدا سـوپای عێـراق بەهـاوکاری (الحـرس القومـي) هێرشـێکی زۆر دڕندانەیـان کـردە سـەر تـەواوی کـورد[٤]. شـاری کەرکوکیـش لـە سـاڵی ١٩٦٣دا زۆر بەتونـدی کەوتـە بـەر شـاڵاوی بەعەرەبکـردن[٥]. هەروەهـا سـوپای عێـراق دەسـتی بـە پەلامـارو بۆمبارانـی دانیشـتوانی بـێ دیفاعـی کوردسـتان و سـووتاندنی گوندەکانیـان کـرد[٦]. سـاڵی ١٩٦٣ رژێمـی عێـراق بەشـێوەیەکی زۆر دڕندانـە کەوتـە خاپوورکردنـی کوردسـتان (لـە ١٩٦٣/٦/١١وە تـا ١٩٦٣/٧/٢٣ تێکـڕا ٨٧٥ گونـدی کـورد خاپـوور کـران)[٧]. لـەو سـاڵەدا سـوپای عێـراق دەربـازی قوڵایـی خاکـی کوردسـتان ببـوو، زۆر شـوێنی داگیرکردبـوو، بـەڵام هێـزی پێشـمەرگەی کوردسـتان بەشـێوەیەکی زۆر دلێرانـە رووبـەرووی ئـەم هێرشـانە وەسـتایەوەو (لـە دیسـەمبەری ١٩٦٣دا پێشـمەرگەکانی کـورد هەمـوو ئـەو نێوچانەیـان گرتـەوە کـە لـە سـەرەتای شـەڕی بەعـس دا لـە دەسـتیان دابـوو.)[٨]، رژێمـی عێـراق جگـە لـە هێـرش و پەلامارەکانـی هەوڵیـدەدا لـە رووی یاسـایی و ئیداریشـەوە کار بـۆ دابڕینـی کوردسـتان و بەعەرەبکردنـی بـکات، وەك ئـەوەی لـە ١٩٦٣/٧/١دا کـە (یاسـای پارێزگاکانـی) بڵاوکـردەوە عێراقـی دابەشـی سـەر پێنـج پارێـزگا کردبـوو، یەکێـك لەوانـە پارێـزگای سـلێمانی بـوو کـە هەولێـرو دهـۆك و سـلێمانی دەگرتـەوە (شـاری پـڕ نەوتـی کەرکـوك و خانەقینـی سـەر سـنوور و نێوچـەی

٣ - الدكتور نوري طالباني، سەرچاوەی پێشوو. . . ل٥٥.

٤ - هەمان سەرچاوە. . . ل٥٦.

٥ - وريا الجاف، كركوك دراسة سياسية واجتماعية، . . . ص١٣٩.

٦ - دکتۆر عبدالرحمن قاسملو، کوردستان وکورد. . . ل٣٤٤.

٧ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی . . . ل٢٣٤.

٨ - هەمان سەرچاوە. . .

شێخان و سنجاری یەزیدییەکانی تێدا نەبوو)[٩]. هەر لە ساڵی ١٩٦٣دا هێرشی (الحرس القومي)ییەکان بۆ سەر شار و گوندەکانی کوردستان دەستیپێکردو (لە ١٩٦٣/٦/١٣ رژێمی بەعس بەربووە گیانی خەڵکی کوردستان و گوندەکانی ناوچەی کەندێناوەی سەر بەپارێزگای هەولێرو گوندەکانیان بەمزگەوت و قوتابخانەکانەوە سوتاند و وێرانکرد، کۆمەڵێ خەڵك شەهیدکران، هاوکاتیش بەعسییەکان کەوتنە تەعریبکردنی ناوچەکە)[١٠]. لە درێژەی ئەو شاڵاوەدا تەنها لە کەندێناوەدا لە کۆی ٧٢ گوندی ئەم ناوچەیە پتر لە ٣٢ گوندی سوتاو تاڵان و وێرانکران و نزیکەی ٣٠٠ کەسیش گیراو پاشان ٢٥ گوندی ئەم ناوچەیە درایە خێڵە دواکەوتووەکانی عەرەبی شەمەرو لێی نیشتەجێکران، کە تا ساڵی ١٩٦٧ی خایاند[١١]. ئەم هێرشانە شەڕی بەعسییەکان بووە دژ بە نەتەوەی کورد[١٢]. بێگومان ئەم شەڕەیش بۆ قڕکردنی تەواوەتی کورد بووە. (لەشوباتی ١٩٦٣ وەو دواتر لە تەموزی ١٩٦٨وە تا ئیمڕۆ ئەو سیاسەتی لە ناوبردن و ئیلغای بوونی نەتەوایەتی و بوونی کوردیان گرتۆتە بەر)[١٣]. ئەو ساڵە بۆ کورد یەکێکە لە ساڵە شوومەکان و هەر لەو ساڵەدا (بۆ یەکەمین جار لە عێراقدا بە بەرنامەو رێوشوێن کەوتنە جێبەجێ کردنی پیلانی سیاسەتی کورد بەعارەب کردن و «تهجیر»و «تبعیث»)[١٤]. هەر لە ساڵی

٩ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی . . . ل٢٢٢.

١٠ - د.مارف عومەر گوڵ، سەرچاوەی پێشوو. . . ل٢٤.

١١ - کاوە نادر، کەندێناوە لەنێوان راگواستن و بەعەرەبکردندا. . . ل٣٩.

١٢ - جواد ملا، کردستان والکرد وطن مقسم وامة بلا دولة. . . ص٨٩.

١٣ - ئازاد مستەفا، کوردو دوژمنەکانی، گۆڤاری پەیڤی نوێ، ژمارە ٢- خولی دووەم- بەهاری ١٩٩٢ . . . ل٩٣.

١٤ - هەمان سەرچاوە.

١٩٦٣دا گوند سوتاندنی کوردستان دەستیپێکرد، ١٩٦٣/٤/٦ (شێخ حەنەش)[١٥] بە گوندەکانی بناری قەرەچووغ داهات و لە گوندی دارەخورماوە دەستیپێکرد و سوتاندی. دواتر گوندەکانی (خدرجیجە، لاوەر، کەندارە قەل، گێسمە، جاستان، دەربەند، سەربە شاخ) لە بناری قەرچووغ و کەندێناوە سوتێنران.

رژێمی عێراق لە لایەکی ترەوە هەوڵی دەدا ئێزدییەکانی کوردستان بکاتە عەرەب، بۆ ئەم مەبەستە لە ١٩٦٣دا (مکتب الاموي) بۆ بایزیدی برای معاویە بۆ بەعەرەبکردنی برا یەزیدییەکان کردەوە. هەروەها لە ١٩٦٣ و ١٩٦٤دا رژێمی عێراق (١١) گوندی لەسەر سنووری سوریا لە چوارچێوەی سنووری جوگرافی شنگاڵ راگواست دواتر ١٣٢ گوندی کوردانی راگواست و لە (١١) کۆمەڵگای زۆرەملێدا نیشتەجێیکردن و درێژەشی دایە تەواوکردنی (مستوطنات)ە عەرەبییەکان کە تا ساڵی ١٩٦٥ (٤٠٠) (مستوطنات)ی بۆ عەرەبان لەنێوان شنگاڵ و حەزەردا دروستکرد.

وەك لە پێشەوە ئاماژەمان پێدا هێزی پێشمەرگەی کوردستان بە رێبەرایەتی بارزانی نەمر، گورزی باشی لە رژێم دەوەشاندو جەماوەریش لە لایەکی ترەوە دەسەڵاتی رژێمی هەراسان کردبوو، ئەمانە وایانکرد رژێمی عێراق وەك تاکتیکێك و بۆ خۆگرتنەوەی لە ١٩٦٤/٢/١٠ لەگەڵ سەرکردایەتی شۆڕشی کوردستان کەوتە گفتوگۆوەو ئاگر بەستی راگەیاند[١٦]، بێگومان ئەو ئاگر بەستەشی پاش ئەوە هات کە بۆی روونبۆوە ناتوانێت وا بەئاسانی نەتەوەی کورد لەناوبات. ئەوەبوو دوای ئەوەی خۆی رێکخستەوە لە ١٩٦٥/٤/٤ دووبارە

---

١٥ - شێخ حەنەش الحمود: شێخێکی عەرەب بوو، لە عەشیرەتی تەی و سەرەك جاشی عەرەبان بوو، زۆر دژی کورد بوو، پاشان لە ١٩٦٨/٤/١٣ لەگەڵ چەند چەکدارێکیدا لەلایەن هێزی پێشمەرگەی کوردستانەوە کوژران.

١٦ - جواد ملا، کردستان والکرد وطن مقسم وامة بلا دولة. . . ص٨٩.

دەستی بەهێرش و پەلامار کردووە[17]. ئەمجارەیان لە جاران زۆر خراپتر کەوتە پەلاماردان و سوتاندنی گوندو شارو شارۆچکەکانی کوردستان و بۆ بەرگرتن لەم سیاسەت و پەلامارو گوند سووتاندنە.

بارزانی نەمر هەوڵیدا فشارێکی نێودەوڵەتی لەسەر رژێمی عێراق دروست بکات ئەوە بوو (لە ١٩٦٦/١/١دا بیرخەرەوەیەکی دایە نەتەوە یەکگرتووەکان. لە وەدا سیاسەتی «خاکی سوتێنراو»ی لە قاودا. لەگەڵ سەر ژمێرێکدا ئاشکرا کرا کە سەرجەم ١٨٦ گوند تەخت کراون. بارزانی داوای لە نەتەوە یەکگرتووەکان کرد لیژنەیەك بنێرنە نێوچەکانی شەڕ، تا بەچاوی خۆیان ئەو رەفتارە نامرۆڤانە باوەڕ نەکراوانە ببینن)[18]. لەگەڵ ئەوەشدا هێزی پێشمەرگەی کوردستان دلێرانە بەرگری لە خاکی کوردستان دەکردو (لە ٢ و ١٩٦٦/١/٣دا سوپای عێراق لە پێنچوین خراپ شکێنرا)[19]. سوپای عێراق رووی لە هەر شوێنێکی کوردستان بکردابووایە لای ئەو جیاوازی نەبوو بۆ تالان و کوشتن و وێرانکردن (سەربازەکانی عێراق لە ١٩٦٦/٥/٢٥دا لە بێتوین حەفتاو سێ کوردیان کوشت «کە زۆربەیان ژن بوون»)[20] سوپای عێراق سوپای تالان و کوشتن و بڕین و وێران کردنە، بۆیە رووی لە هەر شوێنێك کردبێت تالانی کردووەو خەڵکەکەی کوشتووەو شوێنەکەشی وێران کردووە. دوای ئەوەی سوپای عێراق لە داستانی بەناوبانگی شەڕی هەندرێن زۆر بەخراپی شکاو لە قەوچەی درایەوە، زانی کە بەئاگرو ئاسن ناتوانێ کورد لە ناوببات لە ١٩٦٦/٦/٢٩ بەیانێکی بڵاوکردەوەو رایگەیاند کە چارەسەری

١٧ - هەمان سەرچاوە. . .

١٨ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل٢٥٤.

١٩ - هەمان سەرچاوە. . . ل٢٥٥.

٢٠ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ٢٦٧.

کێشــەی کــورد دەکات[٢١]. لــە ڕێــی ئــەم تاکتیکەیــەوە جارێکــی تــر کەوتــە فــرت و فێــڵ و دووبەرەکــی نانــەوە، کــە لــە ئەنجامــدا دەســتەی جــەلال تاڵەبانــی بــەلای خۆیــدا ڕاکێشــاو کەوتــە هاوکارییــان بــۆ دژایەتــی کردنــی شۆڕشــی کوردســتان. ســاڵێك پــاش بەیانەکــە حکومەتــی عێــراق (لــە ١٩٦٧/٦/٢٩ وەزارەتێکــی بەنێــوی «وەزارەتــی کاروبــاری ژووروو»ەوە دامەزرانــد، کــە ئەرکــی «ئاوەدانکردنــەوەی نێوچەکــە» بێــت)[٢٢]. واتــە ئاوەدانکردنــەوەی ئــەو شــوێنانەی کــە خۆیــان وێرانیــان کردبــوو، کــە بێگومــان بەهیــچ شــێوەیەك ئەمەیــان نەکــردو ناشــیکەن، لەبەرئــەوەی حکومەتێــك بەدرێژایــی مێــژووی دامەزراندنییــەوە کاری تێکــدان بێــت، زۆر زەحمەتــە فێــرە ئاوەدانکردنــەوە بێــت، ئەوەتــا پاشــتر تــا ســاڵی ١٩٦٨ بــەردەوام عــەرەب هێــنرا کەرکــوك و دەوروبــەری و، زیاتــر لــە ٢٢٠ گونــدی لــە ناوچــەی دوبــزو ٢٥ گونــدی لــە ناوچــەی قــەراج بەعەرەبکــردو لــە ناوچــەی شــوان و شــێخ بزێنیــش هەمــان سیاســەتی عەرەبنشــین کردنــی پەیڕەوکــرد[٢٣].

لــە ١٩٦٨/٧/١٧ بەعسییەکان هەســتان بەکودەتایەکــی تــرو جڵــەوی دەســەڵاتیان بەتــەواوی گرتــە دەســت و، لەبەرئــەوەی تــازە هاتبوونــە ســەر حوکــم و بــۆ سەرخســتنی زیاتــری کودەتایەکەیــان لەگــەڵ کــورددا کەوتنــە گفتوگــۆ، بــەڵام لەگــەڵ ئەوەشــدا بەشــێنەیی کاریــان بــۆ بەعەرەبکردنــی کوردســتان دەکــرد، هەوڵیانــدەدا ئــەو شــارانەی کــە لــە رووی نــەوت و کشــتوکاڵەوە دەوڵەمەنــدن ڕێــژەی کــوردی تێــدا کــەم بکەنــەوە، بــۆ ئــەم کارەش پەنایــان دەبــردە بــەر دابڕینــی ئــەو ناوچانــەی کــە پیلانــی بەعەرەبکــردن تیایانــدا بــە تــەواوی جێبەجــێ

٢١ - جواد ملا، كردستان والكرد وطن مقسم وامة بلا دولة. . . ص٩٠.

٢٢ - جەمال نەبەز، هەمان سەرچاوە. . . ل٢٨٠.

٢٣ - کاوە نــادر، کۆلۆنیالیزمــی عێراقــی و ڕاگواســتن و بەعەرەبکردنــی باشــووری کوردســتان، گۆڤــاری ســەرخۆبوون ژمــارە ٧و٨ . . . ل٣.

نەکرابـوو، زۆرینـەی دانیشـتوانی هـەر بـە کـورد مابـوون، وەك ئـەوەی کـە چەنـد ناوچەیەکیـان لـە پارێـزگای موسـڵ و پارێـزگای کەرکـوك دابـڕی. پێـش ئەوانیـش هـەر لـە ١٩٦٨دا ئـەو گوندانـەی کـە نزیکـی کەرکـوك بەتایبـەت بیـرە نەوتـەکان بـوون کـە ١٣ گونـد بـوون تێکـدران، لەوانـەش گونـدی (سـۆنە گولـی، یاروەلـی، هەنجیـرە، قوتـان، قوشـقایە، شـوڕاو، باجـوان)، هەروەهـا گوندەکانـی دەوروبـەری ناحیـەی (دوبز)یـش هـەر لـەو سـاڵەدا راگوێـزران و هـۆزی عەرەبـی بەدویـان هێـنرا شـوێن کـە (عـواس صدیـد) سەرپەرشـتی دەکـردن[٢٤].

وەك باسـمانکرد حیزبـی بەعـس کـە جارێکـی تـرو تـازە لـە ١٩٦٨/٧/١٧ لـە رێـی کودەتـاوە هاتبـۆوە سـەر حوکـم، سـەرەتا بەشـێنەیی و لەسـەرەخۆ دەسـتی بـە بەعەرەبکـردن کـردەوە، بـۆ ئـەوەی تاوانەکانـی ١٩٦٣ جارێکـی تـر بەبیـر خەڵکەکـە نەهێنێتـەوە، بەعـس بـەم شـێوەیە بـەردەوام بـوو لـە کاری خـۆی تـا ١٩٧٠/٣/١١ لەگـەڵ سـەرکردایەتی شۆڕشـی کوردسـتان بەڕێبەرایەتـی بارزانـی نەمـر رێککـەوت و رێککەوتنامـەی ١١ی ئـازاری ١٩٧٠ یـان راگەیانـد، رێککەوتنامەکـەش تـا سـاڵی ١٩٧٤ بـەردەوام بـوو، دواتـر بەهـۆی پاشـگەزبوونەوەی بەعـس لـە رێککەوتنامەکـەو یەکلایـی نەکردنـەوەی پرسـی سـنووری کوردسـتان و شـاری کەرکـوك، جارێکـی تـر شـەڕ لەنێـوان عێـراق و کـورد بەرپـا بـۆوە. ئـەم رێکەوتنـەی بەعـس لەگـەڵ سـەرکردایەتی شـۆڕش وەك تاکتیکێـك بـوو بـۆ خـۆ بەهێزکـردن و خـۆ پـڕ چـەك کـردن بـوو، بەدرێژایـی ئـەو چـوار سـاڵە هێزەکانـی بـاش ئامـادەو پـڕ چـەك کـرد، لـە مـاوەی ئـەم چـوار ساڵەشـدا بـەردەوام لـە بیانـووی هەڵگیرسـاندنەوەی شـەڕ دەگـەڕا. سـەرکردایەتی شۆڕشـی کوردسـتان بـەردەوام جەختـی دەکـردەوە سـەر ئـەو ناوچـە کوردییانـەی کـە عێـراق

٢٤ - الدكتور نوري طالباني، منطقة كركوك ومحاولات تغيير واقعها القومي. . . ص٥٦-٥٧.

لــە خاکــی کوردســتانی دابــڕی بــوون و بەعەرەبــی کردبــوون و ئامــادە نەبــوو بیانخاتــەوە ســەر ســنووری جوگرافــی کوردســتان، وەك شــاری کەرکــوك و شــنگال و خانەقیــن و مەندەلــی و..، کــە ئــەو شــارانەش هــەر هەموویــان موڵکــی کــوردن و بەشــێکن لــە خاکــی کوردســتان، ســەرکردایەتی شۆڕشــی کوردســتان زۆر راشــکاوانە بەحکومەتــی عێراقــی راگەیانــدووە: (بەهیــچ شــێوەیەك دەســت لــە کەرکــوك و شــنگال و خانەقیــن هەڵناگریــن و مومکینیــش نییــە ئەمــە قبــوڵ بکەیــن)[٢٥]و، زۆر راشــکاوانەتر بەدەســەڵاتدارانی عێراقیــان راگەیانــدووە، کــە دەبــێ ئــەوە رابگەیەنــرێ کــە ئــەو ناوچانــە بەشــێکن لــە کوردســتان[٢٦]. بــۆ دواجاریــش کــە شــاندی کــوردی لــە بەغــدا دەگەڕێتــەوەو دەچێتــە لای رێبــەری شــۆڕش (بارزانــی نەمــر)و بیــروڕای حکومەتــی عێراقــی پێرادەگەیەنــن جەنابیشــیان دەفەرمووێــت: (خــوا شــاهیدە کــە ئــەز حــەز لــە شــەڕ ناکــەم. لەبەرئــەوەی شــەڕ خراپتریــن رێــگا چارەیــە، بــەڵام بەعــس رێگایەکــی دیکــەی بــۆ نەهێشــتینەوەو، پێشــنیارەکەیان هیــچ مانایەکــی دیکــەی نییــە، بێجگــە لــە وازهێنــان لــە کەرکــوك و ناوچەکانــی دیکــە بــۆ ئــەوان، کــە ئەمــەش مەحاڵــە. کەواتــە بــا پێشــوازی لــە چارەنووســی خۆمــان بکەیــن ئەگــەر قەدەریشــمان وابێــت کــە هەموومانــی تێــدا بچیــن، لەبەرئــەوەی حــەز ناکــەم کــورد تــف لــە گۆڕەکــەم بکــەن و بڵێــن «بۆچــی کەرکوکــت فرۆشــت»)[٢٧].

بــەم شــێوەیە ســەرکردایەتی شۆڕشــی کوردســتان ئامــادە نەبــووە دەســتبەرداری بســتە خاکێکــی کوردســتان بێــت و بەگیــان و مــاڵ بەرەڤانــی لــە خاکــی خــۆی کــردووەو لــە هەمــوو رێککەوتننامەیەکیشــیدا لەگــەڵ حکومەتــی عێــراق هەوڵیــداوە ئــەوە بچەســپێنێ کــە دەبــێ ئــەو ناوچانــەی کوردســتان بخرێنــەوە

٢٥ - مسعود البارزاني، البارزاني والحركة التحررية الكردية، الجزء الثالث. . . ص٢٩٦.

٢٦ - هەمان سەرچاوە. . .

٢٧ - هەمان سەرچاوە. . . ص٢٩٧.

سـەر خاکـی کوردسـتان و ئـەو عەرەبانـەی هێنراونەتـە سـەر گوندەکانـی کـوردان بگێڕدرێنـەوە شـوێنی خۆیـان، زۆر بەروونیـش ئـەم پرسـە لـە خاڵـی (٨) هەشـتەمی ڕێککەوتننامـەی ١١ی ئـازاری ١٩٧٠دا هاتـووە، کـە دانیشـتوانی کـوردو عـەرەب بگەڕێنـەوە سـەر گوندەکانـی پێشـووی خۆیـان[٢٨]. کـە ئـەم خاڵـەو خاڵەکانـی تـری ڕێککەوتننامەکـە (کـە لـەو بابەتـەن) لەلایـەن حکومەتـی عێراقـەوە جێبەجـێ نەکـران.

لێـرەدا زۆر بەروونـی ئەوەمـان بـۆ دەردەکەوێـت کـە بارزانـی نەمـرو سـەرکردایەتی شۆڕشـی کوردسـتان نـەك هـەر بـۆ وەسـتاندنی سیاسـەتی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بەڵکـو بـۆ سـڕینەوەی شـوێنەوارەکانی بەعەرەبکردنـی کوردسـتانیش کاریـان کـردووە.

٢٨ - سعد البزاز، الاكراد في المسألة العراقية، . . . ص١٤٩.

قۆناغی سێیەم
١٩٧٤- ١٩٩٠ سەردەمی بەعس

لەم قۆناغەدا، رژێمی بەعس بە دڕندانەترین شێوە کەوتە بەردەوامکردنی پیلانی بەعەرەبکردنی کوردستان و، ئەو پیلانەی زیاتر بەرنامەڕێژ کردو بەپێی سیاسەتی فاشییانەی خۆی کەوتە سوتماککردنی خاکی کوردستان و قڕکردنی نەتەوەی کورد، دوای ئەوەی کە لە ڕێککەوتننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ پاشگەزبۆوە، هێرشی کردەوە سەر شارو گوندەکانی کوردستان و کەوتەوە سوتاندنی تەڕو وشکی کوردستان و دەستی لە هیچ شتێك نەپاراست، بەمەشەوە نەوەستاو کەوتە پیلانگێڕان لە دژی شۆڕشی کوردستان و ئەوەبوو لە پیلانێکی هەرێمی و نێودەوڵەتیدا لە ١٩٧٥دا رێککەوتننامەی شومی جەزائیری لەگەڵ ئێران مۆرکرد، هەردوو رژێمی داگیرکەری کوردستان (عێراق و ئێران) ئابلوقەیەکی توندیان خستە سەر شۆڕشی ئەیلول و شۆڕشیان تووشی نسکۆ کرد. دوای ئەوە لە ١٩٧٥دا عێراق دەستیکرد بەتێکدان و راگواستنی سەدان گوندی کوردان بەناوی گوندە سنوورییەکان لە پارێزگای (هەولێر، سلێمانی دیالە، کوت، موسڵ، دهۆك)و بەدەیان گوندیش کە چاڵە نەوتییان تێدابوو لە دەوروبەری کەرکوك و مەخموور و خانەقین و شنگاڵ و کەندێناوە راگوێزران و پاشان عەرەبنشین کران، هەر لەو ساڵەدا (رژێم دەستیکرد بەگرتن و راگواستنی ژمارەیەکی زۆری کوردە فەیلییەکان بۆ ئێران بەو پێیەی کە ئەوانە تەبەعییەی ئێرانن)[1]. هەر لە ١٩٧٥دا حکومەتی عێراق دەستی دایە پەلاماردانێکی رامالین و (بەعەرەبکردنی) ئەو ناوچانەی کە بەپێی سنووری

١ -د.کازم حبیب، مەینەتی کوردە فەیلییەکانی عێراق، گۆڤاری سەنتەری برایەتی ژمارە ٢٥- پایزی ٢٠٠٢ . . . ل١١٢.

ئیداری (ناوچەی ئۆتۆنۆمی کارتۆنی) لە کوردستان وەدەر نرابوون[٢]. هەر لەو ساڵەدا بەپێی فەرمانێکی کۆماری (مرسوم جمهوري) چەند گوندێك لە کەندێناوە خاپوور کران وەك (جاستان، دەربەندی گۆم، سەربەشاخ، پەلکانە، عەولا فات، دەربەندی سارەلوو..). لە پرۆژەی بەنداوی سەددام (سد صدام) ٦٠ گوند خرایە ژێر ئاوەوە، ئەوەش زیاتر بۆ لێکدابڕینی جەزیرەو موسڵ بوو، پاشان گوندەکانی دەوروبەری تەلەعفەر راگوێزران هەر لەو ساڵەدا (١٩٧٥) رژێم ٣٨ گوندی لە دەڤەری شێخان بەعەرەبکردو زەوی و زاری ئەو گوندانەشی دا بەخێزانەکانی عەشیرەتی (الحدید) و لهێب[٣].

هەر لە ١٩٧٥دا (٦) گەڕەك لە ناو شنگاڵ هاتنە خراکردن (برج، کەلا، بەرسی، بەربەرۆژ، کۆرا ستی، سەرا)و دەستکرا بەگۆڕینی ناوی گوندەکانی دەوروبەری شنگاڵ بۆ نموونە:

ز	ناوی کوردی	ناوی عەرەبی
١-	گوە بەل	الاندلس
٢-	زۆراڤا	العروبة
٣-	دوو گور	حطين
٤-	خانە سۆر	التأميم
٥-	دهۆلا	القادسية
٦-	گرزەرك	عدنانية
		. . . تد.

٢ - میدل ئێست وۆچ، جینۆساید لە عێراقداو پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد. . . ل٩٩.

٣ - ابو رۆژ، نبذة تأريخية حول قصبة عين سفني- الشيخان، مجلة لالش، العدد ١٢- كانون الثاني ٢٠٠٠، ص١٤٠.

لەساڵی ١٩٧٦دا رژێمی بەعس درێژەی بەسیاسەتە گڵاوەکەی داو (قۆناغی لە قاڵبدانی کوردو تەسککردنەوەی (حد الممکن)ی کوردستان، بەرنامەی ئەم قۆناغە لە ساڵی (١٩٧٦)ەوە بەجدی دەستیپێکردووە)[٤]و رژێمی عێراق پێنج ساڵی دانابوو بۆ تەواوکردنی ئەم بەرنامەیەی واتە لە (١٩٧٦- ١٩٨١) بەرنامەکەشی بریتی بوو لە تێکدان و راگواستنی گوندەکانی کوردستان، لە سەرەتادا بە ناوچە نەوتییەکان و ستراتیژییەکانی وەك ناوچەکانی کەرکوك و خانەقین و مەندەلی و مەخموور و شنگاڵ و زەمار دەستیپێکرد، رژێمی عێراق پاش ئەوەی کوردی گوندەکانی رادەگواست، پاشان بەبیانووی پاراستنی بیرە نەوتەکان گوندەکانی عەرەبنشین دەکرد، هەر لەو ساڵەدا بەپێی فەرمانی کۆماری ژمارە ٤١ لە ١٩٧٦/١١/٢٩ ناوی پارێزگای کەرکوکی لە کەرکوکەوە گۆڕی و کردی بە پارێزگای (التأمیم)و بەپێی هەمان فەرمان قەزای دووزیشی خستە سەر پارێزگای سەلاحەددین کە هەر بەو فەرمانە ئەو پارێزگایەش پێکهاتبوو[٥]. هەر لەو ساڵەدا گوندی سەرگەڕان لە دیبەگە دابڕاو خرایە سەر قەزای دوبزو کرا بە ناحیەی قودس (ناحیة القدس)و پاشتر سەر بەشاخ و ٢٩ گوندی تر خرانە سەر ناحیەی سەرگەڕان، هەر لەو ساڵەدا گوندی پەلکانەو ٢٦ گوندی تر لە دیبەگە کرانەوەو خرانە سەر کەرکوك و درانە خێزانە کۆچەرەکانی عەشیرەتی شەمەر کە (شێخ نایف) ناوێك سەرپەرشتی دەکردن. هەر لەو ساڵەدا خێزانێکی زۆری لە عەشیرەتی جبور هێنا دەشتی کەندێناوەو ئەو گوندانەی پێبەخشین (جاستان، دەربەند، سەر بەشاخ، پەرکانە، عەوڵلا فات، سارەلوو، شەنەغە، دڕکەی گەورە، دڕکەی

---

٤ - ئازاد مستەفا، کوردو دوژمنەکانی، گۆڤاری پەیڤی نوێ. . . ل٩٧.

٥ - وریا الجاف، کرکوك دراسة سیاسیة واجتماعیة. . . ص١٥٦.

گچکـە، چـەرت، گێسـمە، گەزوەشـان، گـڕاو، تـەل هەلالـە)و عەرەبەکانیـش لەسـەر زەوی و زاری ئـەو گوندانـە دانیشـتن.

لەسـاڵی ١٩٧٧دا، رژێمـی عێـراق کەوتـە تێکدانـی گونـدو شـارۆچکە سـنوورییەکان (لەسـاڵی ١٩٧٧ەوە کەوتـە چۆڵکـردن و وێرانکردنـی سـەرپاکی گونـدو شـارۆچکەو شـارە سـەر سـنوورییەکانی نێـوان کیانـی سیاسـی (عێـراق- سـوریا)، (عێـراق- تورکیـا) و (عێـراق- ئێـران) و بەقوڵـی ٥- ٢٠کـم و کۆکردنـەوەو بەندکردنـی خەڵکەکـەی لـە چەنـد ئـۆردوگایـەکی گـەمـارۆدراوی بـن دەسـتی خۆیـان و کەوتنـە تێکـدان و شـێواندنی تەبـع و تەبیعـەت و ئـاکارو رەوشـت و کولتـورو هەرچـی رەسـەنایەتی کوردێتـی هەیـە تیایانـدا)[٦]. هـەر لـەو سـاڵەدا هێرشـێکی لـە دژی ئاشـوورییەکان دەسـتپێکردو لـە دەڤـەری بادینـان ١٢ دوانـزە کەنیسـەی لـێ رووخانـدن[٧]. بەمەشـەوە نەوەسـتاو لەسـەر ژمێـری ١٩٧٧دا ئێـزدی و شـەبەك و ئاشـوورییەکانی بەعـەرەب ناونووسـکرد[٨]. ئەمـەش هـەر بـۆ ئـەوە بـوو تـاوای بەدەربخـات کـە رێـژەی دانیشـتوانی عـەرەب لـە ناوچەکانـی کوردسـتاندا زۆرە. لەبـەر ئـەوەش بـوو کـە سـەرەنجامەکانی سـەرژمێری سـاڵی ١٩٧٧ی عێـراق، بەشـێوەیەکی بەرچـاو ئاماژەیـان بـۆ کـەم بوونـەوەی رێـژەی دانیشـتوانی کـورد لـە پارێزگاکانـی کوردسـتان کـردووە[٩].

سـاڵی ١٩٧٨ شـاڵاوێکی تـری گونـد تێکدانـی دەسـتپێکرد، کـە زیاتـر گونـدە

٦ - ئازاد مستەفا، کوردو دوژمنەکانی، گۆڤاری پەیفی نوێ. . . ل٩٧-٩٨.

٧ - میدل ئێست وۆچ، جینۆساید لە عێراقداو پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد. . . ل٥١٦.

٨ - جـەزا تۆفیـق تالـب، پێکهاتـەی نەتەوەیـی دانیشـتوانی لـە کوردسـتاندا، گۆڤـاری سـەنتەری لێکۆڵینەوەی سـتراتیژی، ژمـارە ٢- سـاڵی حەوتەمـی- مایسـی ١٩٩٩. . . ل٩.

٩ - د.خەلیـل ئیسـماعیل محەممـەد، کـورد لـە سـەرژمێرە رەسـمییەکانی عێراقـدا، گۆڤـاری سـەنتەری لێکۆڵینـەوەی سـتراتیجی، ژمـارە ٢- سـاڵی شەشـەم- مایسـی ١٩٩٨. . . ل٩.

سنوورییەکانی گرتەوە، دەتوانین بڵێین تەواوکردنی شاڵاوەکەی ساڵی ١٩٧٥ی بوو، ئەو گوندانەی کە مابوون هەمووی کاولکردن و خەڵکەکەشی هێنا لە چەند ئۆردوگایەکی زۆرەملێی پەستا، لەلایەن رژێمی عێراق بەو ئۆردوگایانە دەوترا (گوندی هاوچەرخ).

ناوچەکانی بەهۆی سنوورەوە راگوێزران ئەمانە بوون، لە پارێزگای سلێمانی گوندەکانی نزیك هەڵەبجە، پێنجوین، شارباژێر، پشدەر، کە ژمارەی ئەو گوندانەی تێکدران گەیشتە ٥١٧ گوندو خەڵکە راگوێزراوەکەش ١٨٥٩٩ کەس بوون، لە پارێزگای هەولێردا ١٤٨ گوند لە سنووری قەزاکانی (چۆمان، رواندوز، زێبار) تێکدران و خەڵکە راگوێزراوەکەشی کە تەنها هی ١٣٢ گوند زانراوە ٤٣٨٧ کەس بوون، هەروەها لە پارێزگای دهۆکیشدا ٢٠٧ گوند لە سنووری قەزای ئامێدی و زاخۆ تێکدران و خەڵکە راگوێزراوەکەش ژمارەیان ٧٨٢٨ کەس بوون، واتە سەرجەمیان دەکاتە ٨٧٢ گوندو خەڵکە راگوێزراوەکەش دەکاتە ٣٠٨١٤ کەس، سەرجەم ئەو خەڵکانە لە ٢٩ ئۆردوگای زەملێ لە پارێزگای سلێمانی و ١٦ ئۆردوگا لە پارێزگای هەولێرو ١٤ ئۆردوگا لە پارێزگای دهۆك گەمارۆدران[١٠]. بەم شێوەیە رژێمی داگیرکەری عێراق گوندەکانی سەرسنووری خاپوور کردو خەڵکەکەشی راگواست، (بۆ ئەوەی ئەو خەڵکە دووره دەستیان بۆ لە بن دەستی خۆیاندا کۆوە بێت و ئامادەیان کەن بۆ بەرنامەی قۆناغی دووەمی لە ناو بردن)[١١]. ئەمەش مەبەستی سەرەکییان بووە.

رژێمی داگیرکەری عێراق؛ لە ساڵی ١٩٧٩دا بۆ زیاتر بەعەرەبکردنی کوردستان، سیاسەتێکی تری گرتە بەر ئەویش دروستکردنی (مستوطنات) بوو

١٠ - چیا، راگواستنی ناوچە سنوریەکانی کوردستان، گۆڤاری سیاسەتی دەولی، ژمارە ٢- ساڵی دووەم تەمووزی ١٩٩٣. . . ل١١-١٢-١٣.

١١ - ئازاد مستەفا، کوردو دوژمنەکانی، گۆڤاری پەیفی نوێ. . . ل٩٨.

بـۆ عەرەبـەکان، خـۆی ئـەو (مسـتوطنات)انەی دروسـتدەکردو هەمـوو هۆیەکانـی خزمەتگوزاریشـی بـۆ دەبـردن، ئنجـا عەرەبـی دەهێنـا ناویـان. (سـاڵی ١٩٧٩ لـە لای کەرکوکـی نـوێ «کرکـوك الجدیـدة»، کـە دەکەوێتـە رۆژئـاوای شـار رژێـم دەسـتی بـە پـرۆژەی دروسـتکردنی ٢٠٠٠ تـا ٤٠٠٠ خانـوو کـرد)[١٢]. لـە ناوچـەی (عەرەفـە)ش ١٠٠٠ خانـووی بـۆ کرێـکارە عەرەبەکانـی کارگـەی غـازو کبریـت و پاڵاوگـەی نـەوت دروسـتکرد[١٣]، ئـەو کرێـکارە عەرەبانەشـی هێنابـووە شـوێنی ئـەو کرێـکارە کوردانـەی کـە پێشـووتر هەموویانـی گواسـتبۆوە بـۆ فەرمانگـەی تـر لـە پارێزگاکانـی عێـراق، ٨٠٠ خانـووی لـە (تسـعینی کـۆن)و ١٢٠٠ خانووشـی لەسـەر رێـگای بەغـداو ١٦٠٠ خانـووش بەنـاوی (حـي غرناطـة) دروسـتکران، ئەمانـە هەموویـان لـە نـاو شـاری کەرکـوك ئەنجامـدران، جگـە لـە مانـە ١٠٠٠ خانـوو لەسـەر رێـگای لـە یـلان و ١٥٠٠ خانـوو بەنـاوی (حـي العروبـة)و ٣٠٠ خانـوو بەنـاوی (حـي الوحـدة)و ٢٢٠ خانـوو بەنـاوی (دور الأمـن)و ١٠٠ خانـوو بەنـاوی (دور ضبـاط الصـف)و ٧٥٠ خانـوو بەنـاوی (حـي قتيبيـة)و هەروەهـا لـە گەڕەکـی ئیـمام قاسـمدا ٢٠٠ پارچـە زەوی دابەشـی سـەر ئـەو عەرەبانـە کـرد کـە بـۆ کەرکوکـی هێنابـوون[١٤].

هـەر لـەو سـاڵەدا ژمارەیەکـی زۆری خانـووی لـە مەخمـوور بـۆ عەرەبـە هێـنراوەکان دروسـتکرد و هـاوکاری دەکـردن کـە بێنـە سـەر زەوی و زاری کـوردان و نـاو شـاری مەخمـوور.

سـاڵی ١٩٨٠؛ رژێمـی فاشـی عێـراق جارێکـی تـر کەوتـەوە پیلانگێـران بـۆ راگواسـتن و دەربەدەرکردنـی کـوردو، ئەمجارەشـیان بایـداوە سـەر فەیلییـەکان و

---

١٢ - وريا الجاف، كركوك دراسة سياسية واجتماعية. . . ص١٤٠.

١٣ - هەمان سەرچاوە. . .

١٤ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٤١.

بەپێـی بڕیـاری ١٨٠ی سـاڵی ١٩٨٠ی بەنـاو (ئەنجومەنـی سـەرکردایەتی شـۆڕش) کـە کۆمەڵـێ رێ و شـوێنی تونـدی تێدابـوو بـۆ پێدانـی رەگەزنامـەی عێراقـی و لەمەشـدا بـرا فەیلییـەکان بێبـەش دەکـران، کـە هـەرواش دەرچـوو، رۆژی ١٩٨٠/٤/٧ لـە یـادی ترەکینـی حزبـی بەعـس دا دەزگا داپلۆسـێنەرەکانی رژێـم لـە کاتـی کۆکردنـەوەی ٤٨٠ بازرگانـی عێـراق، هەمـوو بازرگانـە کـوردە فەیلییەکانیـان گـرت و راپێچـی زیندانەکانیـان کـردن و دەسـتیان بەسـەر هەمـوو سـەروەت و سـامانیان داگـرت و ژمارەیەکـی زۆریشـیان لەسـەر سـنووری ئێـران فرێـدران و ناچارکـران روو لـە ئاوارەیـی و ژیانـی پـڕ لـە کولەمەرگـی و چەرمەسـەری بکـەن و پەنـا بەرنـە بـەر ئێـران[١٥]. پـاش ئـەوەش هـەر بەنـاو (ئەنجومەنـی سـەرکردایەتی شـۆڕش) بڕیارێکـی تـری بەژمـارە (٦٦٦) دژ بەفەیلییـەکان دەرکـرد (دەرچوونـی بڕیـاری «٦٦٦»یـش لـە ١٩٨٠/٥/٧ گورزێکـی بنچینەیـی بـوو کـە ئاراسـتەی کـوردە فەیلییـەکان و ژمارەیەکـی زۆری عەرەبـە عێراقییەکانـی ناوچەکانـی ناوەڕاسـت و باشـوورو هەندێـك شـاری کوردسـتانیش کـرا کـە کـوردە فەیلییـەکان تیـادا دەژیـان)[١٦].

بەپێـی ئـەو بڕیـارە رەگەزنامـەی عێراقـی لـە ژمارەیەکـی زۆری فەیلییـەکان سـەنرایەوەو دەربەدەرکـران. مەبەسـت لـە مـەش کەمکردنـەوەی رێـژەی کـوردو لەناوبردنـی بـوو. بـەم شـێوەیە رژێمـی داگیرکـەری عێـراق سـاڵانەو بـەردەوام هەوڵیـدەدا پیلانەکانـی لەبـارەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان ئەنجامبـدات، ئـەو شـاڵاوانەی عێـراق بـەردەوام بـوو تـا هەڵگیرسـاندنی شـەڕ لـە دژی ئێـران لـە ١٩٨٠/٩/٢٢دا.

١٥ - مەلا شاخی، ئەنفالی خاڵخاڵان. . . ل٣.

١٦ - د.کازم حەبیب، مەینەتی کوردە فەیلییەکانی عێراق، گۆڤاری سەنتەری برایەتی. . . ل١١٣.

رژێمــی داگیرکــەری عێــراق ســەرەڕای بــەردەوام بوونــی شــەڕی ٨ ســاڵەی لەگــەڵ رژێمــی داگیرکــەری ئێرانــدا، بــەردەوام و ســاڵانە بەرنامــەی بەعەرەبکردنــی کوردســتانی درێــژە پێــدەدا، راگواســتن و دەربەدەرکردنــی کــوردو دەستبەســەر داگرتنــی زەوی و زاری کــوردان لەلایــەن رژێمــەوە بەپێــی بڕیــاری رەســمی ئەنجــام دەدران، بــۆ نموونــە دەســتی بەســەر زەوی و زارێکــی زۆری کــوردان لــە خانەقیــن دا گــرت و بڕیاریشــی پێدەرکــرد، بەپێــی بڕیــاری ژمــارە ٤٨٩ لــە ١٩٨١/٤/١١ی بەنــاو (ئەنجومەنــی ســەرکردایەتی شــۆڕش) دەســتی بەســەر زەوی و زاری جوتیارانــی خانەقیــن داگــرت بەبیانــووی کڕینــەوەی زەوییــەکان[١٧]، زەوییەکانیــش هەمــووی هــی جوتیارانــی کــوردو ئەوانــەی پێشــووتر راگوێزرابــوون بــوو، پاشــتر زەوییەکانــی دا خێڵــە کۆچەرەکانــی عــەرەب و عەرەبنشــینی کــردن و، لــە ســاڵی ١٩٨٢دا گونــدی حاجــی شــێخان و لاوەری خاپوورکــرد، هــەر بەمەبەســتی خاپوورکــردن و وێرانکردنــی گونــد و رەز و باخــی جوتیارانــی کــورد لــە ســاڵی ١٩٨٣دا حکومەتــی عێــراق رێککەوتنێکــی لەگــەڵ رژێمــی داگیرکــەری تورکیــادا مۆرکــردو بەپێــی رێککەوتننامەکــە هــەر یەکەیــان بۆیــان هەیــە بەقووڵایــی ١٧کــم بچنــە نێــو خاکــی یەکــتری[١٨] [١٩]، بــۆ راوەدوونانــی شۆڕشــگێڕانی کــورد، هــەر لــە ســاڵی ١٩٨٣دا (٨) هەشــت هــەزار بارزانــی بێسەروشــوێن کــرد، دواتــر لــە ســاڵی ١٩٨٤دا بــەدواوە بەپێــی بەرنامــە دەســتی بەراگواســتنی کــوردو هێنانــی عــەرەب بــۆ شــوێنیان کــردو، ئــەم بەرنامەیــەی تاســاڵی ١٩٩٠ درێــژە پێــدا. لــە ســاڵی ١٩٨٥یشــدا لــە ســنووری قــەزای مەخمــووردا دەســتی بەتێکدانــی کۆمەڵێــك گونــد کــرد لەوانــە گونــدی

١٧ - رۆژنامەی الوقائع العراقیة، ژمارە ٢٨٢٩- رۆژی ١٩٨٠/٥/١١.

١٨ - سعد البزاز، الاكراد في المسألة العراقیة، . . . ص٧٧.

١٩ - زەوی ســەر ســنووری وڵاتانــی داگیرکــەر (عێــراق- ئێــران)و (عێــراق- تورکیــا)و (عێــراق- ســوریا) هــی کــوردن بــەڵام لــە ڕووی یاســای نێودەوڵەتییــەوە بــە خاکــی ئــەوان نــاوی دەبرێــت، ئەگەرنــا هــی ئــەوان نیــن.

(مشـار، وادي الغـراب، کێلەشـین، هـەوار غـەڵ، قەنەجەلعـە، معێجیلـە، گـڕون، پیـرداود وسـو، چەنـد گوندێکـی تـر). لـە سـاڵی ١٩٨٥یشـدا هـەر بەمەبەسـتی کـورد کوشـتن، پەنـای بـردە بـەر کارێکـی بێڕەوشـتانە لـە دژی منداڵانـی کـوردو (لـە ١٩٨٥/١/١٠ لـە ناوچـەی ئامێـدی فڕۆکەکانـی ڕژێـم بووکۆکـەی یـاری منداڵانیـان «کـە لوغـم ڕێـژ کرابـوون» هەڵـداو بەدەسـتی منداڵانـەوە تەقینـەوەو دوو منـداڵ شـەهید بـوون)[٢٠].

هـەر لـەو سـاڵەدا ڕژێـم بـۆ بێبەشـکردنی منداڵانـی کـورد لـە خوێنـدن کۆمەڵـێ قوتابخانـەی داخسـت کـە ژمارەیـان (٧٧٦) قوتابخانـە بـوو[٢١]. بـەم شـێوەیە لـە دهـۆك (٢٠٨) قوتابخانـەو، لـە هەولێـر (٢٠٠) قوتابخانـەو، لـە کەرکـوك و سـلێمانی ٣٤٠ قوتابخانـە. لـە سـەرەتای سـاڵی ١٩٨٦ەوە تاکۆتایـی ئـەو سـاڵە زیاتـر لـە ١٨٩٥ گونـدو شـار بـەر ڕاگواسـتن کەوتـوون، کـە ژمـارەی ١٤٧٦ گوندیـان دەکاتـە ٨٤٨٧٧ خێـزان[٢٢]. (سیاسـەتی ویرانکـردن و ڕاگواسـتنیش بـووە هـۆی ئـەوەی تاکۆتایـی سـاڵی ١٩٨٦ زیاتـر لـە «٤٢,٤٨٨کـم٢» واتـە ٤٩,٤١٪ی خاکـی کوردسـتانی ژێـر دەسـەڵاتی عێـراق تەعریـب بکـرێ)[٢٣]. لـە سـاڵی ١٩٨٥ تـا سـاڵی ١٩٨٧ (١٤١) گونـد لـە سـنووری قـەزای مەخمـوور تەعریبکـرا.

پیلانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان و قڕکردنـی کـورد لـە سـاڵانی ١٩٨٧و ١٩٨٨دا گەیشـتە لوتکـە، کـە جگـە لـە ڕاگواسـتن و وێرانکردنـی گونـدەکان قڕکردنـی خەڵکیـش دەسـتیپێکردو، چەکـی قەدەغەکـراوی نێودەوڵەتیـش لـە دژی کـورد بەکارهـات، ئـەوە بـوو لـەو ماوەیـەدا زیاتـر لـە ٤٠ پەلامـاری کیمیایـی بـۆ

٢٠ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی کورد، . . . ل٧٢.

٢١ - هەمان سەرچاوە. .

٢٢ - د.مارف عومەر گوڵ، سەرچاوەی پێشوو. . . ل٣٣.

٢٣ - هەمان سەرچاوە. . . ل٣٤.

سەر زیاتر لە ٢٠٠ گوند و شوێن ئەنجامدرا. بەرپرسیاری راستەوخۆی ئەو هێرشانەش تاوانباری جەنگ (عەلی حەسەن مەجید)ی خوێنرێژ بوو، کە بەپێی بڕیاری ١٦٠ی ١٩٨٧/٣/٢٩ی بەناو (ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش) تەواوی دەسەڵاتی سەرۆك کۆماری لە ناوچەکانی کوردستان پێدرابوو بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١)..

لە هێرشە کیمیاییەکانی سوپای عێراق بۆ سەر هەڵەبجە لە ١٩٨٨/٣/١٦ (٥) هەزار کەس و لە هێرشە کیمیاییەکانی تریش بۆ سەر دۆڵی جافایەتی و گەرمیان و دۆڵی بالیسان و خۆشناوەتی و دەڤەری بادینان بەهەزاران کەس شەهید بوون، پێش عێراقیش رژێمی داگیرکەری تورکیا چەکی کیمیایی لە دژی کورد بەکارهێناوە (هەندێ سەرچاوە جەخت لەسەر ئەوە دەکەن کە کەمالییەکان لە شەڕی دێرسیم ١٩٣٦-١٩٣٨ هەتا ماددەی کیمیاوی یان بەکارهێناوە)[٢٤]. پێش ساڵی ١٩٨٨ رژێمی عێراق چەکی کیمیاوی لە دژی کورد بەکارهێناوە (١٩٨٧/٦/٨ بۆ ماوەی سەعاتێك بەچەکی کیمیایی و بەراجیمە گوندەکانی بەرگەڵوو و هەڵەدن و سێکانیان بۆردومان کرا)[٢٥]. هەر لە ساڵی ١٩٨٧دا شاڵاوی گوند رووخاندنی برا ئاشوورییەکانیش دەستپێکردو ژمارەیەك گوندی ئاشوورییان تەخت کران وەك گوندی باختمێ و دەوروبەری[٢٦].

سوپای عێراق لە هێرش و پەلامارەکانی خۆیدا بۆ سەر گوندەکانی کوردستان لە ساڵی ١٩٨٧دا بەلای کەمەوە ٧٠٣ گوندی کوردانی تێکداو لەسەر نەخشەی سڕینەوە[٢٧]. بەم شێوەیە:

---

٢٤ - محەممەد سەلام، لۆزانی ١٩٢٣و لۆزانی ١٩٩٠. . . ل٣٩.

٢٥ - میدڵ ئیست وۆچ، جینۆساید لە عێراقداو پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد. . . ل١٩٢.

٢٦ - میدڵ ئیست وۆچ، سەرچاوەی پێشوو. . . ل٥١٧.

٢٧ - هەمان سەرچاوە. . . ل١٦٠.

٢١٩ گوند لە هەولێر.

١٢٢ گوند لە کەرکوك و گەرمیان.

٣٢٠ گوند لە سلێمانی.

٥٠ گوند لە دهۆك.

بەتەنها لە سنووری قەزای مەخموور لە ١٩٨٥-١٩٨٧ رژێمی عێراق ١٤١ گوندی خاپوورکرد و پاشان عەرەبنشینی کردن. هەر لەو ساڵەدا بەناو (سەرکردایەتی نووسینگەی رێکخستنی باکووری حزبی بەعس) بڕیاری بەکۆمەڵ کوشتن و تاڵانکردنی کوردستانی داوەو، تاوانباری جەنگ عەلی حەسەن مەجید بڕیارێکی بەئیمزای خۆی بڵاوکردۆتەوەو جەخت دەکاتە سەر ئەو بابەتە، بڕیارەکەش بریتیە لە بڕیاری ژمارە ٤٠٠٨ی ١٩٨٧/٦/٢٠ی (نووسینگەی رێکخستنی باکووری حزبی بەعس)، کە لە خاڵی پێنجەمی ئەو بڕیارەدا هاتووە ئەوانەی لە گوندەکان دەگیرێن پاش لێکۆڵینەوە لە گەڵیاندا بەمەبەستی زانیاری وەرگرتن لێیان، ئەوانەی تەمەنیان لەنێوان ١٥-٧٠ ساڵدایە دەبێ ئیعدام بکرێن (ئەم خاڵە پێی لەسەر داگیراوە)، لە خاڵی حەوتەمی ئەو بڕیارەشدا هاتووە ئەوەی لە گوندەکان هەیە دەستی بەسەر دابگیرێ و ببێتە موڵکی جاش و سوپا جگە لە چەك[٢٨]، ئەمەش تاڵانی گوندەکان دەگەیەنێت. بۆ جێبەجێکردنی ئەم خاڵە سوپای رژێم هەر لەو ساڵەدا لە چەند شوێنێکی کوردستاندا بەبێ دادگایی کردن خەڵکی ئیعدام کرد وەك ئەوەی لە ١٩٨٧/١١/١١ نزیکەی (١٥٠) کەسیان لە گوندی چیمەن-ی سەر بەکەرکوك ٢٣ کەسیان لە شەقڵاوە لە هەمان مانگ و ساڵدا گوللە بارانکردو

٢٨ - هەمان سەرچاوە. . . ل١٧٤-١٧٥.

لـە ١٩٨٧/١١/١٨یشـدا (٣١) کـەس لـە ئەندامانـی پارتـی دیموکراتـی کوردسـتان لـە سـێدارە دران و ٣٠٠ کەسـیش لـە سـلێمانی بەهەمـان شـێوە قڕکـران[٢٩].

سـاڵی ١٩٨٨ بەنسـبەت کـورد، یەکێکـە لـە سـاڵە شـوومەکان و، دەتوانیـن بڵێیـن سـاڵی وێرانکردنـی کوردسـتان و لـە ناوبردنـی کـورد بـووە لەلایـەن رژێمـی عێراقـەوە، دڕندانەتریـن هێـرش و پەلامارەکانـی ئـەو سـاڵە بریتیـن لـە شـاڵاوە بەدناوەکانـی ئەنفـال کـە لـە ئـازاری ١٩٨٨ دەسـتی پێکـردو لـە ١٩٨٨/٩/٥ کۆتایـی هـات[٣٠]. رژێـم لـە درێـژەی ئـەو شـاڵاوانەیدا لـە کـۆی ٨٦٠٠٠کـم٢ لـە خاکـی باشـووری کوردسـتان ٤٢,٤٨٨کـم ٢ی لێڕاگواسـت و بەعەرەبکـرد، کـە دەکاتـە نزیکـەی ٤٩,٤١٪ی سـەرجەم خاکـی باشـووری کوردسـتان، رژێمـی عێـراق لـەو سـاڵەدا زیاتـر لـە ٤٥٠٠ گونـدو شـارو شـارۆچکەی کوردسـتانی راگواسـت و ویرانکـردو سـووتاندو ٢٥٠٠٠٠ مرۆڤـی کوردیشـی بێسەروشـوێن کـردو لەناوبـردو، زیاتـر لـە ٤٠ پەلامـاری کیمیایـی بـۆ سـەر زیاتـر لـە ٢٠٠ گونـد و شـوێن ئەنجامـدا. لـە شـەوی ٢١-١٩٨٨/٨/٢٢ شـارۆچکەی دیبەگـەی سـەر بەقـەزای مەخمـووری پارێـزگای هەولێـر بەتـەواوی راگواسـت و کەسـی تێـدا نەهێشـت، دواتـر وردە وردە عەرەبـی بـۆ هێنـاو عەرەبنشـینی کـرد. بێگومـان شـاڵاوەکانی ئەنفـال بـۆ بەعەرەبکردنـی کوردسـتان ئەنجامـدراون (مەبەسـتێکی تـری رژێـم لـە شـاڵاوەکانی ئەنفالـدا، تەعریـب کردنـی ناوچەکانـی کوردسـتان بـوو)[٣١]. ئـەم شـاڵاوانەی ئەنفـال کاریگەرییەکـی زۆری هەبـوو بـۆ سـەر کەمبوونـەوەی رێـژەی زیـاد بوونـی دانیشـتوانی کوردسـتان (ئـەوەش دەگەڕێتـەوە بـۆ ئەنفالـە بەدنـاوەکان و دەرکـردن و راگواسـتنی دانیشـتوانی هەرێـم «مەبەسـت باشـووری کوردسـتانە. غ.م» کـە بـوو

٢٩ - هەژار عەزیز سورمێ، کوردو جینۆسایدو ئیبادەکردن. . . ل٤٢.

٣٠ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی کورد. . . ل٣٨.

٣١ - یوسف دزەیی، ئەنفال کارەسات، ئەنجام و رەهەندەکانی. . . ل٣٤.

بەهـۆی کـەم بوونـەوەی قـەوارەی دانیشـتوانی هەرێـم و دواتـر کـەم بوونـەوەی رێـژەی گەشـەکردنی دانیشـتوان)[٣٢]. ئـەو گونـدو شـارۆچکانەی کـوردان کـە لـە شـاڵاوەکانی ئەنفالـدا ویـران کـران، پاشـتر زۆربـەی هـەرە زۆریـان لەلایـەن رژێمـی عێراقـەوە درانـە عـەرەب و عەرەبنشـین کـران، بەتایبـەت گوندەکانـی دەوروبـەری کەرکـوك و گەرمیـان و دەشـتی قـەراج و دەشـتی مەخمـوورو دەشـتی کەندیناوەو دەوروبـەری گوێـڕو بەشـێك لـە گوندەکانـی دەشـتی هەولێـر. ئـەوەش دەمانگەیەنێتـە ئـەو ئەنجامـەی کـە شـاڵاوەکانی ئەنفـاڵ بـۆ بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بـووەو، لـە هەمـان کاتـدا بـۆ وێرانکـردن و تاڵانکـردن و قڕکردنـی کـورد بـووە. بڕوانـە بەڵگەنامەکانـی ژمـارە (٢ تـا ٨).

پـاش شـاڵاوەکانی ئەنفالیـش رژێمـی عێـراق بـەردەوام بـوو لەسـەر رووخانـدن و راگواسـتنی شـوێنی تـر، ئەوەبـوو لـە سـاڵی ١٩٨٩دا شـارۆچکەکانی قـەلادزەو سەنگەسـەرو پێماڵـك-ی راگواسـت و کاول کـرد، رژێمـی عێـراق بەپێـی بڕیـاری ٢٦٣ی ١٩٨٩/٤/١٩ی بەنـاو (ئەنجومەنـی سـەرکردایەتی شـۆڕش) کۆمەڵـێ ئـۆردووگای زۆرەملێـی لـە پارێزگاکانـی هەولێـرو دهـۆك و سـلێمانی دروسـتکرد، بـۆ چاوەدێـری و کۆنترۆڵکردنـی خەڵکـە راگوێـزراوەکان. هـەر لـەو سـاڵەدا ١٤ گونـدی برادۆسـتی راگواسـت (لـە ١٥ی نیسـانی ١٩٨٩دا بەفەرمانـی ژمـارە ٣٤٤٨ی نووسـینگەی باکـوور فەرمانـی کـرد بـە «چوڵکـردن و کۆکردنـەوە»ی ژمارەیەکـی دیـاری نەکـراو لـە گوندەکانـی هـەردوو هـۆزی برادۆسـت و دۆڵەمەریـدا)[٣٣]. بەدرێژایـی سـاڵی ١٩٨٨و ١٩٨٩ رژێـم زۆرتریـن ژمـارەی عەرەبـی هێناوەتـە کەرکـوك و تێیـدا نیشـتەجێی کـردوون سـەیری بەڵگەنامەکانـی ژمـارە (٩ تـا ٢٠)و بەڵگەنامەکانـی ژمـارە (٢١

٣٢ - جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیۆپۆلەتیکی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق. . . ل٤٢.

٣٣ - میدڵ ئیست ووچ، جینۆساید لە عێراقداو پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد. . . ل٥٣٠.

تـا ٢٥)و (٢٦ تـا ٥٧) بکـە. ئـەو عەرەبانـەی کـە بـۆ کەرکـوك دەهێـنران دەبـووا بەتـەواوی دڵسـۆزی رژێمـی عێـراق بـووان و هیـچ شـتێکیان لەسـەر نەبـووا. سـەیری بەڵگەنامەکانـی ژمـارە (٢١ و ٢٩) بکـە.

لەسـاڵی ١٩٩٠دا رژێمـی عێـراق دەسـتی کـرد بەتێکـدان و لەناوبردنـی ئـەو کەپـرو سـاباتانەی جوتیارانـی کـورد کـە لـە هەنـدێ شـوێن مابـوون و هەمـووی رووخانـدن. دائیرەکانـی ئەمنـی رژێـم رێ و شـوێنی زۆر توندیـان بەرامبـەر جوتیارانـی کـورد گرتەبـەرو رێگـەی کشـتوکاڵ کردنیـان نـەدەدا ئەگـەر جوتیارەکـە جێگـەی متمانەیـان نەبـا نەشـیان دەهێشـت شـەو بمێنێتـەوەو کەپـر دروسـت بکاتـەوە. بـەم شـێوەیە رژێمـی عێـراق لەسـەر بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بـەردەوام بـوو تـا داگیرکردنـی کوێـت و دەسـتپێکردنی شـەڕی دووەمـی کەنـداو.

وەك لـە پێشـەوە ئاماژەمـان پێـدا رژێمـی عێـراق لـە دوای ١٩٨٤ەوە تـا ١٩٩٠ شـاڵاوێکی بەرفراوانـی راگواسـتنی دەسـتپێکرد کـە زیاتریـش نـاو شـاری کەرکوکـی گرتـەوە، کـە بەپێـی ئامارێکـی پارێـزگای کەرکـوك ژمـارەی دەرکراوەکانـی شـاری کەرکـوك و دەوروبـەری لـە پێـش راپەڕینـی بەهـاری ١٩٩١دا بـە (١٨,٦٠٠) خێـزان کـە دەکاتـە ١٢٣,٤٩٠ کـەس مەزنـدە کـراوە، کـە بـەم شـێوەیەیە:

ز	ساڵ	ژمارە خێزانی دەرکراو
-١	١٩٨٤	١٤٥٠ خێزان
-٢	١٩٨٥	١٧٠٠ خێزان
-٣	١٩٨٦	٢٠٥٠ خێزان
-٤	١٩٨٧	٣١٥٠ خێزان
-٥	١٩٨٨	٥٠٠٠ خێزان
-٦	١٩٨٩	٢٩٥٠ خێزان

-٧	١٩٩٠	٢٣٠٠ خێزان

لەبـارەی تێكـدان و روخاندنـی گونـدەكان و بەمەبەسـتی بەراوردكـردن و وەك نموونەیـەك بەپێویسـتی دەزانیـن كـە ژمـارەی گونـدەكان بەپێـی سـاڵەكان لـە چەنـد شـوێنێكدا بخەینـە روو:

شوێن	ساڵ	ژمارەی گوند
سلێمانی	١٩٧٧	١٨٧٧ گوند
	١٩٨٧	١٨٦ گوند

واتە نزیكەی ١٧٠٠ گوند تێكدراوەو لەسەر نەخشە سڕاوەتەوە[٣٤].

شوێن	ساڵ	ژمارەی گوند
كەركوك	١٩٥٧	١٢٧٤ گوند
	١٩٨٧	٥١٦ گوند
هەولێر	١٩٥٧	١١٥١ گوند
	١٩٨٧	٣١٦ گوند

سـەرژمێری دروسـتی گوندەكانـی پارێـزگاری دهۆكـم بەپێـی سـاڵەكان بەردەسـت نەكـەوت، بـەڵام بەبـەراورد لەگـەڵ كەركـوك و هەولێـرو سـلێمانی لـە دهۆكیـش بەهەمـان شـێوە گونـدەكان تێكـدراون و بەرشـاڵاوی راگواسـتن كەوتـوون.

٣٤ - میدڵ ئیست ووچ، جینۆساید لە عێراقداو پەلاماری ئەنفال بۆ سەر كورد. . ل١٨٣.

بەنسبەت سنووری مەخمووریش بەم شێوەیە بووە:

ژمارەی گوند	ساڵ	شوێن
٢٣٤ گوند	١٩٥٧	مەخموور
٢٠٦ گوند	١٩٧٧	
٦١ گوند	١٩٨٧	

ئەو (٦١) گوندەش هەر هەمووی عەرەبنشین کرابوون.

چەند بەڵگەنامەیەك

چەنـد بەڵگەنامەیـەك كـە گوزارشـت لـە شـاڵاوە بەدناوەكانـی ئەنفـال و گرتنـی ژن و منـداڵ و پیـاوی كـوردو رووخاندنـی گونـدەكان و بەتاڵانبردنـی مـەڕو مـاڵات و سـامانی كوردسـتان دەكـەن (ئـەم بەڵگەنامانـە مشـتێكن لـە خەراورێـك) لـەم كتێبـەدا بڵاویـان دەكەینـەوە..

١-بەڵگەنامـەی ژمـارە (٢) یـەك، نووسراوێكـە بەژمـارە ١٢٧م لـە ١٩٨٨/٤/١٢دا لـە فەرماندەیـی فەیلەقـی یەكـی سـوپای داگیركـەری عێـراق بـۆ فەرماندەیـی فەیلەقـی دوو- هێـزی خالـد بـن وەلیـد، كـە تایبەتـە بەئەنفالكردنـی ناوچـەی قـەرەداغ و داواكـراوە چ شـتێكیان پێویسـتە تـا بۆیـان بنێـرن بـۆ ئـەوەی كۆنترۆڵـی تـەواوی ناوچەكـە بكـەن، بەپێـی داوای سـەركردایەتی گشـتی هێـزە چەكدارەكانـی عێـراق.

٢- بەڵكەنامـــەی ژمـــارە (٣) دوو، وەڵامـــی بەڵگەنامـــەی ژمـــارە (٢) دووە، كـــە نووسراوێكـە بەژمـارە ١٦٩ لـە ١٩٨٨/٤/١٥ لـە فەرماندەیـی فەیلەقـی دوو- هێـزی خالـد بـن وەلیـد بـۆ فەرماندەیـی فەیلەقـی یـەك، داوا كـراوە ٨ هەلیكۆپتـەرو ٢٠ ئۆتۆمبێلـی بارهەڵگـر بنێـرن بـۆ گواسـتنەوەی لیـوای ٣٩ لـە ناوچـەی پیرەمەگرونـەوە بـۆ ناوچـەی قـەرەداغ، هەروەهـا داواكـراوە پارێـزگاری ئاسـمانی بـۆ ئۆپەراسـیۆنەكە دابینبكرێـت كـە بڕیـار بـووە ١٩٨٨/٤/٢٠ جێبەجـێ بكرێـت.

٣-بەڵگەنامـەی ژمـارە (٤) سـێ، بـاس لـە دەسـتپێكردنی ئۆپەراسـیۆنەكە بـۆ سـەر ناوچـەی قـەرەداغ دەكات كـە نووسراوێكـە بەژمـارە ١٤٢ لـە ١٩٨٨/٤/٢٠ لەلایـەن فەیلەقـی یەكـەوە بـۆ فەرماندەیـی گشـت هێـزە چەكدارەكانـی عێـراق نێـردراوە، بـاس لـە وە دەكات كـە لـە ئۆپەراسـیۆنی ناوچـەی قـەرەداغ (٢٥٠٠) دوو هـەزارو پێنـج سـەد كەسـیان لـە ژن و پیـاو گرتـووەو دەسـتیان بەسـەر كۆمەڵـێ چـەك و تەقەمەنـی (لەقۆپـی قـەرەداغ)دا گرتـووە (١٠ ئاربـی چـی ٧، ٢٠٠ كلاشـینكۆف،

١٠٠٠ رومانــە)، هــەروا نــووسراوە كەســە گیــراوەكان و چەكــەكان لــە بــارەگای فەیلەیقــن و چاوەڕوانــی ڕێنماییــن لــەم بــارەوە.

٤-بەڵگەنامــەی ژمــارە (٥) چــوار، نووسراوێكــە بەژمــارە ٤٨ لــە ١٩٨٨/٤/٢١ كــە لــە وەزارەتــی بەرگــری عێــراق- هۆبــەی ئەمــن ئاراســتەی فەرمانگــەی ئەمنــی ســەربازی كــراوە. داواكــراوە لیژنەیەكــی ئەمنــی لــە فەرمانگەكــەوە بچێتــە فەرماندەیــی فەیلەقــی یــەك بــۆ جێبەجــێ كردنــی كاری تایبــەت و، دەبــێ ئــەم (مهەمە)یــەش لــە مــاوەی (٢٠) كاتژمێــردا جێبەجــێ بكرێــت، ئــەم بەڵگەنامەیــە وەڵامــی بەڵگــەی ژمــارە (٤) چــوارە.

٥-بەڵگەنامــەی ژمــارە (٦) پێنــج، نووسراوێكــە بەژمــارە ١٦٥ ق لــە ١٩٨٨/٤/٢١ لــە فەرماندەیــی فەیلەقــی دوو- هێــزی خالــد بــن وەلیــد بــۆ ســەركردایەتی فەیلەقــی یــەك، ئامــاژە بــەوە دەكات كــە نامــەی ١٢٥ لــە ١٩٨٨/٤/٢١ (نهێنــی و یەكســەر)، ناوەڕۆكەكــەی لەلایــەن لیــوای ٣٩ جێبەجــێ كــراو، ئۆپەراســیۆنی ناوچــەی قەرەداغیــش لەلایــەن هەمــان لیــواوە لــە ڕێكەوتــی ١٩٨٨/٤/٢٠ تــەواو بــووە.

٦-بەڵگەنامــەی ژمــارە (٧) شــەش، نووسراوێكــە بەژمــارە ١٥٢ لــە ١٩٨٨/٤/٢٣ لــە فەرماندەیــی فەیلەقــی دوو بــۆ فەرماندەیــی فەیلەقــی یــەك، بــاس لــە رووخانــدن و وێرانكردنــی تــەواوی گوندەكانــی ناوچــەی قــەرەداغ و بەتاڵانبردنــی (٢٥٠٠) دوو هــەزارو پێنــج ســەد ســەر ئــاژەڵ دەكات و دەڵــێ ئــەو (٢٥٠٠) ســەر ئاژەڵــە لــە بــارەگای لیــوای ٣٩ لــە پیرەمەگــروون پارێــزراون و ڕێنماییتــان لــەم بارەییــەوە چییــە.

٧-بەڵگەنامــەی ژمــارە (٨) حــەوت؛ نووسراوێكــە بەژمــارە ٣/م خ لــە ١٩٨٨/٤/٢٣، لــە فەرماندەیــی گشــتی هێــزە چەكدارەكانــی عێــراق بــۆ فەرماندەیــی فەیلەقــی یــەك (وەڵامــی بەڵگەنامــەی ژمــارە (٤) چــوارە)، ئــەم بەڵگەنامەیــە گوزارشــت لــە بــێ ســەرو شــوێن كردنــی گیراوەكانــی ئەنفالــەكان دەكات. لــەم بەڵگەنامەیــەدا هاتــووە: كــە ئــەو گیراوانــەی ژمارەیــان (٢٥٠٠) دوو هــەزارو پێنــج ســەد كەســە

بـەم شـێوەیە دابەشـیان بکـەن، پیـاوەکان بـۆ فەرماندەیـی فەیلەقـی چـوار بنێـرن و، ژنـەکان بـۆ فەرماندەیـی فەیلەقـی سـێ بنێـرن و، منداڵەکانیـش بـۆ سـەربازگەی مەشـقی (الـدروع) لـە تکریـت بنێـرن. بـا ناردنەکەشـیان بەئۆتۆمبێلـی تایبـەت و بەهاوڕێیەتـی دوو نوێنـەری ئـەوان بێـت.

هەروەهـا لـە بەشـی بەڵگەنامەکانـی ئـەم کتێبـەدا کۆمەڵـێ بەڵگەنامـە لـە بـارەی هێنـان و نیشـتەجێکردن (اسـتیطان)ی عـەرەب بـۆ کەرکـوك بڵاوکراوەتـەوە. ئـەم بەڵگەنامانەمـان وەك نموونەیـەك هێنایـەوە، کـە مشـتێکن لـە خەروارەهـای بەڵگەنامـە پـڕ شـەرمەزارییەکانی رژێمـی داگیرکـەری عێـراق. جگـە لـە بەڵگەنامـەکان کۆمەڵـە وێنەیەکیشـمان بڵاوکردۆتـەوە کـە گوزارشـت لـە وێرانکردنـی کوردسـتان دەکـەن.

قۆناغی چوارەم
١٩٩١ - تا ئێستا
پاش راپەڕین

دوای ئـەوەی گەلـی کوردسـتان لـە بەهـاری ١٩٩١دا لـە راپەڕینێکـی جەمـاوەری بێوێنـەدا، توانـی زۆربـەی هـەرە زۆری شـارو شـارۆچکەکانی کوردسـتان بەکەرکوکـی شـادەماری ئابـووری کوردستانیشـەوە رزگار بـکات و دام و دەزگا سـەرکوتکەرەکانی رژێمــی عێــراق راماڵــی و کۆتــی دیلـی و چەوســانەوە بپســێنێ و، (هەرچەنــدە رژێــم جارێکــی تــر بــە ئاگــر و ئاســن کەوتــەوە گیانــی گەلـی کوردســتان بــەڵام لــە ئەنجامــدا ئیــرادەی هــەق بەســەر زوڵم و زۆریــدا ســەرکەوت)، پاشــان لــە ئەزموونێکـی بێوێنـەدا گەلـی کوردسـتان یەکـەم پەرلەمانـی کوردسـتانی هەڵبـژاردو، پەرلەمانیــش متمانــەی بەیەکــەم حکومەتــی کوردســتانداو، کــورد خــۆی حوکمــی خــۆی کــردو باشــووری کوردســتان لەلایــەن هێــزی نێودەوڵەتــی پارێــزگاری لێکــراو رێ لـە رژێمـی عێـراق گیـراو بـواری نـەدرا وەك جـاران بکەوێتـە قڕکردنـی کـوردو دەربــازی ناوچــە ئازادکراوەکانــی کوردســتان بێــت. ئــەوە وای لــە رژێمــی عێــراق کــرد کــە بکەوێتــە گیانــی ئــەو کوردانــەی لــە ژێــر دەســەڵاتی ئــەودا مــاون و هەوڵبــدات بـۆ بەعەرەبکردنــی شــارو شــارۆچکە کوردســتانییەکانی ژێــر دەســەڵاتی، بــۆ ئــەم مەبەســتەش کۆمەڵــێ شــێوازی نامرۆڤانــەو بــێ رەوشــتانەی دژ بەگەلــی کوردســتان گرتەبــەر. وەك:

١-راگواســتن و دەرکردنــی بەردەوامــی کــورد لــە شــارەکانی ژێــر دەســەڵاتیدا بــۆ شــارەکانی کوردســتان و باشــووری عێــراق و، هێنانــی عــەرەب بــۆ شــوێنی ئــەوان:

رژێمــی عێــراق بەبەردەوامــی خەڵکــی کــورد لــە شــارە کوردســتانییەکانی ژێــر دەســەڵاتیدا رادەگــوازێ و دەردەکات وەك ئــەوەی کــە بــەردەوام لــە (کەرکــوك و

مەخمـوورو گوێـڕو قـەراج و کەندێنـاوەو خانەقیـن و موسـڵ و شـنگال و شـێخان و . . شــوێنانی تــر) ئەنجامــی دەدات، دوای دەرکردنــی کــورد لــەم شــوێنانەدا عــەرەب دێنێتــە شــوێنیان و نیشــتەجێیان دەکات، واتــە کــورد دەبــاو عــەرەب دێنـێ! خەڵکەکـەش سەرپشـك دەکا کـە بـەرەو باشـووری عێـراق دەڕۆن یـا بـەرەو کوردسـتانی ئـازاد، ئـەوەی بـەرەو باشـوور بچێـت دەتوانـێ هەنـدێ کـەل و پەلـی ناومـاڵ لەگـەڵ خۆیـدا ببـات، بـەڵام ئـەوەی بـۆ کوردسـتانی ئـازاد بێـت ئـەوا هیـچ! ئـەم هەولانـەی رژێـم بـۆ دەرکردنـی خەڵـك لـە ١٩٩١ەوە تـا ئێسـتا (٢٠٠٢) بەردەوامـەو، تـا رژێمیـش بمێنـی بـەردەوام دەبێـت. بـۆ پـەرت و بڵاوکردنـی کـوردو نەهێشـتنیان لــە شــارەکانی کوردســتانی ژێــر دەســەڵاتیدا رژێمــی عێــراق ســاڵی ١٩٩٢ بڕیارێکـی دەرکـردووە بـۆ ئـەوەی خەڵکـی کـورد بـۆ شـارەکانی باشـووری عێـراق کـۆچ بکـەن، لـە بڕیـاری ژمـارە (١٩٠)ی ١٩٩٢/٧/١٦ی بەنـاو (ئەنجومەنـی ســەرکردایەتی شۆڕشــی عێــراق) هاتــووە: (هــەر کەســێکی ناوچــەی ئۆتۆنۆمــی «مەبەسـت باشـووری کوردسـتانە. غ.م» مافـی هەیـە لـە هـەر پارێزگایەکـی تـری عێراقـدا «جگـە لـە پارێـزگای موسـڵ و کەرکـوك و دیالـی» پارچـە زەوی هەبێـت و قــەرزی بانکــی خانووبەرەشــی پێدەدرێــت). رژێمــی عێــراق دەیەوێــت بــەو بڕیـارەی وا لـە کـورد بـکات کـە بـەرەو پارێزگاکانـی تـری عێـراق بـڕون و لـە شـارەکانی کوردسـتان نەمێنـن تـا عەرەبیـان بێنێتـە شـوێن و کوردیـش پـەرت و بڵاوبـکات. بڕوانــە بەڵگەنامــەی ژمــارە (٦٩).

بەپێـی ئامارێکـی پارێـزگای کەرکـوك ژمـارەی خێزانـە دەرکراوەکانـی کەرکـوك لـە سـاڵی ١٩٩١ تـا ٢٠٠١/٩/٢١ نزیکـەی (٤٤١٧) خێـزان دەبێـت، کـە دەکاتـە (٢٥٨٠٢) کـەس، بـەم شـێوەیە:

أ- سـاڵی ١٩٩١ تـا ١٩٩٦ نزیکـەی (٣٥٠٠) خێـزان دەرکـراون کـە دەکاتـە (٢٠٢٠٠) کـەس.

ب- لــە ســاڵی ١٩٩٧- تــا ٢٠٠١/٩/٢١ بەپێــی ســەرژمێری لیژنــەی بــاڵای دەرکــراوەکان (٩١٧) خێــزان دەرکــراون کــە دەکاتــە (٥٦٠٢) کــەس.

ج- نزیکـەی ١٠٠٠ خێزانـی تورکـمان لـە شـاری کەرکـوك دەرکـراون کـە دەکاتـە (٥٠٠٠) کـەس.

جگــە لــەو دەرکراوانــە ژمارەیەکــی زۆریــش بــۆ باشــووری عێــراق و دەڤــەری ســلێمانی راگوێــزراون. ئــەم ئامــارەی ســەرەوە تەنهــا ئەوانــە بــوون کــە بــۆ پارێــزگای هەولێــر راگوێــزراون.

دەرکراوەکانـی کەرکـوك ئەوانـەی کـە لـە پارێـزگای هەولێـر نیشـتەجێن دابەشـی ســەر ئــەم شــوێنانە بــوون (بنەســڵاوە، دارەتــوو، تۆبــزاوە، جدیــدە، خەبــات، کەورگۆســك، کانــی قرژاڵــە، کەســنەزان، دیانــا، قوشــتەپە، نــاو شــاری هەولێــر)و، ژمارەیەکیشــیان لــە پارێــزگای دهــۆك نیشــتەجێن. هەروەهــا ئــەو دەرکراوانــەی کەرکـوك کـە لـە پارێـزگای سـلێمانی نیشـتەجێن دابەشـی سـەر ئـەم شـوێنانە بـوون: (سـلێمانی، رانیـە، بەردەقارەمـان، سـەربازگەی سـەلام، کفـری، کـەلار، چەمچەمـاڵ، دەربەندیخـان، بازیـان، تەکییـە، باینجـان، کەمپـی شـانەدەری) ژمارەیـان (١٦٠٠٠) خێزانــە کــە دەکاتــە (٩٥٠٠٠) کــەس[1]، ژمــارەی ئــەو دەرکراوانــەی کــە رەوانــەی پارێــزگای دهۆکیــش کــراون بەپێــی ئامــاری لیژنــەی بــاڵای دەرکــراوەکان (٣٥٠) خێزانــەو دەکاتــە (٢١٠٠) کــەس.

بەپێــی ئــەو ئامــارەی کــە لای لیژنــەی مافــی مرۆڤــی پەرلەمانــی کوردســتانە. ژمــارەی دەرکــراوەکان (لــە ١٩٩٦ تــا ٢٠٠٢/٥/١٨) بــەم شــێوەیەیە: (٩٠٣) خێــزان لــە کەرکــوك دەرکــراون کــە دەکاتــە (٥٢٩٥) کــەس ســەیری خشــتەی ژمــارە (١) یــەك بکــە، ژمــارەی خێزانــە دەرکراوەکانــی مەخمــوورو گوێــڕو کەندێنــاوەو قــەراج

١ - رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە ٢٦٨٠ی ٢٠٠٢/٢/١٠.

(٢٦٧) خێزانــە کــە دەکاتــە (١٨٠٦) کــەس، ســەیری خشــتەی ژمــارە (٢) دووە بکــە. هەروەهــا ژمــارەی خێزانــە دەرکراوەکانــی موســڵ و شــنگال و شــێخانیش (٦٩) خێزانــە کــە دەکاتــە (٣٨٦) کــەس، ســەیری خشــتەی ژمــارە (٣) ســێ بکــە. خێزانــە دەرکراوەکانــی بەغــداو پارێزگاکانــی تریــش (٤٦) خێزانــە کــە دەکاتــە (٢٦٨) کــەس، ســەیری خشــتەی ژمــارە (٤) چــوار بکــە.

ساڵ	ژمارەی خێزانی دەرکراو	ژمارەی کەس
١٩٩٦	٢٤ خێزان دەرکراوە	٧٦ کەس
١٩٩٧	٢١٤ خێزان دەرکراوە	١٣٠٩ کەس
١٩٩٨	١٩٦ خێزان دەرکراوە	١٠٨٩ کەس
١٩٩٩	١٦٢ خێزان دەرکراوە	٩٧٥ کەس
٢٠٠٠	١٦٦ خێزان دەرکراوە	٩٥٣ کەس
٢٠٠١	١٢٠ خێزان دەرکراوە	٦٥٢ کەس
تا ٢٠٠٢/٥/١٨	٢١ خێزان دەرکراوە	١٤١ کەس
کۆی گشتی	٩٠٣ خێزان	٥٢٩٥ کەس

خشتەی ژمارە (١) ژمارەی خێزان و کەسە دەرکراوەکانی کەرکوك و دەوروبەری دەخاتە روو.

ساڵ	ژمارەی خێزانی دەرکراو	ژمارەی کەس
١٩٩٦	١٠ خێزان دەرکراوە	٣٩ کەس
١٩٩٧	٧ خێزان دەرکراوە	٦٣ کەس
١٩٩٨	٢٧ خێزان دەرکراوە	١٦٤ کەس
١٩٩٩	٩ خێزان دەرکراوە	٨٠ کەس
٢٠٠٠	٢١ خێزان دەرکراوە	١٤٨ کەس
٢٠٠١	١٦٥ خێزان دەرکراوە	١١٠٨ کەس
تا ٢٠٠٢/٥/١٨	٢٨ خێزان دەرکراوە	٢٠٤ کەس
کۆی گشتی	٢٦٧ خێزان	١٨٠٦ کەس

خشتەی ژمارە (٢) ژمارەی خێزان و کەسە دەرکراوەکانی (مەخموورو قەراج و گوێڕو کەندیناوە) دەخاتە روو.

ساڵ	ژمارەی خێزانی دەرکراو	ژمارەی کەس
١٩٩٦	٥ خێزان دەرکراوە	٢١ کەس
١٩٩٧	٩ خێزان دەرکراوە	٣٧ کەس
١٩٩٨	٨ خێزان دەرکراوە	٦١ کەس
١٩٩٩	٣ خێزان دەرکراوە	١٨ کەس
٢٠٠٠	٢٨ خێزان دەرکراوە	١٥٨ کەس
٢٠٠١	١٥ خێزان دەرکراوە	٨١ کەس
تا ٢٠٠٢/٥/١٨	١ خێزان دەرکراوە	١١ کەس
کۆی گشتی	٦٩ خێزان دەرکراوە	٣٨٦ کەس

خشتەی ژمارە (٣) ژمارەی خێزان و کەسە دەرکراوەکانی

(موسڵ و شنگال و شێخان) دەخاتە ڕوو.

ساڵ	ژمارەی خێزانی دەرکراو	ژمارەی کەس
١٩٩٨	٧ خێزان دەرکراوە	٣٦ کەس
١٩٩٩	٩ خێزان دەرکراوە	٤٠ کەس
٢٠٠٠	١٨ خێزان دەرکراوە	١٢٢ کەس
٢٠٠١	١٢ خێزان دەرکراوە	٧٠ کەس
کۆی گشتی	٤٦ خێزان	٢٦٨ کەس

خشتەی ژمارە (٤) ژمارەی خێزان و کەسە دەرکراوەکانی (بەغداو پارێزگاکانی باشوور) دەخاتە ڕوو.

شـــاڵاوی ڕاگواســـتن و دەرکردنـــی کـــوردان لەلایـــەن ڕژێمـــی داگیرکـــەری عێـــراق

زیاتـر ناوچـە دەوڵەمەندەکانـی کوردسـتانی گرتۆتـەوەو بەپلـەی یەکـەم جەخـت لەسـەر ئـەم ناوچانـە کـراوە (کەرکـوك، مەخمـوور، خانەقیـن)و هـەروا کـوردی نـاو شـاری بەغـداو شـارەکانی تریـش بەرشـاڵاوی راگواسـتن کەوتـوون و پاشـتر عـەرەب هێنراونەتـە شـوێنیان، ئەگـەر سـەیر بکەیـن رژێمـی عێـراق لـە ١٩٩٧/٤/١ تـا ١٩٩٨/١١/٢٨ (٤٤٩) خێـزان کـە دەکاتـە ٢٩١٧ کـەس لـەو شـارانە تەنهـا بـۆ پارێـزگای هەولێـر راگواسـتووە، سـەیری خشـتەی ژمـارە (٥) پێنـج بکـە.

شوێنی دەرکردن	ژمارەی خێزانە دەرکراوەکان	ژمارەی کەسەکان	شوێنی نیشتەجێکردن
پارێزگای کەرکوك	٤١٠ خێزان	٢٦٣٢ کەس	هەولێر
قەزای مەخموور	٢٦ خێزان	٢٠٣ کەس	هەولێر
قەزای خانەقین	١١ خێزان	٦٠ کەس	هەولێر
بەغداو رومادی	٢ خێزان	٢٢ کەس	هەولێر
کۆی گشتی	٤٤٩ خێزان	٢٩١٧ کەس	

خشتەی ژمارە (٥) ژمارەی خێزان و کەسە دەرکراوەکانی ژێر دەسەڵاتی رژێمی عێراق لە ماوەی ١٩٩٧/٤/١ تا ١٩٩٨/١١/٢٨ بۆ پارێزگای هەولێر دەخاتە روو.

پەرلەمانـی ئەوروپـی کـە ٢٠٠٢/٩/٤ کۆبوونەوەیەکـی تایبەتـی لـە ستراسـبۆرگ بەسـت ژمـارەی دەرکراوەکانـی کوردسـتانی لەلایـەن رژێمـی عێراقـەوە بـە ٨٠٠٠٠٠ هەشـت سـەد هـەزار خێـزان مەزنـدە کـردووەو، داوای لـە عێـراق کـردووە کـە دەسـتبەرداری سیاسـەتی بەعەرەبکـردن و راگواسـتن بێـت.

بـەم شـێوەیە رژێمـی عێـراق تـا ئێسـتا بەردەوامـە لەسـەر راگواسـتن و دەرکردنـی

كـوردو رۆژانـەش لـە هۆیەكانـی راگەیاندنـی كوردسـتان هەواڵـی دەركردنـی خێـزان و ژمـارەی كەسـەكان بـڵاو دەكرێنـەوە.

٢-گۆڕینی ناوی گەڕەكی شارەكان و ناوی شارۆچكەو گوندەكان:

رژێمـی عێـراق پێشـتریش نـاوی شـارو شـارۆچكەو گوندەكانـی كوردسـتانی دەگـۆڕی وەك ئـەوەی لـە ١٩٧٦ نـاوی كەركوكـی گـۆڕی بـە (التأميـم)، لـە مـاوەی ١٩٩١ تائێسـتاش لەسـەر ئـەم سیاسـەتەی بەردەوامـەو دەسـتی داوەتـە گۆڕینـی نـاوی گەڕەكەكانـی نـاو شـاری كەركـوك و نـاوی شـارۆچكەو گونـدەكان و نـاوی مزگـەوت و قوتابخانـەو شـوێنە گشـتییەكان. بـۆ نموونـە لـە نـاو شـاری كەركـوك، نـاوی گەڕەكەكانـی بـەم شـێوەیە گۆڕیـوە:

١-	رەحیماوا	كراوەتە	حي الاندلس
٢-	مسەلا	كراوەتە	حي خلفا
٣-	گاورباخی	كراوەتە	حي عدنان
٤-	حەمام عەلی بەگ	كراوەتە	حي الفارس و حي الأمرا و
٥-	ئازادی	كراوەتە	حي النخوة
٦-	پیریادی	كراوەتە	حي الصفا
٧-	. . . . تد		

هەروا ناوی مزگەوتەکانیشی بەم شێوەیە گۆڕیوە:

١-مزگەوتی مەلا سەعیدی رۆژبەیانی	کراوەتە	جامع حارث بن زيد
٢-مزگەوتی سەید ئەحمەدی خانەقا	کراوەتە	جامع القادسية
٣-مزگەوتی ئیبراهیم پاشا	کراوەتە	جامع القعقاع
٤-مزگەوتی عەلی بەگ	کراوەتە	جامع عباس بن عبدالمطلب
٥-مزگەوتی مەلا ئەحمەدی زەند	کراوەتە	جامع عمر بن عاص
٦- مزگەوتی ئەحمەد ئاغا	کراوەتە	جامع سهيل بن عمر
٧-مزگەوتی ولی پاشا	کراوەتە	جامع قعقاع بن عمر التميمي
٨-. . . . . . تد		

هەروەها ناوی قوتابخانەکانیش گۆڕاون و بەم ناوانە ناونراون:

(روضه الاحفاد، روضه المروج، مدرسة الخليج العربي، مدرسة رابعة العدوية، مدرسة القرطبة، متوسطة نسيب الانصاري، متوسطة سيف سعد، متوسطة البعث، اعدادية القائد صدام، ثانوية اليقظة، ثانوية التحرير، ثانوية الثورة. . . تد). ئەم گۆڕینانە زۆرن، ئەوانەشمان تەنها وەك نموونە هێنایەوە. ناوی شارۆچکەکانیش لەلایەن رژێمەوە گۆڕاون وەك ئەوەی (پردێ)ی کردۆتە (النهرين)، هەروەها ناوە کوردییەکانی گوندەکانیشی گۆڕیوە بۆ ناوی عەرەبی، بۆ نموونە لە دەشتی مەخموورو قەراج و کەندێناوە ناوی گوندەکانی ئاوا لێ کردووە:

١-شۆڕەزەرتكە	كراوەتە	الفرات
٢-سێ چارە	كراوەتە	عاگوب
٣-گردە شینە	كراوەتە	تل الحیال
٤-گردی گۆم	كراوەتە	قریة السلام
٥-گاوەرە	كراوەتە	الرسالة. . . تد.

٣-هێنانی عەرەب بۆ سەر زەوی و زاری کوردان و دروستکردنی (مستوطنات) بۆیان:

پاش ئەوەی رژێمی عێراق ناوی گەڕەك و شوێنە گشتییەکانی شاری کەرکوك و دەوروبەریو ناوی شارۆچکەکان و ناوی گوندە کوردستانییەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی گۆڕی و ناوەکانیانی کردن بەعەرەبی، ئنجا دەستی کرد بەهێنانی عەرەب بۆ سەر زەوی و زارو ماڵی کوردان لەو شوێنانەو دروستکردنی (مستوطنات) بۆیان، بۆ ئەم مەبەستەش لە شوێنی گوندە رووخاوە کوردستانییەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆیدا (مستوطنات)ی بۆ عەرەب دروستدەکردو هەموو هاوکاری و ئاسانکارییەکیشی پێ دەبەخشین، جگە لە دروستکردنی خانوو بۆیان زەوی کشتوکاڵی جوتیارانی کوردیشی بەسەردا دابەشدەکردن و قوتابخانەو بنکەی تەندروستی بۆ دروستدەکردن ئاوو کارەباشی بۆ رادەکێشان و ساڵانەش تۆو و پەینی کیمیاییان پێدەبەخشێت بۆ داچاندنی زەوییەکان و، تراکتۆرو دەراسەشیان پێدەدات و سەرەڕای ئەمانە چەکداریشیان دەکات، شایانی باسە رژێمی عێراق لە دروستکردنی ئەو (مستوطنات)انەدا سوودێکی زۆر لە بڕیاری (٩٨٦) بڕیاری (نەوت بەخۆراك) وەردەگرێت. بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٨٥). هەروەها رژێمی عێراق عەرەبی میسری بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان بەکارهێناوەو لە کەرکوک نیشتەجێی

کـردوون. (بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە ٩١).

ئـەو (مسـتوطنات)انە هێنـدە زۆرن مەگـەر لـە هـەر ناوچەیەکـدا چەنـد نموونەیـەك بێنینـەوە، بـۆ نموونـە ٢٦ (مسـتوطنة) لـە سـنووری داقـوق بـۆ عەشـیرەتەکانی (ریـاش، بەحـر، حنیحـن، بـەدوی شـەمەرو عگلـەو لهێـب) دروسـتکراون، کـە هـەر (مسـتوطنة)یەك (٥٠-٢٠٠) ماڵـی تێدایـە، لـە تازەخورماتـو ١٠ (مسـتوطنة) بـۆ ٣٢٣ خێزانـە عەرەبـی عەشـیرەتی (ئەلبوحەمـزەو عەبادیـن و بیجـات و ئەلبوسـالح و حنیحـن) دروسـتکراوە، گوندەکانـی قەفـارو تۆبـزاوەو سـۆنەگولی یـان داوەتـە عەشـیرەتی (جەوالـە)و گوندەکانـی بەیخـان و پیریجـان و گۆگچەیـان داوەتـە عەشـیرەتی (موفـەڕەج)، بـۆ زانیـن ئـەو عەرەبانـەی هاتوونەتـە ئـەو شـوێنانە ئۆتۆمبێـل و تەنکـەری ئـاوو تراکتۆریشـیان پێـدراوە.

لەبـەر ئـەوەی گەورەتریـن شـاڵاوی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لەسـەر شـاری کەرکوکـە، بەپێویسـتی دەزانیـن کـە لیسـتێك بەنـاوی ئـەو (مسـتوطنات)انە لـە نـاو شـاری کەرکـوك و دەوروبـەری کەرکـوك، لەگـەڵ نـاوی ئـەو عەشـیرەتە عەرەبانـەی کـە هاتوونەتـە نـاو شـاری کەرکـوك و دەوروبـەری بخەینـە روو:

أ- ئەو (مستوطنات)انەی لە ناو کەرکوك دروستکراون:

١.الف دار- عرفه	١١-القادسية الثانية	٢١-مجمع سيد سفيان
٢-الفين دار - عرفه	١٢-حي البعث	٢٢-مجمع دارامان
٣-حي الوحدة	١٣-حي ا حزيران الاولى	٢٣-دور الضباط
٤-حي الحرية	١٤-حي ١ حزيران الثانية	٢٤-دور الري
٥-مجمع الصيادة الاولى	١٥-حي الخضراء	٢٥-حي الشرطة

٦-مجمع الصيادة الثانية	١٦-حي الخضراء الثانية	٢٦-حي العسكري
٧-مجمع الصيادة الثالثة	١٧-مجمع الاسكان	٢٧-حي غرناطة
٨-قرية السادات	١٨-حي الشهداء الاولى	٢٨-دور الامن
٩-دوميس	١٩-حي الشهداء الثانية	٢٩-حي العروبة
١٠-القادسية الاولى	٢٠-شقق النفط	٣٠-حي قتيبية

ب- ئەو (مستوطنات)انەی لە دەوروبەری کەرکوك دروستکراون:

١-مجمع الصمود	٩-مجمع البوغيث	١٧-مجمع حديديين
٢-مجمع ٧ نيسان	١٠-مجمع البوغنام	١٨-مجمع يافا
٣-مجمع ألبورياش	١١-مجمع عمر بن عبدالعزيز	١٩-مجمع حيفا
٤-مجمع الأنتصار	١٢-مجمع النخوه	٢٠-مجمع خضراء
٥-مجمع الجديدة	١٣-مجمع ألبوعز	٢١-مجمع فدائي
٦-مجمع الجهاد	١٤-مجمع المعاضيدى	٢٢-مجمع يرموك
٧-مجمع حطين	١٥-مجمع السادة	٢٣-مجمع القادسية
٨-مجمع سيد پاشا	١٦-مجمع النعيم	٢٤-مجمع سيف سعد

ج- ئەو عەشیرەتە عەرەبانەی بۆ کەرکوك و دەوروبەری هێنراون:

١-ألبوهزاع	٩-ألبوعگله	١٧-الحربيه	٢٥-بيجات
٢-ألبورياش	١٠-بدو	١٨-دراويش	٢٦-ألبوصالح
٣-گوراغول	١١-دلێم	١٩-ألبوحمزه	٢٧-جەواله

٤-ألبوجيم	١٢-لهێب	٢٠-حمدانيه	٢٨-العبيد
٥-ألبوزناطره	١٣-جنابات	٢١-بەحر	٢٩-الحديدي
٦-ألبوغنام	١٤-ألبومفرج	٢٢-حنيحن	٣٠-النعيم
٧-ألبوشاهر	١٥-ألبوعزه	٢٣-شەمەر	٣١-معاذ بن جبل
٨-عزاوي	١٦-بني عز	٢٤-عەبادين	

لـەدوای كەركـوك؛ زۆرتريـن (مسـتوطنة) لـە سـنووری قـەزای مەخمـوور دروسـتكراوەو سـەرجەم گوندەكانيـش دابەشـی سـەر عەرەبـی هێـنراو كـراون، بەپێويسـتی دەزانيـن كـە بەهەمـان شـێوەی كەركـوك (مسـتوطنات)ە دروسـتكراوەكانی نـاو مەخمـوورو دەوروبـەری مەخمـوورو ئـەو عەشـيرەتە عەرەبانـەی بـۆ ناوچەكـە هێـنراون بخەينـە روو:

أ-ئەو (مستوطنات)انەی لە ناو شاری مەخموور دروستكراون:

١-حي العسكري	٦-حي الزراعة
٢-حي صدام	٧-حي الشرطة
٣-دور الأمن	٨-حي الضباط- لە پشت سەدەی مەخموور، تازە دروستدەكرێ.
٤-دور الرفاق	٩-حي عدي- نزيك گوندی قەسران، تازە دروستدەكرێ.
٥-دور الموظفين	

ب-ئەو (مستوطنات)انەی لە دەوروبەری مەخموور دروستکراون:

١-الفرات- لە گوندی شۆڕەزەرتکە	١٠-قرية عاگوب- لە گوندی سێچارە
٢-سیف القائد- نزیك دیبەگە	١١-پەڵکانە- لە نزیك سەرگەڕان
٣-قرية السلام- لە گوندی گردی گۆم	١٢-التحرير- لە گوندی گردقۆشەنە
٤-الرسالة- لە گوندی گاوەرە	١٣-قرية الفارس- لە گوندی گۆمەشین
٥-عدنانية- لە گوندی مەلاقەرە	١٤-قرية البعثي- لە گوندی سیرمە
٦-تل الحیال- لە گوندی گردەشینە	١٥-قرية النصر- لە گوندی دووگردکان
٧-الوحدة- لە گوندی تەلەخێم	١٦-مجمع ام المعارك- لە گوندی خەزنە
٨-القدس- لە گوندی سەرگەڕان	١٧-مجمع التحدي- لە گوندی میلەهۆرت
٩-بڵند گوێڕ- لە نزیك گوندی مەلاقەرە	١٨-قرية شهيد شامل- لە گوندی زمارەی گەورە

ج- ئەو عەشیرەتە عەرەبانەی بۆ مەخموورو دەوروبەری هێنراون:

١-لهيب	٥-طي	٩-صديد	١٣-الحديديين
٢-شلیلە	٦-شەمەر	١٠-جوالە	١٤-نعێم
٣-شێخ زیدان	٧-سنبس	١١-دلێم	١٥-المريديين
٤-سبعاوی	٨-الجميلي	١٢-جبور	

تـەواوی گوندەکانـی سـنووری جوگرافـی قـەزای مەخمـوور بەناحیەکانـەوە دراونەتـە عـەرەب (جگـە لـە گونـدی دێمـەکار)[٢] کـە رووبەرەکەیـان بەشـێوەیەکی

٢ -دێمـەکار: گوندێکـی سـەر بەقـەزای مەخمـوورەو بەبڕیـاری (سـەددام) مـاوەو تێکنـەدراوەو، دراوەتـە کابرایەکـی کـورد بەنـاوی (عزیـز بندیـان).

گشـــتی دەکاتـــە «١,١٦٢,٣٣٨» یـــەك ملیـــۆن و ســـەدو شەســـت دوو هـــەزارو سێســـەدو ســـی و هەشـــت دۆنـــم و، (ســـەیری خشـــتەی ژمـــارە «٦» بکـــە) ئێســـتا عـــەرەب ســـەرجەم ئـــەو رووبـــەرە زەوییـــەی داگیرکـــردووەو بـــەکاری دەهێنێـــت، ئـــەم رووبـــەرەش هێنـــدەی رووبـــەری هەریـــەك لـــە »قەتـــەر»و «بەحرێـــن»ە[٣].

ز	ناوی ناحیە	ژمارەی گوند	رووبەرەکەی بەدۆنم
١.	سەنتەری قەزای مەخموور	٣١ گوند	١٨٥,٦٧٤ دۆنم
٢.	ناحیەی کەندێناوە	٤٤ گوند	٢٤٤٦,٧٢٧ دۆنم
٣.	ناحیەی گوێڕ	٥٠ گوند	٣٠٢,٠٢٢ دۆنم
٤.	ناحیەی قەراج	٧١ گوند	٤٢٧,٩١٥ دۆنم
کۆی گشتی		١٩٦ گوند	١,١٦٢,٣٣٨ دۆنم

خشتەی ژمارە (٦) سەرژمێری رووبەری زەوییە بەعەرەبکراوەکانی قەزای مەخموور دەردەخات.

٤-گۆڕینی نەتەوە لە کوردەوە بۆ عەرەب:

یەکێـــك لـــە سیاســـەتە گڵاوەکانـــی رژێمـــی عێـــراق بـــۆ بەعەرەبکردنـــی کوردســـتان لـــەم قۆناغـــەدا بریتییـــە لـــە گۆڕینـــی ناســـنامەی نەتەوەیـــی لـــە کـــوردەوە بـــۆ عـــەرەب، کـــە لەلایـــەن رژێمـــەوە بـــە (تصحیـــح القومیـــة) نـــاسراوەو خراوەتـــە چوارچێوەیەکـــی یاســـایی و بڕیـــاری ژمـــارە ١٩٩ لـــە ٢٠٠١/٩/٦ لەلایـــەن بەنـــاو (ئەنجومەنـــی ســـەرکردایەتی شۆڕشـــی عێـــراق)ەوە بـــۆ دەرچـــووە، (بڕوانـــە بەڵگەنامـــەی ژمـــارە ٧١) لـــە بڕگـــەی یەکەمـــی بڕیارەکـــەدا هاتـــووە کـــە هـــەر عێراقییـــەك تەمەنـــی ١٨

٣ - د.انور مهدی صالح و یوسف یحیی طعماس، الجغرافیة العامة للقارات. . . ص٧٢-٧٣.

ساڵی تەواوکـرد بـۆی هەیـە ناسـنامەی نەتەوەیـی خـۆی بـۆ نەتـەوەی عـەرەب بگۆڕێـت، لـە بڕگـەی دووەمـدا هاتـووە کـە داواکاری گۆڕینـی ناسـنامەی نەتەوەیـی پێشـکەش بـەو فەرمانگـەی ڕەگەزنامـەو کاروبـاری شارسـتانیە دەکـرێ کـە نـاوی تێـدا تۆمـار کـراوە، لـە بڕگـەی سـێیەمیش ئامـاژە بـەوە دراوە کـە لـە مـاوەی ٦٠ ڕۆژدا بەڕێوەبـەری فەرمانگـە وەڵامـی داواکـە بداتـەوە، لـە بڕگـەی چوارەمیشـدا هاتــووە کــە بڕیــاری گۆڕینــی ناســنامەی نەتەوەیــی لــە تۆمــاری شارســتانی جێگیـر دەبێـت و، دەبێتـە بنچینـە بـۆ هەموارکردنـی تـەواوی تۆمـارو بەڵگەنامـە ڕەسـمییەکانی تـر.

بەڵــێ ڕژێمــی عێــراق بــەم شــێوەیە دەیەوێــت ناســنامەی نەتەوەیــی کــورد بگۆڕێـت و بیکاتـە عـەرەب. دەزگاکانـی ڕژێـم زۆر لـەو کوردانـەی ژێـر دەسـەڵاتیان دەکــەن کــە بەپێــی ئــەم بڕیــارە ناســنامەی نەتەوەیــی خۆیــان بگــۆڕن، ئەگەرنــا دەبێــت شــارەکە چــۆڵ بکــەن و بــەرەو باشــووری عێــراق یــا کوردســتانی ئــازاد بــڕۆن. هەروەهــا بــۆ لــە خشــتەبردنی کــوردان دەزگاکانــی ڕژێــم پڕوپاگەنــدەی ئەوەیـان دەکـرد، کـە ئەگـەر خـودان گونـدەکان ببنـە عـەرەب ئـەوا گوندەکانیـان بەزەوییەکانــەوە دەدرێتــەوە، بەداخــەوە هەنــدێ کــورد بــۆ ئــەم مەبەســتە خۆیــان کــردە عــەرەب و گونــدو زەوییەکانیشــیان پێنەدرایــەوە. شــایانی باســە ڕژێمــی عێــراق بەهیــچ شــێوەیەك ڕێ بەعــەرەب نــادات ناســنامەی نەتەوەیــی خـۆی لـە عەرەبـەوە بـۆ نەتەوەیەکـی تـر بگۆڕێـت، بگـرە ئەگـەر ئەمـە بـکات سـزاش دەدرێـت. ئەوەتـا وەك لـە بڕیـاری ژمـارە ٨٥٠ لـە ١٩٨٨/١١/٢٧ی بەنـاو (ئەنجومەنــی ســەرکردایەتی شۆڕشــی عێــراق) لــە بڕگــەی یەکــدا هاتــووە:

هــەر عێراقییــەك کــە قەومیەتــی عــەرەب بێــت نابێــت نەتــەوەی خــۆی بــۆ نەتەوەیەکـی تـر بگۆڕێـت، جـا لەبـەر هـەر هۆیـەك بێـت. لـە بڕگـەی دووەمـی ئـەو بڕیارەشـدا هاتـووە کـە ئەگـەر لـە بڕگـەی یـەك دەرچێـت بەسـاڵێك زیندانـی

سزا دەدرێت[٤].

ئەو دوو فاقیەی رژێمی عێراق ئەوپەڕی شۆڤێنیەت و فاشیەتی ئەو رژێمەوە دەردەخات، شتێکی سەیرە لەلایەکەوە زۆر لە کورد دەکات کە بوونی نەتەوەیی خۆی بگۆڕێت و خۆی بکاتە عەرەب، لە لایەکی ترەوە ئەگەر عەرەب ئەوە بکات سزای دەدات. ئەوەش لوتکەی رەگەزپەرستی و کۆنەپەرستی و بێ رەوشتییە!!

٥-گواستنەوەی فەرمانبەرانی کوردو هێنانی فەرمانبەری عەرەب بۆ شوێنیان:

رژێمی فاشی عێراق بەمەبەستی کەمکردنەوەی رێژەی کورد لە شارە کوردستانییەکانی ژێردەسەڵاتیدا، پەنای وەبەر هەموو شێوازێك بردووە، ئەوەتا ئەو فەرمانبەرە کوردانەی کە ئامادە نەبوونە ناسنامەی نەتەوەیی خۆیان بگۆڕن و خۆیان بکەن بەعەرەب، لەلایەن رژێمەوە رووبەڕووی گواستنەوە بۆ پارێزگاکان و شارەکانی تری عێراق بوونەتەوە، ئەگەر بەبڕیاری گواستنەوەش پابەند نەبووبن ئەوا بۆ کوردستانی ئازاد راگوێزراون. پاش گواستنەوەشیان، فەرمانبەری عەرەبیان هێناوەتە شوێنیان و لەسەر کاری ئەوان دایانمەزراندوون، ئەو گواستنەوەیەش هەموو پلە فەرمانگەییەکانی گرتۆتەوە لە فەڕاشەوە تا بەڕێوەبەر، کورد بوون بەسە بۆ گواستنەوەیان، سەیری بەڵگەنامەکانی ژمارە (٦٢ تا ٦٨) بکە کە گوزارشت لە گواستنەوەی فەرمانبەرانی کورد لە شارەکانی کوردستان بۆ شارە عەرەبییەکان دەکەن.

لەلایەکی ترەوە رژێمی عێراق فەرمانبەرانی کوردی لە خانووە حکومییەکان دەرکردووەو عەرەبی هێناوەتە شوێنیان و خانووەکانیشی بەناو کردوون. وەك نووسراوی ژمارە ٥٨٩ لە ١٩٩٧/٨/١٦ی پارێزگای کەرکوك بۆ بەڕێوەبەرایەتی

٤ - جريدة الوقائع العراقية، العدد ٣٢٣٢، اليوم ١٩٨٨/١٢/١٢.

تۆمارکردنــی خانووبــەرەی کەرکوکــی نــاردووەو داوا دەکات کــەوا خانــووی کــوردە دەرکــراوەکان بدرێتــە عەرەبــی هێــنراو[٥].

ئەمەش دەقی نووسراوەکەیە:

بسم الله الرحمن الرحيم

سري وشخصي

محافظة التأميم العدد/ ٥٨٩

شعبة المعلومات السكنية التأريخ ١٣ ربيع الثاني ١٤١٨

١٩٩٧/٨/١٦

الى/ مديرية التسجيل العقاري/ التأميم

الموضوع/ تسجيل دور

استـناداً لمـا جـاء بكتـاب لجنـة الشـمال -السـكرتارية- سري وشـخصي المرقـم ١٣١٩ في ١٩٩٧/٨/١٣ حصلـت موافقـة السـيد نائـب رئيـس الجمهوريـة -رئيـس لجنـة الشـمال- عـلى تسـجيل الـدور المبيّنـة أرقامهـا واسـماء أصحابهـا المرحلـين في القائمـة المرفقـة طيـاً ومـؤشراً أزاء اسـم كل مرحـل اسـم الشـخص المسـتفيد وشـمول تلـك العقـارات بنـص القـرار ٤٢ لسـنة ١٩٨٦ لأتخـاذ مايلـزم وأعـلان اجراءاتكـم بالسرعـة.

المرفقات- قائمة بالأسماء

الفريق الأول الركن

أياد فتيح الراوي

محافظ التأميم

١٩٩٧/٧/٨

---

٥ - ئەم نووسراوە لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە ٢٦٨٩ی ڕۆژی ٢٠٠٢/٢/٢٠ بڵاو کراوەتەوە.

نسخة منه الى/

لجنة الشمال -السكرتارية- كتابكم اعلاه... للتفضل بالأطلاع مع التقدير.

وزارة الداخليـة/ الداخليـة العـام/ م.س/ كتابكـم في ١٩٩٧/٦/٢٤ للتفضـل بالأطـلاع مـع التقديـر.

قيادة فرع التأميم للحزب القائد/ للعلم وطيا قائمة بالأسماء مع التقدير.

مديرية أمن التأميم للعلم وطيا قائمة بالأسماء رجاء.

مديريـــة الاســكان/ كتابنــا ٣٧٩ في ١٩٩٧/٥/١٥ لإلــزام المســتفيدين موضوعــي البحــث بالســكن في تلــك الــدور تنفيــذاً للتوجيهــات ومتابعــة ذلــك واعلامنــا.

مديرية خزينة المحافظة.

مديرية المصرف العقاري/ التأميم.

لجنة التقدير المركزية الأولى.

سكرتير لجنة تنظيم سكن المستفيدين.

سكرتير لجنة بيع دور المرحلين.

قســم حســابات المحافظــة/ كتابنــا ٤٧٧ في ١٩٩٧/٦/١٩ لأتخــاذ مايلــزم حــول صرف أقيــام الــدور موضوعــة البحــث الى أصحابهــا واعلامنــا اجراءاتكــم.

ت	اسم المرحل	رقم الدار	اسم المستفيد المختصه له الدار
١.	ابراهيم رحمن رضا	١٣٤/١١٤ دبس	عبدالكريم فرح عكس
٢.	عبدالله صالح رسول	٤١٢/١١٤	سنيه جميل عبيد
٣.	كاكه شين محمد حسيب	١٦١/٢	حسين على حسن
٤.	محمد عزيز صالح	١٤١/٢	رزاق حسين فيصل
٥.	كريم مصطفى كريم	١٢٠/٢	عباس فاضل باس
٦.	عبدالرحمن سلام محمد	١٣/٢٠	جاسم محمد حسن
٧.	نعمه كريم عبدالله		سعاد صالح ابراهيم
٨.	مشير محمد ابراهيم	٨٢/٢	سرى عبدالسلام عارف صالح
٩.	احمد حسين خضر	٢٤/١١٤ دبس	قاسم ابراهيم حسن
١٠.	محمود محمد قادر	٢٩/١١٤ دبس	حلوه احمد صالح
١١.	محمود عبدالله رجب	٩٩٥	سلام خلف زبون
١٢.	عبدالجبار كريم قرنى	٤١٦	ريسان حمدان شاوى
١٣.	نجم الدين احمد عزيز	٥٠/٦/٢٦	حسين عبد فلانى
١٤.	محى الدين على محمد	٦٧/٢٢٧/١١٤	على شرقى خلف
١٥.	على محمد عمر	٥٠/٢٤١/١٤	يوسف عبدالحميد عمر
١٦.	رحمن كاكل على	٥٠/٢٢١/١٤	مهدى عبدالساد مكرم
١٧.	محمد محيالدين فتاح	٥٣/١٢٧/٤	فروز مصطفى محمد
١٨.	عثمان سليمان محمد	٥٣/١٠/١	عماد محمد حمد حسن
١٩.	احمد حسن حسين		كريم حسن اسعد
٢٠.	محمد احمد حسن	٥٠/٢٧/٣٩	حويز محمد رسن

٢١.	محمد صالح قادر	٥٢/٧/٧	كامل عبدالحسين حمادى
٢٢.	عثمان امين عبدالرحمن	٥٣/٢٧/١	فليح محمد حسن
٢٣.	نورالدين عبداللّه مصطفى	٤/١٠٠/٣٣١	حبيب لوقا حنا
٢٤.	حسين قادر محمد	٥٠/٣١	حكيم رؤوف جاسم
٢٥.	كمال علي عبداللّه	٥٢/٤٧٣	عبدالصاحب جبار مظلوم
٢٦.	مجيد حميد احمد	٥٠/٢٨٩	فاضل قحطان نايف
٢٧.	نوري محمد محمود	٥٠/٢٨٦٩	خليل ابراهيم حسين
٢٨.	امين احمد رضا	٤٨ بولاق	محمد حسون معين
٢٩.	شرف الدين مصطفى محمد	٥٢/٨٤٠/٧	عماد كريم عبدالساده

بەپێی بڕیاری ژمارە ٤٤٢ی ٢٠٠١ی بەناو (ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش) عەرەبی حەویجە، وەکو عەرەبی ناوچەکانی تری عێراق بۆیان هەبوو بێنە شاری کەرکوك و خەڵاتی عەرەبی هاوردە (المستفيدين)یان پێدەدرا، بەڵام لەم دواییەدا رژێم هاتنی ئەوانی بۆ کەرکوك قەدەغەکرد نەوەکو ببێتە هۆی کەم بوونەوەی رێژەی عەرەب لە ناوچەی حەویجەو دەوروبەریدا، کە پێشووتر حەویجەی بەعەرەبکردووە[٦].

٦-بەعەرەبکردنی خوێندن:

رژێمی فاشی عێراقی هەر بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان پەنای بردۆتە بەر سیاسەتێکی تر ئەویش قەدەغەکردنی خوێندن بەزمانی کوردییە، لە دوای ساڵی ١٩٩١ەوە، وردە وردە هەوڵیدا خوێندن بەزمانی کوردی لە قوتابخانەکان نەهێڵێت، سەرەتا لە کەرکوکەوە دەستی پێکردو خوێندنی کوردی لە هیچ

٦ - گۆڤاری گوڵان، ژمارە ٣٩٩ی ٢٠٠٢/٩/٢. . . ل٥.

قوتابخانەیەکـدا نەهێشـت و، پاشـان ئەمـەی لـە شـارو شـارۆچکەکانی تـری ژێـر دەسـەڵاتیدا جێبەجێکـرد و دواجـار لـە سـاڵی خوێندنـی (٢٠٠٠-٢٠٠١)دا خوێندنـی کـوردی لـە قوتابخانەکانـی نـاو شـاری مەخمووریـش قەدەغەکـرد و لـە تـەواوی قوتابخانەکانـدا خوێندنـی عەرەبـی سـەپاندە سـەر خوێندەڤانانـی کـوردو لـە خوێنـدن بەزمانـی دایـك بێبەشـیکردن، شـایانی باسـە پرسـی قەدەغەکردنـی خوێنـدن بەزمانـی کـوردی دەگەڕێتـەوە بـۆ کۆتایـی سـاڵی ١٩٨٩و سـەرەتا بـە بڕیـاری ژمـارە ٦٣٢ لـە ١٩٨٩/١٠/٧ی بەنـاو (ئەنجومەنـی سـەرکردایەتی شۆڕشـی عێـراق) رژێـم دەیویسـت زمانـی کـوردی بخاتـە پەراوێـزەوە، وەك لـە بڕگـەی یەکەمـی ئـەو بڕیـارەدا هاتـووە قوتابـی بەدەرنەچـوو (راسـب) حسـاب ناکرێـت ئەگـەر هاتـوو لـە وانـەی زمانـی کـوردی دەرنەچـوو، ئـەم بڕیـارەش هەمـوو ئـەو قوتابخانانـە دەکرێتـەوە کـە زمانـی کـوردی تێـدا دەخوێنرێـت. ئەمـەش زیاتـر خسـتنە لاوەی زمانـی کـوردی و خوێندنـی کوردییـەو ئەگـەر سـەیری بکەیـن لـە بڕگـەی دووەمـی هـەر ئـەو بڕیـارەدا هاتـووە کـە (کار بەهیـچ دەقێکـی تـری پێچەوانـەی ئـەو دەقـە ناکرێـت)[٧]. ئـەوەش بڕیارێکـی یەکلایـی کەرەوەیـە بـۆ نەخوێندنـی زمانـی کـوردی و کارکـردن بـۆ قەدەغەکردنـی خوێنـدن بەزمانـی کـوردی، کـە ئێسـتا ئـەوەش لەلایـەن دەزگاکانـی رژێمـی عێـراق جێبەجێکـراوەو خوێنـدن بەزمانـی کـوردی لـە سەرتاسـەری عێراقـدا قەدەغەکـراوە.

٧-قەدەغەکردنی ناونانی منداڵانی کورد بەناوی کوردی:

رژێمـی داگیرکـەری عێـراق بەهەمـوو شـێوەیەك هەوڵـدەدات بـۆ نەهێشـتنی کـوردو سـڕینەوەی تایبەتمەندییـە نەتەوەییەکانـی، ئەوەتـە هـەر بەمەبەسـتی بەعەرەبکـردن بڕیاریـداوە کاتـێ کـە منداڵانـی کـورد لەدایـك دەبـن نابـێ بەنـاوی

٧ - جريدة الوقائع العراقية، العدد ٣٢٧٨، اليوم ١٩٨٩/١٠/٢٣.

کـوردی ناوبنرێـن. بـۆ ئـەم مەبەسـتەش لیژنەیەکیـان لـە پیاوانـی خۆیـان پێکهێنـاوە، کـە ئەمانــەن:

أ- العقيد الحقوقي قاسم محمد عطيه- مدير جنسيه التأميم.

ب- المقدم صالح نجم غناوي- مدير شؤون احوال المدنيه في التأميم.

ج- الدكتور سعدون الجبوري- اختصاص طب النفسي.

د- الشيخ اجود جهاد العزاوي- ممثل أوقاف كركوك(٨).

ئەوانـە هـەر چواریـان عەرەبـن و ئەندامـی حزبـی بەعسـن و رۆژی ٢٠٠٢/٤/٢٢ لـە کەرکـوك کۆبوونەتـەوە بـۆ گۆڕینـی نـاوی کـوردی و قەدەغەکردنـی ناونانـی منداڵانــی کــورد بەنــاوی کــوردی و، لــە کۆتایــی کۆبوونەوەکــە نووسراوێکیــان بــۆ (مديريــة الجنســية العامــة) لــە بەغــدا بەرزکردۆتــەوەو، داوایانکــردووە کــە منداڵانــی کــورد بەنــاوی کــوردی ناونەنرێــن و هەوڵیشــبدرێت خەڵــك هانبدرێــت بـۆ گۆڕینـی نـاوی غەیـرە عەرەبـی بـۆ نـاوی عەرەبـی، کـە ئەمـەش هـەر کـورد دەگرێتــەوە.

پــاش هەوڵەکانــی ئــەو لیژنەیــە بڕیارێــك لــە دیوانــی ســەرۆکایەتی (دیــوان الرئاســە) دەرچــووەو بــۆ فەرمانگەکانــی (نفــوس) نێــرراوەو لــە فەرمانگــەی نفوســی کەرکـوك هەڵـواسراوەو بەپێـی ئـەو بڕیـارە نابێـت کـوردو تورکـمان نـاوی کـوردی و تورکمانــی لــە منداڵەکانیــان بنێــن. نــاو کــە ســادەترین مافــی هــەر کەســێکە، کـە منداڵەکـەی بـە چ ناوێـك ناوبنێـت، رژێمـی عێـراق ئەوەشـی قەدەغەکـردووە.

ئـەو خاڵانـەی لـە پێشـەوەدا باسـمانکردن شـێوازەکانی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بـوو لەلایـەن رژێمـی داگیرکـەری عێـراق کـە لـە ١٩٩١ەوە تـا ئێسـتا پێـڕەوی دەکات و بەردەوامــە لــە ســەری. ســەرەڕای ئــەو خاڵانــەش زۆر جــار رژێــم پەنــا دەباتــە

٨ - رۆژنامەی کوردستانی نوێ، ژمارە ٢٨٢٠ی ٢٠٠٢/٧/٢٩.

بـەر شـێوازی تـری وەك شـەڕی دەروونـی، وەك ئـەوەی ناهێڵێـت کـورد هیـچ شـتێکی بەنـاو بێـت و نایەڵێـت خانووەکـەی چاکبکاتـەوەو نایەڵێـت بەشـداری بەکـرێ گرتنـی دوکان و شـوێنی کارکـردن بـکات و لـە هەمـوو شـتێك دووری دەخاتـەوەو، هەروەهـا چاودێریکـردن و تاوانبارکردنـی دانیشـتوانی کوردیـش لـەو ناوچانـە شـێوازێکی تـرە بـۆ ئـەوەی خەڵـك بێئومێـد بـکات و ناچـاری بـکات خـۆی کـۆچ بـکات و ژێـر دەسـەڵاتی ئـەو رژێمـە بەجێبهێڵێـت!! بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٦٩)، هەروەهـا ماوەیەکـی زۆرە پەنـا دەباتـە بـەر گۆڕینـی دیموگرافیـای کوردسـتان و شـوێنەوارو قـەڵا کۆنەکانـی کوردسـتان دەرووخێنێـت و هەنـدێ جـار لەسـەر شـێوازی بیناسـازی عەرەبـی ئیسـلامی چاکیـان دەکاتـەوە بـۆ ئـەوەی وای نیشـان بـدات کـە ئـەو شـوێنە بەشـێکە لـە دیـرۆك و کەلەپـووری عـەرەب، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ئەگـەر سـەیر بکەیـن ئـەو گۆڕانکارییانـەی کـە لـە قـەڵای هەولێـر کـراوە دەچێتـە ئـەو خانەیـەوە، هەروەهـا رووخاندنـی قـەڵای کەرکوکیـش بەهەمـان مەبەسـتە کـە ماوەیەکـە دەسـتی داوەتـە رووخانـدن و شـێواندنی قەڵاکـە. خاپوورکردنـی گوندەکانـی کوردسـتان و دروسـتکردنی (مسـتوطنات)ی عەرەبـی لـە شـوێنیان ئـەوەش هـەر دەچێتـەوە خانـەی گۆڕینـی دیموگرافیـای کوردسـتان، هەروەهـا رژێمـی عێـراق لـەم ماوەیـەی دواییـدا دەسـتیکردووە بـە وشـککردن و بڕینـی ئـەو جۆگـە ئاوانـەی کـە لـە دیجلـەوە راکێـشراون و دەیـان گونـدی عەشـیرەتە عەرەبەکانـی باشـووری عێـراق ئـاو دەدەن، بڕینـی ئـەو جۆگـە ئاوانـەش بۆتـە هـۆی دروسـتکردنی وشـکایی و بـێ ئاوییەکـی زۆر لـە باشـووری عێراقـدا، جگـە لـە وە بەشـی کیمیـاوی تـۆوی چاندنیـش بەجوتیارانـی عەرەبـی باشـوور نـادات، لـە هەمـان کاتـدا هەمـوو ئاسـانکارییەك پێشـکەش بەعەرەبـە

هێنراوەکانــی کوردســتان دەکات[٩]. رژێــم لــەم رێیــەوە رێگــە خــۆش دەکات بــۆ هێنانــی زۆرتریــن ژمــارەی عــەرەب بــۆ کوردســتان و ژمارەیەکــی زۆریشــی لــەو عەرەبانــەی باشــوور کــە ئــاوی لەســەر بڕیــون هێناوەتــە کەرکــوك و دەوروبــەری و نیشــتەجێی کــردوون. بــەم شــێوەیە رژێمــی داگیرکــەری عێــراق لــە کاتــی دامەزراندنــی عێراقــەوە تــا ئێســتا درێــژە بــە بەعەرەبکردنــی کوردســتان دەدات. بڕوانــە نەخشــەی ژمــارە (١). کــە قۆناغەکانــی بەعەرەبکردنــی باشــووری کوردســتان لەلایــەن رژێمــە یــەك لــە دوایەکەکانــی عێــراق دەردەخــات.

٩ - گۆڤاری گوڵان، ژمارە ٤٠١ی ٢٠٠٢/٩/٢٦. . . ل٥.

بەشی سێیەم
بەعەرەبکردنی رۆژئاوای کوردستان
(کوردستانی بندەستی سوریا)

بەشـێك لـە خاكـی كوردسـتان (رۆژئـاوای كوردسـتان) كەوتۆتـە بندەسـتی رژێمـی داگیركـەری سـوریا، كـە وڵاتێكـی عەرەبییـە، لـە كاتـی لكاندنـی ئـەم بەشـەی كوردسـتان بەسـوریاوە، تـا ئێسـتا بـەردەوام پیلانەكانـی بەعەرەبكردنـی لەسـەر جێبەجێدەكرێـت و، سـوریا بـەردەوام ئینـكاری بوونـی خاكـی كـورد لـە بـن دەسـتی سـوریادا دەكات و دان بەبوونـی نەتـەوەی كوردیـش لـە چوارچێـوەی سـنووری دەسـتكردی سـوریادا نانـێ.

لـە ساڵی ١٩٤٦دا دوای كۆتایـی هاتنـی منداتـی فەرەنسا لـە سوریا، كـە سوریا سـەربەخۆی خـۆی راگەیانـد، ئیـتر كەوتـە جێبەجێكردنـی سیاسـەتی بەدنـاوی (پشـتێنی عەرەبـی)و بەعەرەبكردنـی ناوچـە كوردییەكانـی سـەر سـنووری (توركیـا- سـوریا) و (عێـراق- سـوریا)، (ئـەم سیاسـەتە دوو پرۆسـەی پـێ ئەنجـام دەدرا، یەكـەم تەعریـب كردنـی ناوچـە سـنوورییەكان و راگواسـتنی كـورد، دووەمیـش دوور خسـتنەوەی كـوردی دیـوی سـوریا لـە كـوردی ناوچـە كوردییەكانـی دیـوی توركیـاو عێـراق)[1]. سـوریا لـەو رێگەیـەوە هەوڵـی دەدا دوورایـی مێژوویـی و جوگرافـی و كۆمەڵایەتـی لەنێـوان پارچەكانـی كوردسـتاندا نەهێڵـێ و بوونـی كوردیـش لـە دیـوی خـۆی بسـڕێتەوەو (بـەو سیاسـەتەی پلانـی نەهێشـتنی كـوردی لـە بەشـە داگیركراوەكـەی كوردسـتانی سـوریادا كێشـاوە)[2]. رژێمـی داگیركـەری سـوریا لـە

---

١ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی كورد. . . ل١٠٢.

٢ - جەمال نەبەز، كوردستان و شۆڕشەكەی. . . ل٧.

ساڵی ١٩٥٩دا کەوتە راوەدووونان و گرتنی ئەو کوردانەی کە دەیانویست لە بواری سیاسیدا کاربکەن و ٣٠ کەسی لە رێبەرانی سیاسی رۆژئاوای کوردستان گرت و لە زیندانی نان[٣]. بۆ کەمکردنەوەی رێژەی کورد لە سوریادا، رژێم پەنای بردە بەر سەرژمێرییەکی نارەوا کە پێشووتر فەرمانی یاسایی ژمارە ٩٣ی ١٩٦٢/٨/٢٣ی بۆ دەرکردبوو و، لە ١٩٦٢/١٠/٥دا کاری پێکردو لەو رۆژەدا دەستی بەسەر ژمێرکردنی پارێزگای حەسەکە کردو لە ئەنجامدا زیاتر لە (٢٠٠٠٠٠) دووسەد هەزار کوردی بێ ناسنامەی سوری هێشتەوەو بەبیانی تۆماری کردن[٤]و، تائێستاش ئەو خەڵکە بێ ناسنامە ماون، کەئێستا ژمارەیان دەگاتە (٥٠٠٠٠٠) پێنج سەد هەزار کەس[٥]. هەرچەندە لە بڕگەی (ج)ی ماددەی (٢)ی یاسای رەگەزنامەی سوری ژمارە ٢٧٦ی ساڵی ١٩٦٩دا هاتووە کە ناسنامەی سوری دەدرێتە ئەو کەسانەش کە دایك و باوکیان دیارنیەو بێ رەگەزنامەن و رەگەزنامەیان نیە هەتا ئەگەر بیژوویش بن بەڵام لە سوریادا لەدایکبووبن[٦]. کەچی ئەم یاسایە کورد ناگرێتەوەو تەنها بۆ عەرەبی سوریایە. ئەو کێشەی (بێ ناسنامە)ییە یەکێکە لە وکێشانەی کە تا ئێستا بۆتە هۆی نیگەرانییەکی زۆر بۆ کورد لە رۆژئاوای کوردستاندا[٧]. لەلایەن کوردەوە کاری زۆر دەکرێ بۆ هەڵگرتنی ئەو یاسا نارەوایەو دانەوەی ناسنامە بەکوردو، پاڵەپەستۆی زۆر خراوەتە سەر دەسەڵاتدارانی سوریا لەم بوارەدا، بەڵام تا ئێستا رژێمی سوریا هیچ وەڵامێکی لەم بارەیەوە نییەو

٣ - د.سعد ناجي جواد، الأقلية الكردية في سوريا. . . ص١٨.

٤ - جريدة الوحدة، العدد ١٠٧ آيار ٢٠٠٢.

٥ - جريدة التجمع، العدد ٩ شباط ٢٠٠١.

٦ - جريدة الوحدة، العدد ١٠٧ آيار ٢٠٠٢.

٧ - د.سعد ناجي جواد، الأقلية الكردية في سوريا. . . ص١٨.

سووره لەسەر هەڵوێستی پێشووی. دوا هەوڵ لەم بوارەدا ئەوەبوو كۆمەڵێ پارێزەری كورد یاداشتنامەیەكیان دا كۆنگرەی گشتی سەندیكای پارێزەرانی سوریا، كە لە ٢٠- ٢٠٠٢/٤/٢١ دا لە (دیر الزور) بەستراو ژمارەیەكی زۆریش لە دەسەڵاتدارانی سوریا تێیدا بەشداربوون[٨]. بە فراوانیش یاداشتنامەكەیان دابەشی سەر بەشدارانی كۆنگرەكە كرد.

بۆ زیاتر بەعەرەبكردنی رۆژئاوای كوردستان و دەستبەسەرداگرتنی خاكی كوردان رژێمی سوریا لە ساڵانی ١٩٦٢و ١٩٦٣دا درێژەیدا بەدروستكردنی (حزام الاخضر) كە بە (پشتێنەی عەرەبی «حزام العربي» ناسراوەو درێژییەكەی ٣٥٠كم و پانیەكەشی ١٠-١٥كم ەو كەوتۆتە سەر سنووری (سوریا- عێراق) و (سوریا- توركیا) بەدرێژی ئەو سنووره كوردی لە شوێنی باب و باپیرانیان دەركردو عەرەبی هێنا شوێنیان، دۆزینەوەی نەوت لە ناوچەی جەزیره هۆكارێك بوو بۆ راگواستنی كورد لەو ناوچانەو هێنانی عەرەب بۆ شوێنیان[٩]. ئەوەش هەوڵێك بوو بۆ لەناوبردنی گەلی كورد (لەئەنجامی ئەوە (٣٣٢) گوندی كوردنشین تەهجیركران و لە شوێنی داو بەناوی دامەزراندنی باغ و بێستان، عارەبەكانی تێدا نیشتەجێكران و ناوچەكە تەعریب كرا)[١٠]. ئەم سیاسەتە درێژەی هەبوو هەر ماوەی لە ژێر ناوێكدا. لە ساڵانی ١٩٦٦و ١٩٦٧و ١٩٦٨و ١٩٦٩دا دەستكرا بەدەستبەسەرداگرتنی زەوی و زاری جوتیارانی كوردو پاشان زەوییەكان درانە خێڵە عەرەبە هێنراوەكان، ئەم سیاسەتەش لە ژێر پەردەی جێبەجێكردنی یاسای چاكسازی كشتوكاڵی جێبەجێكرا[١١]. پاشتر

٨ - جريدة الوحدة، العدد ١٠٧ آيار ٢٠٠٢.

٩ - د.سعد ناجي جواد، الأقلية الكردية في سوريا. . . ص١٨-١٩

١٠ - هەژار عەزیز سورمێ، كوردو جینۆسایدو ئیبادەكردن. . . ل٣١.

١١ - يكيتي، العدد ٦٠ نيسان ٢٠٠٠ . . . ل٤.

لـەم شـاڵاوەدا (سـاڵانی ١٩٧٥-١٩٧٨ رژێمـی سـوریا ١٠٠,٠٠٠ سـەد هـەزار خێزانـی عەرەبـی لـە غەمـرە نیشـتەجێکرد. لەگـەڵ راگواسـتن و تەعریـب و قەدەغەکردنـی زمـان و کلتـوری کوردیـدا لـە سـوریا نـاوی گونـدو ناوچـەو شـارەکان لـە کوردییـەوە کراونەتـە عەرەبـی)[١٢]. ئێسـتاش رژێمـی سـوریا کار بـۆ ئـەوە دەکات و، ٤٢ گونـدی لـە رۆژهـەڵات و رۆژئـاوای قامشـلۆ داوەتـە عـەرەب[١٣]و، ٤١ (مسـتوطنة)ی بـۆ عەشـیرەتە عەرەبـە کۆچەرەکانـی دەوروبـەری حەلـەب و (الرقـە) لـە نزیـک قامشـلۆو سـەر سـنووری نێـوان عێـراق- سـوریاو بەشـێکی سـەر سـنووری نێـوان سـوریا- تورکیـا دروسـتکردووە[١٤]، کـە ئەمانـە ناوەکانیانـن:

١-عين الخضرة	١٥-قحطانيه الغمر	٢٩-الاسدية
٢-تل الصدق	١٦-حلوة الغمر	٣٠-أم عظام
٣-الصحية	١٧-تنورية الغمر	٣١-أم انفره
٤-مصطفاوية الغمر	١٨-أم الفرسان	٣٢-المتنبي
٥-تل اعور الغمر	١٩-هنادي (هيمو الغمر)	٣٣-تل الأرقم
٦-حمراء الغمر	٢٠-أم الربيع	٣٤-العنادية
٧-تل علو رقم ١	٢١-الثورة	٣٥-الدهماء
٨-تل علو رقم ٢	٢٢-بهيره	٣٦-الراوية
٩-جوادية الغمر	٢٣-الحاتمية	٣٧-الهنادية
١٠-شبك الغمر	٢٤-الجابرية	٣٨-تل حضارة جنوبي

١٢ - د.مارف عومەر گوڵ، جینۆسایدی گەلی کورد. . . ل١١٤.

١٣ - جريدة الوحدة، العدد ١٠٧ آيار ٢٠٠٢.

١٤ -الجبهة الديمقراطية الكردية في سوريا، البرنامج السياسي والنظام الداخلي. . . ص١.

١١-الغمر	٢٥-تل	٣٩-تل حضارة شمالي
١٢-معشوق الغمر	٢٦-القنيطرة	٤٠-برقه
١٣-المنازرة	٢٧-القيروان	٤١-تشرين
١٤-الحرمون	٢٨- ظهر العرب	

سیاسەتی راگواستنی كورد و بەعەرەبكردنی كوردستان لەلایەن عەرەبێكی شۆڤێنی و فاشی سوریا بەناوی (ملازم اول محمد طلب هلال)ەوە نەخشەی بۆ كێشراوەو، وەك پرۆژەیەك پێشكەش بەدەسەڵاتی سوریا كراوە تا لێی وردبێتەوەو بڕیاری لەسەر بدات، پاشان رژێمی فاشی سوریاش بڕیاری لەسەر پرۆژەكەی (هلال) داوەو كاری پێكردووە. پرۆژەكە (راستتر دەتوانین بڵێین پیلاننامەكە) لە (١٢) خاڵی سەرەكی پێكهاتووەو زۆر بەوردی جەختی كردۆتەوە سەر جێبەجێكردنی ئەو خاڵانەو بەدەسەڵاتی سوریا رادەگەیەنێت، ئەگەر ئەو خاڵانە جێبەجێبكات چارەسەری كێشەیەكی گەورە دەكات، ئەو پیلاننامەیە لەسەر بنچینەی (بەزۆر راگواستن، دەستبەسەر داگرتنی زەوی، برسیكردن، نیشتەجێكردنی عەرەب لە شوێنی كوردان، لێسەندنەوەی ناسنامە، داخستنی دەرگای كاركردن، پڕوپاگەندەو ناوزڕاندنی كورد، تێكبەردانی كورد، قەدەغەكردنی زمان و كلتوری كوردی، دوور خستنەوەی كورد لە دەنگدان و خۆپاڵاوتن و..)[١٥] وەستاوە. رژێمی سوریاش ئەو هەنگاوانەو گەلێ هەنگاوی تری ناوە بۆ نەهێشتنی بوونی كورد لە رۆژئاوای كوردستاندا.

رژێمی سوریا تائێستاش دان بەبوونی كوردو خاكی كوردستان لە رۆژئاوای كوردستاندا نانێ و دەستەواژەی (الاكراد في سوريا) لە نووسراوە رەسمیەكانی

١٥ - ملازم اول محمد طلب هلال، دراسة عن محافظة الجزيرة. . . ص٦٩-٧٠.

خـۆی بـەکار دەهێنێـت و کـورد وەکـو بیانـی و میـوان دادەنـێ و هەڵسـوکەوتیان لــە گەڵــدا دەکات، سیاســەتی ئینــکاری بوونــی کــورد لەلایــەن ســوریا، لــە رووی زانسـتی و ئەکادیمـش کاری بـۆ دەکـرێ و زۆربـەی نووسـین و لێکۆڵینەوەکانیـان بـۆ پشـتگوێ خسـتن و سـڕینەوەی بوونـی کـوردو شـوێنە مێژووییەکانـە، هەروەهـا هەوڵـدەدەن مێـژووی کۆنتریـن شـوێنەوارە کوردییـەکان بگـۆڕن و بیکـەن بەهـی عـەرەب و، دان بەهیـچ شـتێك دانانـرێ کـە کـورد کردبێتـی و هـی کـورد بێـت[١٦].

رژێمـی سـوریا جگـە لـە نیشـتەجێکردنی عەرەبـی سـوری لـە ناوچـە کوردییـەکان لــەم ســاڵانەی دوایــدا کاریدەکــرد کــەوا (١٠٠٠٠٠) ســەد هــەزار ماڵــە عەرەبــی فەلەســتینی کــە ژمــارەی ئەندامانــی خێزانیــان دەگاتــە (٥٠٠٠٠٠) نیــو ملیــۆن کـەس لـە پارێـزگای حەسـەکەدا نیشـتەجێبکات[١٧]. سـوریا پێشـتر بڕیـاری خـۆی دایـە کـە دەسـت بەسـەر خـاك و خەڵکـی رۆژئـاوای کوردسـتاندا بگرێـت و خاکـی کوردسـتان بـە بەشـێکی جیانەکـراوەی سـوریا بزانێـت، ئەمەشـی لـە دەسـتوری خۆیـدا جێگیـر کـردووەو لـە بڕگـەی یەکەمـی ماددەی یەکـی دەسـتووری سـوریادا هاتـووە (بەهیـچ شـێوەیەك دەسـتبەرداری پارچەیـەك لـە خاکـی سـوریا نابیـن)[١٨] و، لـە بڕگـەی دووەمـی هەمـان مـاددەدا هاتـووە کـە (هەرێمـی سـوریای عەرەبـی بەشـێکە لـە نیشـتمانی عـەرەب)[١٩]و لـە بڕگـەی سـێیەمیش دا هاتـووە (گەلـی سـوریا بەشـێکە لـە نەتـەوەی عـەرەب)[٢٠]. ئەگـەر بـەوردی سـەرنج بدەینـە دەسـتووری سـوریا ئـەوا ئەوکاتـە شـۆڤێنیەت و فاشـییەتی ئـەو رژێمەمـان بـۆ دەردەکەوێـت،

١٦ - جريدة الجبهة، العدد ٨ كانون الثاني ٢٠٠٢.

١٧ - صلاح بدرالدين، غرب كردستان. . . ص١٦٥.

١٨ - دستور الجمهورية العربية السورية، . . ص٨.

١٩ - هەمان سەرچاوە. . .

٢٠ - هەمان سەرچاوە. . .

سەیرکەن لە ماددەی (٢١)ی دەستووری سوریا هاتووە (سیستەمی پەروەردەو رۆشنبیری ئامانجی دروستکردنی نەوەیەکی عەرەبی نەتەوەیی سۆشیالیستی زانستییە..)[٢١] هەر ئەو دەستوورە جگە لە زمانی عەرەبی رێگەنادات بەهیچ زمانێکی تر خوێندن و نووسین لە قوتابخانەکاندا هەبێت، وەك لە ماددەی (٤)دا هاتووە (زمانی عەرەبی زمانی رەسمییە)[٢٢]. پارتی بەعس کە پارتێکی شۆڤێنی و فاشییەو دژی هەموو نەتەوەیەکی ترە رێبەرایەتی ئەو وڵاتە دەکات و هەموو کارێکی ئەو وڵاتە لە دەستی ئەودایەو لە دەستووریشدا ئەوە چەسپاوە وەك لە مادەی (٨)دا هاتووە (پارتی بەعسی عەرەبی سۆسیالستی، پارتی رێبەرە لە نێو کۆمەڵگاو دەوڵەتدا..)[٢٣]. رژێمی سوریا بەم شێوەیە خاکی رۆژئاوای کوردستان بەنیشتمانی عەرەبی و خەڵکەکەشی بە بەشێك لە نەتەوەی عەرەب دادەنێ و دەیەوێ کورد لە بۆتەی عەرەبیدا بتوێنێتەوە.

رژێمی سوریا، تاڕادەیەك سوودی لە سیاسەتی ئیسرائیل بەرامبەر عەرەب وەرگرتووەو ئیسرائیل چی بەرامبەر عەرەبەکانی ژێر دەسەڵاتی کردووە، سوریاش هەمان سیاسەتی بەزیاترەوە لەسەر کوردان پراکتیك کردووە. هەر سەردەمەو پیلانی تایبەتی بۆ بەعەرەبکردنی رۆژئاوای کوردستان داڕشتووەو هەموو توانایەکی دەوڵەتیشی بۆ ئەم مەبەستە تەرخان کردووەو، لە ڕێی دەزگا پۆلیسییەکانی پیلانەکانی جێبەجێکردووە.

بەعەرەبکردنی رۆژئاوای کوردستان لە سەرەتای شەستەکانەوە زۆر بەچڕی تا ئێستا لەلایەن سوریاوە کاری لەسەر دەکرێ و، سەرەتا لە پارێزگای حەسەکە دەستیپێکرد و دواتر درێژ بۆوەو ناوچەی کۆبانێ و ناوچەی عفرینی

٢١ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٢.

٢٢ - هەمان سەرچاوە. . . ص٩.

٢٣ - هەمان سەرچاوە. . .

گرتەوەو پاشتر جارێکی تر جزیرەی گرتەوە[٢٤]. حکومەتی سوریا بۆ دەرکردنی جوتیارانی کورد لە گوندەکانیان پەنای بردۆتە بەر بەکارهێنانی سوپاش، لە ساڵی ١٩٦٧دا سوپای سوریا هێرشی کردە سەر گوندە کوردییەکانی سەر سنوور بەمەبەستی دەرپەڕاندنیان و هێنانی عەرەب بۆ شوێنیان و بەسەدان خەڵکیان لەو گوندانە گرت و کوشت[٢٥]. لە گەلێك شوێندا سوریا لە تەنیشت گوندی کوردان (مستوطنات)ی عەرەبی بۆ عەرەبان دروستکردووەو ئاوو کارەبای بۆ رادەکێشان و بۆ گوندە کوردییەکەی رانەدەکێشاو لە هەموو خزمەتگوزارییەکانی بێبەشدەکردن[٢٦].

بەعەرەبکردنی کوردستان ناوی کەس و گوندو ناوچەو شارەکانیشی گرتۆتەوەو[٢٧]، سوریا پەنای بردۆتە بەر گۆڕینی ناوی گوندو شوێن و شارە کوردییەکان و هەمووی کردوون بەناوی عەرەبی[٢٨]. رژێمی سوریا ئەو گۆڕانکارییانەی هەر هەموو بەبڕیارو لە چوارچێوەیەکی یاسایی شۆڤێنیانە کە خۆی دایڕشتووە جێبەجێکردووەو ئەو شاڵاوەش تەواوی ناوچەکانی رۆژئاوای کوردستانی گرتۆتەوە، هەڤبەندی دیموکراتی کورد لە سوریا لە نامیلکەیەکدا بەناوی (تعريب القرى والبلدات الكردية) هەموو ئەو گۆڕانکارییانەی تۆمار کردووەو خستۆتە ڕوو، دەقی بڕیارەکانی رژێمی سوریا بۆ ئەو گۆڕانکارییانەو ناوچەو گوندەکان هەمووی تۆمارکراون و ناوی گوندە کوردییەکان پێشوو چی بوونەو بەچیش گۆڕاون بۆ عەرەبی ناوەکان هەموویان لە بەرامبەریەکدا

---

٢٤ - صلاح بدرالدين، غرب كردستان. . . ص٢١٠.

٢٥ - جواد ملا- كردستان والكرد. . . ص٨١.

٢٦ - هەمان سەرچاوە. . .

٢٧ - صلاح بدرالدين، هەمان سەرچاوە.

٢٨ - جواد ملا، هەمان سەرچاوە. . . ص٨٣.

نووسراون، گۆڤاری (سەرخۆبوون)یش کە گۆڤارێکی هێزری سیاسی وەرزییەو YNDK دەری دەکات لە ژمارەکانی (٤و ٥و ٦)ی خۆیدا دەقی ئەو نامیلکەیەی کردۆتە کوردی و بڵاوی کردۆتەوە. کۆی ئەو گوندانەی کە ناویان گۆڕاوەو لە نامیلکەکەدا تۆمارکراون بریتین لە (٧١٦) گوند لە تەواوی ناوچەکانی رۆژئاوای کوردستاندا. بێگومان پێشتر ناوەکان هەموو کوردی بوونە، لەبەرئەوەی هەزاران ساڵە کورد لەو شوێنە لەسەر خاکی خۆی دەژی و خۆی شارستانیەتی ناوچەکەی ئاڤاکردووە. (ئاشکرایە کە گەلی کوردمان لە سوریا لەسەر ئەو خاکە مێژوویەی خۆیدا دەژی کە شوێنەوارە سروشتی و مرۆیی و شارستانییەکانی ناوی کوردییان لێیەو، وەك چۆن خەڵکەکانی بەو ناوانە ناسراون ئاواش گوندو شارەکانی بەو ناوانە ناسراون و بوونەتە بەشێکی جیانەکراوە لە مێژووی ناوچەکە)[٢٩]. ئەو گۆڕانکارییانە دەچنە خانەی گۆڕینی دیمۆگرافیای کوردستان و کاریگەری زۆر نێگەتیڤانەشیان کردۆتە سەر هەستی مرۆڤی کورد (سیاسەتی بەعەرەبکردن لەو ساڵانەی دواییدا زۆر زیاتر پەرەی سەندووەو گەیشتۆتە سەرجەم ناوچە کوردییەکان و ناوە کوردییە دێرینەکان بەناوی عەرەبی دەگۆڕێ و، درزێکی گەورەی خستۆتە دیواری پەیوەندی کوردی- عەرەبی و، هەست بەماف خوراوی و خۆ بەنامۆ بوونێکی زۆریشی لای مرۆڤی کورد دروستکردووە، لەبەرئەوەی لای مرۆڤی کورد ناوی گوندەکەی ناسنامەو مێژوو و رەسەنایەتییە)[٣٠]. لەم دواییەدا شۆڤێنیەتی سوریا گەیشتۆتە ئەو رادەیەی ناوی کوردیشی قەدەغە کردووە (مەترسییەکانی ئەو سیاسەتە لە وەدایە گەیشتۆتە رادەیەك لێناگەڕێن تازە لەدایکبووە کوردەکان ناوی

---

٢٩ - التحالف الديمقراطي الكردي في سوريا، تعريب القرى والبلدات الكردية. . . ص٣.

٣٠ - هەمان سەرچاوە. . . ص٤.

کوردییـان لـێ بنرێـت)[31]. شـایانی باسـە ئـەو سیاسـەتە ئێسـتا لەلایـەن رژێمـی عێـراق و رژێمـی تورکیـاش پیـادە دەکرێـت.

هـەر بەمەبەسـتی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان و قڕکردنـی کـورد، رژێمـی سـوریا پەنـای بردۆتـە بـەر کۆمەڵکـوژی نەتەوەکەمـان لـە رۆژئـاوای کوردسـتان و لـە ١٩٦٠/١١/٣١ (٣٨٠) منـداڵ و هـەرزەکاری کـوردی لـە سـینەمای ئامـودەدا سـوتاندو لـە ١٩٩٣/٣/٢٣شـدا (٧٢) زیندانـی سیاسـی کـوردی لـە بەندیخانـەی حەسـەکەدا سـووتاند[32]. هەروەهـا گرتـن و راوەدوونانـی کـورد لەلایـەن سـوریاوە سیاسـەتێکی تـرە بـۆ هەراسـانکردنی نەتەوەکەمـان و ئـەو سیاسـەتەش بـەردەوام کاری پێدەکـرێ و درێـژەی هەیـە، بـۆ نموونـە لـە سـاڵی ١٩٧٣و ١٩٧٤و ١٩٧٥دا کۆمەڵـێ خەڵکـی شۆڕشـگێڕی کـوردی گـرت و بـێ دادگاییکـردن هەندێکیانـی (٧) سـاڵ زیندانـی کـرد[33].

شـاڵاوی گرتـن و راوەدوونـان گەیشـتۆتە منداڵانـی کوردیـش، ١٩٨٨/١٢/١٥ رژێمـی سـوریا (١٧) منداڵـی کـوردی لـە قوتابخانەکانـی (الطلائـع)و (تشریـن) لـە شـاری قامشـلۆ بەتاوانـی ئـەوەی کـە ئـاڵای کوردسـتانیان لەسـەر ئـەو دوو قوتابخانەیـەدا بـەرز کردۆتـەوە گـرت[34]. شـاڵاوی گرتـن و راوەدوونانـی کـورد لەلایـەن رژێمـی سـوریاوە تائێسـتاش بەردەوامـەو درێـژەی هەیـە، بڕوانـە بەڵگەنامەکانـی ژمـارە (٧٣، ٧٤ و ٧٥). رژێمـی سـوریا سـەرەڕای ئەوانـەی کـە باسـمان کـردن بـەردەوام بـەدوای شـێوازی تـازەدا دەگـەڕێ بـۆ دەرپەڕاندنـی کـورد لەسـەر مـاڵ و حاڵـی خـۆی، ئەوەتـە ماوەیەکـە کەوتۆتـە هاندانـی کـورد بـۆ ئـەوەی بـۆ ئەوروپـا کـۆچ

٣١ - هەمان سەرچاوە. . .

٣٢ -جواد ملا، کردستان والکرد. . . ص١٨٢.

٣٣ - یکیتي، العدد ٦٠ نیسان ٢٠٠٠.

٣٤ - صلاح بدرالدین، غرب کردستان. . . ص١٠٥.

بکـەن و سـوریا بەجێبهێڵـن و لـەم پێناوەشـدا هەمـوو جـۆرە ئاسـانکارییەکیان پێشـکەش دەکات[٣٥]. رژێمـی سـوریا دەرگای کارکردنـی لـە کـورد داخسـتووەو لـە کۆمپانیـاو کارگەکانـی دەوڵەتـدا دەریـان دەکات و وەریـان ناگرێـت و داواکانیـان رەتدەکاتـەوە، بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٧٦)و، لـە شـوێنی ئەوانـدا کرێـکاری عـەرەب دەهێنـێ و کاریـان پێـدەکات و هاوکاریشـیان دەکات بـۆ نیشـتەجێبوونیان لـە ناوچـە کوردییەکانـدا، ئـەوەش دەبێتـە هـۆی بەرزبوونـەوەی رێـژەی دانیشـتوانی عـەرەب لـە ناوچـە کوردییـەکان دا. هـەر بـۆ بێزارکردنـی کـورد بەهـاران بـۆ نەهێشـتنی گەشـت و سـەیرانی کـوردان دەوریاتـی ئەمـن دەردەکـەن بـۆ ئـەو شـوێنانەو خەڵـك بێـزار دەکـەن و سـەیرانەکانیان لـێ تێکـدەدەن، بیانووشـیان ئەوەیـە کـەوا پارتـە کوردییـەکان ئـەو سـەیران و گەشـتانە رێکدەخـەن و دەبێتـە هـۆی بـەرز بوونـەوەی هەسـتی نەتەوەیـی کـوردو ئـەوەش هەڕەشـەیە بـۆ سـەر ئاسایشـی سـوریا، ئەوەتـە ئەمنـی سـوریا رۆژی ٢٠٠٢/٥/١٠ چەنـد تیپێکـی هونـەرو گۆرانـی کوردیـان کـە بـۆ سـەیران خۆیـان ئامـادە دەکـرد گـرت. ئـەو شـێوازەی ئەمنـی سـوریا لـە دیمەشـق و تـەواوی ناوچەکانـی رۆژئـاوای کوردستانیشـدا پیـادە دەکرێـت[٣٦] لـە لایەکـی تـرەوە گونـدە کوردییەکانیـان بەتـەواوی پشـتگوێ خسـتووەو لـە هەمـوو خزمەتگوزارییـەك بێبەشـیان کـردووەو چەندیـن قوتابخانەیـان داخسـتووەو بیانـوو دەدۆزنـەوە بـۆ دەرکردنـی خوێندەڤانـی کـورد لـە قوتابخانەکانـدا[٣٧].

رژێمـی سـوریا بەلێسـەندنەوەی ناسـنامە زوڵمێکـی زۆر گـەورەی لـە گەلـی کـورد کـردو هیـچ هۆکارێکـی یاسـاییش نەبـوو بـۆ بـێ ناسـنامە هێشـتنەوەی کـوردان لـە

٣٥ - جريدة الوحدة، العدد ١٠٦ نيسان ٢٠٠٢.

٣٦ - جريدة الوحدة ١٠٧ آيار ٢٠٠٢.

٣٧ - هەمان سەرچاوە.

رۆژئـاوای کوردسـتاندا[٣٨]. لێسـەندنەوەی ناسـنامە دەسـتدرێژییەکی توندبـوو بـۆ سـەر بەهـا مرۆییـەکان و بـووە هـۆی ئـەوەی کـە خەڵکێکـی زۆر بـەرەو دەرەوەی سـوریا کـۆچ بـکات[٣٩]. ئەگـەر سـەیر بکەیـن دەبینیـن پرسـی بێناسـنامەکردنی کـورد، مرۆڤـی کـوردی رووبـەڕووی کۆمەڵـێ گرفـت کردۆتـەوە، لەوانـە ناتوانـن خاوەندارێتـی هیـچ شـتێك بکـەن و یاسـای سـوریا رێگـرە لـەوەی کـە خانـوو، ئوتومبێـل و شـوێنی کارکـردن و..تـد بەناویـان بکرێـت، هەروەهـا ئەوانـەی کـە ناسـنامەیان نییـە لـە زانکـۆو پەیمانـگاکان وەرناگیرێـن و لـە خوێندنـی بـاڵادا بێبـەش دەبـن[٤٠]. سـەرەڕای ئـەوە کاریـان پێنادرێـت و لـە هیـچ دام و دەزگایەکـی دەوڵەتیشـدا دانامەزرێـن. لـە کاتـی چوونیـان بـۆ شـارە گەورەکانـی سـوریا، لـە کاتـی مانەوەیـان لـە هوتێـل و شـوێنە گشـتییەکاندا هەمـان مامەڵـەی خەڵکـی بیانییـان لـە گەڵـدا دەکرێـت و،. لـە هەمـووی سـەیرتر لـە کاتـی بێناسـنامە هێشـتنەوەی کـورددا سـەیردەکەین لـە ماڵێکـدا بـاوك هاوڵاتیـەو ناسـنامەی هەیـە بـەڵام کوڕەکـەی هاوڵاتـی نییـەو ناسنامەشـی نییـە، مێـرد هاوڵاتیـەو ناسـنامەی هەیـە بـەڵام ژنەکـەی هەونیـەو، هەروەهـا لـە ماڵێکـدا برایـەك هاوڵاتییـەو براکـەی تـر بیانییـە[٤١]. ئـەوەش ئەوپـەڕی گاڵتەجاڕییـەو دوورە لـە هەمـوو بەهـا مرۆڤایەتییـەکان. هـەر چەنـدە یاسـای سـوریا مـاف بەهەمـوو ئـەو کەسـانە دەدات کـە (٥٠) پەنجـا سـاڵ لەسـەر خاکـی سـوریا ژیابـن ببنـە خـاوەن ناسـنامەی سـوری، بـەڵام لـە وەشـدا کـورد هاوێرکـراوەو دوور خراوەتـەوە[٤٢]. لـە هەمووشـی

٣٨ - جريدة التجمع، العدد ٧ ايلول ٢٠٠٠.

٣٩ - جريدة التجمع، العدد ٩ شباط ٢٠٠١.

٤٠ - صلاح بدرالدين، غرب كردستان. . . ص١٠٣.

٤١ - جريدة الجبهه، العدد ١٥ آب ٢٠٠٢.

٤٢ - هەمان سەرچاوە. . .

سـەیرتر ئەوانـەی ناسـنامەیان نییـە لـە دادگا ژنیـان لـێ مـارە ناکرێـت و هەروەهـا بەپێـی یاسـای ژمـارە ٢٧٢ی سـاڵی ١٩٦٩ نابـێ ژن و ژنخـوازی لەنێـوان هاوڵاتیانـی سـوری و بێناسـنامەکاندا هەبێـت[٤٣]. زۆر جاریـش حکومەتـی سـوریا بەکـوردە بێناسـنامەکان دەڵـێ (تورکـە نیشـتەجێکانی سـوریا)[٤٤]، بەهەمـان شـێوەی تورکیـا کـە بەکـورد دەڵـێ (تورکـی شـاخاوی) داگیرکەرانـی کوردسـتان بـۆ ئینـکاری بوونـی کـوردو قڕکردنـی سـوود لـە سیاسـەتی یەکـتر وەردەگـرن. وەك ئـەوەی کـە سـوریا سـوودی لـە سیاسـەتی تورکیـا لـەم بـارەو سیاسـەتی عێـراق بـۆ (اسـتیطان) کردنـی عـەرەب لـە ناوچـە کوردییـەکان و تـەواوی شـێوازەکانی تـری عێراقـی بـۆ بەعەرەبکردنـی کوردسـتان وەرگرتـووە.

سیاسـەتی سـوریا دەرهـەق بەکـورد لەلایـەن زۆر کـەس و لایەنـەوە رەخنـەی لێگیـراوەو داوا کـراوە کـە سـوریا دەسـتبەرداری ئـەو سیاسـەتە بێـت لـە بەرامبـەر کوردانـدا. وەزارەتـی دەرەوەی ویلایەتـە یەکگرتووەکانـی ئەمریـکا لـە راپۆرتـی سـاڵانەی خۆیـدا لـە سـاڵی ١٩٩٣دا، لـە بەشـی رەوشـی مافـی مـرۆڤ لـە سـوریادا، چەنـد بەندێکـی لەسـەر سـوریا تێدایـەو ئامـاژە بـەوە دەکات کـە سـوریا دان بەبوونـی کـورد دانانـێ و مافیـان پێشـێل دەکات و زمانـی دایکیانـی قەدەغـە کـردووەو دەسـتی داوەتـە گۆڕینـی نـاوو دیمۆگرافیـای ناوچـە کوردییـەکان و، هەروەهـا باسـی لـە وە کردووەکـە دەیـان گیـراوی سیاسـی کـورد لەبـەر هـۆی نەتەوەییـان لـە زیندانەکانـی سـوریادا گیـراون[٤٥].

لـەم سـاڵانەی دواییـدا سـوریا بڕیارێکـی تـری دەرکـردووە کـە ئەگـەر هاتـوو هـەر کوردێـك ئەوانـەی ناسـنامەی سـورییان هەیـە، ناسـنامەکەی لـێ ون بـوو

٤٣ - صلاح بدرالدين، غرب كردستان. . . ص١٩٤.

٤٤ - جواد ملا، كردستان والكرد. . . ص٨٢.

٤٥ - صلاح بدرالدين، غرب كردستان. . . ص١٤٩.

نابێ جارێکی تر ناسنامەی پێ بدرێتەوە، بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە ٧٢. بەم شێوەیە سوریا بەردەوامە لەسەر بەعەرەبکردنی ڕۆژئاوای کوردستان و لە هەموو ڕوویەکەوە هەوڵی سڕینەوەی تایبەتمەندییە نەتەوەییەکانی کورد دەدات و دەیان شێوێنێ. (خاك، زمان، مێژوو، داب و نەریت، هەستی هاوبەش)ی کوردانی شێواندووەو بەردەوام هەوڵی نەهێشتنیان دەدات. هەموو ڕێیەکی لە پێشڤەچوونی کلتوری کوردی گرتووەو نایەڵێت گەشە بکات و پارێزگاری لە مانەوەی خۆی بکات، بەڵام سەرەڕای ئەوەش نەتەوەکەمان لە ڕۆژئاوادا زۆر بوێرانە لە ڕووی ئەو سیاسەتە وەستاوەتەوەو تاراددەیەکی باش توانیویەتی پارێزگاری بوون و مۆرکی نەتەوەیی خۆی بکات. کورد لە چوارچێوەی سنووری جوگرافی سوریادا بەدووەم نەتەوە دێت و ١٢٪ی دانیشتوانی ئەو وڵاتە پێکدەهێنێت[٤٦]. کەچی لە تەواوی مافە نەتەوەیی و ڕۆشنبیری و مرۆییەکانی بێبەش کراوە. لەگەڵ ئەوەشدا گەلی کورد لە ڕۆژئاوای کوردستاندا بەردەوام هەوڵدەدات و کێشەکەی دەخاتە بەردەم دەسەڵاتی سوریاو داوای چارەسەرییان لێ دەخوازێت، هەر چەند دەسەڵاتی سوریا خۆی لەم پرسە دەدزێتەوە، بەڵام کورد بەردەوامە لەسەر خەباتی خۆیدا. ئەوەتا دوا هەوڵی کوردان لەم بوارەدا ئەوەبوو کە کاتێ سەرۆکی سوریا بەشار ئەسەد لە ٢٠٠٢/٨/١٨ هاتە پارێزگای حەسەکە، شاندێکی بەرەی دیموکراتی کورد لە سوریا یاداشتێکیان ئامادە کردبوو کە داواکاری مافەکانی کوردی تێدا تۆمارکرابوو، چوون کە بچنە لای و بیبینن و یاداشتەکەی بدەنێ، بەڵام دەسەڵاتدارانی سوریا نەیانهێشت و بوونە ڕێگر[٤٧]، بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە

٤٦ - جريدة الجبهه، العدد ١٤ تموز ٢٠٠٢.

٤٧ - جريدة صوت الاكراد، العدد ٣٣٣ ێب ٢٠٠٢.

(٧٦ تـا ٧٩). پاشـتر بەشـێوازێکی تـر یاداشـتنامەکەیان پێگەیانـدو زۆر بەفراوانیـش لـە نـاو جەمـاوەردا بڵاویـان کـردەوەو، زۆربـەی هـەرە زۆری رۆژنامـەو بڵاوکراوەکانـی پارتـە کوردییەکانـی رۆژئـاواش یاداشـتنامەکەیان بڵاوکـردەوە، لەگـەڵ بەردەوامبوونـی هەوڵـی کـورد بـۆ وەدەسـتهێنانی مافەکانـی لـە رۆژئـاوای کوردسـتاندا، تـا ئێسـتا ئـەوەی تێبینـی دەکـرێ سـوریا بەهیـچ شـێوەیەك هەوڵنـادات رەوشـی کـوردان بـاش بـکات و چارەسـەری پرسـی کـورد بـکات[٤٨]. لـە لایەکـی تـرەوە رۆشـنبیرانی کـورد بەردەوامـن لـە خەباتـی خۆیـان بـۆ خوێندنـی کـوردی، بـەڵام رژێمـی سـوریا تـا ئێسـتا نەهاتۆتـە سـەر ئـەو بـاوەڕەی کـەڕێ بەخوێنـدن و نووسـین بەزمانـی کـوردی بـدات. رژێمـی سـوریا لەلایـەك دژایەتـی خوێنـدن و نووسـین بەزمانـی کـوردی دەکات، کەچـی لـە لایەکـی تـر زانکـۆی دیمەشـق بـۆ سـاڵی خوێندنـی (٢٠٠٢-٢٠٠٣) بڕیـاری داوە بەشـی زمانـی یابانـی لـە زانکۆکـەدا بکاتـەوە[٤٩]. کـە دەکـرا بەشـی زمانـی کـوردی لـە زانکۆکـە بکاتـەوە.

---

٤٨ - طريق الشعب، العدد ٣٢٨- آب ٢٠٠٢.

٤٩ - هەمان سەرچاوە.

بەشی چوارەم
بەعەرەبكردنی كوردەكانی لوبنان

ژمارەیەكی زۆر لە رەڤەندی كورد كەوتوونەتە لوبنان و لەوێدا دەژین و، زۆربەی سەرچاوەكانیش چوونی كورد بۆ لوبنان دەگەڕێننەوە بۆ سەردەمی سەلاحەدینی ئەیوبی بەو پێیەی لوبنان بەشێك بووە لە وڵاتی شام[1][2]. پاش ئەوەش كورد وردە وردە رووی لە لوبنان كردووەو دەتوانین بڵێین كۆچكردنی راستەقینەی كورد بۆ لوبنان دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای سەدەی بیستەم، پاش ئەوەی كە تورك كەوتنە قڕكردن و بەتوركردنی كوردو هەوڵیاندا كورد لە بۆتەی توركدا بتوێننەوە، بەتایبەت پاش شۆڕشی شێخ سەعیدی پیران، كە كەمالییەكان شۆڕشەكەیان سەركوتكردو بەشێوەیەكی زۆر دڕندانەش كەوتنەوە جینۆسایدی كورد، ئەوە وایكرد ژمارەیەكی زۆری كورد لە ماردین و بۆتان روو لە لوبنان بكەن[3]. (گەورەترین شەپۆلی كۆچی كوردان بۆ لوبنان دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٢٥-١٩٥٠، كە لە دەست زوڵمی توركان رایانكردو روویان لە لوبنان كردو زۆربەشیان خەڵكی ماردین و گورعابدین بوون)[4]. كوردەكانی لوبنان زۆربەیان لە بەیروت و[5]، بەشێكیشیان لە نابلس دەژین[6]. لە بارەی چۆنیەتی چوونی كورد بۆ لوبنان سەرچاوەكان باس لە وە دەكەن كە بەشێكیان لەگەڵ سوپای

١ - عصمت شريف وانلي، الاكراد في سوريا ولبنان، مجلة دراسات كردية، العدد ٤ (٨) . . . ص٧٠.

٢ - ريبوار عبدالرحمن، الاكراد في لبنان، مجلة ئالای ئيسلام العدد ابريل ١٩٩٧. . . ص١٠.

٣ - نفس المصدر. . . ص١٢.

٤ - ديڤيد مكدويل، اكراد لبنان، مجلة الاجراس، العدد ١٤. . . ص٤٤.

٥ - عصمت شريف وانلي، نفس المصدر. . .

٦ - ريبوار عبدالرحمن، نفس المصدر. . .

سەلاحەددینی ئەییوبی چوون و ئەوانی تریش کە لە باکوورو رۆژئاوای کوردستان چوونەتە لوبنان بەم شێوەیە بووە لە ماردینەوە هاتوونەتە نسێبین و لەوێش بۆ قامشلۆو حەسەکەو پاشان بۆ دیر الزور و دواتر حەلەب و (حمص و حماه) و ئنجا چوونەتە لوبنان[٧]و، تێیدا نیشتەجێبوون.

لەسەر ژمارەی کوردەکانی لوبنان کۆمەڵێ سەرژمێرو بۆچوونی جیا هەیە، بەڕای هەندێك ژمارەیان ٧٥٠٠٠ حەفتاو پێنج هەزار تا ١٠٠,٠٠٠ سەد هەزار کەس دەبێت[٨]و، هەندێکیش بە ١٠٠,٠٠٠ سەد هەزار کەس مەزەندەی دەکەن[٩][١٠]، بەڵام ژمارەی کوردەکانی لوبنان لەو ژمارانە زیاترەو، ژمارەی تەواوی ئێستای کوردەکان لە لوبنان دەگاتە ١٥٧٠٠٥ کەس[١١]. کوردەکانی لوبنان زۆربەیان لە گەڕەکە هەژارنشینەکان دەژین کە هەندێك بە (حزام الفقراء) ناوی دەبەن و، بەشێکیشیان لە ناوچە بازرگانییەکاندا دەژین[١٢]. لە رووی ئاینییەوە زۆربەی هەرە زۆریان موسڵمانی سونین[١٣] (٩٩,٦٪ی کوردەکانی لوبنان موسڵمانی سونین و لەسەر مەزهەبی ئیمامی شافعین و ٠,٤٪شیان یەزیدین)[١٤].

بێگومان لوبنان وڵاتێکی عەرەبییەو شۆڤێنیەتی عەرەبی لەوێشدا کاری خۆی دەکات و هەوڵدەدات تەنها خۆی باڵادەست بێت و خەڵکی تریش بخاتە پەراوێزەوە، ئەگەر سەیر بکەین ئەو کوردانەی لە لوبنان دەژین بەدەست

٧ - صلاح عصام ابو شقرا، الاكراد شعب المعاناة. . . ص٦١.

٨ - صلاح عصام ابو شقرا، الاكراد شعب المعاناة. . . ص٦٨.

٩ - عصمت شريف وانلي، سەرچاوەی پێشوو. . .

١٠ - ديڤيد مكدويل، سەرچاوەی پێشوو. . .

١١ - صلاح عصام ابو شقرا، سەرچاوەی پێشوو.

١٢ - ديڤيد مكدويل، سەرچاوەی پێشوو. . .

١٣ - عصمت شريف وانلي، سەرچاوەی پێشوو.

١٤ - صلاح عصام ابو شقرا، سەرچاوەی پێشوو. . . ص٦٩.

کۆمەڵێ گرفتەوە دەناڵێنن و لە رووی نەتەوەیی مەزهەبییەوە دەچەوسێنرێنەوەو لە هەموو مافێکیان بێبەشکراون، گەورەترین گرفتی کوردەکان لە لوبنان گرفتی بێ ناسنامەییە[15]و، دەسەڵاتی لوبنان ناسنامەی لوبنانییان پێنادات و بەهاوڵاتی لوبنانییان دانانێت و، دەیەوێت لەم رێگەیەوە لە هەموو مافێکیان بێبەشیان بکات. ٧٠٪ی کوردەکانی لوبنان ناسنامەیان نییەو بەردەوام لە نیگەرانیدا دەژین، لەبەرئەوەی لە هەموو مافێکیان بێبەشکراون و حکومەتی لوبنان پێیان دەڵێت ئەو داوایانەی کە پێشکەشتان کردووە بۆ وەرگرتنی ناسنامە لە ژێر لێکۆڵینەوەدایە[16]. ئەوەی ناسنامەی نەبێت لە خوێندنی قوتابخانە بێبەش دەکرێت[17]. ئەمەش وایکردووە ژمارەیەکی زۆر لە کوردان لە خوێندن بێبەش بکرێن و رێژەی نەخوێندەواری لە ناویاندا بگاتە ٣٧,٨٪[18]، بێ ناسنامەیی کوردی لە بیمەی تەندروستی بێبەشکردووەو، بەمەش گرفتێکی گەورەی تەندروستی بۆ دروستکردوون، کە ناتوانن لە نەخۆشخانەکاندا وەك هەر لوبنانیەکی تر چارەسەری تەندروستی وەربگرن و، پرسی نیشتەجێبوون لە خانوو و شوقەدا ئەویش گرفتێکی ترە کە رووبەڕووی کوردان دەبێتەوە[19]. زۆرجاریش کورد ناچار دەکرێت کە نەتەوەو مەزهەبی خۆی بگۆڕێت بۆ ئەوەی ناسنامە وەربگرێت، وەك ئەوەی کە لەساڵی ١٩٥٦دا ١٧ کورد لەگەڵ خێزانەکانیان خۆیان خستە سەر تایەفەی مارۆنی تا ناسنامەی لوبنانی وەربگرن[20]. شایانی باسە لە ساڵی

---

١٥ - عصمت شريف وانلي- سەرچاوەی پێشوو. . .

١٦ - ريبوار عبدالرحمن- سەرچاوەی پێشوو. . .

١٧ - صلاح عصام ابو شقرا، سەرچاوەی پێشوو. . . ص٧٤.

١٨ - هەمان سەرچاوە. . . ص٧٢.

١٩ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٤٠-ص١٤٢.

٢٠ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٥٠-ص١٥١.

١٩٦٢دا کـە سـوریا سـەرژمێرییەکەی پارێـزگای حەسـەکەی ئەنجامـدا زیاتـر لـە (٥٠٠٠٠) هـەزار کـورد لـە ڕۆژئـاوای کوردسـتانەوە ڕوویـان لـە لوبنـان کـرد[٢١]، بـەڵام لە وێشـدا ناسـنامەیان وەرنەگـرت. نـەخوێندن و نەنووسـین و نـەهیچ شتێك بەزمانـی کـوردی نیـن ئەمـەش وایکـردووە کـە کوردەکانـی لوبنـان (نـە گەورەیـان نـە بچوکیـان) بەکرمانجـی قسـە نەکـەن و[٢٢]، بەزمانـی عەرەبـی قسـە بکـەن، زۆرجاریـش دەسـەڵاتی لوبنـان هەوڵـدەدات کوردەکانـی لوبنـان بکاتـە عـەرەب و لـە بۆتـەی عەرەبیـدا بیـان توێنێتـەوە. وەك ئـەوەی کـە ماردینییـەکان دەگەڕێنێتـەوە سـەر عـەرەب و پێیاندەڵێـت ئێـوە لـە بنچینـەدا عەرەبـن[٢٣]. کوردەکانـی لوبنـان شـانازی بەکوردبوونـی خۆیـان دەکـەن و تـا ئێسـتا هەوڵـدەدەن پارێـزگاری لـە داب و نەریتـی نەتەوەیـی خۆیـان بکـەن، هەرچەنـدە حکومەتـی لوبنـان هەوڵـدەدات بەتـەواوی تێکەڵـی کۆمەڵـی لوبنانیـان بـکات، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا ساڵانە یـادی نـەورۆز دەکەنـەوەو تـا ئێسـتا ٣٧٪یـان پارێزگارییـان لـە داب و نەریتـی کوردانـەی خۆیـان کـردووە[٢٤]. هەوڵـدەدەن پەیوەنـدی لەگـەڵ کـورد لـە پارچەکانـی تـری کوردسـتان ببەسـتن، بـۆ نموونـە پەیوەندییەکـی بەتیـن لەنێـوان کوردەکانـی لوبنـان و کوردانـی ڕۆژئـاوای کوردسـتان هەیـە[٢٥].

کـورد، لـە لوبنـان تووشـی کوشـتن و ڕاوەدوونـان و گرتـن و ماڵوێرانکردن بۆتـەوە، لە ساڵی ١٩٧٦دا لـە شـەڕی ناوخۆیـی لوبنانـدا، ژمارەیەکـی زۆری کـورد لەسـەر دەسـتی کەتایبـی مارۆنییـەکان (کتائـب المارونیـة) کـوژران و ماڵەکانیـان ڕوخێـنران و لەگـەڵ

٢١ - دیڤید مکدویل. سەرچاوەی پێشوو. .

٢٢ - صلاح عصام ابو شقرا. سەرچاوەی پێشوو. . . ص٥٨.

٢٣ - صلاح عصام ابو شقرا. سەرچاوەی پێشوو. . . ص٥٨.

٢٤ - هەمان سەرچاوە. . . ص١٥٢، ص١٥٣، ص١٥٥.

٢٥ - دیڤید مکدویل، سەرچاوەی پێشوو. . .

زەویـدا یەکخـران و زۆریشـیان بـۆ باشـووری بەیـروت رایانکـرد و دەربـەدەر بـوون[٢٦]. هەروەهـا لـە کاتـی داگیرکردنـی لوبنـان لەلایـەن ئیسرائیلـەوە لـە حوزەیرانـی ١٩٨٢دا ژمارەیەکـی زۆر لـە کـورد دەربـەدەر کـران و، زۆربەیـان بـۆ دۆڵـی (البقـاع) کۆچیـان کـردو، لـە کۆتاییەکانـی ١٩٨٣یشـدا میلیشـیای سـەرەکی شـیعەکان (حرکـة الأمـل) ژمارەیەکـی زۆری لـە خێزانـە کـوردەکان دەسـتگیرکرد[٢٧]. کـورد لـە شـەڕی ناوخۆیـی لوبنـان زیانێکـی زۆری لێکـەوت[٢٨]. ناچـار کـوردەکان بـۆ بەرگـری لەخۆکـردن لـە شـەڕی ناوخۆیـی لوبنـان چەکیـان هەڵگـرت بـۆ ئـەوەی بتوانـن پارێـزگاری لـە خۆیـان بکـەن[٢٩].

دوای ئـەوەی کـە سـوپای سـوریا چووە لوبنـان، ئەویـش کەوتە چاودێـری کوردەکانی لوبنـان و زۆر بەتوندیـش چاودێـری دەکـردن و هەنـدێ جاریـش دەیگرتـن و ئـازاری دەدان (کـوردەکان لـە لوبنـان زیاتـر لـە هـەر کەسـێکی تـر زیانیـان پێگەیشـتووە بۆیـە تائێسـتاش هەسـت بـەوە دەکـەن کـە هیـچ دۆسـتێکیان نییـە)[٣٠]. ئەمـەش وای کـردووە کـورد لـە لوبنـان بـۆ دەرەوەی لوبنـان کۆچ بکـەن و روو لـە ئەوروپـاو وڵاتانی تـری جیهـان بکـەن، هـۆی کـۆچ کردنەکەشـیان دەگەڕێتـەوە بـۆ هـۆکاری ئەمنـی و ئابـووری و بـێ ناسـنامەیی[٣١]. لـە رووی ئەمنییـەوە بـەردەوام چاودێـری دەکرێـن و هەنـدێ جاریـش دەگیرێـن بـۆ نموونـە لـە سـاڵی ٢٠٠١دا سـوپای سـوریا لـە لوبنـان کۆمەڵـێ کـوردی دەسـتگیرکرد و ماڵەکانیشـی رووخانـدن. لـە رووی ئابووریشـەوە

٢٦ - هەمان سەرچاوە. . . ص٤٥.

٢٧ - هەمان سەرچاوە. . .

٢٨ - عصمت شريف وانلي، سەرچاوەی پێشوو. . .

٢٩ - رێبوار عبدالرحمن، سەرچاوەی پێشوو. . . ص١٢.

٣٠ - دیڤید مکدویل- سەرچاوەی پێشوو. . . ص٤٦.

٣١ - صلاح عصام ابو شقرا، سەرچاوەی پێشوو. . . ص١٦٨- ص١٧٠- ص١٧١.

كـە ناسـنامەیان نەبێـت كاریـان پێنادرێـت و، لـە رووی بێناسـنامەییشـــەوە، تائێســـتاش كێشـــەی ســــەرەكییان بـۆ ناسـنامەییەو ناسنامەشیان نەبێـت هیچیـان بـۆ ناكرێـت. بـەم شـێوەیە كوردەكانـی لوبنـان كـە ٣٪ی دانیشـتوانی لوبنـان پێكدێنـن[٣٢]، تـا ئێسـتا ٧٠٪یـان بێناسـنامەن و لـە هەمـوو مافێـك بێبەشـكراون و وردە وردە بەعەرەبدەكرێـن و لـە بۆتـەی عەرەبیـدا دەتوێنرێنـەوە.

شـایانی باسـە ژمارەیەكـی زۆری كـورد لـە ئوردەنیـش دەژیـن، كـە ژمارەیـان دەگاتـە (١٥٠٠٠٠) سـەد و پەنجـا هـەزار كـەس و بەسـەر شـارو گوندەكانـی ئوردەنـدا دابـەش بـوون، بـەڵام بەشـێوەی سـەرەكی لـە (عـمان) و (الزرقـاء) و (إربـد) دەژیـن[٣٣]و، بـەكاری بازرگانـی و كشـــتوكاڵ و فەرمانبـەری دەوڵـەت خەریكـن. ئەوانیـش تێكـەڵ بەكۆمەڵـگای ئـوردن كـراون و هەوڵدەدرێـت لـە نێـو عەرەبـدا بتوێنرێنـەوە، لەگـەڵ ئەوەیـدا كـە شـانازی بەكـورد بوونـی خۆیـان دەكـەن، بـەڵام زمانـی كـوردی نازانـن و بەعەرەبـی قسـە دەكـەن.

---

٣٢ - دیڤید مكدویل- سەرچاوەی پێشوو. . . ص٤٧.

٣٣ - محمد علي الصويركي الكردي، عمان تاريخ وحضارة وآثار. . . ص١٩١.

فەسڵی دووەم

مەترسییەکانی
بەعەرەبکردنی کوردستان

مەترسییەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان

پیلانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان، پیلانێکـە بـۆ سـڕینەوەی بوونـی نەتەوەیـەك بەخـاك و خەڵکـەوە، کـە لەلایـەن داگیرکەرانـی کوردسـتان پیلانڕێـژی بـۆ کـراوە و پیـادە دەکرێـت. ئـەم پیلانـە لـە هزرێکـی شـۆڤێنی و فاشـی و رەگەزپەرسـتانە سـەرچاوەی گرتـووە، هزرێـك کـە تەنهـا بوونـی خـۆی دەبینـێ و، بوونـی خەڵکانـی تـر رەتدەکاتـەوەو چاودەبڕێتـە مـاڵ و سـامان و خاکیـان، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش پەنـا دەباتـە بـەر شـێوازەکانی قڕکـردن و جینۆسـایدو دەستبەسـەرداگرتنی خـاك. خـۆ ئەگـەر نەتوانـێ خەڵکەکـە قـڕ بـکات ئـەوا پەنـا دەباتـە بـەر پاکتـاوی نـەژادی (التطهیـر العرقـي)ی رۆڵەکانـی نەتەوەکـەو هەوڵـی تواندنەوەیـان لـە بۆتـەی عەرەبـی دەدات. وەك ئـەوەی لـە عێراقـدا بەپێـی بڕیـاری ١٩٩ لـە ٢٠٠١/٩/٦ی بەنـاو (ئەنجومەنـی سـەرکردایەتی شۆڕشـی عێـراق) هەوڵدەدرێـت کـە کـورد نەتـەوەی خـۆی بگۆڕێـت و خـۆی بکاتـە عـەرەب، ئەگـەر ئـەوەش نـەکات ئـەوا دووچـاری راگواسـتن و نانبڕیـن دەبێتـەوە. ئـەم سیاسـەتەش زۆر

بەچڕی لەسەر دەستی حزبی بەعسی کۆنە پەرست و فاشی لە عێراق و سوریادا جێبەجێدەکرێت.

کەسێکی وەك میشێل عەفلەق کە دامەزرێنەری حزبی بەعسی فاشییە باوەڕی وایە کە کورد رەسەنیان عەرەبە، بەڵام ئیمپریالیزم وای لێکردوون کە زمانی خۆیان لە بیر بچێتەوە[1]. ئەوەش شێواندنی مێژوو و رووی راستییەو لای کەس نایەتە باوەڕکردن، لەبەرئەوەی کورد لە نەژادیشدا ناچنەوە سەر عەرەب و دوو نەتەوەی لە یەکتر جیان، بەڵام شۆڤێنیەتی عەرەب باکی بەگۆڕینی راستییە مێژووییەکانیش نییەو زۆر بێویژدانانە کار بۆ سڕینەوەو لە ناوبردن و تواندنەوەی نەتەوەکانی تر دەکات، ئەوەتە کەسێکی شۆڤێنی عەرەبی وەك (عوني فرسخ) دەڵێ: (کورد و بەربەر و ئاشوورییەکان و ئەوانیتریش، لە رەسەندا عەرەبن و شتێکی ترنین)[2]. ئەوەش لوتکەی شۆڤێنییەتە، کە جگە لە عەرەب دان بەبوونی کەسی تردا نانێن، هەر ئەو (عوني فرسخ)ە باوەڕی وایە کە ئەوەی بەعەرەبی قسە بکات عەرەبە[3]. نەك هەر لای ئەوانە بەڵکو هەر لە کۆنەوە شۆڤێنیەتی عەرەب هەوڵیداوە نەتەوەی کورد بکاتە عەرەب (مێژوو نووسە کۆنەکانی عەرەب تەواو وەکو عارەبە داگیرکەرەکانی ئەورۆ کوردیان بۆ سەر «رەچەڵەکی عارەب» گێڕاوەتەوە)[4]. ئەوانەی ئێستاش ئاو لە کانی لیخنی ئەوانەی پێشوو دەخۆنەوە. هەر بۆیە یەکێکی وەکو (زكي الارسوزي) شەکر دەشکێنێ و دەڵێ (کێ عەرەبە؟ ئەوەی لەسەر خاکی عەرەب بێ و بەعەرەبی قسە بکات ئەوە عەرەبە) بەپێی دەستووری هەردوو

١ - مجلة المنبر، العدد- اذار ١٩٩٩. . . ص١٠.

٢ - نفس المصدر. . .

٣ - مجلة المنبر، العدد- اڑار ١٩٩٩. . . ص١٠.

٤ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل٥١.

وڵاتـی عەرەبـی (عێـراق و سـوریا) باشـوور و رۆژئـاوای کوردسـتان بەشـێکن لـە خاکـی ئـەوان و ئەوانیـش بەشـێکن لـە نیشـتمانی عـەرەب و نەتـەوەی عـەرەب. ئەوەتـە لـە مـاددەی دووەمـی پـرۆژەی دەسـتووری عێراقـدا هاتـووە (عێـراق بەشـێکە لـە نیشـتمانی عـەرەب)[٥]و، لـە مـاددەی چوارەمیشـدا هاتـووە (هەرێمـی عێـراق یەکەیەکـەو دابـەش ناکرێـت و، بەهیـچ شـێوەیەك ناکـرێ دەسـتبەرداری بەشـێکی بیـن جـا لەبـەر هـەر هۆیـەك و بارودۆخێـك بێـت)[٦] لـە بڕگـەی یەکەمـی مـاددەی یەکـی دەسـتووری سوریاشـدا هاتـووە (بەهیـچ شـێوەیەك دەسـتبەرداری پارچەیـەك لـە خاکـی سـوریا نابیـن)[٧]، لـە بڕگەمـی دووەمـی هەمـان ماددەشـدا هاتـووە کـە (هەرێمـی سـوریای عەرەبـی بەشـێکە لـە نیشـتمانی عـەرەب)[٨]، هەروەهـا لـە بڕگـەی سێیەمیشـدا هاتـووە (گەلـی سـوریا بەشـێکە لـە نەتـەوەی عـەرەب)[٩]. جگـە لـە مـەش سـوریا بەهیـچ شـێوەیەك دان بەبوونـی کـورددا نانـێ و هەوڵـدەدات خەڵکـی تریـش بهێنێتـە سـەر ئـەو بـاوەڕەی کـە کـورد لـە سـنووری جوگرافـی دەوڵەتـی سـوریادا نییـەو ئـەوەی هەشـە یـان عەرەبـە یـان هاوڵاتـی سـوریا نییـەو بیانییـەو، زۆر بەجدیـش کار بـۆ ئـەوە دەکات (کاربەدەسـتانی سـوریا بوونـی کـورد لـە وڵاتەکـەدا بـۆ رۆژنامەنووسـانی بێگانـە بـەدرۆ دەخەنـەوە)[١٠].

بـەم شـێوەیە شـۆڤێنیەتی عەرەبـی خاکـی کوردسـتان بـە بەشـێك لـە نیشـتمانی عـەرەب و نەتـەوەی کوردیـش بـە بەشـێك لـە نەتـەوەی عـەرەب دەزانێـت و

٥ - مشروع دستور جمهورية العراق. . . ص١١.

٦ - نفس المصدر. . .

٧ - دستور الجمهورية العربية السورية. . . ص٨.

٨ - نفس المصدر. . .

٩ - نفس المصدر. . .

١٠ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل١٣٧.

دەسەڵاتی عەرەبی و بەناو رۆشنبیرانیشی لەسەر ئەوە کۆکن و بەیەك ئاراستە کار بۆ تواندنەوەی نەتەوەی کوردو زەوتکردنی خاکەکەی دەکەن. ئەوەش گەورەترین مەترسی و هەڕەشەی پیلانی بەعەرەبکردنی کوردستانە، کە هەڕەشە لە بوونی خاك و نەتەوەکەمان دەکات. بۆ زیاتر روونکردنەوەی هاوکاری نێوان دەسەڵات و بەناو رۆشنبیرانی عەرەب بۆ پیلانی بەعەرەبکردنی کورد و کوردستان دەتوانین چەند نموونەیەك وەربگرین. ((قاسم[11] فەرمانی بە رۆژنامەی (الثورة)ی زوڕناژەنیدا، قاپی کورد بگرێت. (الثورة) لە ژمارە (٥٥٥)ی ١٩٦١/٢/١٧دا گوتارێکی نووسی و داوای تواندنەوەی کوردی کردبوو))[12]. هەر لە ساڵی ١٩٦١دا رۆژنامەی (الثورة) کە ئەوکات (یاسین الطائی) سەرنووسەری بوو وتارێکی کەسێکی شۆڤێنی بەناوی (قلوقیس مقصود) بڵاوکردەوە کە تێیدا هاتبوو (پێویستە دەست بەسەر سەرکردایەتی کورد دابگیرێ و نەتەوەی کوردیش لە بۆتەی عەرەبیدا بتوێنرێتەوە)، ئەوکات پارتی دیموکراتی کوردستان بەرەنگاری ئەو هێرشانە بۆوەو، ١٦٠٠٠٠ سەدو شەست هەزار بروسکەی نارەزایی لەم بارەیەوە گەیشتنە عبدالکریم قاسم، بەڵام قاسم ئیدانەی نەکرد. شۆڤێنیەتی عەرەب هەمان سیاسەت بۆ بەعەرەبکردنی نەتەوەکانی تریش پیادە دەکات، وەك ئەوەی لە میسر بەرامبەر قیبتییەکان و لە جەزائیر و مەغریب بەرامبەر بەربەرەکان پیادە دەکرێت. ئەوەتە شۆڤێنییەتی عەرەب بەم شێوەیە لە بەربەرەکان دەدوێت (فالبربر العرب ینتمون الى الجذور العربیة دون مبالغة او مواربة- بل هم لحمة عروبة المغرب العربي الکبیر بکاملة وهم قوام العرب المغاربة ومادتهم)[13].

---

١١ - هەمان سەرچاوە. . . ل٢٠١.

١٢ - مەبەست عبدالکریم قاسم-ە.

١٣ - محمد علي مادون، عروبة البربر. . . ص٧.

لەســەردەمی کۆنیشــدا عــەرەب ویســتوویانە نــەك هــەر کــورد بگــرە هەمــوو ئەوانـەی کـە ناعەرەبـن بیانهێننـە ژێـر دەسـەڵاتی خۆیـان (پـاش مردنـی محەممـەد، فەرمانڕەوایانــی عەرەبــی موســڵمان لەگــەڵ گەلــە ناعەرەبەکانــدا، پێچەوانــەی ئــەو ئایەتــە جووڵانــەوە کــە لــە قورئانــدا دەبێــژێ: [إِنَّمَــا ٱلْمُؤْمِنُــونَ إِخْــوَةٌ])[١٤]. چەوســاندنەوەی نەتەوەکانــی تــر لەســەر دەســتی ئەمەوییــەکان گەیشــتبووە لوتکـە، هـەر کەسـێك لـە نەتەوەکانـی تـر ببوونایـە موسـڵمان، ئـەوا پێیـان دەگوتـن (مولـی) کـە کۆیەکـەی لـە عەرەبیـدا دەبێتـە (مـوالي) و هیـچ کاتێـك بەهاوڵاتـی پلەیـەك هەژمـار نەدەکـران (ئـەم «موالي»یانـە بەچاوێکـی زۆر سـووکەوە تەماشـا دەکـران)[١٥]. کەواتـە دەتوانیـن بڵێیـن هـزری شـۆڤێنییەتی عەرەبـی ئێسـتا درێـژە پێــدەری هــزری شــۆڤێنییەتی بەرێیانــەو لــە یــەك ســەرچاوەوە هەڵقــوڵاون و، بەســوود وەرگرتــن لــە کلتــوری رابردوویــان پیلانرێــژی بــۆ سیاســەتی ئێســتایان دەکــەن. کلتــوری رابــردووی عەرەبیــش بریتییــە لــە هێــرش و قڕکــردن و تاڵانکــردن هێـرش بـۆ داگیرکردنـی خاکـی خەڵکـی تـرو فراوانکردنـی سـنووری دەسـەڵاتیان و، قڕکردنیـش بەمەبەسـتی نەهێشـتنی بەرهەڵسـت و خۆسـەپاندنیان، تاڵانکردنـی مـاڵ و ســامانیش بــۆ خۆژیانــدن و خــۆ بەڕێوەبردنیــان، لەبەرئــەوەی عــەرەب کۆچــەر و دواکەوتــوو بــوون خــودان کلتورێکــی شارســتانی نەبــوون و لەســەر بنەمــای شارســتانیەتی نەتەوەکانــی تــر بینــای شارســتانیەتی خۆیــان کــرد. لــەم پێناوەشــدا ئــەوەی لــە دەســتیان هــات لــە دژی نەتەوەکانــی تــردا ئەنجامیانــدا (کوردســتان وەکـو وڵاتێـك لـە ئەنجامـی پرۆسـەی فەتحـدا کەوتـە ژێـر دەسـەڵاتی سـەربازی و ئیــداری دەوڵەتــی عەرەبــی ئیســلامیەوە کــە ئــەوەش رێــگای خۆشــکرد بــۆ

١٤ - جەمال نەبەز، بیری نەتەوەیی کوردی. . . ل١٧.

١٥ - هەمان سەرچاوە. . . ل١٨.

ئـەوەی بەرنامـەی ئاینـی نوێـی ئیسـلام و دەسـەڵاتی نوێـی دەوڵەتـی عەرەبـی ئیسـلامی کۆنترۆڵـی هەمـوو بوارەکانـی ژیانـی کۆمەڵایەتـی و سیاسـی و ئابـووری و ئیـداری و رۆحـی کـورد بـکات)[١٦]. دژایەتیکردنـی کـورد و تواندنـەوەی کـورد لـە بۆتـەی عەرەبیـدا کـە لەلایـەن رژێمـی فاشـی بەعـس لـە عێـراق و سـوریادا کاری لەسـەر دەکرێـت، درێـژەی ئـەو سیاسـەتەیە کـە لـە کۆنـەوە لەلایـەن شـۆڤێنیەتی عەرەبـەوە پیـادە کـراوە (بەشـێك لـە مێژوونووسـانی عـەرەب و ئیسـلام هێنـدە بـەڕق و کینـەوە سـەیری کوردیـان کـردووە تەنانـەت ویسـتوویانە لـە ریـزی مرۆڤیشـدا دای نەنێـن)[١٧]. بێگومـان ئـەوەش ئـەو پـەڕی شـۆڤێنیەتی عەرەبـەو لـە تـەواوی بەهـا مرۆڤایەتییـەکان دابـڕاوە.

بەعەرەبکردنـی کوردسـتان وەك روونمـان کـردەوەو کـە لـە هزرێکـی شـۆڤێنی و کۆنەپەرسـتی عەرەبییـەوە سـەرچاوەی گرتـووە، بۆتـە مەترسـییەکی گـەورە لەسـەر تایبەتمەندییـە نەتەوەییەکانـی کـوردو دوارۆژی ئاسایشـی نەتەوەیـی کوردسـتان. بۆیـە بەپێویسـتی دەزانیـن کـە مەترسـییەکانی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لەسـەر هـەر یەکێـك لـە تایبەتمەندییـە نەتەوەییەکانمـان بەجیـا بـاس بکەیـن:

١-خـاك: یەکێکـە لـە تایبەتمەندییـە سـەرەکییەکانی هـەر نەتەوەیـەك و ئـەو نەتەوەیـە لـە سـەریدا دەژیـت و خۆشـی دەوێ و قوربانـی لـە پێنـاو پاراسـتنیدا دەدات. شـۆڤێنیەتی عـەرەب لـە کۆنـەوە تـا ئێسـتا چـاوی بڕیوەتـە خاکـی کوردسـتان و هەوڵـی داگیرکردنـی دەدات و دەیەوێـت بیکاتـە بەشـێك لـە خاکـی عـەرەب، وەك ئـەوەی کەئێسـتا هـەر یـەك لـە داگیرکەرانـی کوردسـتان (سـوریاو عێـراق) رۆژئـاواو باشـووری کوردسـتان بـە بەشـێك لـە خاکـی خۆیـان و نیشـتمانی

---

١٦ - عەتا قەرەداخی، کاریگەری کەلتوری ئەوان لەسەر کورد. . . ل٦٣-٦٤.

١٧ - هەمان سەرچاوە. . . ل٧٨.

عـــەرەب دەزانـــن و لـــە دەســـتووری خۆشـــیاندا جێگیریـــان کـــردووەو ئامـــادەش نیـــن دەســـتی لـــێ هەڵبگـــرن. عێـــراق و ســـوریا وەك دوو دەوڵەتـــی داتـــاشراوو ناسروشـــتی کـــە لـــە ناوچەکـــەدا دروســـتکراون و باشـــوور و رۆژئـــاوای کوردســـتانیان پێـــوە لکێـــنراوە، بـــەردەوام بەئاگـــرو ئاســـن کەوتونەتـــە گیانـــی کـــورد بـــۆ پاراســـتنی ســـنووری دەســـتکردیان و داگیرکردنـــی خاکـــی کوردســـتان، بـــۆ ئەمـــەش کەوتوونەتـــە راگواســـتنی کـــــــورد لەســـەر خاکـــی خـــۆی و هێنـــان و نیشـــتەجێکردنی (استیطان)ی عـــەرەب لەســـەر خاکـــی کوردســـتان و، شـــێواندن و گۆڕینـــی دیمۆگرافیـــای کوردســـتان و بەناوکردنـــی زەوی و زاری کـــوردان بەنـــاوی عەرەبـــی هێـــنراوو، ســـڕینەوەو ونکردنـــی تۆمـــاری تایبـــەت بەتاپـــۆی زەوی و زاری کـــوردان. هۆکارەکانـــی داگیرکـــردن و دەستبەســـەرداگرتنی خاکـــی کوردســـتانیش لەلایـــەن داگیرکەرانـــی کوردســـتانەوە دەگەڕێتـــەوە بـــۆ دەوڵەمەنـــدی خاکـــی کوردســـتان لـــە رووی کانەکانـــی نـــەوت و ســـەرچاوەکانی وزەو گازی سروشـــتی و جۆرەهـــا کانـــزاو بـــەردی بەنـــرخ و، بەپیتـــی خاکـــی کوردســـتان لـــە رووی کســـتوکاڵ و بەروبوومـــی سروشـــتی و لـــە وەرگاوەو، لـــە بـــاری سروشـــتی رەنگینـــی کوردســـتان بـــۆ گەشـــت و گـــوزارو. ..، ئەمانـــەش دەبنـــە بنەمایـــەك بـــۆ بنیاتنانـــی ئابوورییەکـــی پتـــەوو دەوڵەمەنـــد، کـــە ئەمـــەش مەرجـــی ســـەرکەوتنی هـــەر دەســـەڵاتێکە، هـــەر بۆیـــەش داگیرکەرانـــی کوردســـتان بەهەمـــوو شـــێوەیەك کار دەکـــەن بـــۆ ئـــەوەی کوردســـتان بکەنـــە بەشـــێکی جیانەکـــراوە لـــە وڵاتەکانیانـــدا. جگـــە لەمانـــە پێگـــەی سیاســـی و ســـتراتیژی کوردســـتان ئەویـــش هۆکارێکـــە بـــۆ ئـــەوەی داگیرکەرانـــی کوردســـتان زیاتـــر چڕنـــوك لـــە خاکەکـــەی گیـــر بکـــەن. ئەگـــەر ســـەرنج بدەیـــن رژێمـــی داگیرکـــەری عێـــراق زیاتـــر چـــاوی بڕیوەتـــە شـــوێنە ســـتراتیژی و دەوڵەمەندەکانـــی کوردســـتان وەك (کەرکـــوك، مەخمـــوور، شـــنگاڵ، خانەقیـــن، زەمـــار، شـــێخان، مەندەلـــی، بـــەدرەو جەســـان. . .)و رژێمـــی داگیرکـــەری

سوریاش کاتێك نەوت لە ناوچەی قەرەچووغ[18] لە جەزیرە دۆزرایەوە کەوتە راگواستنی کورد لەو شوێنەو دروستکردنی (پشتێنەی عەرەبی)و هێنانی عەرەب بۆ ناوچەکە. بەم شێوەیە شۆڤێنییەتی عەرەب خاکەکەمانی داگیرکردووەو بەخاکی خۆی دەزانێت و، وای نیشاندەدات کە کورد خاکی نییەو لەسەر خاکی عەرەبدا میوانە، زۆر جاریش گوێمان لەو بەندو بالۆرانە دەبێت. بەڵام دەسەڵاتدارانی عەرەب دەبێ باش بزانن کە تاسەر ئەمەیان بۆ ناچێتە سەرو خاکی کوردستان هی کوردەو نابێتە هی کەسی تر.

٢-زمان: وەك تایبەتمەندییەکی نەتەوەیی، ئەویش کەوتۆتە بەر مەترسی شاڵاوی بەعەرەبکردنی کوردستان و، هەر لە کۆنەوە شۆڤێنییەتی عەرەب ویستوویەتی زمان و کلتوری کورد بسڕێتەوەو زمان و کلتوری عەرەب بسەپێنێتە سەر کورد. لە پاش جەنگی (القادسية)ەوە لە ٦٤٠ی زاینیدا، ئەوە سەرەتای دەستبەسەرداگرتنی کوردستان بوو لەلایەن عەرەبەوەو، ئەو دەستبەسەرداگرتنە عەرەبییە بزووتنەوەیەکی بەعەرەبکردن بوو بۆ بچوککردنەوەو سڕینەوەی بەها نەتەوەییەکانی کوردو پشتگوێ خستنی زمان و کلتوری کوردو، کارکردن بۆ بڵاوکردنەوەو سەپاندنی زمان و کلتوری عەرەبی[19]. بەمەش ویستیان زمان و کلتوری کورد لە ناو ببەن، بەڵام خۆشبەختانە زمان و کلتوری کورد لەسەر دەستی هۆزانڤان و رۆشنبیرانی کورد پارێزراو مایەوە. زمانی هەر نەتەوەیەك لەگەڵ لەدایکبوونی نەتەوەکە لە دایکدەبێت[20]. بۆیە دەسەڵاتی عەرەبی بۆ

١٨ - قەرەچووغ: شاخێکە لە رۆژئاوای کوردستان و نەوتی سەرەکی سوریا لەو ناوچە دایەو ناونراوە (حقول سويداء)و، کەوتۆتە نزیك سنووری دەستکردی نێوان عێراق- سوریا. شایانی باسە لە مەخمووریش چیایەك بەناوی (قەرەچووغ) هەیەو کۆمەڵێ چاڵە نەوتیشی لێدۆزراوەتەوە.

١٩ - مازن بلال، المسألة الكردية الوهم والحقيقة. . . ص١٤٣.

٢٠ - نفس المصدر. . . ص١٤٧.

لەناوبــردن و ســڕینەوەی نەتــەوەی کــورد هەوڵــی ســڕینەوەو نەهێشــتنی زمانــی کــوردی داوە. ئــەم هەوڵدانــەش لــە ســەدەکانی رابــردووەوە تــا ئێســتا درێــژەی هەیــەو، لەگــەڵ دروســتکردنی دەوڵەتــی عێراقیشــدا کار بــۆ پشــتگوێ خســتن و ســڕینەوەی زمانــی کــوردی کــراوە، دوای دروســتکردنی عێــراق کابرایەکــی شــۆڤێنی عــەرەب کــە نــاوی (ســاطع الحــصري) بــوو، کــرا بــە بەڕێوەبــەری گشــتی زانیــاری (المعــارف) و لــە مــاوەی نێــوان (١٧ی کانوونــی دووەمــی ١٩٢٣ تــا ٣١ی تەمــووزی ١٩٢٧) لــە کارەکەیــدا مایــەوە، (ســاطع الحــصري) کەســێکی شــۆڤێنی بــوو، لای ئــەو زمــان یەکــەم پێــوەر بــوو بــۆ خــۆ بەســتنەوە بەوڵاتــی عەرەبــی و هــەر کەسێ بەعەرەبــی قســە بــکات ئــەوە عەرەبــە جــا ئاییــن یــا رەگــەز یــا مێــژووی هەرچییــەك بێــت[٢١]. هەوڵــی دەدا زمانــی کــوردی پشــتگوێ بخــات و بیانــووی زۆری دەدۆزییــەوە بــۆ ئــەوەی کــورد بەزمانــی خــۆی نەخوێنێــت و بەزمانــی عەرەبــی بخوێنێــت ئەوەشــی بــۆ ئــەوە بــوو وردە وردە زمــان و کلتــوری کــوردی بســڕێتەوە، بێگومــان هــەر زمانێــك کــە پێــی نەخوێنرێــت و پێــی نەنووسرێــت پێشــناکەوێت و گەشــە نــاکات. پاشــتر رژێمــی کۆمــاری عێــراق لــە ســاڵی ١٩٦٠دا دەســتیکرد بەراگواســتنی مامۆســتایانی کــورد لــە کەرکــوك (فەرمانێکــی وەزاری هاتــووە بــۆ بەڕێوەبەرایەتــی زانیــاری لیــوای کەرکــوك بــۆ ئــەوەی هەرچــی دەرچووانــی دار المعلميــن و معلــمات هەیــە لــە کــوردەکان لــە ســلێمانی دابنرێــت نــەك لــە کەرکــوك)[٢٢]. بڕوانــە بەڵگەنامــەی ژمــارە (٨١)، ئــەوەش هەوڵێــك بــووە بــۆ نەهێشــتنی خوێندنــی کــوردی لــە کەرکوکــدا. خوێندنــی کــوردی و بزاڤــی کلتــوری کــورد بــەردەوام لەلایــەن دەســەڵاتی عەرەبییــەوە چ لــە عێــراق و چ لــە ســوریادا

---

٢١ - گۆڤاری مەتین، ژمارە ٩٩- نیسان ٢٠٠٠. . . ل٨٥-٨٦.

٢٢ - رۆژنامەی ژین، ژمارە (١٥٧٦) ساڵی (٣٥) دووشەممە ١٩٦٠/١٠/١٠.

دژایەتی کراوە. هەر چەندە لە بڕگەی (ب)ی ماددەی حەوتەمی دەستووری کاتی عێراقدا هاتووە (زمانی کوردی زمانی رەسمی دەبێت شان بەشانی زمانی عەرەبی لە ناوچەی کوردیدا)[٢٣]، بەڵام زۆر کەم کار بەو دەقە کراوە، رژێمی عێراق بەتایبەت بەعس بۆ ئەوە سوودی لە زمانی کوردی وەرگرتووە بیرو بۆچوونە بۆگەنەکانی خۆی لە رێی زمانی کوردییەوە بگەیەنێتە کورد، ئەگەرنا بەردەوام دژایەتی زمان و کلتوری کوردی کردووەو بڕیاری تایبەتی لەم بارەیەوە داوە، بڕیاری ٦٣٢ لە ١٩٨٩/١٠/٧ی بەناو (ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی عێراق) زۆر راشکاوانە دژایەتی زمانی کوردی دەکات و بەشتێکی بێبایەخی دادەنێ. لە بڕگەی یەکەمی ئەو بڕیارەدا هاتووە کە قوتایی بەدەرنەچوو (راسب) دانانرێ ئەگەر هاتوو لە وانەی زمانی کوردیدا دەرنەچوو، ئەو بڕیارەش هەموو ئەو قوتابخانانە دەگرێتەوە کە زمانی کوردییان تێدا دەخوێنرێت. لە بڕگەی دووەمیشدا بڕیارەکە کراوە بەبڕیارێکی یەکلایی کەرەوەو تێیدا هاتووە (کار بەهیچ دەقێکی تری پێچەوانەی ئەو دەقە ناکرێت)[٢٤]. ئەگەر لە عێراقدا خوێندنیش بەزمانی کوردی بووبێ ئەوا بەشتێکی کەم بایەخ سەیر کراوەو، پرۆگرامی خوێندن هەمان پرۆگرامە عەرەبییەکە بووەو وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، پرۆگرامەکەش بەهیچ شێوەیەك گوزارشتی لە کۆمەڵی کوردەواری نەکردووە، بۆ نموونە لە بابەتی مێژوودا مێژووی نیشتمانی عەرەب و، لە بابەتی جوگرافیادا جوگرافیای نیشتمانی عەرەب و لە بابەتەکانی تریشدا هەر هەمووی هی عەرەب دەخوێنرێت، ئەوەش بۆ ئەوە بووە کە خوێندەڤانی کورد هەمیشە عێراق

٢٣ - د.حكمت حكيم، الدساتير العراقية المؤقتة وحقوق المواطن العراقي. . . ص٩٤.

٢٤ - جريدة الوقائع العراقية، العدد ٣٢٧٨، اليوم ١٩٨٩/١٠/٢٣.

بـە وڵاتــی خــۆی بزانــێ و لــە رێــی عێراقیشــەوە (نیشــتمانی عەرەبــی) بەنیشــتمانی خــۆی بزانــێ و مێــژوو و جوگرافیــاو شارســتانییەتی ئەوانیــش بەهــی خــۆی بزانێــت و، هەســت نــەکات کــە کوردســتان نیشــتمانی ئــەوەو بەشــێکی بــەزۆر بەعێراقــەوە لکێــنراوەو داگیرکــراوە. رژێمــی بەعــس بــە بەردەوامــی هەوڵــی ســڕینەوەی زمــان و کلتــوری کــوردی داوەو، قوتابخانــە کوردییەکانــی داخســتووەو، لــە ســاڵی خوێندنــی (٢٠٠٠-٢٠٠١)ەوە لــە سەرتاســەری عێراقــدا لــە هیــچ قوتابخانەیەکــدا خوێندنــی بەزمانــی کــوردی نەهێشــتووەو هەمــووی کــردووە بەعەرەبــی، لــە (کەرکــوك، مەخمــوور، شــنگاڵ، زەمــار، قــەراج، خانەقیــن،. . .و شــوێنانی تریــش) خوێندنــی عەرەبــی ســەپاندۆتە ســەر کــورد.

لــەو رێیــەوە رژێمــی عێــراق دەیەوێــت زمــان و کلتــوری خــۆی بســەپێنێتە ســەر کــوردو زمــان و کلتــوری کوردیــش کــەم بایــەخ بــکات. ئەگــەر ســەیر بکەیــن دەبینیــن ئێســتاش کاریگەرییەکــی زۆری کلتــورو زمــان و هــزرو سیاســەتی عەرەبــی بەســەر رۆشــنبیرانی کــورد لــە باشــووری کوردســتاندا دیــارە، ئەمــە بــۆ رۆژئــاوای کوردســتانیش راســتە، لەبەرئــەوەی نەتــەوەی سەردەســت هەوڵــدەدات هەمــوو شــتێکی خــۆی بســەپێنێتە ســەر نەتــەوەی بندەســت، لــە باکــووردا کاریگــەری زمــان و کلتــوری تــورك و لــە رۆژهەڵاتیشــدا کاریگــەری زمــان و کلتــوری فــارس بەســەر زمــان و کلتــوری کــورددا هەیــە. ئــەم سیاســەتەی داگیرکەرانــی کوردســتان ســێ واقیعــی کلتــوری جیــا لــە یەکــی دروســتکردووە. لــە هەریــەك لــە تورکیــاو ئێرانــدا خوێنــدن بەزمانــی کــوردی قەدەغەیــەو رێــی پێنــادرێ و کوردیــان ناچــار کــردووە بەزمانــی ئــەوان بخوێنــی و بنووســێ، دەســەڵاتە داگیرکەرەکانــی کوردســتان لــە کۆنــەوە تــا ئێســتا زمانــی خۆیــان ســەپاندۆتە ســەر کــورد (کــوردەکان بەناچــاری

زمانــی دەســتەڵاتدارانیان لــە كاروبــاری رەســمییدا بەكاردەهێنــا)[٢٥]. وەك لــە پێشـەوە باسـمان كـرد عێـراق بـە بەردەوامـی هەوڵـی سـڕینەوەی زمـان و كلتـوری كـوردی داوەو كەنارگیـری كـردووە.

لەسوریاشــدا خوێنــدن و نووســین بەزمانــی كــوردی قەدەغەیــەو تەنهــا دەبێــت بەزمانـی عەرەبـی بێـت و ئەمـەش لـە مـاددەی (٤)ی دەسـتووری سـوریادا جێگیـر كـراوە، كـە دەڵێـت (زمانـی عەرەبـی زمانـی رەسـمییە)[٢٦]. شـۆڤێنییەتی عەرەبـی هەسـتی بەوەكـردووە، كـە ئەگـەر زمانـی كـوردی رێـی پێبدرێـت ئـەوا گەشـە دەكات و تایبەتمەندییەكانــی خــۆی دەپارێزێــت، بۆیــە كەوتۆتــە دژایەتیكردنــی زمانەكەمـان. بێگومـان زمانیـش هـۆكاری لەیەكترگەیشـتن و خوێنـدن و نووسـین و بیركردنەوەیـەو یەكێكـە لـە تایبەتمەندییـە بنچینەییەكانـی هـەر نەتـەوەك. لەگـەڵ ئـەو هەمـوو دژایەتـی و قەدەغەكردنەشـدا زمانـی كـوردی لـە رێـی رۆشـنبیرانی كـورد بـەردەوام بەرەنـگاری داگیركەرانـی كوردسـتان بۆتـەوەو خـۆی پاراسـتووەو لــە گەشــە كردنیشــدایە. وەك بۆمــان دەركــەوت بەعەرەبكردنــی كوردســتان مەترسـییەكی زۆری بـۆ سـەر مانـەوەو گەشـەكردنی زمانەكەمـان هەیـەو بۆتـە هەڕەشـە لەسـەر نەهێشـتن و سـڕینەوەی زمانەكەمـان.

٣-مێـژوو: هـەر نەتەوەیـەك خـودان مێژوویەكـی تایبـەت بەخۆیەتـی و، مێـژووی هــەر نەتەوەیــەك تۆمــاری گشــتی ئــەو نەتەوەیەیــە، كــە خۆشــی و ناخۆشــی و ســەركەوتن و كارەســاتی نەتەوەكــەی تێــدا تۆمــار كــراوەو، لەلایــەن ئەندامانــی نەتەوەكـە شـانازی پێـوە دەكرێـت و پەنـدی لێـوەر دەگیرێـت. كوردیـش وەك هـەر نەتەوەیەكـی تـر خـودان مێـژووی خۆیەتـی و شـانازیش بـە مێژووەكـەی دەكات،

٢٥ - جەمال نەبەز، كوردستان و شۆڕشەكەی. . . ل١٧٦.

٢٦ - دستور الجمهورية العربية السورية. . . ص٩.

مێــژووی کــورد بریتیــە لــە بەرەنــگاری و کەوتــن و هەڵســانەوەو تێهەڵچوونــەوە، کــورد بەدرێژایــی مێــژوو بــەردەوام لــە بەرەنگاریــدا بــووە لــە بەرامبــەر ئــەو هێرشـانەی کراونەتـە سـەر کـوردو خاکەکـەی و زۆرجـار سـەرکەوتووەو زۆرجاریـش کەوتــووە، بــەڵام ئەگــەر ســەنج بدەیــن کــورد لــە پــاش هــەر کەوتنێــك بیــری لــە هەڵســانەوە کردۆتــەوەو هەڵســاوەتەوەو جارێکــی تــر تێهەڵچۆتــەوەو درێــژەی بــە بەرخودانــی خــۆی داوە.

داگیرکەرانــی کوردســتان بــەردەوام هەوڵیانــداوە مێــژووی کــورد بشــێوێنن و بیســڕنەوە، ئــەو هەوڵانــەی داگیرکەرانیــش بەدرێژایــی مێــژوو کاری بۆکــراوە (ســـــــەرجەمی مێــژووی ســیـــــــاسی و فیکــری و ئەدەبــی پێــش ئیســلام رەشــکرایەوە)[٢٧]. داگیرکــەران بــۆ گۆڕیــن و ســڕینەوەی مێــژووی کــورد پەنایــان بردۆتــە بــەر بەکارهێنانــی هێــزو لــە هــەر هێــرش و پەلامارێکــدا بــۆ ســەر کوردســـتان ئـــەوەی دەســـتیان کەوتـــووە ســـووتاندوویانە، لـــە کاتـــی هێرشـــی عـــەرەب بـــۆ ســـەر کوردســـتان و لـــە ســـەردەمی (عومـــەری کـــوڕی خەتـــاب)دا، عومــەر فەرمانــی بەلەشــکرەکەیدا هەرچــی کتێــب و نووسراوێکیــان کەوتــە بــەر دەســت بیســووتێنن[٢٨]. بێگومــان کتێــب و نووسراوەکانیــش زۆربەیــان بەرهەمــی بیــری کــوردو تۆمــاری مێــژووی کــورد بــوون، جگــە لــە ســەرچاوەکانی تــری خــۆ رۆشــنبیرکردن. رەنگــە بپرســین ئــەو هێرشــانە هێرشــی لــە شــکری ئیســلام بــوون و بــۆ گەیاندنــی پەیامــی ئیســلام بەناوچەکــە هێــرش و پەلاماریــان دەکــرد، بــەڵام دەبــێ ئــەوە بزانیــن کــە ســوپاکە ســوپای عــەرەب بــوو (ووشــەی «عــارەب»و «ئیســلام» لــەو ســەردەمەدا هــاو واتــای یــەك بــوون)[٢٩]. باشــە کــە مەبەســتیان گەیاندنــی

٢٧ - رەفیق سابیر، بەرەو مێژوو. . . ل٢٧.

٢٨ - رەفیق سابیر، بەرەو مێژوو. . . ل٢٨.

٢٩ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل٧٨.

پەیامــی ئیســلام بــووە بــۆ مێــژوو و کلتــوری نەتەوەکانــی تریــان ســوتاندووە؟! ئەگــەر مەبەســت خــۆ ســەپاندن و ســڕینەوەی نەتەوەکانــی تــر نەبێــت! ســەرەڕای ئــەو هێــرش و پەلامارانــەش و پــاش ئیســلام بوونــی کوردیــش، کــورد بــەردەوام هەوڵــی داوە پارێــزگاری لــە بــوون و مێــژووی خــۆی بــکات. پاشــتریش دەســەڵاتدارانی عــەرەب بــۆ درێــژەدان بــەو سیاســەتە کەوتوونەتــە پیلاندانــان بــۆ شــێواندن و ســڕینەوەی مێــژووی کــورد، وەك ئــەوەی لــە عێراقــدا بەنــاوی (ســەر لــە نــوێ نووســینەوەی مێــژوو) دەســتکرا بەنووســینەوەی مێــژووی عێــراق و مێــژوو و کلتــورو شارســتانیەتی باشــووری کوردســتانیش شــێوێنران و کــران بــە بەشــێك لــە مێــژووی عێــراق و عــەرەب، رژێمــی فاشــی بەعــس هەمــووکات هەوڵیــداوە کــورد بەمێــژووی خــۆی نامــۆ بــکات و مێــژووی خــۆی بەمێــژووی عێــراق و هــی عێراقیــش بەهــی خــۆی بزانێــت. شــایانی باســە هەمــان سیاســەتیش لــە ســوریادا پیــادە دەکــرێ. ئــەوەش بــۆ ئەوەیــە کــە کــورد هەســتنەکات مێژوویەکــی تایبــەت بەخــۆی هەیــەو خــۆی وەك نەتەوەیەکــی ســەربەخۆ نەبینێــت. بەعەرەبکردنــی کوردســتان مەترســییەکی زۆر گــەورەی بــۆ ســەر ســڕینەوەی مێــژووی کــورد هەیــەو لــە دوارۆژیشــدا کاریگــەری ئــەو سیاســەتە شــۆڤێنیەی رژێمــی عێراقــمان زیاتــر بــۆ روون دەبێتــەوەو بەدەردەکەوێــت.

٤-داب و نەریــت: داب و نەریــت یەکێکــە لــە تایبەتمەندییــە نەتەوەییەکانــی هــەر نەتەوەیــەك و، بگــرە وەك ناســنامەی نەتــەوەش ســەیردەکرێت. کوردیــش خــودان داب و نەریتــی رەســەنی خۆیەتــی و ئــەو داب و نەریتــەی لــە نەتەوەکانــی تــری جیــا کردۆتــەوەو تایبەتمەندییەکــی جیــای پێبەخشــیوە، ئــەو داب و نەریتانــەش گوزارشــت لــە هەڵــس و کــەوت و واقیعــی ژیانــی رۆژانــەی کۆمەڵــی کــوردەواری دەکــەن. دەســەڵاتی داگیرکــەری عەرەبــی هەمــووکات هەوڵــی داوە ئــەو داب و نەریتــە رەســەنانەی کــورد بشــێوێنی و بســڕێتەوەو لــە ســەرەتای هێرشــی لــە

شـکری عـەرەب بـۆ سـەر کوردسـتان کار بـۆ ئـەوە کـراوە (گەلـی کـورد بەزمـان و کولتـوورو ژیانــی نەتەوەیــی خــۆی نامــۆ کــرا)[٣٠]و، دەیانویســت نەتــەوەی کـورد لـە رابـردووی خـۆی دابـڕن و داب و نەریتێکـی تـری بەسـەردا بسـەپێنن. دەسـەڵاتدارانی عەرەبـی داگیرکـەری کوردسـتان بـۆ سـڕینەوەی داب و نەریتـی رەسـەنی کـوردەواری هەمـوو شـێوازێکیان گرتۆتـە بـەر، وەك قەدەغەکردنـی رێوڕەسـم و یادکردنـەوە نەتەوەیـی و ئایینـی و نیشـتمانییەکان، قەدەغەکردنـی پۆشـینی جـل و بەرگـی کـوردی (وەك ئـەوەی لـە سـوریا پیـادە دەکرێـت)[٣١]، هەروەهـا هەوڵیانـداوە نـاوی بۆنـەو جەژنـە نەتەوەییەکانـی کـورد بگـۆڕن و تێکـەڵ بەیـادو بۆنەکانـی خۆیانـی بکـەن وەك ئـەوەی جەژنـی نەورۆزیـان کـردووە بـە (عیـد الربیـع و عیـد الشـجرة و عیـد الام). دابەشـکردنی نەتـەوەی کـورد بەسـەر سێ نەتـەوەی تـری رۆژهـەڵات (عـەرەب، تـورك، فـارس) وای کـردووە سێ واقیعـی کۆمەڵایەتـی جیـا لای کـورد دروسـتبێت، لەبەرئـەوەی نەتـەوەی سەردەسـت هەمـوو کات هەوڵــدەدات داب و نەریتــی خــۆی بســەپێنێتە ســەر نەتــەوەی بندەســت. ئەگـەر بـەوردی سـەرنج بدەیـن دەبینیـن لـە باشـوور و رۆژئـاوای کوردسـتان کـورد کەوتۆتـە ژێـر کاریگـەری داب و نەریـت و کلتـورو پەیوەندییـە کۆمەڵایەتییەکانـی عــەرەب و لــە باکــووری هــی تــورك و لــە رۆژهەڵاتیشــدا هــی فــارس.

یەکێـك لـە ئامانجەکانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتانیش تێکشـکاندن و سـڕینەوەی داب و نەریتـە رەسـەنەکانی کـورد بـووە، بەتایبـەت کاتێـك رژێمـی بەعـس کەوتـە رووخاندنــی گونــدو شــارۆچکەکانی کوردســتان و راگواســتن و پەرتکردنــی خەڵکــی کوردسـتان، ویسـتی داب و نەریتـی کۆمەڵـی کـوردەواری هەڵتەکێنـێ و بیشـێوێنێ

٣٠ - رەفیق سابیر، بەرەو مێژوو. . . ل٢٧.

٣١ - لـە باکـووری کوردستانیشـدا رژێمـی داگیرکـەری تورکیـا پۆشـینی جـل و بەرگـی کـوردی قەدەغـە کـردووە.

و لەنــاوی ببــات، لەبەرئــەوەی هــەر یــەك لــە ناوچەکانــی کوردســتان خــودان داب و نەریتــی رەســەنی کوردانــەی خۆیەتــی، رژێمــی عێــراق ویســتی بەراگواســتنی گونــدەکان و تێکەڵکردنــی خەڵکــی ناوچــەکان و نیشــتەجێکردنیان لــە ئــۆردوگا زۆرە ملێکانــدا زیاتــر کۆنترۆڵــی خەڵکەکــە بــکات و، لــە رابــردووی خۆیــان دایانبرێــت.

٥-هەســتی هاوبــەش: هــەر نەتەوەیــەك خــودان هەســتێکی هاوبەشــە، کــە تاکەکانــی نەتەوەکــە بەیەکــەوە دەبەســتێتەوە، هەســتێکی هاوبــەش بەرامبــەر بەخــاك و زمــان و کلتــورو مێــژوو داب و نەریــت، کــە لەنێــوان تاکەکانــی هــەر نەتەوەیەکــدا هاوبەشــن و هــی هەمــوو تاکەکانــی نەتەوەکــەن هەیــەو، خۆشــیان دەوێ و بەرەڤانــی لێدەکــەن و دەیپارێــزن. شــۆڤێنیەتی عەرەبــی هەمــووکات هەڵیــداوە، لــە رێــی شــێواندن و تێکشــکاندنی تایبەتمەندییــە نەتەوەییەکانــی کــورد، هەســتی نەتەوەیــی کــورد کــز بــکات و لــە نــاوی ببــات، بــۆ ئەمــەش کەوتۆتــە داگیرکردنــی خــاك و قەدەغەکردنــی زمــان و شــێواندنی مێــژوو و ســڕینەوەی داب و نەریتــە رەســەنەکانی کــورد، بــۆ ئــەوەی کــورد بەرابــردووی خــۆی نامــۆ بــکات و هەســتی نەتەوەیــی لا نەهێڵێــت.

هــەر بۆیــەش رژێمــی فاشــی عێــراق و ســوریا کەوتنــە راگواســتنی گونــدە کوردییەکانــی ســەر ســنووریان و تــەواوی ئــەو گوندانــەی کەوتبوونــە ســەر ســنووری دەســتکردی (عێــراق- ســوریا) و (عێــراق- ئێــران) و (عێــراق- تورکیــا) هاتنــە وێرانکــردن و خەڵکەکەشــیان راگواســت و دەربەدەرکــرد. مەبەســت لــە مــەش نەهێشــتنی دوورایــی مێژوویــی و جوگرافــی و کۆمەڵایەتــی نێــوان پارچەکانــی کوردســتان و کــز کردنــی هەســتی نەتەوەیــی کــورد بــوو، بــۆ زیاتــر کزکردنــی هەســتی هاوبەشــی نەتەوەیــی کــورد، چ لــە پرۆگرامەکانــی خوێنــدن و چ لــە هۆیەکانــی راگەیاندنــدا، بــەردەوام بــاس لــە مێــژوو و شارســتانیەتی عــەرەب دەکــەن و بەکــوردی ئاشــنا دەکــەن و هەوڵــدەدەن لــەم رێگەیــەوە هەســتی

کورد بەرەو بەعەرەب بوون کێش بکەن. هەروەها رژێمی عێراق لە کاتی شاڵاوەکانی ئەنفالە بەدناوەکاندا جاشەکانی هەولێرو دەڤەری گەرمیان و سلێمانی دەبرد بۆ دەڤەری بادینان و هی دەڤەری بادینان و هەولێریشی دەبرد بۆ دەڤەری گەرمیان و سلێمانی و ئازادیشی دەکردن لە تاڵان و کوشتن و سوتاندندا. ئەوەشی بۆ ئەوە بوو تا دژایەتی لەنێوان دەڤەرەکانی کوردستاندا دروست بکات و خەڵکی دەڤەرەکانی کوردستان بەچاوی نامۆ و دوژمن سەیری یەکتر بکەن. جگە لە دروستکردنی جۆرەها نوکتەو قسەی هیچ و پووچ لەسەر شارەکانی کوردستان و بەکارهێنانی شەڕی دەروونی و پەنابردنە بەر شوشتنەوەی مێشك (غسل الدماغ)و. . . تد.

پیلانی بەعەرەبکردنی کوردستان کاریگەرییەکی زۆر نێگەتیڤانەی کردۆتە سەر کزبوونی هەستنی نەتەوەیی کوردو، تائێستاش ئەو کاریگەرییە بوونی ماوەو هەستی پێدەکرێت. ئەمەش هەڕەشەیەکی گەورەیە بۆ تێکشکاندنی هەستی نەتەوەیی کوردو سڕینەوەی یەکێك لە تایبەتمەندییە نەتەوەییەکانمان کە ئەویش (هەستی هاوبەش)ە.

بەم شێوەیە شۆڤێنیەتی عەرەب هەوڵدەدات بۆ تێکشکاندن و سڕینەوەی تەواوی تایبەتمەندییە نەتەوەییەکانی کورد (خاك، زمان، مێژوو، داب و نەریت و هەستی هاوبەش)، بێگومان ئەو مەترسیانەش گەورەترین هەڕەشەن لەسەر ئێستاو دوا رۆژی ئاسایشی نەتەوەیی کورد، بۆیە دەبێ هەموو لایەکمان بیر لەوە بکەینەوە چۆن بەرەنگاری پیلانی بەعەرەبکردنی کوردستان ببینەوەو پارێزگاری لە بوون و مانەوەی نەتەوەییمان بکەین.

فەسڵی سێیەم

بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستان

بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبكردنی كوردستان

كورد بەدرێژایی مێژوو ئامادەبووە بەرگری لە خاك و بوونی خۆی بكات و دلێرانە بەرگری كردووەو، ئامادەبووە لەپێناو پاراستنی خاك و بوونی نەتەوەیی بە لافاو خوێن بڕێژێت و نەیەڵێت لەشكری عەرەب بێتە كوردستان، نموونەی ئەو شەڕو بەرەنگاربوونەوانە لە مێژووی كورددا زۆرن و زۆربەی سەرچاوە مێژوویەكان باسیان كردووە (لەشكری ئیسلام سێ شەوو سێ رۆژ خەڵكیان كوشت! لە ئەنجامدا لافاوی خوێن لە قەد پاڵی كێو وەك چەم هەستا. هەموو كوردەكان كوژران. ژن و منداڵیان بەنسیب لە شكری عەرەب بوو. ژنەكانیان داگیركران)[1]. ئەو داستان و بەرەنگارییانەی كورد بەرامبەر لە شكری داگیركەری عەرەب لەناو دەقە ئەدەبییەكانی ئەدەبی كوردیدا زۆر بەزەقی رەنگی داوەتەوە (ئەدەبی كوردی پڕە لە چیرۆكی نەتەوایەتی. ئێستا دەتوانین زۆر شیعری ئەوتۆ پەیدا بكەین كە بۆ چەرخی حەڤدە دەگەڕێتەوەو باسی بەربەرەكانی پەلاماری عەرەب دەكا)[2]. جگە لە دەقە ئەدەبییەكاندا، ئەو بەرەنگارییانەی كورد بەرامبەر لەشكری داگیركەران لە گۆرانی كوردیشدا رەنگی داوەتەوە (دەتوانین لە هەر ناوچەیەكی كوردستان گۆرانی ئەوتۆمان گوێ لێبێ كەزیاتر لە سەعاتێك وەخت دەگرێ و باسی قارەمانەتی گەلی كورد لە خەبات دژی داگیركەرانی بێگانە دەگێڕێتەوە)[3]. كورد بۆ پاراستنی بوونی خۆی بەرگری لە خۆی كردووە و هێرشی نەكردۆتە سەر كەس و چاوی لە داگیركردنی خاكی كەس نەبووە، بەڵكو داگیركەران

---

١ - رەفیق سابیر، بەرەو مێژوو. . . ل٥٧.

٢ - دوكتۆر عبدالرحمن قاسملو، كوردستان و كورد. . . ل٣٣.

٣ - هەمان سەرچاوە. . .

هێرشـیان کردۆتـە سـەر و چاویـان لـە داگیرکردنـی خاکەکـەی بـووە، ئەویـش بەرەنـگاری ئـەو هێـرش و پەلامارانـە بۆتـەوە، ئـەوەش مافێکـی ڕەوای خۆیەتـی لـە ماڵـی خۆیـدا بەرگـری لـە خـۆی بـکات. ئـەوە لـە سـەدەکانی رابـردوودا، لـە مێـژووی هاوچەرخیشـدا، کـورد بەرەنـگاری هێرشـی داگیرکـەران بۆتـەوەو شـێوازی جیـا جیاشـی بـۆ ئـەم مەبەسـتە بەکارهێنـاوە، جگـە لـە رووبـەڕوو بوونـەوەی چەکـداری نامـەو یاداشـت بـۆ نەتـەوە یەکگرتـووەکان نێـردراوەو مانگرتنـی سەرتاسـەریش لـە کوردسـتان راگەیەنـراوە. لـە سـەردەمی شۆڕشـی ئەیلولـدا، کـە رژێمـی داگیرکـەری عێـراق کەوتبـووە گونـد رووخانـدن و سـووتاندن و راگواسـتنی کـورد لەسـەر مـاڵ و حاڵـی خۆیـدا، بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی ئـەو هێرشـەی عێـراق (بارزانـی نەمـر) رێبـەری شۆڕشـی کـورد لـە ١٩٦٦/١/١دا بیرخەرەوەیەکیـدا نەتـەوە یەکگرتـووەکان و، لـەو بیرخەرەوەیـەدا سیاسـەتی خـاك سـووتاندنی ئیدانەکـردو، داواشـی لـە UN کـرد لیژنەیـەك بنێریتـە ناوچەکانـی شـەڕ تـا بـە چـاوی خۆیـان ئـەو رەفتـارە نامرۆڤانـەی رژێمـی عێـراق ببینـن[٤]. هـەر بـۆ رووبـەڕوو بوونـەوەی پیلانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان و بەتایبـەت دژی ئـەو هێرشـەی کـە کرایـە سـەر گونـدە کوردییەکانـی دەڤـەری شـنگاڵ بـۆ بەعەرەبکردنیـان، بـە فەرمانـی (بارزانـی نەمـر) لـە ١٩٧٣/٨/٢٥دا مانگرتنێکـی گشـتی لەلایـەن گەلـی کوردسـتان لـە باشـووری کوردسـتاندا ئەنجامـدراو لـەو رۆژەدا تـەواوی ناوچەکانـی کوردسـتان بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان مانیـان گـرت[٥]. هەروەهـا بـۆ بەگژداچوونـەوەی سیاسـەتی راگواسـتن و بەعەرەبکـردن رۆژی ١٩٨٧/٥/١٣ مانگرتنێـك لـە هەڵەبجـە ئەنجامـدرا. دواتـر لـە گفتوگۆکانـی سـەرکردایەتی شۆڕشـی کـورد

---

٤ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل٢٥٤.

٥ - جريدة خەبات، العدد ١٠٩٦ الجمعة ٢٠٠٢/٩/٢٠.

لەگـەڵ رژێمـی عێراقـدا بـەردەوام رەخنـە لـە سیاسـەتی بەعەرەبکـردن گیـراوەو جەختکراوەتـەوە سـەر کوردێتـی شـارە کوردسـتانییە بەعەرەبکـراوەکان و، هـۆکاری سـەرەکی دەسـتپێکردنەوەی شـەڕ لـە ١٩٧٤دا دەگەڕێتـەوە بـۆ سـوور بوونـی کـورد لەسـەر دیاریکردنـی سـنووری جوگرافـی باشـووری کوردسـتان و دەسـتهەڵنەگرتن لـە شـاری کەرکوکـی کـوردان. هەڵوێسـتە نەتەوەییەکانـی بارزانـی نەمـر لـەم بارەیـەوە لای هەمـوو لایـەك روون و ئاشـکران کەچـۆن بەرگـری لـە کەرکـوك و خانەقیـن و شـێخان و شـنگاڵ و ناوچەکانـی تـر کـردووەو دەسـتبەرداریان نەبـووە. هەروەهـا لـە کاتـی گفتوگـۆی سـەرکردایەتی بـەرەی کوردسـتانی لەگـەڵ رژێمـی عێراقـدا لـە سـاڵی ١٩٩١دا، دیسـان جەخـت کراوەتـەوە سـەر ئـەو پرسـەو داوا لـە رژێمـی عێـراق کـراوە کـە تـەواوی ئـەو عەرەبانـەی هێنراونەتـە ناوچەکانـی کوردسـتان بگێڕدرێنـەوە شـوێنی پێشـووی خۆیـان بـۆ ئـەوەی جوتیارانـی کوردیـش بگەڕێنـەوە سـەر شـوێنی پێشـووی خۆیـان، ئەمـەش دەبـێ هەمـوو ئـەو کەسـانە بگرێتـەوە کـە لـە سـاڵی (١٩٦٣)ەوە هێنراونەتـە ناوچەکانـی کوردسـتان[٦]. ئەمـەش لای رژێمـی عێـراق پرسـێکی گەورەیـەو نایەتـە قبوڵکـردن، هـەر لەسـەر پرسـی کوردسـتانی بوونـی کەرکـوك سـەرکردایەتی بـەرەی کوردسـتانی پێیداگرتـووەو جەختـی کردۆتـەوە سـەر کوردسـتانی بوونـی ئـەو شـارە. ئـەم هەڵوێسـتەی کوردیـش وای لـە کەسـێکی وەك (تاریـق عەزیـز) کـردووە کـە شـەکر بشـکێنێ و بڵـێ: (چـۆن ئێمـە بـۆ ئەندەلـوس گریایـن، دەبـێ ئێـوەش ئـاوا بـۆ کەرکـوك بگریـن)[٧]. بـەڵام تاریـق عەزیـز و تـەواوی سـەرانی رژێمـی داگیرکـەری عێـراق بـا بـاش بزانـن کـە کـورد نـەك فرمێسـك بەڵکـو بـۆ رزگارکردنـی کەرکـوك خوێـن

٦ - الشيخ عطا الطالباني، عندما تتكلم الارقام. . . ص٦.

٧ - نفس المصدر . . .

دەرێژێت و راپەڕینی بەهاری ١٩٩١ی گەلی کوردستانیش گەواهیدەری ئەو راستییەیە.

بێگومان بەعەرەبکردنی کوردستان لەلایەن داگیرکەرانی کوردستانەوە پیلانڕێژی بۆ کراوەو پرۆگرامی تایبەتی بۆ دانراوەو لەسەر هەموو ئاستێکدا کاری بۆ دەکرێت تا بەمڕۆ گەیشتووە، لە فەسڵی دووەمی ئەم کتێبەدا مەترسییەکانی تاوانی بەعەرەبکردنی کوردستانمان خستۆتە روو کە بەعەرەبکردن پیلانێکە بۆ سڕینەوەو نەهێشتنی نەتەوەی کورد بەخاك و خەڵکەوە. کەواتە بەعەرەبکردن هەڕەشەیەکی گەورەیە لەسەر هەموولایەکمان و بەرەنگاربوونەوەشی ئەرکی نیشتمانی و نەتەوەیی هەموو لایەکمانە. وەك چۆن داگیرکەران پرۆگرامی تایبەتیان بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان هەیە، دەبێ ئێمەش هەوڵبدەین پلان و پرۆگرامی تایبەتمان بۆ بەرەنگاربوونەوەی پیلانی بەعەرەبکردنی کوردستان و سڕینەوەو نەهێشتنی شوێنەوارەکانی بەعەرەبکردنی کوردستان هەبێت.

لێرەدا هەوڵ دەدەم زۆ بەکورتی باس لە چەند شێوازێك بۆ بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستان بکەم:

١-دیاریکردنی سنووری جوگرافی کوردستان: بەر لە هەر شتێك دەبێ مرۆڤ بزانێت سنووری نیشتمانەکەی لە کوێوە بۆ کوێیەو، بەباشی وڵاتی خۆی بناسێت. سنووری جوگرافی هەر وڵاتێك بریتییە لەو هێڵەی کە بەچوار دەوری رووبەری وڵاتەکەدا دیاری کراوەو، ئەو دەوڵەتەش لە چوارچێوەی ئەو سنوورەدا دەسەڵاتی یاسایی خۆی بەکار دەهێنێت. کوردستانی گەورە وەك نیشتمان خودان ئەو سنوورە جوگرافییەیەو (دەکەوێتە باشووری رۆژئاوای کیشوەری ئاسیاوە. سنوورەکەی لە باکوورەوە، لەگەڵ ئازەربایجان و ئەرمینیاو تورکیادایە. لە باشوورەوە، ئێران و کەنداوی (فارسی- عەرەبی). لە

ڕۆژهەڵاتــەوە، ئێرانــە. لــە ڕۆژئاواشــەوە، عێــراق و ســوریایە)[8]. ســنووری کوردســتانی مــەزن لەســەر دەریــای ســپی ناوەڕاســت تــا ســەر کەنــداوی فــارس درێژدەبێتــەوە. ســەیری نەخشــەی ژمــارە (٢) بکــە. بــەڵام لەگــەڵ دابەشــکردنی کوردســتان بەســەر هەریــەك لــە (عێــراق، ئێــران، تورکیــا، ســوریا)دا، چــوار ســنووری جوگرافــی جیــا بــۆ هــەر یــەك لــە پارچــەکان دروســتکراون. بــۆ دیاریکردنــی ســنووری هــەر یــەك لــە پارچەکانیــش دەتوانیــن بگەڕێینــەوە ســەر نەخشــەی کوردســتانی گــەورەو پشــتی پێببەســتین. ئــەوەی ئێمــە لێــرەدا مەبەســتمانە باســکردنە لــە ســنووری جوگرافــی باشــوور و ڕۆژئــاوای کوردســتان کــە کەوتونەتــە بــەر پیلانــی بەعەرەبکردنــی کوردســتان. بەنســبەت ســنووری باشــووری کوردســتان لــە شــنگاڵەوە دەســتپێدەکات و تــا شــارۆچکەی بــەدرە لــە پارێــزگای (کــوت) درێژدەبێتــەوە[9]. (لەناوقــەدی عێراقــەوە لــە باشــووری ڕۆژهەڵاتــی شــارۆچکەی بــەدرە لــە پارێــزگای واســت دەســت پێــدەکا، بــەرەو باکــوور تــا پــردی نــەوت لــە ڕۆژئــاوای شــارۆچکەی مەندەلــی هەڵدەکشــێ، بــە تەنیشــت بەرزاییەکانــی حەمرینــەوە تــا فەتحــە دەڕواو شــان بەشــانی ڕووبــاری دیجلــە ســەر دەکــەوێ و لــە باکــووری شــاری موســڵ بــەرەو باشــووری ڕۆژئــاوا بادەداتــەوە بەئاراســتەی شــارۆچکەی حــەزەر پاشــان بــەرەو ڕۆژئــاوا بەئاراســتەی ســنووری عێــراق- ســوریا لــە باکــووری شــارۆچکەی بەعــاج)[10]. ســەیری نەخشــەی ژمــارە (٣) بکــە. هــەر لــەم ڕووەوە پــرۆژەی پارتــی دیموکراتــی کوردســتان بــۆ کۆمــاری عێراقــی فیــدراڵ زۆربــەی هــەر زۆری ناوچــە کوردییەکانــی باشــووری کوردســتانی دیاریکــردووە. بــەڵام بــەڕای مــن پارێــزگای موســڵ بەشــێکە لــە ســنووری جوگرافــی باشــووری کوردســتان و ئەوەشــم لــە فەســڵی یەکەمــی ئــەم

---

٨ - د.عەبدوڵلا غەفوور، جوگرافیای کوردستان. . . ل١٥.

٩ - جريدة خەبات، العدد ١٠٩٢، الجمعة ٢٠٠٢/٨/٢٣.

١٠ - کۆمەڵێك مامۆستای زانکۆ، جیوگرافیای هەرێمی کوردستانی عێراق. . . ل١٩.

كتێبـەدا روون كردۆتـەوە. هەروەهـا هـەردوو شـارۆچكەی (شـارەبان و بەلـەدرۆز) لــە پارێــزگای بەعقوبــە بەشــێكن لــە خاكــی كوردســتان و بەعەرەبكــراون و، شـارۆچكەی (جەسـان)ی خـوار بـەدرەش بەشـێكە لـە كوردسـتان و تكريـت و ديـالا (بەعقوبـە)و كـوت و عيـمارەش بەشـێكن لـە كوردسـتان و بەعەرەبكـراون سـەيری نەخشــەی ژمــارە (٤) بكــە. لــە زۆر ســەرچاوەدا باشــووری وڵات رووبەرەكــەی بــە ٨٦٠٠٠كـم٢ ديـاری كـراوە، بـەڵام بـەڕای شـارەزای تـر زياتـرەو بـە ٨٧١١٧كـم٢ ديـاری كـراوە كـە رەنگـە ئەمەيـان تاڕاددەيـەك دروسـتتر بێـت. سـنووری جوگرافـی رۆژئـاوای كوردسـتانيش كەوتۆتـە سـەر سـنووری باشـوور و باكـووری كوردسـتان و شـارە سـەرەكييەكانی بريتيـن لـە (حەسـەكە، قامشـلۆ، كۆبانـێ، عفريـن) سـەيری نەخشــەی ژمــارە (٥) بكــە. لەســەر هەمــوو لايەكــمان پێويســتە كــە زۆر بــەوردی لـە سـنووری جوگرافـی كوردسـتان بكۆڵينـەوەو راسـتيیە مێژوويـی و جوگرافييـەكان بـۆ كەسـانی تـر بخەينـە روو، ئەمـەش دەبێتـە شـێوازێك بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبكردنــی كوردســتان و ســڕينەوەی شــوێنەواری بەعەرەبكردنــی كوردســتان، مـرۆڤ كـە سـنووری وڵاتـی خـۆی زانـی هەمـوو كاتێـك دەتوانێـت داوای خاكـی زەوتكـراوو داگيركـراوی بكاتـەوە.

٢-نووســينەوەی مێــژووی كوردســتان: كــورد زۆر بەكەمــی مێــژووی خــۆی نووســيوەتەوەو، زۆربــەی مێــژووی كــورد بەشــێوێنراوی لەلايــەن داگيركەرانــی كوردسـتان نووسراونەتـەوە، لەبەرئـەوەی هێـز مێـژوو دەنووسـێتەوە چۆنـی بوێـت ئـاوای دەنووسـێتەوەو چۆنـی بوێـت ئـاوای دەشـێوێنێت. مێـژووی كـورد كـە لەلايـەن نەتـەوەی سەردەسـتەوە نووسرابێتـەوە بەشـێواوی و دوور لـە راسـتی نووسراوەتـەوە، شـۆڤێنيەتی عـەرەب مێـژووی كـورد و شارسـتانيەتی كـورد بەمێـژوو شارسـتانيەتی عـەرەب دەزانێـت، ئەوەتـە لـە ئەدەبياتـی حزبـی بەعسـی فاشـيدا بـەم شـێوەيە بـاس لـە كـوردو مێژووەكـەی دەكرێـت (بەدرێژايـی چەنديـن

سـەدەیە کـورد و عـەرەب بەیەکـەوە وەکـو یـەك گـەل لـە ناویـەك مێـژوودا دەژیـن، هیـچ جیاوازییەکیـش لەنێـوان ئـەوان و عەرەبـدا نییـەو، لـە وڵاتانـی عەرەبیشـدا وەکـو عەرەبێـك مامەڵەیـان لەگەڵـدا دەکرێـت)[11] ئـەوە بۆچوونـی شـۆڤێنیەتی عەرەبـە بەرامبـەر بـە کـوردو مێژووەکـەی، کـە بۆچوونێکـی فاشـییانەو دوور لـە ڕاسـتییەو دەبـێ بەنووسـینەوەی مێـژووی کـورد بەرپەرچـی تـەواوی ئـەو بۆچوونـە نادروسـتانە بدرێتـەوە، بۆیـە دەبێـت بەزووتریـن کات کاربکەیـن بـۆ نووسـینەوەی مێـژووی خۆمـان بەدەسـتی خۆمـان، ئـەم ئەرکـەش بەپلـەی یەکـەم دەکەوێتـە سەرشـانی حکومەتـی کوردسـتان و دەبـێ بـۆ ئـەم مەبەسـتە مێژوونووسـانی کوردسـتان رابسـپێرێت و هاوکارییـان بـکات، بـۆ ئـەوەی مێـژووی شـێوێنراوی کـورد سـەر راسـت بکرێتـەوە.

٣-بەرپەچدانـەوەو بەرەنگاربوونـەوەی هـزری شـۆڤێنیەتی عەرەبـی: وەك لـە پێشـووتردا رووننمانکـردەوە، بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لـە هزرێکـی شـۆڤێنی عەرەبییـەوە سـەرچاوەی گرتـووە، بۆیـە دەبێـت ئێمـەش وەك کـورد هەوڵبدەیـن بەگـژ ئـەو بۆچوونـە شـۆڤێنییە داگیرکارانەیـەدا بچینـەوە، کـە هزرێکـی بۆگەنـەو خزمـەت بەپەیوەنـدی نێـوان کـورد و عـەرەب نـاکات و دەبێتـە هـۆی دروسـتکردنی دژایەتـی لەنێـوان هـەردوو نەتـەوەدا. ئـەم ئەرکـەش دەکەوێتـە سەرشـانی هەمـوو لایەکـمان و بەتایبـەت چینـی رۆشـنبیران و بیرمەنـدان و، هەروەهـا ئـەو عەرەبانـەی کـە بـاس لـە پەیوەنـدی کـورد و عـەرەب دەکـەن دەبـێ بەگـژ ئـەو بۆچوونـە فاشـییانەی دەسـەڵاتی عەرەبیـدا بچنـەوە. زۆرجـار لێـرەو لـە وێ بـاس لـە برایەتـی کـورد و عـەرەب دەکرێـت، بـەڵام ئـەو باسـە تەنهـا لای کـوردەو کـورد جەخـت دەکاتـەوە سـەری و عەرەبیـش زۆر بەکەمـی بـۆ ئـەم مەبەسـتە

١١ - منذر الموصلي، القضية الكردية في العراق. . . ص٣٧٤.

کار دەکات (برایەتی کورد و عەرەب جارێ نێوێکی بێ نێوەڕۆکە، چونکە ئەو عارەبانەی باوەڕیان بەو برایەتییە هەیەو ئارەزووی دەکەن، هیچ دەسەڵاتێکیان بەدەستەوە نییە)[12]. زۆرجاریش داواکردن و باسکردنی برایەتی نێوان کورد و عەرەب لەلایەن شۆڤێنیەتی عەرەبەوە هەر بەمەبەستی زیاتر بەعەرەبکردنی کورد بووە، شۆڤێنیەکی عەرەب ئاوا باس لە برایەتی کورد و عەرەب دەکات: (ئێمە برایانی کورد بە بەشێك لە خۆمان دەزانین و، خۆشمان بە بەشێك لە وان دەزانین)[13]. جگە لەمە شۆڤێنیەتی عەرەبی هەوڵدەدات بزاڤی نیشتمانی کوردیش بکاتە بەشێك لە مێژووی عەرەب و بە بەشێك لە شۆڕشی عەرەبی دەزانێت (بزاڤی نیشتمانی کورد بەشێکی رەواو رەسەنی شۆڕشی عەرەبییە)[14]. ئەوەش وەك بڕگەیەك لە ئەدەبیاتی حزبی بەعسدا تۆمار کراوەو کاری لەسەر دەکرێت. عەرەب تائێستاش وەك کێشەیەکی سیاسی سەیری پرسی کورد ناکات و بەپرسێکی لاوەکی دەبینێ. لە بڕیارو راسپاردەکانی کۆنگرەی حەوتەمی هەرێمی عێراقی حزبی بەعسدا هاتووە (مافە نەتەوەییەکانی کورد لە بنەڕەتدا مافی دیموکراتین...)[15]. ئەمەش لە راستیدا وانییەو پرسی کورد پرسێکی سیاسییەو بریتییە لە پرسی دابەشکردن و داگیرکردنی خاکی کوردستان و چەو ساندنەوەی نەتەوەی کوردو، خەباتی کوردیش بۆ وەدەستهێنانی سەربەخۆیی کوردستان و مافە نەتەوەییە سیاسییەکانە نەك شتی تر. بەم شێوەیە شۆڤێنیەتی عەرەبی لە رووی هزرییەوە کار بۆ بەعەرەبکردنی کورد و کوردستان دەکات و هەوڵدەدات

١٢ - جەمال نەبەز، کوردستان و شۆڕشەکەی. . . ل١٧٩.

١٣ - منذر الموصلي، القضية الكردية في العراق. . . ص١٣.

١٤ - منذر الموصلي، القضية الكردية في العراق. . . ص٣٧٣.

١٥ - هەمان سەرچاوە. . . ص٣٧٢.

کـورد بـکات بـە بەشـێك لـە عـەرەب. بۆیـە دەبـێ کـورد بەهەمـوو شـێوەیەك بەرپەرچـی ئـەو بۆچوونـە بۆگەنـە عەرەبییانـە بداتـەوەو پرۆگرامـی تایبەتـی خـۆی بـۆ ئـەم مەبەسـتە هەبێـت.

٤-وشـیارکردنەوەی جەمـاوەر: تاوانـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان، تاوانێکـی گەورەیـەو دژ بەتـەواوی جەمـاوەری کوردسـتان ئەنجامدەدرێـت، بۆیـە دەبـێ لـەم بارەیـەوە کاربکـرێ و جەمـاوەر لـە مەترسـیەکانی بەعەرەبکـردن ئـاگادار بکرێتـەوەو، ئـەم پرسـە بـۆ نـاو جەمـاوەر شـۆڕبکرێتەوەو هانـی جەمـاوەر بدرێـت لـە دژی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بوەسـتنەوە، بـۆ ئەمـەش پێویسـتە هۆیەکانـی ڕاگەیانـدن ڕۆڵـی خۆیـان ببینـن و بـەردەوام پرۆگرامـی تایبـەت و ڕاپۆرتـی تایبـەت پێشـکەش بەجەمـاوەر بکـەن، هەروەهـا گرتنـی کـۆڕو کۆبوونـەوەی جەمـاوەری بـۆ ئـەم مەبەسـتە زۆر پێویسـتە، بەتایبـەت بـۆ ئـاوارەو دەرکراوەکانـی ناوچـە بەعەرەبکراوەکانـی کوردسـتان و بـەردەوام دڵنیابکرێنـەوە کـە ڕۆژێـك لـە ڕۆژان دەگەڕێنـەوە سـەر زەوی و مـاڵ و حاڵـی خۆیـان و ئـەو عەرەبانـەی کـە هێنراونەتـە سـەر خاکـی کوردسـتانیش دەبـێ ئـەوە بـاش بزانـن کـە هاتنەکەیـان کاتییـەو ئـەو خـاك و شـوێنە هـی ئـەوان نییـە، بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٨٢، ٨٣)، عەرەبـەکان ئـەوەش بـاش دەزانـن (ئـەو عەشـایرە عەرەبانـەی کـە دێنـە سـەر خاکـی باشـووری کوردسـتان، هەمیشـە لـە دڵەڕاوکێـدان و هەسـت بەئاسـایش و ئاسـوودەیی ناکـەن و هەمیشـە وەك داگیـرکارو میوانـی سـەر خاکـی کوردسـتان تەماشـا دەکرێـن، دەرکـەوت کـردەوە نارەواکانـی ڕژێمـی عێـراق لـە ڕابـردوودا نەیانتوانیـوە بوونـی نەتەوەییـمان بسـڕنەوەو بێگومـان لـە ئایندەشـدا ئـەم کارەی بـۆ ناچێتـە سـەر)[١٦]. هەروەهـا دەبێـت جەمـاوەر هانبدرێـت کـە خـۆی ئامـادە

١٦ - شەهید سەربەست مەحموود، سەرخۆبوون تاکە چارەسەرە. . ل٤٥.

بـکات بـۆ رزگارکردنـی ناوچـە داگیرکـراوەکان، ئـەوەش مافێکـی رەوای خۆیەتـی و هەمـوو ئاییـن و یاسـایەکیش ئـەم رێگەیـەی پێـدەدات، خـوای گـەورە لـە قورئانـی پیـرۆزدا دەفەرموویـت: [وَأَخْرِجُوهُـم مِّـنْ حَيْـثُ أَخْرَجُوكُـمْ] (سـوره البقـره/ ١٩١) و، هەروەهـا دەفەرموویـت: [فَمَـنِ اعْتَـدَىٰ عَلَيْكُـمْ فَاعْتَـدُوا عَلَيْـهِ بِمِثْـلِ مَـا اعْتَـدَىٰ عَلَيْكُـمْ] (سـوره البقـره/ ١٩٤) کەواتـە بەپێـی دەقـی ئایـەت بـۆت هەیـە ئـەو خەڵکـەی هاتۆتـە سـەر خاکـی تـۆ دەری بکەیـت و ئـەو کەسـەی کـە زوڵمـی لێکردوویـت تـۆش بەهەمـان شـێوە لـە گەڵیـدا بجولێیتـەوە. کـورد بەدرێژایـی مێـژوو زوڵمـی نەکـردووە بەڵکـو بـەردەوام زوڵمـی لێکـراوەو لـە بەرگریـدا بـووە، بۆیـە هـەر کاتـێ مافـی خـۆی وەربگرێتـەوە چـاوی لـە ماڵـی کەسـی تـر نییـەو دەسـتدرێژی ناکاتـە سـەر کـەس. کلتـوری کـورد، کلتـوری بەرخـودان و بەرگـری و لێبوردەییـە، کلتـوری عەرەبیـش کلتـوری هێـرش و تـاڵان و قڕکردنـە، ئـەو دوو کلتـوورەش زۆر لـە یەکـتر جیـان. جەمـاوەری کوردیـش پـەروەردەی کلتـوری خۆیەتـی و لـە کـەداری نـاکات.

جـەماوەر رۆڵێکـی سـەرەکی دەبینـی بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان، ئەگـەر بێـت و رێکبخرێـت و ئاراسـتە بکرێـت. هەموومـان باشـمان لـە بیـرە کـە جەمـاوەر چ رۆڵێکـی لـە راپەڕینـی گەلـی کوردسـتان لـە بەهـاری ١٩٩١دا بینـی. لـە هەمـان کاتـدا ئەوەشـمان لـە بیـرە ئـەو عەرەبانـەی هێنرابوونـە کەرکـوك و مەخمـوور و شـوێنەکانی تـر چـۆن قوچاندیـان و کوردسـتانیان بەجێهێشـت، ئەمـەش دەیسـەلمێنێت کـە عەرەبـی هێـنراو داگیرکـەرن و خاوەنـی ئـەو شـوێنە نیـن کـە لـە سـەری نیشـتەجێکراون. چارەنووسیشـیان لەگـەڵ چارەنووسـی رژێمەکەیاندایـە.

٥-رەڤەنـدی کـورد لـە دەرەوەی وڵات: رەڤەنـدی کـورد لـە دەرەوەی وڵاتـدا، دەتوانـن رۆڵێکـی کاریگەرانـە بگێـڕن بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی

کوردســتان، ئەویــش بەخۆپیشــاندان و ناڕەزایــی دەربڕیــن و مانگرتــن لــە بــەردەم باڵویزخانەکانــی عێــراق و ســوریا لــە دەرەوە بــۆ راکێشــانی ســەرنجی جەمــاوەری ئــەو وڵاتانــەی کــە چالاکیەکــەی تێــدا ئەنجــام دەدەن، هەروەهــا دەتوانــن نــاوە نــاوە یاداشــت و بیرخــەرەوە بدەنــە UN و کەناڵــە بڕیاربەدەســتەکانی جیهــان و تاوانــی بەعەرەبکردنــی کوردســتانیان بــۆ روون بکەنــەوە، کــە تاوانێکــە دەچێتــە خانــەی تاوانەکانــی جینۆســاید. جگــە لــە مــە دەتوانــن بــەردەوام وتــارو بــاس بــۆ رۆژنامــەو گۆڤــارەکان بەزمانــی جیــا جیــا بنووســن بــۆ راکێشــانی ســۆزی جەمــاوەری ئــەو وڵاتانــەو خســتنەڕووی ئــەو تاوانــە بۆیــان، بــۆ ئــەوەی ئەوانیــش ئــاگاداری ئێــش و ئــازاری کــورد و ئــەو تاوانانــە بــن کــە دەرهەقــی کــورد دەکرێــن، تازیاتــر لــە گەڵمانــدا هاوســۆزبن. گرتنــی کــۆڕو کۆبوونــەوەو ســمینار لەســەر بەعەرەبکردنــی کوردســتان هــەم بــۆ رەڤەنــدی کــورد و هــەم بــۆ خەڵکانــی بیانــی کارێکــی پێویســتەو شــێوازێکی گونجاویشــە بــۆ بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکردنــی کوردســتان. رەڤەنــدی کــورد لــە دەرەوەی وڵات بــۆ ئــەم مەبەســتە دەبــێ وەکــو کــورد کاربــکات نــەك وەکــو حزبییــەك و، دەبــێ جلــی حزبایەتــی لەبــەر خــۆی دابکەنــێ و جلــی کوردایەتــی بپۆشــێت. بەمــەش لــە کارەکەیــدا زیاتــر ســەرکەوتوو دەبێــت.

٦-پەیوەنــدی لەگــەڵ رێکخــراوە (NGO)کانــدا: پەیوەنــدی گرتــن لەگــەڵ رێکخــراوە ناحکومییــەکان (NGO) کارێکــی پێویســتەو دەبــێ هەوڵبدەیــن پەیوەنــدی بەهەمــوو ئــەو رێکخــراوە ناحکومییانــە بکەیــن کــە دژی پاکتاوکردنــی نــەژادی لەسەرتاســەری جیهانــدا کاردەکــەن و لــە کۆنفرانــس و چالاکییەکانیانــدا بەشــدار بیــن، بــۆ ئــەوەی کۆمەڵــگای نێودەوڵەتــی لــەو تاوانــە گەورەیــە (بەعەرەبکردنــی کوردســتان) ئــاگادار بکەینــەوە. تــا ئەوانیــش لای خۆیــان پاڵەپەســتۆ بخەنــە ســەر رژێمــی عێــراق بــۆ دەســتهەڵگرتن لــەو تاوانــەو قەرەبووکردنــەوەی

زیــان لێکەوتــووان.

٧-کۆکردنــەوەی دیکۆمێنــت: کۆکردنــەوەو پاراســتنی ئــەو دیکۆمێنــت و تاپۆیانــەی تایبەتــن بــە تۆمارکردنــی زەوی و زاری کــوردان بەنــاوی خۆیــان، بــۆ ئــەوەی لــە لەناوچــوون بپارێزرێــن و، وێنەشــیان لــێ فۆتۆکۆپــی بکرێــت و بدرێتــە کەناڵــە نێودەوڵەتییــەکان و ڕێکخراوەکانــی مافــی مــرۆڤ تــا بــۆ هەمــوو لایــەك ڕوونبێتــەوە ئــەو شــوێنانە هــی کــوردن و دراونەتــە عــەرەب. هەروەهــا دەبــێ کاربکرێــت بــۆ کۆکردنــەوەی هەمــوو ئــەو بەڵگەنامــەو بڕیارانــەی عێــراق کــە تایبەتــن بــە بەعەرەبکردنــی کوردســتان و هێنانــی عــەرەب بــۆ ســەر خاکــی کوردســتان و (اســتیطان) کردنیــان و. ئــەو بەڵگەنامانــەش بدرێنــە ڕێکخراوەکانــی مافــی مــرۆڤ و کەناڵــە بڕیــار بەدەســتەکانی جیهــان بــۆ ئــەوەی ڕژێمــی عێــراق زیاتــر ریســوا بکرێــت و بەتاوانبــارو پێشــێلکاری مافــی مــرۆڤ بناسرێــت.

٨-نووســەران و ڕۆشــنبیران: دەبــێ نووســەران و ڕۆشــنبیران هانبدرێــن بــۆ ئــەوەی تاوانــی بەعەرەبکردنــی کوردســتان لــە بەرهەمەکانیانــدا ڕەنگبداتــەوە، هەروەهــا نووســینی وتــارو لێکۆڵینــەوە لەســەر بەعەرەبکردنــی کوردســتان بــۆ هۆیەکانــی ڕاگەیانــدن و ریســواکردنی زیاتــری ئــەو سیاســەتەی ڕژێمــی عێــراق بــۆ جەمــاوەر، ئەرکێکــی وڵاتپارێزانــەی نووســەرو ڕۆشــنبیرو هونەرمەندانــە. دەبــێ لــە ناوەنــدی زانکۆکانــی کوردستانیشــدا هانــی لێکۆڵــەرەوان بدرێــت بــۆ ئــەوەی لــە تاوانــی بەعەرەبکردنــی کوردســتان بکۆڵنــەوەو نامــەی ماجســتێرو دکتــۆرا لەســەر ئــەم تاوانــە بنووسرێــن. ڕۆشــنبیران لــە بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکردنــی کوردســتان دەتوانــن ڕۆڵێکــی کاریگــەر بگێــڕن و خــودان ڕای تایبــەت بەخۆیــان بــن بــۆ بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکــردن و لەگــەڵ کەناڵەکانــی ڕاگەیاندنیشــدا هــاوکاری یەکــتر بکــەن.

٩-ئۆپۆزســیۆنی عێــراق و ســوریا: لــە بەرامبــەر بەعەرەبکردنــی کوردســتاندا تــا

ئێستا نە ئۆپۆزسیۆنی عێراق و نە ئۆپۆزسیۆنی سوریا هەڵویستێکی فەرمییان نیشان نەداوەو بێدەنگن، بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٧٣)، دەبێ کاربکرێت بۆ ئەوەی ئۆپۆزسیۆنی وڵاتانی داگیرکەر هەڵوێستی خۆیان لەم بارەیەوە رابگەیەنن ئایا دژی بەعەرەبکردنی کوردستانن یان نا؟ بۆ ئەوەی کورد ئەوانیش بناسێت و بزانێت هەڵوێستیان چییە. خۆ ئەگەر توانیمان وابکەین هەڵوێستێکی دژ بە دەسەڵاتی داگیرکەرانیان لێ وەربگرین، ئەوا هۆکارێك دەبێت بۆ لە یەکتر نزیکبوونەوەی کوردو ئۆپۆزسیۆنی ئەو وڵاتانەو، خاڵێك دەبێت بۆ خەباتی هاوبەش لەپێناو نەهێشتنی دەسەڵاتە شۆڤێنییەکانی عەرەب.

١٠-کاراکردنی بڕیاری ٦٨٨: دوای ئەوەی رژێمی فاشی عێراق کەوتە سەرکوتکردنی راپەڕینی گەلی کوردستان و گەلی عێراق و خەڵکێکی زۆری کوشت و ئاوارەو دەربەدەر کردو، گەلی کوردستان و گەلی عێراق کەوتنە بەر هەڕەشەی لە ناوبردنی بەکۆمەڵ، ئەنجوومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی بۆ بەرگرتن لەو شاڵاوەو پاراستنی مافەکانی مرۆڤ رۆژی ١٩٩١/٤/٥ بڕیاری ژمارە ٦٨٨ی لە دژی عێراق دەرکرد. ئەو بڕیارە رێ بەعێراق نادات وەك جاران پێشێلی مافەکانی مرۆڤ بکات[١٧]. هەر لەسەر بنچینەی ئەم بڕیارەش ئێستا پارێزگاری نێودەوڵەتی لە ناوچە ئازادکراوەکانی باشووری کوردستان دەکرێت. کورد دەبێت هەوڵبدات لیژنەیەکی تایبەت پێکبهێنێت بۆ کاراکردنی ئەو بڕیارەو پاڵەپەستۆ بخرێتە سەر ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی بۆ فراوانکردنی هێڵی پاراستنی کوردستان، کە بەشێوەیەك بێت تەواوی ناوچە بەعەرەبکراوەکانی کوردستان بگرێتەوەو بخرێتە ژێر دەسەڵاتی کورد.

---

١٧ - د.حكمت حكيم، الدساتير العراقيه المؤقتة وحقوق المواطن العراقي. . . ص٨.

١١-دامەزراندنـــی کۆمســـیۆنێك: بـــۆ بەرەنگاربوونـــەوەی بەعەرەبکردنـــی کوردســـتان، پێویســـتە کۆمسـیۆنێك دابمەزرێـت و راسـتەوخۆ سـەر بـە حکومەتـی کوردسـتان بێـت و لەسـەر ئاسـتی نێودەوڵەتـی و لەسـەر ئاسـتی وڵاتانـی عەرەبـی نوێنەرایەتـی هەبێـت و کار بـۆ ریسـواکردنی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان بـکات.

١٢-هاوکاریکردنـی لیژنـەی بـاڵای بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان: لیژنـــەی بـــاڵای بەرەنگاربوونـــەوەی بەعەرەبکردنـــی کوردســـتان، لیژنەیەکـــی تایبەتمەنـدە بـە بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان لـە ٢٠٠٢/١/١٣ لـە شـاری هەولێـر لەلایـەن کۆمەڵـێ کەسـایەتی وڵاتپارێـز دامـەزراوەو، بەرنامـەی تایبەتیشـی بـۆ بەگژداچوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان دارشـتووەو، بەردەوامـە لـە کارو چالاکیـداو، دەتوانیـن بڵێیـن چالاکتریـن ئۆرگانـە بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی بەعەرەبکردنـی کوردسـتان، بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٨٢ و ٨٣). لەسـەر هەمـوو لایـەك پێویسـتە هـاوکاری ئـەو لیژنەیـە بـکات و بەپیـر بانگەوازەکانیـەوە بچێـت و لـە چالاکییەکانیـدا بەشـدار بێـت. شـایانی باسـە پێشـووتریش لـە سـاڵی ٢٠٠٠دا کۆمیتـەی سـەکردایەتی یەکێتـی نەتەوەیـی دیموکراتـی کوردسـتان YNDK داوای دامەزراندنـی مەڵبەنـدی راگرتنـی بەعەرەبکردنـی کوردسـتانی کـردووەو کاریشـی بـۆ کـردووە. بڕوانـە بەڵگەنامـەی ژمـارە (٨٩).

١٣-گۆڕینـی پرۆگرامـی خوێنـدن: پرۆگرامـی خـوێندنی قوتـابخانـەکـانـی کوردسـتان گوزارشـت لـە واقیعـی مێژوویـی و جوگرافـی و کۆمەڵایەتـی و نەتەوەیـی و. کوردســـتان ناکـەن و بەخوێندەڤـان نامـۆن. بۆیـە پێویســـتە پرۆگرامەکانـی خوێنـدن هـەر لـە قۆناغـی سـەرەتاییەوە تـا زانکـۆکان بگۆڕێـن و پرۆگرامێکـی هاوچـەرخ دابنرێـت کـە گوزارشـت لـە واقیعـی کوردسـتان بـکات و ببێتـە بنەمایـەك بـۆ پـەروەردە کردنـی نـەوەی داهاتـووی کوردسـتان، تاوانێکـی گەورەیـە منداڵـی کـورد لـە کوردسـتانی ئـازاددا لـە کتێبەکانـی خوێندنیـدا لـە جیاتـی کـەش و

هــەواو دەوروبەرێکــی کــوردی ببینێــت هەمــان پرۆگرامــی قوتابخانەکانــی وڵاتانــی کەنــداوی عەرەبــی بخوێنێــت و لــە وێنەکانــی نێــو کتێبەکانیشــدا لــە جیاتــی جـل و بەرگــی رەســەنی کــوردی (دشداشــەو جەفیــەو عــەگال)ی عەرەبــی ببینێــت!! لــە جیاتــی مێــژوو و جوگرافیــای کوردســتان مێــژوو و جوگرافیــای عــەرەب بخوێنێــت!

١٤-دامەزراندنــی ســەنتەرێکی ئەکادیمــی: بــۆ لێکۆڵینــەوە لــە سیاســەتی بەعەرەبکردنــی کوردســتان دامەزراندنــی ســەنتەرێکی ئەکادیمــی زۆر پێویســتەو کاتــی خــۆی شــەهیدی ســەرکردە شــەهید سەربەســت مەحمــوود پێشــنیاری دامەزراندنــی ئــەو ســەنتەرەی کــردو بەنووســینیش بــڵاوی کــردەوە (پەرلەمــان و حکومەتــی کوردســتان بەشــێکی زۆری باشــووری کوردســتان بەڕێــوە دەبــات، پێویســتە هەوڵــی ئــەوە بــدات، کــە مەڵبەندێکــی زانســتی و فکــری و ئەکادیمیانــەی بەرفــراوان دامەزرێنێــت بــۆ دیراســەکردنی پرۆســەی تەعریــب و چۆنیەتــی نەخشــەدانان و بەرگرتــن بــەم دیــاردە ناشارســتانیەو هەوڵــدان بــۆ ســڕینەوەی ئــەو ئاســەوارە خراپانــەی کــە «تەعریــب» لەســەر شــعوری کــورد دروســتی کــردووە)[١٨]. پێشــووتریش کۆمیتــەی ســەرکردایەتی یەکێتــی نەتەوەیــی دیموکراتــی کوردســتان YNDK داوای دامەزراندنــی ســەنتەرێکی لــەو جــۆرەی کــردووە[١٩]. دامەزراندنــی ئــەو ســەنتەرەش یەکێکــە لــە شــێوازەکانی بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکردنــی کوردســتان.

١٥-بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکــردن لــە ناوخــۆی کوردســتان: لــە دوای راپەڕینــی بەهــاری ١٩٩١ی گەلــی کوردســتاندا هەنــدێ رەوتــی سیاســی لــە کوردســتاندا دروســتبوونەو، کاردەکــەن بــۆ بڵاوکردنــەوەی رۆشــنبیرییەکی عەرەبــی

١٨ - شەهید سەربەست مەحموود، سەرخۆبوون تاکە چارەسەر. . ل٤٩.

١٩ - رۆژنامەی میدیا، ژمارە ٦١ رۆژی ٢٠٠٠/٢/١٥.

و گۆڕینــی نــاوی کــوردی بەنــاوی عەرەبــی و جۆرەهــا کاری تــر، دەبــێ ســنوورێك بــۆ ئــەو رەوتــە دابنرێــت، لەبەرئــەوەی رەوتێکــە لــە دژی ئاســـــایشی نەتەوەیــی کوردســــــتان کاردەکات و کارەکانیشــی دەچنــە خانــەی بەعەرەبکردنــی کوردســتان.

١٦-هەڵوەشــاندنەوەی ئــەو یاســایانەی پەیوەســتن بــە بەعەرەبکــردن: کۆمەڵــێ یاســاو بڕیــاری عێراقــی و ســوری هــەن کــە رێگــە خۆشــکەرن بــۆ بەعەرەبکردنــی کوردســـتان، دەبــێ یاساناســـانی کــورد کار بــۆ لابــردن و لــە کارخســـتنی ئــەو یاســایانە بکــەن و، هەوڵــی ئــەوەش بــدەن گۆڕانــکاری لــە تــەواوی یاســاو بڕیارانــە بکــەن کــە کوردســتان دەکەنــە بەشــێك لــە وڵاتانــی داگیرکــەر، بــۆ نموونــە بەنــاو (یاســـای ئۆتۆنۆمـــی ناوچـــەی کوردســـتانی عێـــراق) باشـــووری کوردســـتانی بـــە بەشــێك لــە خاکــی عێــراق و گەلــی کوردستانیشــی بــە بەشــێك لــە گەلــی عێــراق دانــاوە. وەك لــە بڕگــەی (د)ی مــاددەی یەکەمــی یاســاکەدا هاتــووە: (ناوچەکــە بەشــێکی جیانەکــراوەی خاکــی عێراقــەو گەلەکەشــی بەشــێکی جیانەکــراوەی گەلــی عێراقــە[٢٠]، کــە لــە راســتیدا نــە کوردســتان بەشــێکی خاکــی عێراقــەو نــە گەلــی کوردســتانیش بەشــێکی گەلــی عێراقــە.

١٧-بەکارهێنانــی هێــز: دوای ئــەوەی ئــەو رێگــەو شــێوازانەی کــە لــە پێشــەوەدا، باســمان کــردن کاری خۆیــان نەکــرد، دەبــێ پەنــا ببردرێتــە بــەر بەکارهێنانــی هێــز بــۆ رزگارکــردن و وەرگرتنــەوەی خاکــی داگیرکــراوی کوردســتان و دەرکردنــی ئــەو عەرەبانــەی هێــنراون و هاتوونەتــە ســەر خاکــی کوردســتان و داگیریــان کــردووە. ئــەوەش مافێکــی رەوای کــوردەو لەلایــەن خــوای گەورەشــەوە رێــی پێــدراوە وەك لــە خاڵــی چوارەمــی ئــەو فەســڵەی ئــەو کتێبــەدا باســکراوە. بــۆ ئــەم مەبەســتەش دەبــێ جەمــاوەر خــۆی ئامــادەو چەکــدار بــکات و بڕیــاری شۆڕشــگێڕانەی خــۆی

٢٠ - سعد البزاز، الاكراد في المسألة العراقية. . . ص١٥٣.

بــدات.

ئـەو خاڵانـەی خسـتمانە روو هەنـدێ شـێواز بـوون بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی تـاوان و پیلانــی بەعەرەبکردنــی کوردســتان و هیڤیداریــن لەلایــەن لایەنــی پەیوەنــددارەوە کاری لەسـەر بکرێـت.

لەکۆتاییــدا دەمەوێــت ئــەوە بڵێــم: کــە چارەســەرکردنی سیاســیانەی کێشــەی کــورد لــە رۆژهەڵاتــی ناوەڕاســتدا، هۆکارێکــی ســەرەکییە بــۆ نەهێشــتنی هەمــوو ئــەو تــاوان و پیلانانــەی لــە دژی کــورددا ئەنجامدەدرێــن. چارەســەری سیاســیانەی کێشــەی کوردیــش تەنهــاو تەنهــا بەزرگارکردنــی خاکــی کوردســتان و پێکهێنانــی کیانــی سیاســی کــورد دەبێــت. ئــەو کاتــە کــورد ئاســوودەو ئــازاد دەبێــت کــە ببێتــە خــودان دەوڵەتــی نەتەوەیــی خۆیــی و بەســەربەخۆیی و ئــازادی بژیــت.

ئەنجام

ئەنجام

لەکۆتایـــی لێکۆڵینەوەکـــەدا؛ دەتوانیـــن ئەنجامـــەکان لـــەم چەنـــد خاڵـــەدا چڕبکەینـــەوە:

١-ئامانجـی رژێمـی عێـراق و سـوریا لـە بەعەرەبکردنـی کوردســتان ســڕینەوەو نەهێشــتنی نەتــەوەی کــوردە بەخــاك و خەڵکــەوە.

٢-پێـش فتوحاتـی ئیسـلامی عـەرەب بەهیـچ شـێوەیەك لـە ناوچەکـەدا بوونـی نەبـووەو، لەگـەڵ هاتنـی ئیسـلام بـۆ ناوچەکـە وردە وردە عـەرەب هاتوونەتـە کوردسـتان.

٣-بەعەرەبکــردن مەترســییەکی گــەورەی بــۆ ســەر تایبەتمەندییــە نەتەوەییەکانــی کــورد (خــاك، زمــان، مێــژوو، داب و نەریــت، هەســتی هاوبــەش) هەیــە.

٤-رژێمـی عێـراق و رژێمـی سـوریا سـوودیان لـە شـێوازی

یەکتر بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان وەرگرتووە.
٥-لەگەڵ لکاندنی باشووری کوردستان بەعێراقی عەرەبی و رۆژئاوای کوردستان بەسوریای عەرەبیەوە، بەعەرەبکردنی کوردستان شێوازێکی سیاسی وەرگرتووە.
٦-رژێمە یەك لە دوای یەکەکانی عێراق و سوریا هەر یەکەو بەپێی سەردەم و دەسەڵاتی خۆی درێژەیان بە بەعەرەبکردنی کوردستان داوە تا بەمڕۆ دەگات.
٧-نەوت و کشوکاڵ دوو هۆکاری سەرەکی بوون بۆ بەعەرەبکردنی کوردستان.
٨-راگواستنی گوندە سنوورییەکان بەمەبەستی لێکدابڕینی کوردی پارچە داگیرکراوەکانی کوردستان و نەهێشتنی دووراییە مێژوویی و جوگرافی و کۆمەڵایەتییەکانی کورد بووە، لە هەریەك لە پارچەکاندا.
٩-بەعەرەبکردنی کوردستان لە هزرێکی شۆڤێنی عەرەبییەوە سەرچاوەی گرتووە.
١٠-بەعەرەبکردنی کوردستان تاوانێکەو، دەچێتە خانەی جینۆسایدەوە.
١١-بەعەرەبکردنی کوردستان هەڕەشەیەکی گەورەیە لەسەر ئێستا و ئایندەی ئاسایشی نەتەوەیی کوردستان.
١٢-بەعەرەبکردنی کوردستان کاریگەری هەبووە

لەســەر کزبوونــی هەســتی نەتەوەیــی کــورد.
١٣-بەعەرەبکردنــی کوردســتان کاریگەرییەکــی زۆر نێگەتیفانــە دەکاتــە ســەر پەیوەنــدی کــوردی-عەرەبــی.
١٤-بەرەنگاربوونــەوەی بەعەرەبکردنــی کوردســتان ئەرکــی وڵاتپارێزانــەی هــەر هەمــوو لایەکمانــە.

پاشکۆکان

١-پاشكۆی بەڵگەنامەكان

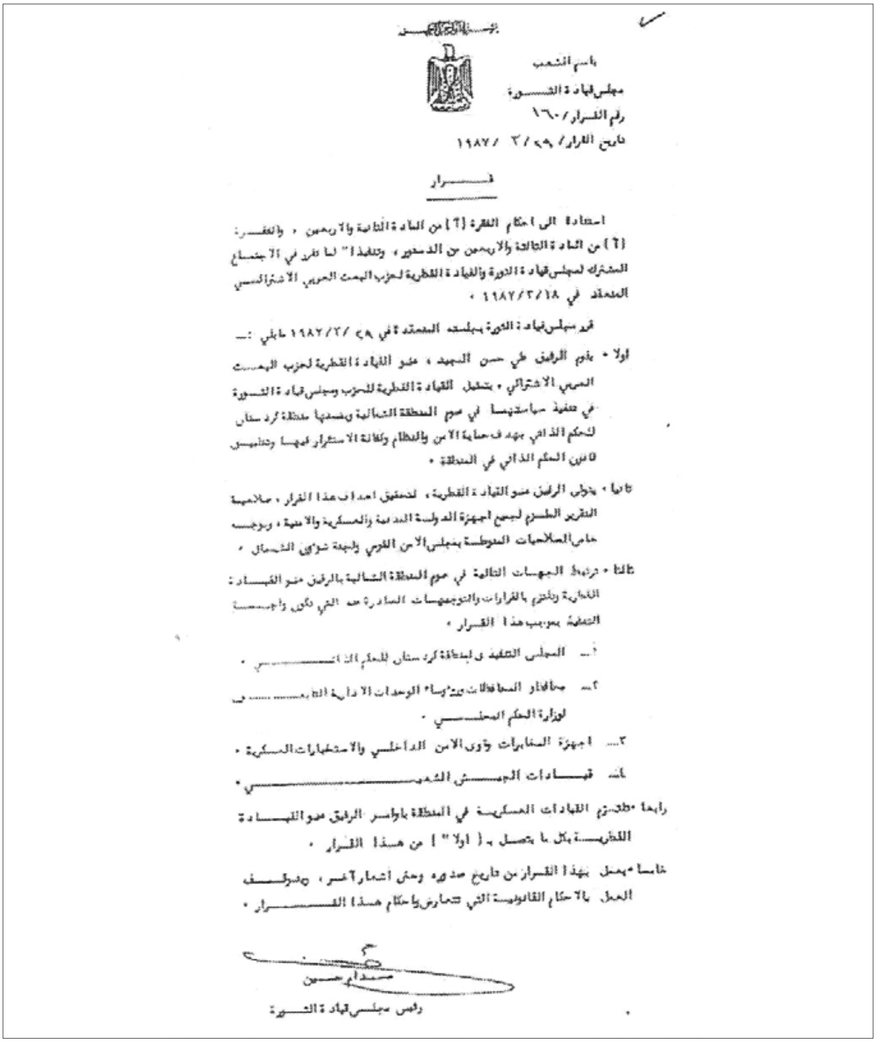

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

مجلس قيادة الثورة

رقم القرار/ ١٦٠

تاريخ القرار/ ٢٩/ ٣/ ١٩٨٧

قــــرار

استنادا الى احكام الفقرة (أ) من المادة الثانية والاربعين ، والفقرة (أ) من المادة الثالثة والاربعين من الدستور ، وتنفيذا" لما تقرر في الاجتماع المشترك لمجلس قيادة الثورة والقيادة القطرية لحزب البعث العربي الاشتراكي المنعقد في ١٨/٣/١٩٨٧ .

قرر مجلس قيادة الثورة بجلسته المنعقدة في ٢٩/٣/١٩٨٧ مايلي :ـ

اولا . يقوم الرفيق علي حسن المجيد ، عضو القيادة القطرية لحزب البعث العربي الاشتراكي ، بتمثيل القيادة القطرية للحزب ومجلس قيادة الثورة في تنفيذ سياستهما في عموم المنطقة الشمالية بضمنها منطقة كردستان للحكم الذاتي بهدف حماية الامن والنظام وكفالة الاستقرار فيها وتطبيق قانون الحكم الذاتي في المنطقة .

ثانيا . يخول الرفيق عضو القيادة القطرية ، لتحقيق اهداف هذا القرار ، صلاحية التقرير الملزم لجميع اجهزة الدولة المدنية والعسكرية والامنية ، وبوجه خاص الصلاحيات المنوطة بمجلس الامن القومي ولجنة شؤون الشمال .

ثالثا . ترتبط الجهات التالية في عموم المنطقة الشمالية بالرفيق عضو القيادة القطرية وتلتزم بالقرارات والتوجيهات الصادرة منه التي تكون واجبة التنفيذ بموجب هذا القرار .

١ـ المجلس التنفيذي لمنطقة كردستان للحكم الذاتــــي .

٢ـ محافظو المحافظات ورؤساء الوحدات الادارية التابعــــة لوزارة الحكم المحلــــي .

٣ـ اجهزة المخابرات وقوى الامن الداخلي والاستخبارات العسكرية .

٤ـ قيــادات الجيــش الشعبــــي .

رابعا . تلتزم القيادات العسكرية في المنطقة باوامر الرفيق عضو القيــادة القطريــة بكل ما يتصل بـ (اولا") من هــذا القــرار .

خامسا . يعمل بهذا القرار من تاريخ صدوره وحتى اشعار آخر ، ويوقـــف العمل بالاحكام القانونية التي تتعارض واحكام هــذا القــــرار .

صدام حسين

رئيس مجلس قيادة الثــورة

بەڵگەنامەی ژمارە (١)

بسم الله الرحمن الرحيم

من / قيادة فيلق ١

الى / قيادة فق ٢ / قوات خالد بن الوليد

رقم المنشيء: ١٢٧ م

تاريخ الانشاء: ١٢ / ٤ / ١٩٨٨

(٠) رسالتكم السرية والفورية ١٦٥ في ١٢ / ٤ / ١٩٨٨ الخاصة بتمشيط منطقة قرداغ (٠) نطلب تزويدنا باحتياجاتكم لفرض السيطرة الكاملة على المنطقة حسب طلب القيادة العامة للقوات المسلحة (٠) انبؤنا فورا"

ودمتم للنضال

اللواء الركن

سلطان هاشم

قائد الفيلق الاول

١٢ / ٤ / ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارة الدفاع
رئاسة اركان الجيش
قيادة الفيلق الاول

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

من / قيادة ف ق ٢ ـ قوات خالد بن الوليد
الى / قيادة ف ل ١

رقم المنشىء
١٦٩

تاريخ الانشاء
١٩٨٨/ ٤/ ١٥

(٠)يرجى تأمين (٨) ثمانية طائرات هيلكوبتر مع ٢٠عشرون سيارة حمل لنقل اللواء ٢٩ في منطقة بيره مكرون الى منطقة قرداغ مع طلب تأمين حماية جوية للعملية التي تم تحديدها يوم ٢٠/ ٤/ ١٩٨٨ لتنفيذها (٠) انتهت

العميد الركن
عدنان ناجي جبور
قائد قوات خالد بن الوليد
١٩٨٨/٤/١٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٣)

بسم الله الرحمن الرحيم

زارة الدفاع
ئاسة اركان الجيش
ادة الفيلق الاول

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

من / فـ ـل

الى / القيادة العامة للقوات المسلحة

رقم المنشىء
١٤٢

تاريخ الانشاء
٢٠ / ٤ / ١٩٨٨

(٠) اثناء تمشيط منطقة قرداغ تم القاء القبض على عدد ٢٥٠٠ الفان وخمسمائة مخرب وعميل من الرجال والنساء مع الاستلاء على قطع الاسلحة والاعتدة المدرجة ادناه في منطقة قوبي قرداغ

١ ـ ١٠ عشرة اربي جي ٧

٢ ـ ٢٠٠ مائتان كلاشنكوف

٣ ـ ١٠٠٠ الف رمانة ومفرقعات

(٥) تم الاحتفاظ بالاشخاص والاسلحة في مقر الفيلق ننتظر توجيهاتكم بصدد ذلك (٠) انبونا

اللواء الركن
سلطان [illegible]
قائد الفيلق الاول
٢٠ /٤/ ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارة الدفاع
رئاسة اركان الجيش

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

من / وزارة الدفاع / شعبة الامن
الى / دائرة الامن العسكري
للمعلومات / قيادة فل/١

رقم المنشىء
٤٨

تاريخ الانشاء
٢١/ ٤/ ١٩٨٨

(٠) نطلب ارسال لجنة امنية من دائرتكم الى قيادة فل/١ للقيام بواجبات خاصة تنجز المهمة خلال ٢٠ ساعة (٠) انبونا

ودمتم في خدمة الحزب والثورة

العميد
عبد القادر الدوري
مدير شعبة الامن العسكري
٢١/ ٤/ ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

من / قيادة فق ٢ / قوات خالد بن الوليد

الى / قيادة فل ١

العدد: ١٦٥ ق

تاريخ الانشاء: ١٩٨٨/٤/٢١

(٠) رسالتكم السرية و الفورية ١٢٥ في ٢١/ ٤ /١٩٨٨ (٠)
تم تنفيذ مضمونها من قبل اللواء ٣٩ وتم تمشيط منطقة قرداغ
من قبل اللواء نفسها بتاريخ ٢٠/٤/١٩٨٨ (٠) انتهت

العميد الركن
عدنان ناجي
قائد قوات خالد بن الوليد
١٩٨٨/٤/٢١

بەڵگەنامەی ژمارە (٦)

بسم الله الرحمن الرحيم

من / قيادة فـــق ٢

الى / قيادة فـــل ١

رقم الانشـــاء	تأريخ الانشـــاء
١٥٢	١٩٨٨/٤/٢٣

(٠) بعد انتهاء عمليات منطقة قرداغ وتدمير كافة القرى الموجودة في المنطقة تم الاستيلاء على ٢٥٠٠ الفان وخمسمائة نوع من الماشية يحتفظ بها حاليا" في مقر اللواء /٣٩ في بيره مكرون (٠) اعلامنـا توجيهاتكم بصددهـا (٠) انبوء نـا

ودمتم لخدمة الحزب والثورة

العميد الركن

عـدنان نـاجي

قائـد الفيلق الاول

١٩٨٨/٤/٢٣

بەڵگەنامەی ژمارە (٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

من /القيادة العامة للقوات المسلحة
الى/ قيادة الفيلق الاول

رقم المنشىء
٣ /م خ

تاريخ الانشاء
٢٣ / ٤ / ١٩٨٨

(٠) رسالتكم السرية والفورية ١٤٢ في ٢٠/٤/١٩٨٨
يوزع المخربون والعملاء البالغة عددهم / ٢٥٠٠ الفان
وخمسمائة على النحو التالي (٠) الرجال يرسلون الى
قيادة فل٤ (٠) النساء يرسلن الى قيادة فل ٣
(٠) الاطفال يرسلن الى معسكر تدريب الشروع في
تكريت (٠) يرسلون بصحبة باء بزين من قبلنا و
بسيارات خاصة (٠) انتهت

م / خ
القيادة العامة للقوات المسلحة
٢٣ / ٤ / ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٢٢/ ٤٠٨٧٠
التاريخ: ٢٢/١٢/١٩٨٨

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه
م / السكن في محافظة التاميم

٢٧/ ١٠٧٥٠
٢٤/١٢/١٩٨٨

تحيه رفاقيه :

كتاب المكتب العسكري ٣١١٤٩ في ١٧/١٢/١٩٨٨
طيا استمارة الانتقال الى محافظـة التاميم الخاصه ب ن ·ض حسين فارس هذال المنسوب الى فوج الحمايه والحراسـه/٢٥
نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات عليها واعادتها الينا .... مع التقديـر
ودمتم للنضـال

المرفقـات
١. استمارة
٢- كتاب نقل

الرفيق
عبد سلمان حمدي
امين سر قيادة فرع عموريه العسكرى

نسخه الى /

المتابعه/ مع الاوليات

سرى للغايه

بەڵگەنامەی ژمارە (٩)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ٩٠٢٥
التاريخ: ٢٥/ ١٢/ ١٩٨٨

الى / قيادة فرقة الاطراف العسكريه
م / السكن في محافظة التاميم

تحية رفاقيه :

كتاب قيادة فرع عموريه العسكرى ٤٠٨٧٠ في ٢٢/ ١٢/ ١٩٨٨
طيا " استمارة الانتقال الى محافظة التاميم الخاصه بـ ن ض حسين فارس هذال المنسوب الى
ف ح ح / ٢٥ .
نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات عليها واعادتها الينا .

ودمتم للنضال .

المرفقات
١ . ١ استماره
٢ . كتاب نقل

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه

نسخة الى
قسم المتابعه

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٢٢/٢٣
التاريخ: ٣/١/١٩٨٩

الى قيادة فرع عمورية العسكري
م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتابكـــم ٢٣/ ٤٠٨٧٠ في ٢٢/١٢/١٩٨٨
نعيد طيا استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بـ ن ض حسين فارس هـــذال
المنسوب الى ف ح ح / ٢٥ بعد اكمال ما مطلوب ٠
يرجى التفضل بالاطلاع ٠٠ مع التقدير

وعاشتم للنضال

المرفقـــات
١٠١ استمارة

الرفيـق
عبد الستار عطا الكبيسـي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريـة

بەڵگەنامەی ژمارە (١١)

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

سري للغاية

٢٧٥
العدد: ٢٣/
التاريخ: ١٦/ ١ /١٩٨٩

الى / قيادة فرقة اربيل العسكريه
قيادة فرقة لمع١ فل ٥ العسكريه
م / السكن في محافظة التاميم

حيـة رفاقيه :

كـتـاب قيادة فرع عموريه العسكرى ١٢١٠ فـي ١٩٨٩/١/١٠
طيا الاستمارات الخاصه بالعسكريين المدرجة اسمائهم ادناه ٠
نرجو الاطلاع وبيان الرأي على اصل الاستماره واعادتها الينا ٠
ودمتم للنضال ٠

٠١ نض سليم روضان علي ف٣ لمع١ فل ٥
٠٢ رع فلاح عبدالقادر جمعه مدرسة قتال فق ٢٣

المرفقات
---
٢ ٠١ استماره

نسخة الى

قسم المتابعه

الرفيق
عبدالستار عطـــا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه

اربيل ٢

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢)

امــة عربية واحدة　　ذات رسالة خالدة

حزب البعث العربي الاشتراكي

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

سـري للغايــة

العَدد: ٢٧/ ٠١٨٠

التاريخ: ١٠/ ١/ ١٩٨٩

الى / كافة قيادات الشعب العسكريه (اربيل)

الموضوع / السكن في محافظة التأميم

٢٢/ ٤٢٦

١٦/ ١/ ١٩٨٩

تحية رفاقية:

كتاب المكتب العسكري / م ٠ ح / ٣٠/ ٣٣٣٠٥ في ٣١/ ١٠/ ١٩٨٨

طيا الاستمارات الخاصه بالعسكريين المدرجه اسمائهم في القائمه المرفقه طيا ٠

نرجو الاطلاع وبيان الرأي على اصل الاستماره واعادتها الينا ٠٠٠ مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقــات

(٣) استماره

(١) قائمه

الرفيق

محمد سلمان حسون

امين سر قيادة فرع عموريه العسكري

نسخــه الى /

قسم المتابعه / مع الاوليات

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣)

قيادة فرع عمورية العسكري

ت	الرتبه	الاسم الكامل	الوحده
١	ن ض	سليم عبد الامير ابراهيم	بطـ٥ ك م ط ن ٤٨/ بطـ٥ك ٩٢ ضيف حاليا
٢	=	كريم قاسم حيماوي	ف ١ ل ١ ٥٠
٣	=	سليم روضان علي	ف ٢ لمغ ١ فل ٥
٤	=	عبدالله عطيه مخرم	قاعدة صدام الجويه
٥	ر ع	عادل عبدالله عيدان	ف ١ ل ٨٥
٦	=	عبدالحسن كسار موشه	س مقر ومغ ل ٩٧
٧	=	فلاح عبدالقادر جمعه	مدرسة قتال فق ٢٢
٨	ن ع	محسن جاسم حمادي	مسل م / ٦٦
٩	=	محمود محمد احمد	ك الانذار والسيطره / ٣٣

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه
قيادة فرقة لمع١ مل/ ٥ العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣ / / ٨٨
التاريخ: ٧/٢/١٩٨٩

الى/ قيادة شعبة اربيل العسكريه
الموضوع/ السكن في محافظة التاميم

٢٢/ ١٢٥٤
١٩٨٩/٢/١٤

تحيه رفاقيه

كتابكم ٢٣ في ١٩٨٩/١/١٦

لامانع لدينا من نقل نفوس نض مطوع سليم روضان علي المنسوب الى ف المع١ مل/ ٥ الى محافظة التاميم .

يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير ..

ودمتم للنضال

المرفقات

١٠١ستمارة نقل نفوس

الرفيق
محمود ندا سعد حمدان المعاضيدي
امين سر قيادة فرقة لمع١ مل/ ٥ العسكريه

بەڵگەنامەی ژمارە (١٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عروبة العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ١٠٦٥
التاريخ: ١٩٨٩/٢/١٥

الى / قيادة فرع عروبه العسكري
م / الساكنين في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتابكم ١٢١٠/٣٢ في ١٩٨٩/١/١٠

نعيد طيا مرفقات كتابكم اعلاه بعد اكمال ما مطلوب

يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

١٠٢ استمارة

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
عضو قيادة فرع امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية
١٥/ شباط/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (١٦)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٢ / ٤٨٦٦
التاريخ: ١٤ / ٢ / ١٩٨١

٢ج / ١٢٩٩
١٩٨١/٢/١٦

الى / المكتب العسكري
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية :

كتابكم ٣٤٧٦ في ١٩٨١/٢/٥

نعيد استمارة السكن الخاصه بالعسكري علي حسين رسول المنسوب الى بحفـ٢ ام فق١١٨ وذلك لعدم تواجد وحدته ضمن قاطعنا التنظيمي

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير
ودمتم للنضال

المرفقات

١٠ استماره

الرفيق
محمد سلمان حمدي
امين سر قيادة فرع عموريه العسكري
١٩٨١ / ٢ / ١٤

نسخه الى

قيادة فرع الرشيد العسكري / طيا " استمارتي السكن الخاصه بالعسكريين المدرج اسميهما ادناه وذلك لتواجد وحدتيهما ضمن قاطعكم التنظيمي ... مع التقدير ... ودمتم للنضال

١٠ ن ض رعد حسن عباس علي / ف٣ ل ٦٠٣
٢٠ ن ض عبد الخالق محمد بداي / ل ١٨ ق ق / ٣٨

قيادة شعبة (أربيل) العسكريه / طيا " استمارات السكن الخاصه بالعسكريين المدرجه اسمائهم بالقائمه المرفقه طيا

نرجو تثبيت المعلومات عليها وبيان رأيكم بصدد انتقالهم الى المحافظه اعلاه واعادتها الينا واعلامنا ... مع التقدير ... ودمتم للنضال

المرفقات

١٠ قائمه
(٧) استماره

المتابعه / للتعقيب

بەڵگەنامەی ژمارە (١٧)

قيادة فرع عموريه العسكرى

ت	الرتبه	الاسم الكامل	الوحده
١	ن ض	رعد حسن عباس علي	ف ٣ ل ٦٠٣
٢	=	عبد الامير محسن لفته	س مقر ومخ لمخ ١ فل ٥
٣	=	عبد الخالق محمد بداى	ل ١٨ ق ق / ٢٨
٤	رع	سعد كريم احمد	فوج الحمايه والحراسه ٢٩
٥	=	نعيم عباس خميس	ك انذار وسيطره / ٢١
٦	=	حمد وحيد محجوب	قاعدة صدام الجويه
٧	ع	عصام يونس ابراهيم	قاعدة صدام الجويه
٨	=	عماد عامر محسن	س مقر ومخ ل ٥٠٩
٩	=	علي حسين رسول	بط ٢ ك م فق / ١١٨
١٠	ج ط	ثامر عبد الامير	مستشفى اربيل العسكرى
١١	مطوع	عبد الحمزه حميد كليكل	ل ٩٨

بەڵگەنامەی ژمارە (١٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي

« المكتب العسكري »

قيادة فرع [illegible] العسكرية

قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ٩٠٨

التاريخ: ٨ / ٢ / ١٩٨٩

الى / قيادة فرع [illegible] العسكرية

الموضوع / فصل

تحية رفاقية

كتابكم ٣٩/٢٠٦٢ في ٢٨/١/١٩٨٩

نود اعلامكم بانه تم الحاق [illegible] بحث كتابكم اعلاه الى وحداتهم الجديدة وطيا " نسخة من كتاب فصلهما .

يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير ...

ودمتم للنضال

المرفقات

٢ كتاب فصل

الرفيق

عبد الستار [illegible] الكبيسي

ع/ امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية

٨ / شباط / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (١٩)

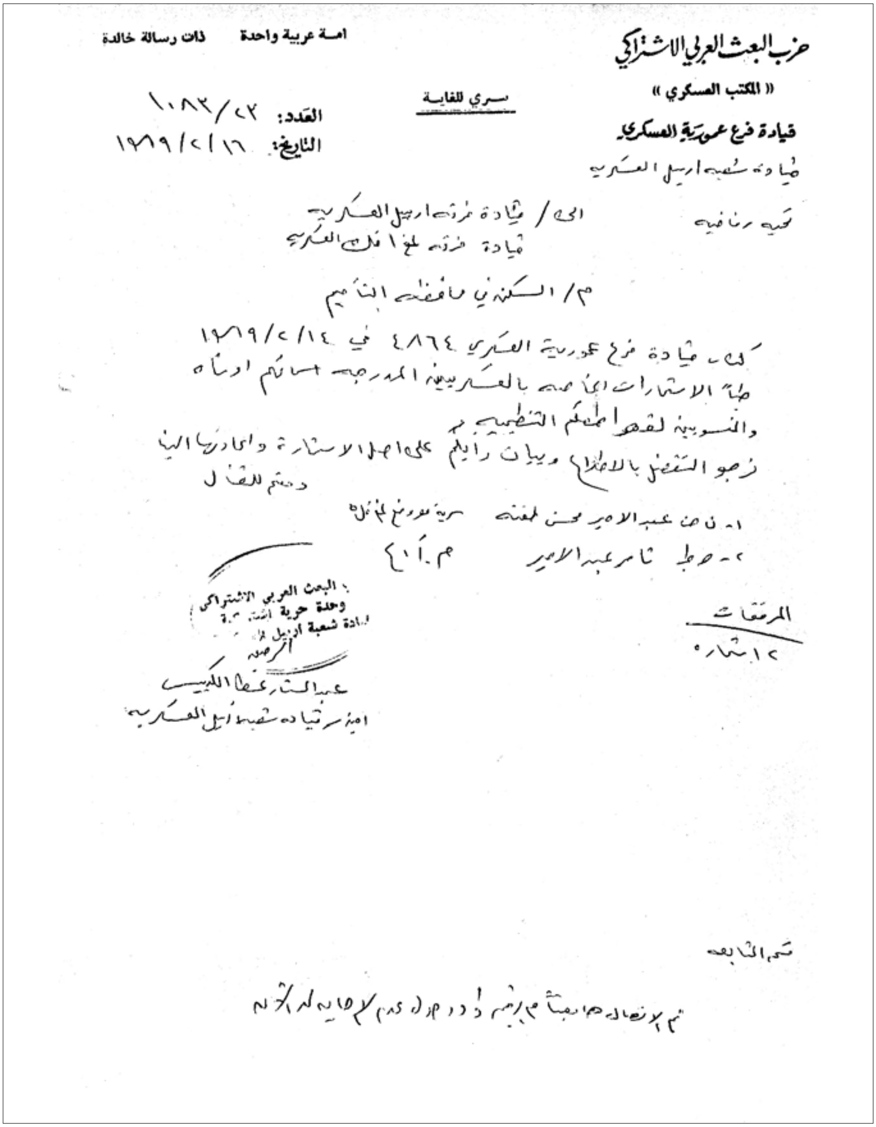
حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٢/١٠٨٢
التاريخ: ١٦/٢/١٩٦٩

الى/ قيادة فرقة اربيل العسكرية
قيادة فرقة [illegible] العسكرية

تحية رفاقية

م/ [illegible]

كتاب قيادة فرع عمورية العسكري ٤٨٦٤ في ١٤/٢/١٩٦٩
طيه الاستمارات الخاصة بالعسكريين المدرجة اسمائهم ادناه
والمنسوبين لفرقكم التنظيمية
نرجو التفضل بالاطلاع وبيان رأيكم على ظهر الاستمارة واعادتها الينا
ودمتم للنضال

١- ن ض عبد الامير محسن [illegible]
٢- [illegible] ثامر عبد الامير م.أ.ع

المرفقات
٢ استمارة

حزب البعث العربي الاشتراكي
وحدة حرية اشتراكية
قيادة شعبة اربيل [illegible]

عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية

تم التبليغ

[illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٠)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة لمع١ فل ٥ العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

الرقم : ٢٢ / ١٨٨
التاريخ : ٢٠ / ٢ / ١٩٨٩

٢٠ / ١٤٢٨
٢٠ / ١ / ١٩٨٩٢

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية
الموضوع / السكن في محافظة اربيل
================

تحية رفاقية

كتابكم / ٣٣ / ١٠٨٣ في ١٦ / ٢ / ١٩٨٩

نعيد طيا الاستمارة الخاصة للمدعو رض عبد الامير محسن لفته ، حيث لا نوافق على سكن المومأ اليه في محافظة التاميم للاسباب التالية .

١ – موضوع تحت المراقبة .

٢ – اعدام ابن عمته لانتمائه الى عصابة حزب الدعوه العميل .

٣ – اعتقال شقيقه المجرم جليل محسن لفتة لانتمائه الى عصابة حزب الدعوه العميل .

٤ – نصير مطوى قيده لهروبه من الجيش .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال .

المرفقات
================
استمارة

[توقيع]
الرفيق
محمود ندا سعد حمدان المعاضيدى
امين سر قيادة فرقة لمع١ فل ٥ العسكرية
/ شباط / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٢١)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٢ | ٨٣٢٦
التاريخ: ٢٣/٢/١٩٨٩
١٦/رجب/١٤٠٩ هـ

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه
م / السكن في محافظة التاميم

٢٢ / ١٥٢٢
٢٢-٢-٨٩

تحيه رفاقيه:

كتاب المكتب العسكرى السرى للغايه ٢١١٩ فـــــي ٢٢/ك٢/١٩٨٩ طيا استمارة الانتقال الى المحافظه اعلاه الخاصه بـ ن·ض محمد مرعي حســــن المنســـوب الى ف م د /٩
نرجو تثبيت المعلومات وختمها واعادتها الينا .... مع التقديـــــر

ودمتم للنضــــال

المرفقــــات
١٠ استمارة

الرفيق
عبد سلمان حمندي
امين سر قيادة فرع عموريه العسكري
٢٣/٢/١٩٨٩

نسخه الى /
المتابعه/ مع الاوليات

سرى للغايه

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٢)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري

مكتب تنظيم العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه
قيادة فرقة الاطراف العسكريه

ذات الرعاية الخاصة

العدد / ٢٣/ ٥٥٢

التاريخ / ٢٥/ ٢ / ١٩٨٩

٢٠ رجب / ١٤٠٩

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه

الموضوع / السكن في محافظه التاميم

١٧٤٦
٢٨-٢-٨٩

كتابكم ٢٣/ ١١٦٣ فــــي ٢٢/ ٢/ ١٩٨٩ .

طيــا الاستماره الخاصه بـ ن.ض جليل بداى ارهيف المنسوب الى م.اس.م الشماليه .بشان نقل نفوسه الى محافظه التاميــــم بعد اكمال مامطلوب .

للتفضــــل بالاطلاع ..مع التقدير

ودمتم للنضــــال .

المرفقات

----

٠١ استماره

الرفيق
فوزي خالد محمد
امين سر قيادة فرقة الاطراف العسكريه
٢٥/ ٢ / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٣)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عوربة العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ١٢/ ١٢٥٢
التاريخ: ٢٧/ شباط/١٩٨٩ م
٢١/ رجب/١٤٠٩ هـ

الى / قيادة فرع عوربة العسكري
الموضوع/ السكن في محافظة التاميم

تحية رفاقية :

كتابكم/ ٣٢/ ٦٠٣٨ في ١٩٨٩/٢/٢٢
نعيد طيا استمارة الانتقال الى محافظة التاميم الخاصة بـ (ن.ض) محمد مرعي حسن المنسوب الى ف.م.د/٩ لكون وحدة المومأ اليه ليست ضمن قاطعنا التنظيمي
يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال.

المرفقات
١٠١ استمارة

الرفيق
عبدالستار عطا الله
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية
٢٧/ شباط/١٩٨٩ م

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٤)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع نينوى العسكري
قيادة شعبة أربيل العسكرية
قيادة فرقة أربيل العسكرية

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

الرقم/ ٢٣/ ٢٤٩
التاريخ/ ١٨/ ٣/ ١٩٨٩
١٨/شعبان/١٤٠٩ هـ

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية

٢٧٨٤ / ٤٢
١٩٨٩/٣/٢٠

م/ استمارة السكن في محافظة التاميم

تحية رفاقية :

كتابكم ٢٣ / ١٠٨٣ في ١٩٨٩/٢/١٦

نعيد طيا استمارة السكن في محافظة التاميم الخاصة بـ ج.ط ثامر عبد الامير حسن المنسوب الى مستشفى اربيل العسكري حيث لامانع لدينا من الجانب التنظيمي لنقل سكنه الى المحافظه اعلاه.
يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال.

المرفقات
١. استمارة

الرفيق
طارق زيادة صالح
امين سر قيادة فرقة اربيل العسكرية
/آذار/١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٩٦٠٢/٢٢
التاريخ: ١٨/٣/١٩٨٩
١١/ شعبان/١٤٠٩هـ

الى / كافة قيادات الشعب العسكريه/ ب يل
م / السكن في محافظة التأميم

٢٥٤٢/٢٣
١٩٨٩/٣/٢٦

تحيه رفاقيه :

كتاب المكتب العسكري / م ع/ ٣٠/ ٧١٧٨ في ٢ شعبان ١٤٠٩ هـ الموافـق ١/٣/١٩٨٩م
طيا استمارات الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بالمراتب المدرجه اسمائهم في القائمه المرفقه طيا "
نرجو بيان رأيكم وتثبيت المعلومات واعادتها الينا ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقـات

(١) قائمه
(٧) استماره

الرفيق
محمد سـلمان حمـدي
امين سر قيادة فرع عموريه العسـكري
١٨/٣/١٩٨٩

نسخه الى

المتابعه / مع الاوليات

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٦)

قيادة فرع عموريه العسكري

١	ر ع	رعد عبد معيوف
٢	ن ض	جبار رداد حسين
٣	ع	حازم محمد ناصر
٤	ع	محمد عبد النبي عليوي
٥	ع	مهدي هادي كاظم
٦	ع	صلاح هادي حمزه
٧	ن ض	كاظم جاسم داخل
٨	ج اول	جاسم فارس عداي
٩	ن ض	كاظم لفته حسن
١٠	ن ض	رسن خلف عبد الله
١١	ر ع	كريم حردان عزيز
١٢	ر ع	حمد مجيد علي
١٣	ج اول	عباس عبد الكريم حمادي
١٤	ن ض	مال الله مهدي جبر
١٥	ن ض	خالد حمد حامد

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٧)

حزب البعث العربي الاشتراكي — سري للغاية — امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

المكتب العسكري

قيادة فرع سرية العسكري

الرقم / ٧٦ / ٩ / ٣٢٩ / ٢٠٧

التاريخ ١٩ / صفر / ١٤١٠هـ

١٩٨٩/٩/ ١٩

الى / المكتب العسكري

الموضوع / العائدين في محافظة التأميم

٧٤٢٨ / ٤١

١٩٨٩/٩/ ٢٦

تحية رفاقية :

كتابكم سري للغاية ٢٤٠٨٠ في ١٩٨٩/٨/٣٠

نعيد طيا استمارة الانتقال الى المحافظة اعلاه والخاصة بـ (ن ض) علي جاسم محمد وفق لما اعلم تاجيه سرية واجبات / ٢٣٠ مستقلة ضمن قاطعنا التنظيمي

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

١ استمارة

الرفيق

عبد ... سلمان ...

امين سر قيادة فرع سرية العسكري

١٩٨٩/٩/ ١٩

نسخة الى

قيادة شعبة (اربيل) العسكرية / كتاب المكتب العسكري اعلاه طيا " استمارات الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بالمنتمين العرب ... في ... " نرجو الاطلاع وتثبيت رايكم والمعلومات المتوفرة ... اصل الاستمارة مع ختمها بختم المنظمة الحزبية ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

( ) استمارة

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي
«المكتب العسكري»
قيادة فرع عموريه العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٢٣/ ١٨٩
التاريخ: ٢٢/٣/١٩٨٩
١٥ شعبان ١٤٠٩

الى / قيادة فرع عموريه العسكري

م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتابكم ٢٣/ ٤٨٦٤ في ١٤/٢/١٩٨٩

١. نعيد طيا استمارة السكن الخاصة بـ ج ط ثامر عبدالامير المنسوب الى م ا ع بعد المصادقة عليها.

٢. نعيد طيا استمارة السكن الخاصة بـ ن ض عبدالامير محسن لفته المنسوب الى سرمقر لمع افل ٥ ولم يتم المصادقة عليها للاسباب التالية :

أ. اعتقل شقيقه المجرم جليل محسن لفته لانتمائه الى عصابة حزب الدعوه العميل

ب. موضوع تحت المراقبة

ج. نصير مطوي القيد لهروبه من الجيش

د. اعدم ابن عمته لانتمائه الى عصابة حزب الدعوة العميل

يرجى التفضل بالاطلاع .. مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

٢. استمارة

الرفيــق
عبدالستار عطا الكبيســي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية
٢٢/ اذار/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٩)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ١٠٨٧٥/٢٢
التاريخ: ٢٦ /٣/١٩٨٩
١٩/ شعبان /١٤٠٩هـ

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه
م / السكن في محافظة التأميم

٢٥٨٤/٢٢
٢٧/٣/١٩٨٩

تحيه رفاقيه :

كتاب المكتب العسكري السرى للغايه ٧١٧٨ في ٩/٣/١٩٨٩
طيا " استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بـ ن ض بخيت كاظم مهدى المنسوب الى ف د و/١٦
نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات عليها واعادتها الينا ... مع التقدير
ودمتم للنضال

المرفقات
۰۱ استماره

الرفيق
عبد سلمان حمندى
امين سر قيادة فرع عموريه العسكري
/٣/١٩٨٩

نسخه الى
المتابعه / مع الاوليات

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٠)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عوربة العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٢٠٠٦/٢/ ٨
التاريخ: ٢ اذار ٩٨٩
٢ شعبان ١٤٠٩

الى / قيادة فرقة لمخ١ فل ١٥ العسكريه
قيادة فرقة ل ٤٣١ العسكريـه
م/ السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه

كتاب قيادة فرع عوربه العسكرى ٣٣/ ٩٦٠٢ فـــــي ١٨/ ٣/ ١٩٨٩
طيا استمارتي الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بالمراتب المدرج أسميهما أدناه نرجو بيان رأيكم وتثبيت المعلومات واعادتها الينا بالسرعه الممكنه ... مع التقدير
ودمتم للنضـــال

١. ن ض كاظم لفته حسن ل ٤٣١
٢. ن ض خالد حمد حامد ف١ لمخ١ فل ٥

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه
٧/ ٣/ ٩٨٩

نسخة الى /
قسم المتابعـــه

بەڵگەنامەی ژمارە (٣١)

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

سـري للغايـة

العدد: ٢٣/ ٢٠٦٤
التاريخ: ٢٨ اذار ١٩٨٩
٢١ شعبان ١٤٠٩

الى / قيادة فرقة اربيل العسكريه

م/ السكن في محافظة التاميم

تحيه رفاقيه

كتاب المكتب العسكري السري للغايه ٧١٧٨ في ٩/ ٣/ ١٩٨٩ المبلغ الينا بكتاب قيادة فرع عموريه العسكري ٣٣/ ١٠٨٧٢ فـــي ٢٦/ ٣/ ١٩٨٩.
طيا استمارة الانتقال الى محافظة التاميم الخاصه بـ ن ض بخيت كاظم مهدي المنسوب الى فوج الدفاع والواجبات / ١٦.
نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات عليها واعادتها الينا ... مع التقديـــر.

ودمتم للنضـــال

المرفقات
١ ـ استماره

الرفيق
عبـــدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريـــه
٢٨/ ٣/ ١٩٨٩

قسم المتابعـــه

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٢)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة أربيل العسكرية
قيادة فرقة أربيل العسكرية

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

الرقم/ ٢٣/ ٦٤٩
التاريخ/ ١٨/ ٣/ ١٩٨٩
/شعبان/١٤٠٩ هـ

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية

م/ استمارة السكن في محافظة التاميم

٢٧٨٤ / ٢٠
٢٠ / ٢ / ١٩٨٩

تحيــة رفاقيـــــة :

كتابكــم ٢٣ / ١٠٨٣ فــــــــــــــــــــــــي ١٦/٢/١٩٨٩
نعيد طيا استمارة السكن في محافظة التاميم الخاصــة بـ ج٠ط ثامرعبدالامير حسن المنســـــوب الى مستشفى اربيل العسكرى حيث لامانـــع لدينا من الجانب التنظيمي لنقل سكنه الى المحافظه اعلاه٠
يرجى التفضل بالاطلاع ٠٠٠ مع التقديـــر
ودمتم للنضــــــال٠

المرفقـــات
ـــــــــــ
٠١ استمـــارة

الرفيـــق
طارق زيــــادة صالـــح
امين ســر قيادة فرقــة اربيل العسكريــة
/آذار/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٣)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة لمغ ١ فل/ ١٥ العسكرية

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

العدد ٢٠٦/ ٢١٧
٣٣

التاريخ ٢/ ٤/ ١٩٨٩

الى/ قيادة شعبة اربيل العسكرية
الموضوع/ السكن في محافظة التاميم

٢٨٢٤/ ٣٢
١٩٨٩/٤/٢

تحية رفاقية

كتابكم ٢٣/ ٢٠٠٦ في ٢٨ اذار ١٩٨٩

لا مانع لدينا من نقل نفوس ن.ض خالد محمد حامد المنسوب الى ف١ لمغ ١ فل/ ٥ الى محافظة التاميم .

يرجى التفضل بالاطلاع .... مع التقدير ...

ودمتم للنضال

المرفقات
---
٠١ استمارة

الرفيق
محمود ندا سعد حمدان المعاضيدي
امين سر قيادة فرقة لمغ ١ فل/ ١٥ العسكرية
نيسان ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٤)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع عسكري العسكري
قيادة شعبة أربيل العسكرية
قيادة فرقة ل ٤٣١ العسكرية

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة
العدد / ٣٣ / ٢٧٧
التاريخ / ٦ / ٤ / ١٩٨٩
٢ / شعبان / ١٤٠٩

الى / قيادة شعبة أربيل العسكرية
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

٢٢/٢٦٦٨٢
٦/٤/١٩٨٩

تحية رفاقية :

كتابكم ٢٣ / ٢٠٠٦ في ٢٨ / ٣ / ١٩٨٩

نعيد طيا أستمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بالنصير ن ض

كاظم لفته حسن المنسوب الى ف١ ل٣١ ؛ بعد تثبيت بيان الرأي والمعلومات .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير ... ودمتم للنضال

المرفقات :
(١) أستمارة

الرفيق
جبار صالح موحان العكيلي
أمين سر قيادة الفرقة
٥ / ٤ / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ٢٢٧٤

التاريخ: ٨ / ٤/ ١٩٨٩

٢ رمضان ١٤٠٩

الى / قيادة فرع عموريه العسكري

م/ السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه

كتابكم ٢٣/ ٩٦٠٣ في ١٨/ ٣/ ١٩٨٩

نعيد اليكم استمارتي الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بالمراتب المدرجه اسميهما ادناه بعد اكمال المطلوب .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال

١. ن ض كاظم نعمه حسن امن ١ ٤٣١

٢. ن ض خالد حمد حامد ف ١ لمغ ١ قل ٥

المرفقات

٢ استماره

الرفيق

عبدالستار عطا الكبيسي

امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه

٨/ ٤/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٦)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمومية العسكري
قيادة فرقة اربيل العسكريه

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايــة

العدد: ٢٣ / ٥٩٦
التاريخ: ٢٢/ ٤/ ١٩٨٩
رمضان ١٤٠٩

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه
م / استمارة السكن في محافظة التأميم

٢٣ / ٢٠٠٦
٢٤/ ٤/ ١٩٨٩

تحيه رفاقيه

كتابكـــــــــم ٢٣ / ٢٠١٤ فـــــــــــي ٢٨ / ٣ / ١٩٨٩

نعيد طيا استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصه بـ ن ض بخيت كاظم مهدي المنسوب الى ف د و / ١٦ حيث لامانع لدينا من نقله الى محافظة التأميم من الجانب التنظيمي ٠

يرجى التفضل بالاطــــــــــلاع ٠٠٠ مع التقديـــــــــــر ٠

ودمتم للنضــــال

المرفقات
١ استماره

الرفيق العميد
طارق زيـــــاده صالح
امين ســــــر الفرقـــــــة
٢٢/ ٤/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٧)

حزب البعث العربي الاشتراكي

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

قيادة شعبة اربيل العسكريه

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ٢٦٢٠

التاريخ: ٢٥/ ٤/ ١٩٨٩

١٩ رمضان ١٤٠٩ هـ

الى / قيادة فرع عموريه العسكريه

م/ استمارة السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه

كتابكم ٣٣/ ١٠٨٧٢ في ٢٦/ ٣/ ١٩٨٩

نعيد طيا استمارة الانتقال الى المحافظه اعلاه الخاصه بـ ن ض بخيت كاظم مهدي

المنسوب الى ف د و/ ١٦ بعد اكمال ما مطلوب .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال

المرفقات

١٠١ استماره

الرفيق

عبدالستار عطا الكبيسي

امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه

٢٥/ ٤/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سـري للغايـة

العدد: ٩٥/١٥٨٠٩
التاريخ: ٢٦/٤/١٩٨٩
٢٠/رمضان/١٤٠٩

٢٢٧٨/٢٢
٢٩/٤/١٩٨٩

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه

كتاب المكتب العسكرى ١٠٢٠٢ في ٣/٤/١٩٨٩
طيا استمارة السكن الخاصه بن ض عبد الامير محسن لفتة المنسوب
الى سرية مقر ومخ لمخ الاول فل ٥ .
نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات عليها واعادتها الينا ... مع التقدير
ودمتم للنضال

المرفقات:

١٠ استمارة

الرفيق
عبد سلمان حميدى
امين سر قيادة فرع عموريه العسكرى
٢٦/٤/١٩٨٩

نسخه الى /
المتابعه / مع الاوليات

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٩)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٧٢٠ /٢٣/
التاريخ: ٢٠ / ٤ / ١٩٨٩
رمضان ١٤٠٩
٢٤

الى / قيادة فرقة لمع١ فل ٥ العسكريه
م/ السكن في محافظة التاميم

تحيه رفاقيه

كتاب قيادة فرع عموريه العسكرى ١٥٨٠٦ في ٢٦/ ٤/ ٩٨٩ وكتابكم ١٨٨ في ٢٠/ ٢/ ٩٨٩ نعيدا ستمارة السكن الخاصه بـ ن ض عبدالامير محسن لفته المنسوب الى سرية مقر ومخ لمع١ فل ٥ نرجو الاطلاع وتثبيت المعلومات على اصل الاستماره وبيان رايكم ... مع التقدير ودمتم للنضال

المرفقات
١٠١ استماره

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه
٢٠ / ٤/ ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٠)

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

حزب البعث العربي الاشتراكي

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

سـري للغايـة

العدد: ٢٢/ ١٧٢٢٠

التاريخ: ٩/٥/١٩٨٩

٢٨/رمضان/ ١٤٠٩

٢٢/ ٣٥٧٢

٨/٥/١٩٨٩

الى / قيادة شعبة (أربيل) العسكريه

الموضوع/ السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيـه

كتاب المكتب العسـكرى /م٠ع/٣٠/١٢١٨٤ فـي ٢٠/٤/١٩٨٩

طيـا الاستمارات الخاصه بالعسكريين المدرجه اسمائهم ، في القائمه المرفقه طيا ٠

نرجـو تثبيت المعلومات عليها وبيان رأيكم بصدد انتقالهم الى المحافظة اعلاه واعادتهـا الينا

مـع التقديـر

ودمتم للنضـال

المرفقات :

١ ٠ قائمه

٣ ٠ استمارة

الرفيـق

محمد سلمان حمندى

امين سر قيادة فرع عموريه العسـكرى

٩/٥/١٩٨٩

نسخه الى /

المتابعه / مع الاوليات

بەڵگەنامەی ژمارە (٤١)

قيادة فرع عموريه العسكري

٠١	رع	سالم ملكه رجب
٠٢	ن ع	سعد احريب دايش
٠٣	رع	ربيع كفاش جهاد
٠٤	نض	عبد الناصر يحيى ظاهر
٠٥	ن ض	رياض حميد حسين
٠٦	ن ض	علي عباس عبود
٠٧	العسكري	فاضل راضي عوده
٠٨	رع	حاكم عكيلي صبيح
٩	ن ض	محمد حسين ناصر
٠١٠	ن ع	سلام شعلان خطار
٠١١	رع	حامد نجيب احمد
٠١٢	رع	رعد ابراهيم احمد
٠١٣	رع	نبيل عبد الزهره

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٢)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣ / ٨٦٦٢
التاريخ: ٩ / ٥ / ١٩٨٩
٤ شوال ١٤٠٩هـ

الى / قيادة فرع عمورية العسكري
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتابكم ١٥٨٠٦ في ٢٦ / ٤ / ١٩٨٩

نعيد طيا " استمارة السكن الخاصة بـ (ن ض عبدالامير محسن لفتة) بعد اجراء اللازم .

يرجى التفضل بالاطلاع ..... مع التقدير .

ودمتم للنضال .

المرفقات
(١) استمارة

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
ع/ امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية
٩ / ٥ / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٣)

حزب البعث العربي الاشتراكـــي
المكتب العسكري
قيادة فرع عموريه العســــــكرى

سري للغايه

امه عربيه واحده ذات رسالة خالـــده

الرقم / ٢٢/ ٢٢١٨٩

التاريخ ٩/ محرم / ١٤١٠هـ

١٠/ ٨/ ١٩٨٩

الى / قيادة شعبة اربيل العسكريه

٢٢/ ٦٢٠٨
١٢/ ٨/ ١٩٨٩

الموضوع/ السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه :

كتاب المكتب العسكري ٢/١٧٧٢١ فـــــي ٢ / ٨ / ١٩٨٩

طيا استمارة الانتقال الى محافظة التأميم والخاصه بالمراتب المدرجه اسمائهم في القائمه المرفقه بشأن نقل نفوسهم الى المحافظه اعلاه

نرجو الاطلاع وبيان رأيكم على اصل الاستمارة مع ختمها بختم التنظيم الحزبيه واعادتها الينا بالسرعه الممكنه ... مع التقديـــــــــــر

ودمتـــم للنضــــال

المرفقـــات

(٢) استماره

( ) قائمه

الرفيق
عبد سلمان حمـــــدي
امين سر قيادة فرع عموريه العســـكرى
١٠/ ٨/ ١٩٨٩

نسخه الى

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٤)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع صوريه العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة لمغ ١ فل/ ٥ العسكرية

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة
العدد ٣٣/ ٦٧٢
التاريخ ١٧/ ٨/ ٩٨٩
محرم ١٤١٠ هـ

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية

الموضوع / السكن في محافظة التاميم

٣٢/ ٦٦٠٢
١٩٨٩/٨/٢٢

تحية رفاقية

كتابكم ٢٣/ ١ ٨ ٩ ٥ في ١٣/ ٨/ ٩٨٩

نعيد اليكم استمارة نقل النفوس الى محافظة التاميم الخاصة بالنصير المتقدم ن ص مالك كريم نجم المنسوب الى ف م د/ ١٠ لامانع من نقل نفوسه لكونه عنصر جيد ملتزم حزبياً وعسكرياً يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير ...

ودمتم للنضال .

المرفقات

١. استمارة

الرفيق

اللواء الركن

جبير بريهي عبود

امين سر قيادة فرقة لمغ ١ فل/ ٥ العسكرية

وكالة

اب ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٣/ ٥٩٨١
التاريخ: ١٢/ ٨/ ١٩٨٩م
١٢ محرم ١٤١٠هـ

الى / قيادة فرقة اربيل العسكرية
م / = = امر ا فراد العسكرية
م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتاب قيادة فرع عمورية العسكري ٢٣/ ٢١١٨٩ في ١٠/ ٨/ ١٩٨٩
طيا استمارتي الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بالمدرج اسميهما ادناه
نرجو الاطلاع وبيان رايكم على اصل الاستمارتين واعادتها الينا .. مع التقدير
ودمتم للنضال

١. ن ض طالب كريم نجم ف م د/ ١٠
٢. = كامل رزاق حضاض سرب ٩٠ طي ٦

المرفقات
٢. استمارة

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية
١٢/ ٨/ ١٩٨٩

نسخة الى
قسم المتابعة

يونس/ ١٢/ ٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٦)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية

امـة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغايـة

العدد: ٢٣/ ٥٩٧٨
التاريخ: ١٢/ ٨/ ١٩٨٩ م
١٢ محرم ١٤١٠ هـ

الى / قيادة فرع عمورية العسكري

م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتابكم ٣٠٢١١ في ١٩٨٩/٧/١٤
طيا استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصة بالنصير المتقدم [illegible] سامي علي
الاغاجان المنسوب الى [illegible] افراد بعد اكمال ما مطلوب .
يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

١ استمارة

الرفيق
عبد الستار عطا الهيتي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريـة
١٩٨٩/٨/١٢

يونس / / ١٢/ ٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٧)

حزب البعث العربي الاشتراكي
(((المكتب العسكري)))
قيادة فرع عروبة العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة اربيل العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

العدد / ٢٣ / ١٢٨٦

التاريخ / ١٧ / ٨ / ١٩٨٩
١٤٠٩ / ١٦ محرم

الى / قيادة شعبة أربيل العسكرية

٢٢ / ٦٢١٨
١٩٨٩/٨/١٩

الموضوع / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية ...

كتابكم ٢٣ / ٥٩٨١ في ١٣/٨/١٩٨٩ .

نعيد طيا استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بـ ن ض كامل رزاق حضاض المنسوب الى سرب / ٩٠ وذلك لحركة السرب الى قاطع شعبة نينوى العسكرية / قاعدة فرناس الجوية . يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير ... ودمتم للنضال .

المرفقات
١- استمارة

الرفيق العميد /
طارق زيادة صالح
أمين سر قيادة الفرقة
٨٩/٨/١٧

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: / ٢٣/ ٥٨٥-٦
التاريخ: ٢ /٨/ ١٩٨٩
١٩ محرم/ ١٤١٠

الى/ قيادة شعبة نينوى العسكريه
م/ السكن في محافظة التأميم

تحيه رفاقيه

كتاب قيادة فرع عموريه العسكري ٢٣/ ٩١٨٩ ٣٢١٨٩ في ١٠/ ٨/ ٩٨٩
طيا استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بـ ن ض كامل رزاق حضاض المنسوب الى سرب/ ٩٠ طج / ٦ المتحركه الى قاطعكم التنظيمي ــ قاعدة فرناس الجويه .
التفضل بالاطلاع واتخاذ مايلزم بصددها واحالتها الى قيادة الفرع من قبلكم
مع التقدير ... ودمتم للنضال .

المرفقات

١٠١ استمارة

الرفيق
عبدالستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه
٢ /٨/ ١٩٨٩

نسخه الى/

قيادة فرع عموريه العسكري/ كتابكم اعلاه .. يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير
ودمتم للنضال

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٩)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: / ٢٣ / ٥٨ ٢٢
التاريخ: ٢٨ / ٨ / ١٩٨٩
٢٧ محرم / ١٤١٠

الى / قيادة فرع عموريه العسكري

م / السكن في محافظة التأميم

....

رفاقيه

كتابكم ٣٢١٨٩/٣٣ في ١٠/٨/١٩٨٩

نعيد طيا استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصه بالنصير المتقدم ن.ض مالك كريم نجم المنسوب الى ف م د / ١٠ بعد اكمال ما مطلوب .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

١٠١ استماره

الرفيق
عبد الستار عطا الكبيسي
امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه
٢٩ / ٨ / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٠)

حزب البعث العربي الاشتراكي سري للغاية امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

المكتب العسكري الرقم / ٢١ / ٦٣٠٦٧٧٢

قيادة فرع صرية العسكري التاريخ ١٩ / صفر / ١٤١٠هـ

١٩ / ٩ / ١٩٨٩م

٧٤٢٨ / ١ / ٥١

٢٦ / ٩ / ١٩٨٩

الى / المكتب العسكري

الموضوع / الملاك في محافظة التاميم

تحية رفاقية :

كتابكم سري للغاية ٢٤٠٨٠ في ٣٠ / ٨ / ١٩٨٩.

نعيد طيا استمارة الانتقال الى المحافظة اعلاه والخاصة بـ ن ف علي جاسم محمد وذلك لعدم تواجد سرية واجبات / ٢٣ مستقلة ضمن قاطعنا التنظيمي

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

( ) استمارة

الرفيق

عبد ... سلطان حسن ...

امين سر قيادة فرع صرية العسكري

١٩ / ٩ / ١٩٨٩

نسخة الى

قيادة شعبة (اربيل) العسكرية / كتاب المكتب العسكري اعلاه طيا " استمارات الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بالمنتمين المدرجة اسمائهم في القائمة المرفقة طيا "

نرجو الاطلاع وتثبيت رأيكم والمعلومات المذكورة عنهم على اصل الاستمارة مع ختمها بختم المنظمة الحزبية واعلامنا ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

( ) استمارة

بەڵگەنامەی ژمارە (٥١)

قيادة فرع صورية العسكري.

٠١ ن س محمود جاسم عبدالله
٠٢ ن ع رسول حميد عبد
٠٣ ن س علي جاسم محمد
٠٤ ع كاظم حسن كاظم حطاب
٠٥ ن ع جلال مصطفى حسين
٠٦ ن ض عباد محمد علي جاسم
٠٧ العسكري ثامر جدوع حسين
٠٨ ع قيس يوسف حزام
٠٩ ن ض عبد شمي رجب
٠١٠ ن ض محمد مصطفى عباس
٠١١ ن ض عبدالله ابراهيم محمد
٠١٢ ن س سلمان علوان هاشم

قيادة فرع حطين العسكري

٠١ ن ض فاضل عبد الحسن عباس
٠٢ ن س طعيمة عبدالله حمود
٠٣ ن ض نعيم عاتي حسين
ع صلاح مهدي حسين
ن ض محمد عبود خضير
ن س عادل زيدان فرهود

قيادة فرع الحكم العسكري

ن ض عيال ريحان عيال
ن ض ضيغم هتلر محمد
ن س محمد عبود عبدالله
ن ع خالد حذب عبد
ن س علي حسين جعفر

(٢ ـ ٣)

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٢)

حزب البعث العربي الاشتراكي

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

قيادة شعبة اربيل العسكريه

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ١/٢١/ ١٠٨١

التاريخ: ٢٧/٩/١٩٨٩

٢٧ صفر/ ١٤١٠

الى / قيادة فرقة الاطراف العسكريه

م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتاب قيادة فرع عموريه العسكري ١/٣١/ ٢٧٢٣ في ١٩/٩/١٩٨٩ طيا استمارة الانتقال الى المحافظة اعلاه الخاصة بالعريف ثامر جدوع حسين المنسوب الى مركم الشماليه .

نرجو الاطلاع وتثبيت رأيكم والمعلومات المتوفرة عنه على اصل الاستمارة مع التقدير ... ودمتم للنضال

المرفقات

١٠١ استماره

الرفيق

عبد الستار عطا الكبيسي

امين سر قيادة شعبة اربيل العسكريه

٢٧/٩/١٩٨٩

نسخه الى /

قيادة فرقة لمعا فلق العسكريه/ انظر الغرض اعلاه فيما يخص العريف عماد محمد علي المنسوب الى لمعا فلق ٥ .

المرفقات

١٠١ استمارة

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣)

حــزب البعث العربي الاشتراكــــي
امــة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

المكتب العسكـــــري
العدد ٣٣/ ٧٦٦

قيادة فــرع عمـوريه العسكــــري
التاريخ ح/ ١٠/ ١٩٨٩

قيادة شعبة اربيل العسكريــــــة
قيادة فرقــة لمـغ ١ فـــل/ ٥ العسكرية

الى/ قيادة شعبة اربيل العسكرية

٧٥٨٦ / ٢١
١٩٨٩/١٠/٢

الموضوع/ السكن في محافظة التاميم

تحية رفاقيـــــــة

كتابكـــم ٢١/ ٧٠٩٤ فـــــي ١٩٨٩/٩/٢٧

لامانــع من السكن ع ط عماد محمـد علي المنسوب الى لمـغ ١ فل/ ٥ في محافظة التاميم لكونــه عنصر جيد ونصير في حزب البعث العربي الاشتراكـــي ومن القومية العربيــــــــة

يرجى التفضل بالاطـــلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال

المرفقات

١. للتمارة

الرفيـــق
اللواء الركـــن
جبر بريهي عبـــود
و/ آمـــــر سر قيادة فرقة لمغ ١ فل/ ٥ العسكرية
١٩٨٩ ١ت

له الرتبة
٢٧٧٢١
١٩٨٩/٩/١٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٤)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة فل ٥ العسكرية

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢١ / ١٠٥٢٨
التاريخ: ٢ / ١٠ / ١٩٨٩
٢ ربيع الاول ١٤١٠

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

٧٥٨٧ / ٢١
١٩٨٩/١٠/١٢

تحية رفاقية :ــ

كتابكم ٦٨٢١ في ١٩٨٩/٩/٢٠

طياً استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصة بالعريف طعيمة فرحان سلمان المنسوب الى ك سطم فل ٥ بعد اكمال ما مطلوب يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير ... ودمتم للنضال

المرفقات
١٠ استمارة

الرفيق
نزهان خليل ابراهيم
امين سر الفرقة
٢ / ١٠ / ١٩٨٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي
« المكتب العسكري »
قيادة فرع عمورية العسكري

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

سري للغاية

العدد: ٢٦٦٢٧
التاريخ: ١٢ / صفر / ١٤١٠هـ
١٩٨٩/٩/١٢

٧٠٤٦ / ٢١
١٩٨٩/٩/١٣

الى / المكتب العسكري
الموضوع / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية :

كتابكم سري للغاية ٢٣٤٩٨ في ١٩٨٩/٨/٢٣

نعيد استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصة بـ ن ض ياسم صبيح كريم وذلك لعدم ارتباط وحدته ضمن تنظيم قيادة فرعنا

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

١ / استمارة

الرفيق
عبد سلمان جندي
امين سر قيادة فرع عموريه العسكري
١٩٨٩/٩/١٢

نسخة الى

قيادة شعبة المعتصم العسكريه / كتاب المكتب العسكري اعلاه طيا " استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصه بـ ن ض فوزي حمزه علوان المنسوب الى س ت ن / ٦ فق ٢٤ ، نرجو تثبيت رايكم والمعلومات على اصل الاستماره مع ختمها واعادتها الينا ... مع التقد
ودمتم للنضال

قيادة شعبة زاخو العسكريه / لنفس الغرض اعلاه فيما يخص المراتب المدرجه اسمائهم ادناه

١. ن ض بلال طه محمود / ل ٨ حد ود
٢. ر ع خالد رسول كاظم / ف ٢ ل ٦ حد ود
٣. ع فاضل حميد محمد / ل ٧ حد ود
٤. ن ض سالم محمد ذنون / س ن ج / ٥
٥. ر ع قاسم ابراهيم صالح / حضيرة امن فق ٣٨
٦. ن ع محمد عبد الكريم عبد الحسين / ل ٧ حد ود

٥٠ (١ـ٢)

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٦)

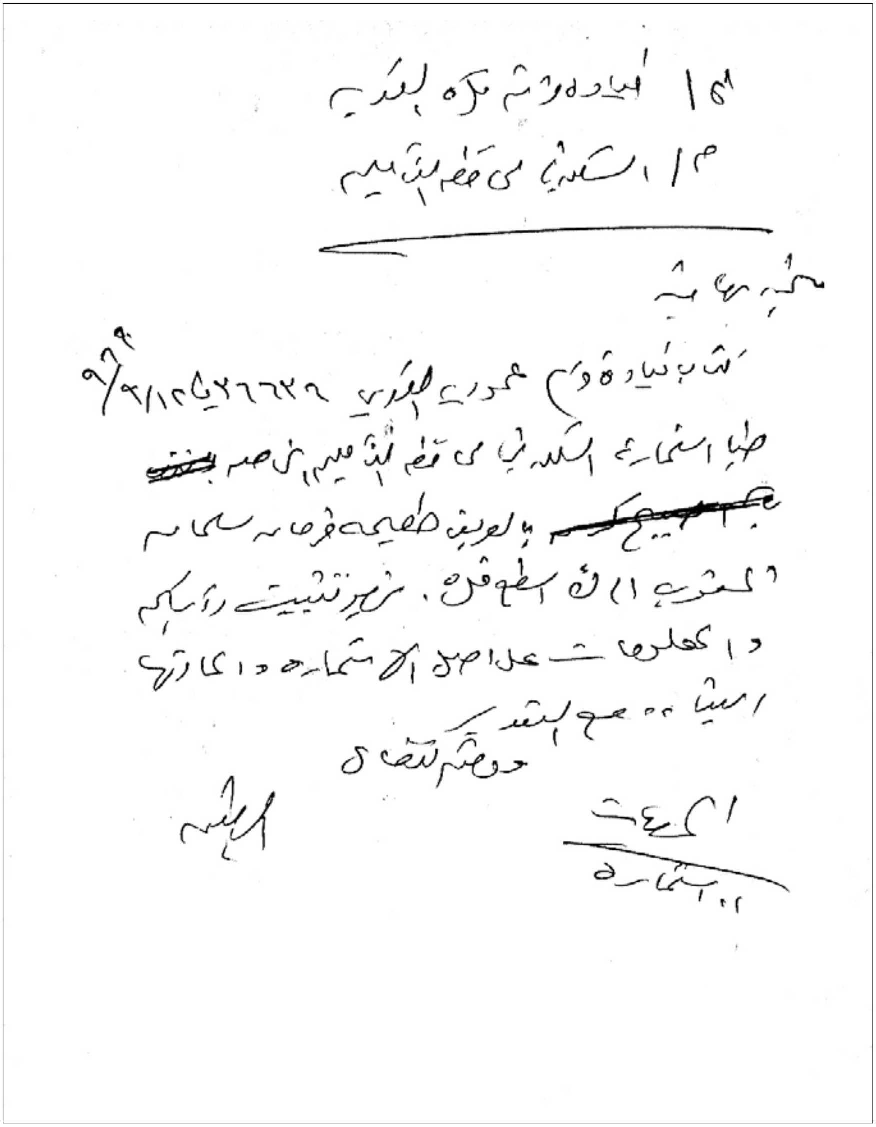
[illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٧)

حزب البعث العربي الاشتراكي

امة عربية واحدة ذات رسالة خالدة

« المكتب العسكري »

قيادة فرع عمورية العسكري

قيادة شعبة اربيل العسكرية

سري للغاية

العدد: ٢١/ ٦٨٢١

التاريخ: ٢٠/ ٩/ ١٩٨٩

٢٠/صفر/١٤١٠هـ

الى/ قيادة فرقة فلق ٥ العسكرية

م/ السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية

كتاب قيادة فرع عمورية العسكري ٦٦٣٦٣ في ١٢/٩/١٩٨٩

طيا "استمارة السكن في محافظة التأميم الخاصة بالعريف (طعمة فرحان سلمان)

المنسوب الى ك١ اسطبع فلق ٥ .

نرجو تثبيت رأيكم والمعلومات على اصل الاستمارة واعادتها الينا ... مع التقدير

ودمتم للنضال

المرفقات

(١) استمارة

الرفيق

عبد الستار عطا الكبيسي

امين سر قيادة شعبة اربيل العسكرية

٢٠/٩/١٩٨٩

نسخة الى

قسم المتابعة

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٨)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع عمورية العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكريه
قيادة فرقة الاطراف العسكريه

امه عربيه واحده ذات رساله خالده
العدد/ ٢٧/ ٦١٠٤
التاريخ / ٢١ / ١٢ / ١٩٨٨م

الى / قيادة شعبة اربيل العسكرية
الموضوع / ارسال أضبارة

٢٢م ١٠٩٨٨
٢١/ ١٢/ ٨٨

تحية رفاقية

كتابكم ٢٣/ ٩٠٣٥ في ٥/ ١٢/ ١٩٨٨

نعيد طيا قسيمة نقل ~~[illegible]~~ اضبارة طلب السكن في محافظة التأميم العائدة الى المدعو [illegible] المنسوب الى ف ح ٥/٢
بعد اكمال ما مطلوب.

يرجى التفضل بالاطلاع .... مع التقدير.
ودمتم للنضال

المرفقات:
(١) قسيمة نقل استمارة طلب السكن في التأميم
(ـ) اضبارة
(٢) كتاب نقل وانتماء

الرفيق
فوزي خالد محمد
امين سر قيادة فرقة الاطراف العسكريه

رأئع //

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٩)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع صلاح الدين العسكري
قيادة شعبة أربيل العسكرية
قيادة فرقة أربيل العسكرية

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

الرقم/ ٢٣ / ١٧٦
التاريخ/ ٢ / ١ / ١٩٨٩

٩٠١
٢٢٦
٨٩/١/٢٠

الى / قيادة شعبة أربيل العسكرية

م / السكن في محافظة التأميم

تحية رفاقية :

كتابكم ٢٣ / ٢٧٥ في ١٩٨٩/١/١٦ .
نعيد طيا أستمارة الانتقال للسكن في محافظة التأميم العائدة للمؤيد ع/مطوع فلاح عبدالقادر جمعه المنسوب الى مدرسة قتال فق ٢٣ بعد أجراء اللازم ... يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال

المرفقات
١ ـ أستمارة

الرفيق
محسن علي عكلة
أمين سر قيادة الفرقة

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٠)

حزب البعث العربي الاشتراكي
المكتب العسكري
قيادة فرع نينوى العسكري
قيادة شعبة اربيل العسكرية
قيادة فرقة ف ٥ العسكرية

سري للغاية

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

الرقم/ ٢٣/ ٢٤٥
التاريخ/ ٢٥/ ٢/ ١٩٨٩
١٩ رجب ١٤٠٩هـ

الى/ قيادة شعبة اربيل العسكرية

الموضوع/ **السكن في محافظة التأميم**

٢٢/ ١٦٤٤
٢٥-٢-٨٩

تحية رفاقية :-

كتابكم ١١٩٣/٢٣ في ١٩٨٩/٢/٢٢

نعيد اليكم استمارة الانتقال الى محافظة التأميم الخاصة بالمؤيد ن.ع علاء رؤوف مجيد المنسوب الى كتيبة الاستمكان /٥ بعد تثبيت الرأي عليها .

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير ... ودمتم للنضال

المرفقات

(١) استمارة

الرفيق
نزهان خليل ابراهيم
أمين سر الفرقة
١٩٨٩/٢/٢٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٦١)

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقية
لا تقرب اليك من يضنك تحتقره

وزارة الزراعة
مديرية الزراعة في محافظة نينوى
قسم الادارة والمالية

العدد / ٢٠١٠٤
التاريخ / ٧/٢

امـــر اداري

ينقل السادة المدونة اسماؤهم في ادناه من شعبة زراعة مخمور الى شعبة زراعة القيارة للاستفادة من خدماتهم في الوحدة الزراعية في الثورة التي سيتم استحداثها لاحقا . ينفذ امرنا فورا .

الاسماء

١ـ احمد محمد عمر	مرشد زراعي اول
٢ـ بكر اسماعيل محمد	رئيس ملاحظين
٣ـ صباح حسن سلطان	٣- ملاحظ
٤ـ صديق بايز حسين	سائق
٥ـ رحمن خدر محي الدين	موظف زراعي
٦ـ معروف محمود رضا	= خدمات
٧ـ عبدالله حمد امين	حارس
٨ـ جميل غاوب قادر	=
٩ـ احمد عزيز صالح	=

المديـــــر
عز الدين محمد شيت

نسخة منه الى /
شعبة زراعة مخمور / للتنفيذ امرنا فورا
= = القيارة / لاعلامنا بتاريخ المباشرة
الذاتية / منتهى
الحسابات
المومأ اليهم / ٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٢)

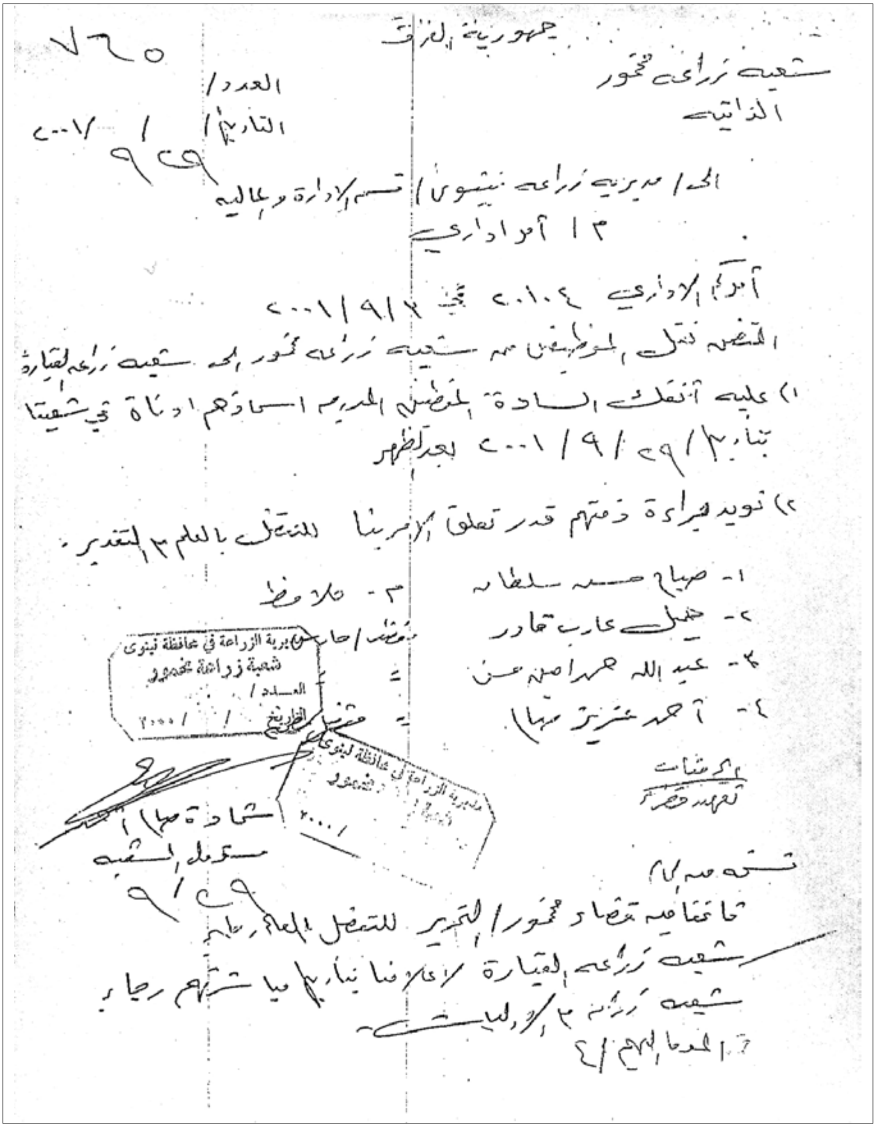
جمهورية العراق
شعبة زراعة مخمور
الذاتية
٧٦٥
العدد/
التاريخ/ ٢٩ / ٩ / ٢٠٠١
الى/ مديرية زراعة نينوى/ قسم الادارة والمالية
م/ أمر اداري
أمركم الاداري ٢٠١٠٤ في ٢/٩/٢٠٠١
المتضمن نقل الموظفين من شعبة زراعة مخمور الى شعبة زراعة القيارة
١) عليه انفكت السادة المتضمن المدرجة اسمائهم ادناه من شعبتنا بتاريخ ٢٩/٩/٢٠٠١ بعد الظهر
٢) نؤيد براءة ذمتهم قدر تعلق الامر بنا للتفضل بالعلم مع التقدير.
١- صباح حسن سلطان — ٣- ملاحظ
٢- جميل عارف [illegible]
٣- عبد الله محمد [illegible]
٤- أحمد عزيز [illegible]
مديرية الزراعة في محافظة نينوى
شعبة زراعة مخمور
العدد/
التاريخ / / ٢٠٠١
مع التقدير
[illegible]
[illegible]
مسؤول الشعبة
٢٩/٩
نسخة منه الى/
[illegible]
شعبة زراعة القيارة [illegible]
شعبة زراعة [illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٣)

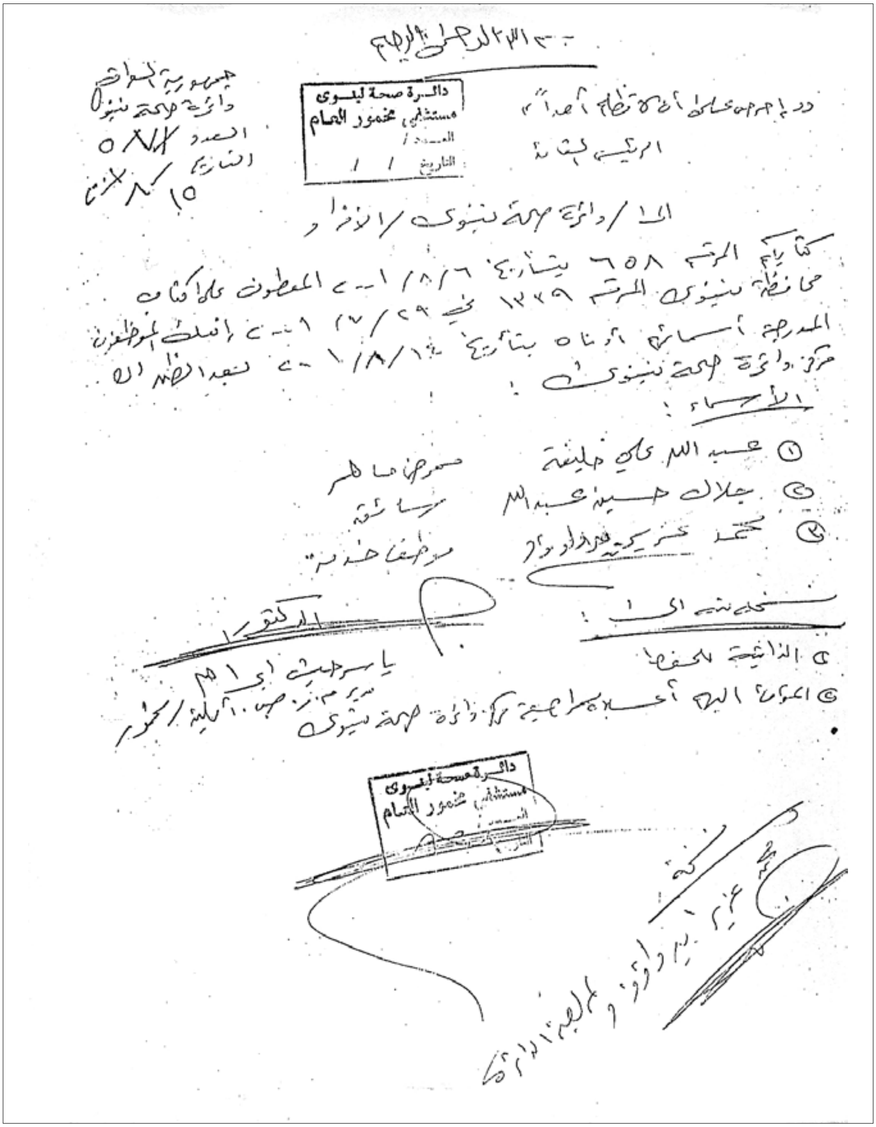

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٤)

شعبة زراعة القيارة
الادارة

بسم الله الرحمن الرحيم
((جمهورية العراق))

العدد ٢٩
التاريخ ١/١٠/٢٠٠١

الى / مديرية زراعة نينوى / قسم الادارة والمالية
م / مباشرة

امركم الاداري ١٠٤٠٠ في ٢/٩/٢٠٠١
والمعطوف بكتاب شعبة زراعة مخمور المرقم ٧٦٠ في ٢٩/٩/٢٠٠١ المتضمن نقل الموظفين من شعبة زراعة مخمور الى شعبتنا عليه باشر السادة الموظفين المدرجة اسمائهم ادناه في شعبتنا بتاريخ ٣٠/٩/٢٠٠١ فقط

الاسماء	العنوان الوظيفي
١- صباح حسن سلطان	م ملاحظ
٢- جميل عارف قادر	موظف/ حارس
٣- عبدالله احمد حسن	= =
٤- احمد عزيز صالح	= =

نسخة منه الى
مديرية ناحية القيارة / التحرير للتفضل بالعلم رجاءً
شعبة زراعة القيارة / الحسابات
شعبة زراعة مخمور / كتابكم المرقم ٧٦٠ في ٢٩/٩/٢٠٠١
الموصالية ٤ / نسخة

محمود محمد سليمان
مسؤول الشعبة

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

ح/ح

الشركة العامة لتوزيع كهرباء الشمال
مديرية توزيع كهرباء محافظة نينوى
الشؤون الادارية

الرقم : ٦/٤/٦/
التاريخ : \ / ٢ / ١

امر اداري

بناء لمقتضيات مصلحة العمل تقرر :...

نقل خدمات السادة المدرجة اسماؤهم ووظائفهم ادناه، من قضاء مخمور الى مركز دائرة توزيع كهرباء القيارة واعتبارا من تاريخ صدور الامر .

الاسماء	الوظيفة
بكر حسين عثمان محمد	حارس
محسن عمر اسماعيل علي	كهربائي
ابو بكر سعيد احمد	مشغل محطة
خالد حسن خضر	كهربائي اول
جعفر جميل محمد امين	سائق

المدير
نبيل يحيى جاسم

صورة منه الى /
محافظة نينوى /المعلومات المكانية /للتفضل بالعلم مع التقدير
الشركة العامة لتوزيع كهرباء الشمال /للعلم لطفا
اللجنة الامنية /للعلم لطفا
دائرة توزيع كهرباء القيارة /مخمور لاعلامنا بتاريخ انفكاك المومأ اليهم
" " " /المركز لاعلامنا بتاريخ مباشرة المومأ اليهم
الاضابير الشخصية /لكل منهم
الملاك /للتأشير مع نسخة من الاوليات
اضبارة التعقيبات /مع الاوليات

رحاب/١/٢/١٩٩٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٦)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
هيئـــة الكهربـــاء
الشركة العامة لتوزيع كهرباء الشمال
فرع توزيع كهرباء محافظة نينوى

الرقم ٦٩٩
التاريخ ٩/٥/٢٠٠٠

أمر اداري

الحاقا بالأمر الاداري المرقم ٦١٦ في ٢٦/٤/٢٠٠٠

بالنظر لعدم التحاق السيد محسن عمر اسماعيل / كهربائي / الجباره بعمله فقد تقرر اعتباره مستقيلا من العمل من تاريخ غيابه في ٢٠/٤/٢٠٠٠ استنادا للفقرة الثالثة من المادة التاسعة والعشرين من قواعد الخدمة والتقاعد الانضباط في وزارة الصناعة والمعادن .

المدير
نبيل حميد جاسم

صورة منه الى /

الشركة العامة لتوزيع كهرباء الشمال / علما بأن المومأ اليه من منتسبي مخمور / للعلم مع التقدير .
مسؤول أمن الدائرة
الحسابات .
الجباره
شعبة الحاسبة
الاضبارة الشخصية / مع المرفق

٤ ٦٦١٢٠٥٠٢ ٠١ ٠٥ ٢٠٠٠ محسن عمر اسماعيل

مهدي ١/٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٧)

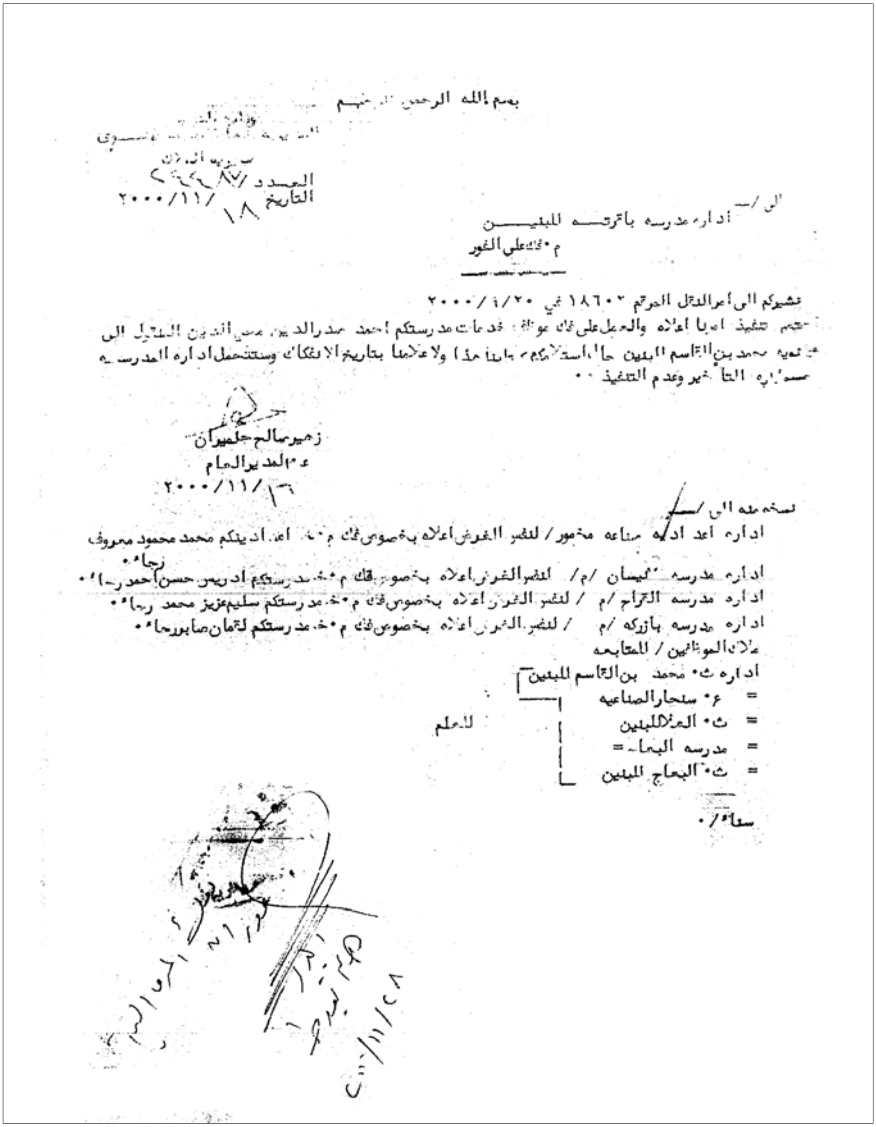

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارة [illegible]

المديرية العامة [illegible]

[illegible]

العدد / ٨٧ [illegible]

التاريخ ١٨ / ١١ / ٢٠٠٠

الى /

ادارة مدرسة باترته المبتدئين

م / علي الغور

تشيركم الى امر النقل المرقم ١٨٦٠٣ في ٢٠/٩/٢٠٠٠

نحسم تنفيذ امرنا اعلاه والعمل على فك ارتباط خدمات مدرستكم احمد صدرالدين محي الدين المنقول الى مدرسة محمد بن القاسم المبتدئين حال استلامكم كتابنا هذا ولاعلامنا بتاريخ الانفكاك وستتحمل ادارة المدرسة مسؤولية التأخير وعدم التنفيذ ..

زهير صالح جلميران

ع/ المدير العام

١٦ / ١١ / ٢٠٠٠

نسخة منه الى /

ادارة اعدادية صناعة مخمور / لنفس الغرض اعلاه بخصوص فك م/ اعدادية مدرسكم محمد محمود معروف رجاءً.

ادارة مدرسة نيسان / م / لنفس الغرض اعلاه بخصوص فك م/ مدرستكم ادريس حسن احمد رجاءً.

ادارة مدرسة التراث / م / لنفس الغرض اعلاه بخصوص فك م/ مدرستكم سليم عزيز محمد رجاءً.

ادارة مدرسة بازركه / م / لنفس الغرض اعلاه بخصوص فك م/ مدرستكم لقمان صابر رجاءً.

ملاك الموظفين / المتابعة

ادارة ث/ محمد بن القاسم المبتدئين

= ع/ سنجار الصناعية

= ث/ العز للبنين — للعلم

= مدرسة البناء =

= ث/ البحاج المبتدئين

سعاد /

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٨)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي — سري وشخصي — امة عربية واحدة

قيادة فرع الرماح — ذات رسالة خالدة

قيادة شعبة مخمور

العدد/ ١١/ ٥٥٥٩

التاريخ ١٠/ ٨/ ١٩٩٦

الى / قيادة فرع الرماح

الموضوع / معلومات

تحية رفاقية :

اعلمتنا قيادة فرقة مخمور بموجب كتابها المرقم ١١/ ٥٦٥ في ٧/ ٨/ ١٩٩٦ المعلومات التالية: من الاشخاص المدرجة اسماؤهم ادناه والذين يعملون ضمن تنظيمات الاتحاد القومي الديمقراطي الكردستاني في العمل حيث ان سكرتير هذا الحزب المجرم (غفوري مخموري) من سكنة قضاء مخمور سابقا "..

ت	الاسم الكامل	ت	الاسم الكامل	ت	الاسم الكامل
٠١	يوسف خالد ويس	٠٢	وليد قادر محمد شريف	٠٣	جلال محمد احمد
٠٤	عبد الصمد سلطان قادر	٠٥	هلال محمد قادر	٠٦	ايوب محمد سلطان
٠٧	ستار محمد احمد	٠٨	رشيد رحمن سليمان	٠٩	سعدون حسن
٠١٠	خليل ابراهيم محمد جباري	٠١١	سامي كمال	٠١٢	ابراهيم احمد جباري
٠١٣	شفيق قادر	٠١٤	محمود سعدي توفيق	٠١٥	شهاب عمر عباس
٠١٦	وليد سعدي توفيق	٠١٧	خالد سعدي توفيق	٠١٨	جرجيس مولود سعيد
٠١٩	تقي الدين نوري صالح	٠٢٠	الاستاذ خورشيد ادريس		

للتفضل بالاطلاع والمتابعة مستمرة باتجاه المذكورين لرصد تحركاتهم مع التقدير ودمتم للنضال

الرفيق

احمد حسن مجيد

أمين سر قيادة الشعبة

١٠/٨/١٩٩٦

نسخة الى /

الرفيق مسؤول اللجنة الامنية / للتفضل بالاطلاع وتوجيه عناصر لجنتكم ورصدهم ورفع معلومات عنهم واعلامنا مع التقدير – ودمتم للنضال

قيادة فرقة مخمور / كتابكم اعلاه والحاقا لكتابنا ٥٥٥ في ١١/ ٨/ ١٩٩٦ نرجو الاطلاع واتخاذ ما يلزم وفق ما جاء بكتابنا اعلاه ومراقبة تحركاتهم وعن ما يستجد من معلومات بصدد نشاطاتهم وترددهم الى محافظة اربيل ولكم تحياتنا مع التقدير – ودمتم للنضال

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٩)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

المحكمة الجنائية العراقية العليا

محكمة الجنايات الرابعة

العراق – بغداد

العدد : ١/ج الرابعة/٢٠٠٩

التاريخ : ٢٠/ ٥ /٢٠٠٩

ورقة تكليف بالحضور

الى الشاهد / غفور مخموري

محل اقامته : اربيل / عضو برلمان اقليم كوردستان

اقتضى حضورك امام هذه المحكمة في بغداد الساعة التاسعة من صباح يوم ٢٦ / ٥ / ٢٠٠٩

بخصوص الدعوى المرقمة (١/ج الرابعة/٢٠٠٩) (التطهير العرقي)

رئيس

محكمة الجنايات الرابعة

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٠)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
مجلس قيادة الثورة
رقم القرار ١٩٩
تاريخ القرار ١٨ / جمادي الآخرة / ١٤٢٢ هـ
٦ / ٩ / ٢٠٠١ م

قـــــرار

نظراً لوجود حالات موروثة في سجلات فترة الحكم العثماني للعراق ومن اجل اعطاء العراقي حق اختيار قوميته ... وانسجاماً مع مبادىء حزب البعث العربي الاشتراكي في ان العربي هو من عاش في الوطن العربي وتكلم اللغة العربية واختار العروبة قومية له ، واستناداً الى أحكام الفقرة (أ) من المادة الثانية والاربعين من الدستور ،

قرر مجلس قيادة الثورة ما يأتي :

أولا – لكل عراقي أتم الثامنة عشرة من العمر الحق في طلب تغيير قوميته الى القوميـــــــة العربية .

ثانيا – يقدم طلب تغيير القومية الى دائرة الجنسية والاحوال المدنية المسجل فيها الشخص .

ثالثا – يبت مدير الجنسية والاحوال المدنية في المحافظة في الطلب خلال (٦٠) ستين يوماً من تاريخ تقديمه .

رابعا – يثبت قرار تغيير القومية في السجل المدني ، ويتخذ اساساً لتعديل جميع السجلات والوثائق الرسمية الاخرى .

خامسا – يصدر وزير الداخلية تعليمات لتسهيل تنفيذ أحكام هذا القرار .

سادسا – ينفذ هذا القرار من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية .

صدام حسين
رئيس مجلس قيادة الثورة

بەڵگەنامەی ژمارە (٧١)

الجمهورية العربية السورية
وزارة الداخلية
إدارة التنظيم والإدارة
الرقم / 1028 / ص
الموافق 31 / 12 / 2000 م

تعميــــــــــم

نؤكد على تنفيذ مضمون التعليمات المعممة إليكم بشأن التحقيق بفقدان البطاقات الشخصية وبخاصة التعميم رقم 337/ص تاريخ 7/15 /1998م والأمر الدائم رقم 1224/ص تاريخ 1982/10/2م

ويطلب إليكم إجراء مايلي:

1- المباشرة بالتحقيق فور ادعاء المواطن بفقدان بطاقته الشخصية مع توخي أن يتم ذلك بأسرع وقت تمكينا للمواطن من الحصول على بطاقة بديلة بالسرعة الممكنة.
2- وجوب التعمق بالتحقيق وإجراء الدراسة الكاملة عن كل من يدعي فقدان بطاقته الشخصية وذلك بالتنسيق مع فرع الأمن السياسي في المحافظة المعنية.
3- على أقسام ومخافر مراكز الانطلاق في المحافظات كافة تدقيق كل بطاقة شخصية والتثبت من صحتها ومطابقتها على حاملها من المسافرين.
4- على أمانات السجل المدني ألا تقوم بتسليم أي بطاقة صنعت بدلا عن ضائع لمواطن من أصل كردي إلا بعد الحصول على موافقة كل من شعبة الأمن السياسي وشعبة المخابرات العسكرية وإدارة المخابرات العامة وتحت طائلة المسؤولية.

- أمناء السجل المدني ورؤساء الوحدات من الضباط مسؤولون عن دقة التنفيذ.

الدكتور محمد حربه
وزيــر الداخليــــة

المرسل إليهم:
- معاون وزير الداخليــة للشؤون المدنيــة. - المديرية العامــة للأحوال المدنيـــة.
- مديريات الشؤون المدنية ((أمانات السجل المدني)) - تعميم حتى المخافر - يحفظ في المجموعة الدائمية مصنف رقم /3/ جزء / آ / فرع (أحوال مدنية). - المصنف.

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٢)

* تصريح *

الاعتقال الكيفي بحق الوطنيين الكرد
لا يحيد شعبنا عن تعلقه التاريخي الثابت بقضيته القومية الديمقراطية العادله

* * * * * * * * * * * *

في يوم الثلاثاء المصادف لـ ٢٠٠٢/١/٨ ، أقدمت أجهزة أمنية في مدينة حلب على اعتقال كيفي بحق المواطن الكردي السيد إبراهيم نعسان بن عبدو وإبقائه محتجزا لديها منذ ذلك التاريخ ودون أية مذكرة توقيف أو إحالة قضائية ، حيث لا وجود لأية شكوى مرفوعة ضده من قبل أحد من سكان الحي الذي يقطنه أو من زملائه في العمل أو من معارفه وأهله في منطقة عفرين أو خارجها ، مما يبدو واضحا لنا بأن لا ذنبا اقترفه ولا جريمة ارتكبها سوى ما عرف عنه بأنه صاحب رأي واهتمام بالشأن الثقافي والصالح العام وكذلك حبه للعلم والمعرفة واعتزازه بكرامته القومية الإنسانية .

إننا في حزب الوحدة الديمقراطي الكردي في سوريا (يكيتي) وفي الوقت الذي نبدي فيه قلقنا حيال هكذا اعتقال كيفي يشكل تصرفا لا مسؤولا ومسيئا للجميع وندينه .، نناشد جميع القوى والفعاليات الوطنية الديمقراطية والمدافعين عن حقوق الإنسان بالتدخل لدى الجهات المسؤولة للإفراج عن السيد ابراهيم نعسان والسماح لذويه برؤيته للاطمئنان على صحته ومصيره .

اللجنة السياسية
لحزب الوحدة الديمقراطي الكردي في سوريا
- يكيتي -

٢٠٠٢/١/٢٤

- ✓ إبراهيم نعسان بن عبدو ، تولد ١٩٦٢ - قرية راجا - ناحية معبطلي - منطقة عفرين - محافظة حلب .
- ✓ محل الإقامة : مساكن هنانو - حلب .
- ✓ العمل : قطاع خاص - الأشرفية - حلب .
- ✓ متأهل وله سبعة أولاد وهم : ١- حنان . ٢- بريفان . ٣- دلشان . ٤- نسيب . ٥- روخاش . ٦- زهيدة . ٧- شفان .

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٣)

تصـــــــــريح

في يوم الثلاثاء المصـــادف ٨/ ١ / ٢٠٠٢ ، أقدمت أجهزة أمنية في مدينة حلب على اعتقال كيفي بحق المواطن الكـــردي السيد إبراهيم نعسان ، وإبقائه محتجزا لديها منذ ذلك التاريخ ، دون وجود أية مذكـــرة توقيف بحقه أو أية شكوى مرفوعة ضـــده ، مما يبدو جليا لنا بأنه لا ذنب له ولا جريمة ارتكبها ســـوى ما عرف عنه انه معتقل رأي ، ومهتم بالعلم والثقافة ، وانه يفتخر بكرامته القومية والإنسانية ليس إلا ...

إننا في التحالف الديمقراطي الكردي في سوريا ، في الوقت الذي نعرب فيه عن شجبنا واستنكارنا لمثل هكذا اعتقال كيفي بحق المواطن الكردي إبراهيم نعسان ، نطالب بإطلاق سراحه فورا ونناشد القوى والفعاليات الوطنية والمدافعين عن حقوق الإنسان ، بالتدخل لدى الجهات المعنية للإفراج عنه ، والسماح لأهله وذويه بمقابلته والاطمئنان على أوضاعه وصـــحته .

أوائل آذار / ٢٠٠٢ م

اللجنـــة العليـــا
للتحالف الديمقراطـــي الكـــردي في ســـوريا

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٤)

تصريح

في يوم الجمعة ظهرا بتاريخ السابع عشر من شهر أيار المنصرم وفي مدينة عين العرب (كوبانـــي) التابعة لمحافظة حلب ، أقدمت أجهزة أمنية على اختطاف المواطن الكردي السيد **مسـلم شـيخ حسن** وهو خارج من منزله، حيث اقتيد إلى فرع حلب ومنه إلى إحدى مراكز الاعـتقال الكيفي في العاصمة دمشق وذلك دون وجود أية مذكرة توقيف أو إحالة قانونية إلى قضـاء ، وكذلـك دون السـماح له بإجراء اتصال مع ذويه أو محام له كما تقتضيه الأصول والأعراف التي تتضمنها المواثيق والقوانين السورية وتلك الدولية التي تحمل تواقيع سوريا ٠
ومـع مضـي أكثر من أسبوعين على هكذا اعتقال مباغت بحق السيد شيخ حسن تزداد حالة الامـتعاض والاستهجان لدى مختلف الشرائح والفئات الاجتماعية والثقافية الكردية في منطقة عيـن العرب وخارجها ، خصوصا أن المذكور سواء في محيط عمله الوظيفي أو محل إقامته ولدى جميع المعارف وسكان المنطقة معروف بطيب تعامله وأخلاقه النبيلة ، وعدم وجود أية شـكوى مسـجلة ضده لا من قريب أو بعيد٠٠٠ مما يبدو واضحا أن(الذنب الوحيد)الذي كان يقـترفه هـو تمسـكه بكرامته الإنسانية والقومية واهتمامه بالشأن الوطني العام وحبه للعلم والمعـرفة ونبذه للتخلف والذهنية العشائرية وأمراضها ، ودعوته الدائمة إلى التحضر والمدنية ورفض أشكال التمييز والاضطهاد بحق الإنسان بسبب الدين والقومية أو المعتقد والرأي.. الخ

إنـنا فـي حزب الوحـــدة الديمقراطي الكردي في سوريا (يكيتي) ، وفي الوقت الذي نـبدي فـيه قلقـنا العميق حيال تجدد واستمرار سياسة الاعتقال الكيفي بحق المواطنين بسبب آرائهـم ونديـن هذا السلوك السلطوي الممجوج الذي طال السيد مسلم شيخ حسن في منطقة عين العرب ومن قبله منذ شهور السيد إبراهيم نعسان من منطقة عفرين وآخرين غيارى من محافظتي حمص واللاذقية وكذلك العديد من رجال الفكر والقلم من العاصمة دمشق وريفها... نناشـد القـوى الوطنـية الديمقراطية وجميع المهتمين بكرامة وحقوق الإنسان برفع أصوات التضـامن مـع جميع المعتقلين السياسيين وسجناء الرأي في سوريا ومنهم السيد مسلم شيخ حسـن وذلك بهدف تضافر ومتابعة كل الجهود للإفراج الفوري عنهم والتعويض عن الخسائر الماديـة والمعنوية التي لحقت بهم جراء الاعتقال الكيفي اللامسؤول الذي لا ولن يخدم مصالح المجتمع وسمعة الدولة ٠

٣/ حزيران / ٢٠٠٢

اللجنة السياسية
لحزب الوحـــدة الديمقراطي الكردي في سوريا
((يكيتي)) .

- ✓ الاسم والكنية : مسلم شيخ حسن
- ✓ الأب : محمد
- ✓ الأم : زركة
- ✓ محل وتاريخ الولادة : دار السلام ١٩٦٧/٣/٢٠
- ✓ العمل : موظف لدى الرابطة الفلاحية في عين العرب ٠

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٥)

الوحدة YEKÎTÎ العدد (١٠٢) شؤون المناطق ٩

قرار تعسفي ٠٠٠٠ تحت عنوان عدم توفر جبهة عمل !!!!

قامت إدارة الشركة العامة للري ومياه الشرب /ريما/ مشروع ري عفرين الفرع(٥) باصدار قرار تعسفي في ٢٠٠٢\١\١٢ بحق العاملين لديها . وبجرة قلم تم تسريح ٨٨ من العاملين(من عمال وفنيين ومهندسين ٠٠٠) فيها بحجة عدم توفر جبهة عمل لدى المشروع علما أنه لم ينجز من المشروع ما يتطلب هكذا قرار . عندما ذهب هؤلاء العاملون لتوقيع الحضور عند مراقب الدوام منعهم المدير الاداري للمشروع قائلاً لهم بكل بساطة : انتم الآن في عداد المفصولين .

فيما يلي أسماء هؤلاء العاملين المفصولين تعسفا :

١. مروان رشو بن ابراهيم خليل – سائق مجبل – عفرين
٢. عبد الحنان حاج علي بن مصطفى – سائق خدمة – عفرين
٣. ارسلان عمر بن عمر – طورنجي – عفرين
٤. رشيد رشيد بن حميد – سائق تركس – جنديريس
٥. فؤاد قضيب البان بن عمر – عامل مساحة – عفرين
٦. محمد حسن بن خليل – عامل سراد – برج عبدالو
٧. بسام شعبو بن مصطفى – كهربائي – عفرين
٨. عدنان عيسو بن خليل – سائق خدمة – عفرين
٩. جميل نيسانة بن منان – ميكانيكي – غزاوية
١٠. محمد بكر بكر – سائق تركس – عفرين
١١. أحمد ادريس بن سليمان – كومجي – حمص
١٢. حسين نعسان بن عبدالرحمن – عامل سراد – عفرين
١٣. طالب القبة بن محمود – نجار بيتون – حمص
١٤. عصمت رشو بن رشيد – سائق جرار – عفرين
١٥. جهاد سيدو بن محمد – سائق قلاب – عفرين
١٦. عبد الجليل شحادة بن مصطفى – عامل مساحة – جنديريس
١٧. عابدين عثمان بن صبري – مشحم – جويق
١٨. مفيد شيخو بن عدنان – مشحم – جنديريس
١٩. حسن الحسن بن أحمد – سائق قلاب – جنديريس
٢٠. يزدة شيركو بن محمد نوري – مساعد حداد – عفرين
٢١. عارف بركات بن حسن – سائق رافعة – عفرين
٢٢. عبد الحنان شيخ يعقوب بن مصطفى – حداد منصات – عفرين
٢٣. عبد الرحمن سيخو عمر – سائق قلاب – كفلي جوم
٢٤. نزار بكر بن أحمد – حداد بيتون – عفرين
٢٥. أحمد نعسان بن عبد الرحمن – عامل عادي – عفرين
٢٦. صاعد الطويل بن حسن – اداري – حماة
٢٧. عبد ابراهيم بن مصطفى – سائق خدمة – عفرين
٢٨. عبد الحميد الأحمد بن عبد الرزاق – سائق مجبل – حلب
٢٩. أحمد الحسن بن نديم – سائق كريدر – حمص
٣٠. سامر علوش بن معلا – حداد بيتون – حمص
٣١. محمد عثمان بن صبري – سائق جبالة – عفرين
٣٢. نصار سليطين بن سليمان – عامل صيانة – حماة
٣٣. محمد بسام جحجاح بن محمد – عامل صيانة – حلب
٣٤. خلف الحسين بن مصطفى – كهربائي – عفرين
٣٥. سعدو أتوزبير بن طالب – سائق بلدوزر – حمص
٣٦. حسن شعبان بن عيسى – كهربائي – حمص
٣٧. اسعد شيخ نعسان بن محمود – عامل صيانة – عفرين
٣٨. محمود الأحمد بن عبد الرزاق – عامل صيانة – حلب
٣٩. أحمد عساف بن حسن – سائق تركس – حلب
٤٠. وديع فرج بن صليبي – عامل صيانة – مهندس ميكانيكي
٤١. أحمد عمو بن محمد أمين – ميكانيكي – عفرين
٤٢. محمد الحسن بن عبد الرحمن – سائق خدمة – عفرين
٤٣. وسام دردر بن عاصم – ميكانيكي – حمص
٤٤. عبد الرحمن عمر بن عمر – ميكانيكي – حلب
٤٥. حسن نابو بن نابو – سائق جرار – غزاوية
٤٦. محمد المحمد بن محمود – سائق جرار – جنديريس
٤٧. أحمد طاهر محمد شريف بن صالح – ميكانيكي – عين العرب
٤٨. محمد سمير اسماعيل بن ابراهيم – سائق قلاب – عفرين
٤٩. عامر شتيوي بن شتيوي – حداد لحام – حمص
٥٠. رواد كردة بن علي – ميكانيكي – عفرين
٥١. ديان عثمان بن أيبش – عامل عادي – عفرين
٥٢. صلاح علي بن محمد – مهندس ميكانيكي – معبطلي
٥٣. سمير جوجك بن محمد نور – محاسب – كوران
٥٤. محمد علي بن رفعت – محاسب – كفردلة
٥٥. صبري أحمد بن حسن – بناء – جويق
٥٦. محمد منلا عثمان بن أحمد – سائق خدمة – جويق
٥٧. بحري حسن بن شاهين – سائق خدمة – كيمار
٥٨. زياد مصطفى بن ابراهيم – نجار بيتون – عفرين
٥٩. محمد محكو بن تتر سائق خدمة – شيخ الدير
٦٠. لقمان نبو بن سعد – نجار بيتون – باصوفان
٦١. لقمان نعسان بن ابراهيم خليل – سائق خدمة – عفرين
٦٢. أحمد هورو بن محمد علي – سائق قلاب – خلطان
٦٣. أحمد بكر سيد – سائق مدحلة – عفرين
٦٤. عزت محمد بن عثمان – سائق قلاب – عفرين
٦٥. محمود مصطفى بن وحيد – مساعد نجار – عفرين
٦٦. عبد الرحمن حسن بن محمد – سائق مدحلة
٦٧. جمعة حمو بن حميد – سائق طرنبول – شيخ الدير
٦٨. ادهم حاج علي بن عبد المنان – عامل صيانة – عفرين
٦٩. أحمد رمضان بن عبد الحسيب – مهندس جيولوجي – حماة
٧٠. غياث ابراهيم بن محمد – مراقب فني – حماة
٧١. يوسف الديك بن سعد حماة
٧٢. باسل بارودي بن أحمد – مراقب فني – حماة
٧٣. حافظ حسن بن محمود – مراقب فني – حماة
٧٤. هادي مصيص بن عيسى – مراقب فني – حماة
٧٥. محمد أمين يوسف بن ابراهيم – مراقب فني – حماة
٧٦. نضال الأحمد بن محمد – مراقب فني – حمص
٧٧. صلاح نعسكان بن علي – نجار – رقة
٧٨. ابراهيم السمعو بن محمد – نجار – رقة
٧٩. عبدو غنام بن محمد – ميكانيكي – رقة
٨٠. سيف الدين ابراهيم بن خليل – حداد بيتون – حمص
٨١. علي ضوا بن سليمان – ميكانيكي – حمص
٨٢. فؤاد كوسكا بن تركي – كومجي – حمص
٨٣. زياد مصطفى بن ابراهيم – نجار بيتون – عفرين
٨٤. حسين شعبان بن حسين – سائق مدحلة – بعدنلي
٨٥. فوزي قاسمو بن محمد أمين – سائق رافعة – حمص
٨٦. عمار ضوا بن صالح – عامل صيانة – حمص
٨٧. خالد سلامة بن ناصيف – سائق بلدوزر – حمص
٨٨. سلم عباس بن محمد – سائق قلاب – عفرين

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٦)

سيادة رئيس الجمهورية العربية السورية المفدى

نحن الموقعين أدناه مجموعة من أبناء محافظة الحسكة ((الجزيرة)) نتقدم إليكم باسم عشرات الآلاف من العوائل من سكان الجزيرة الأكراد والمجردين من الجنسية السورية منذ عام 1962:

تتجلى مأساتنا في حرماننا دون وجه حق من الجنسية السورية إثر الإحصاء الاستثنائي الخاص بمحافظتنا في عهد الانفصال البغيض، والذي بموجبه تم تجريدنا من الجنسية السورية والحقوق المدنية حيث حرمنا ولا نزال من العمل لدى الدولة ومتابعة التعليم والخدمة الإلزامية والتنقل وجوازات السفر ومن بطاقات التموين ومن حق المشاركة في الانتخابات العامة وغيرها من المحروميات.

إن معاناتنا خلال تسع وثلاثين سنة فاقت الحدود، وتجريدنا من الجنسية لا مبرر له إطلاقاً من الناحية القانونية، فنحن أبناء الجزيرة وسكانها الأصليون المقيمون فيها أباً عن جد، وأدى الكثير منا الخدمة الإلزامية وخدمنا الوطن بإخلاص وساهمنا في الدفاع عنه، ونحن حريصون على وحدته وتقدمه وازدهاره.

ومهما تكن الدوافع وراء قرار تجريدنا من الجنسية فقد آن الأوان لإيجاد حل نهائي لمأساتنا وذلك باعتبار كل من سجل في الإحصاء الذي جرى في 1962/10/5 م، بموجب المرسوم 93 متمتعاً بالجنسية السورية أسوة بغيره من أبناء هذا الوطن.

إن إعادة حقوقنا الشرعية لنا سوف يساهم حتماً في تعزيز الوحدة الوطنية وسيادة القانون ويزيل الإجحاف والغبن الذي لحق بنا خلال تسعة وثلاثين سنة.

هذا وكلنا أمل يا سيادة الرئيس أن تضعوا لمأساتنا حلاً جذرياً.

ودمتم لخير هذا الوطن وعلو شأنه

من المجردين من الجنسية

34

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٧)

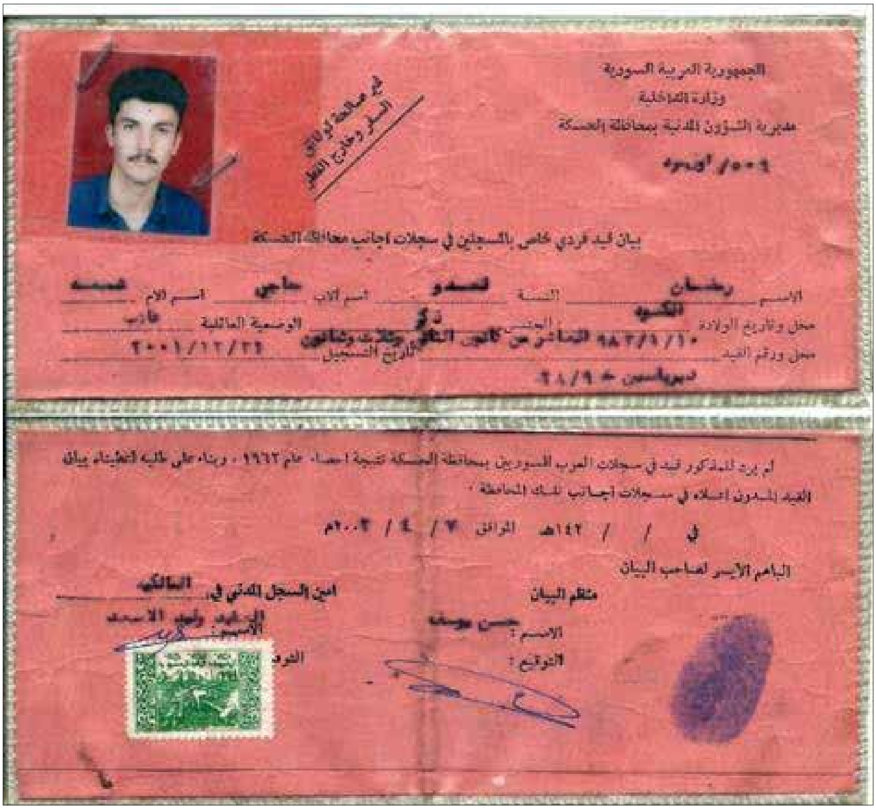
الجمهورية العربية السورية
وزارة الداخلية
مديرية الشؤون المدنية بمحافظة الحسكة

بيان قيد فردي خاص بالمسجلين في سجلات اجانب محافظة الحسكة

الاسم: رمضان — الشهرة: — اسم الأب: حاجي — اسم الأم:
محل وتاريخ الولادة: — الجنس: ذكر — الوضعية العائلية: عازب
محل ورقم القيد: — تاريخ التسجيل: ٢٠٠١/١٢/٣١

لم يرد للمذكور قيد في سجلات العرب السوريين بمحافظة الحسكة نتيجة احصاء عام ١٩٦٢ ، وبناء على طلبه اعطيناه بيان القيد المدون اعلاه في سجلات اجانب تلك المحافظة .

في / / ١٤٢ هـ الموافق ٣/ ٤/ ٢٠٠٣م

الباهم الأيسر لصاحب البيان

منظم البيان
الاسم: حسن يوسف
التوقيع:

امين السجل المدني في المالكية
الاسم: المساعد وليد الاسعد
التوقيع:

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٨)

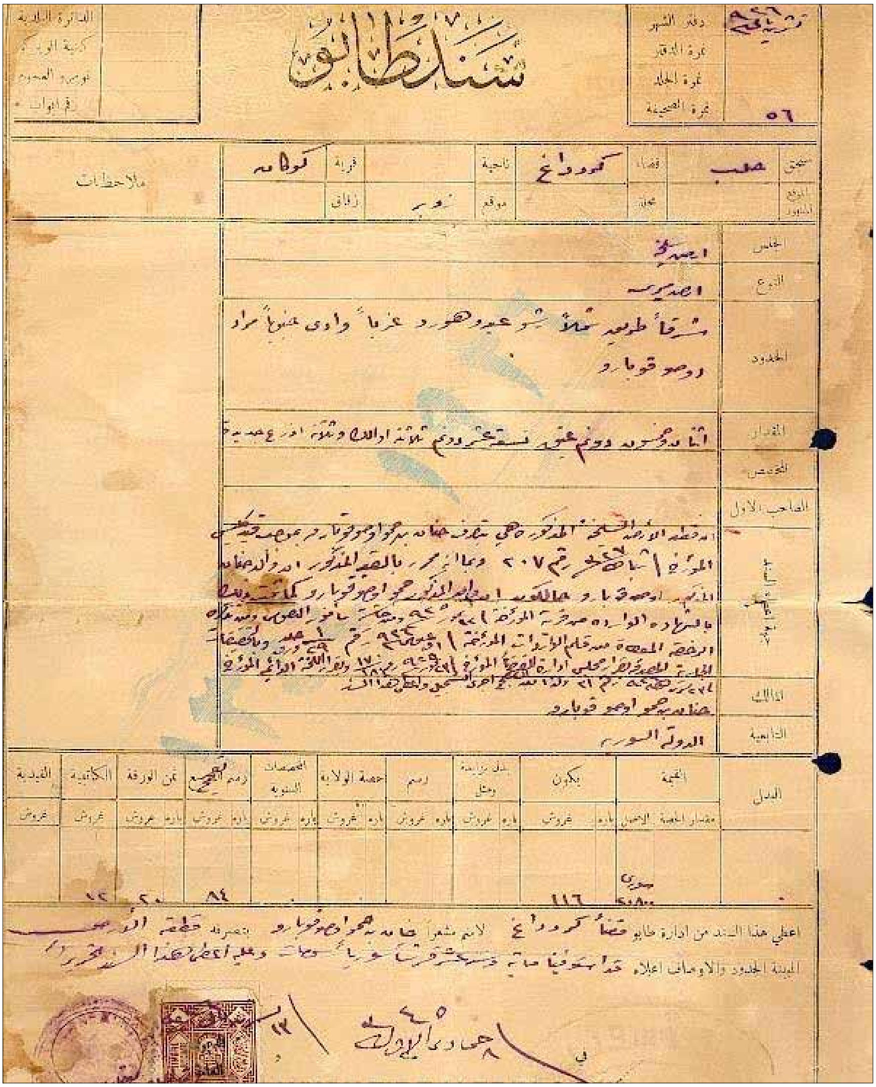

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٩)

بيان

إلى جماهير شعبنا الكردي في سوريا
وإلى كافة القوى الديمقراطية والوطنية والتقدمية في سوريا

في الخامس من تشرين الأول يمضي على تنفيذ الإحصاء الاستثنائي العنصري لسكان الجزيرة تسع وثلاثون عاماً ، ولاتزال قضية الذين اعتبروا بموجبه أجانب وجردوا من جنسيتهم السورية والذين أضحوا يتجاوزون ربع المليون دون حل .

إن نظرة بسيطة إلى موضوع الإحصاء الاستثنائي تبين مدى جوره ومجافاته لأبسط حقوق الإنسان ولأكثر قواعد السياسة والقانون بداهة وبساطة .

الجنسية من حيث كونها صفة لاصقة بالإنسان تولد معه وتحدد معه هويته وتسبغ عليه صفة المواطنة لمجرد أنه مولود لأب منتسب إلى دولة معينة أو أنه ولد على أرض تلك الدولة ، لذلك فقد جزمت لائحة حقوق الإنسان بأنه لابد لكل شخص من جنسية معينة ، وهذا الجزم يفيد بأنه ليس من حق أية دولة أن تسحب جنسيتها أو تحجبها عن أي مواطن يتوفر فيه أحد الشرطين : الدم أو الأرض .

ومن الناحية السياسية فإن إدعاء السلطات بأن المعتبرين كأجانب إنما هم من اللاجئين الوافدين من تركيا اثر الثورات الكردية فيها ، فليس أكثر من إدعاء مهزوز ، لأن اللجوء اقتصر على بعض الزعماء الذين عاد معظمهم إلى موطنهم الأصلي ؛ أما الذين جردوا من الجنسية فهم من السكان الأصليين ويعيشون في مناطقهم التاريخية الموروثة عن آبائهم وأجدادهم .

بغض النظر عن أرباب الأسر الذين تم إحصاؤهم ، فإن الذين ولدوا في ذلك اليوم يتمون اليوم التاسعة والثلاثين من أعمارهم لم يعرفوا غير سوريا وطناً لهم ، أفلا تكفي هذه السنين لإكتساب الجنسية السورية ؟! . ألا أن معظم قوانين الجنسية ! بما فيها قوانين البلاد ؛ تكتفي بخمس سنوات لمنح الجنسية للأجنبي الحقيقي المتمتع بجنسية أخرى ، فكم من (سنوات خمس) مرت على هؤلاء المحرومين ؟! .

مرة أخرى نقول إن الوضع الشاذ لا يستقيم مع ابسط قواعد العدالة ويتجافى مع شرعة حقوق الإنسان وسائر الأعراف الدولية ومنطق العصر ، كما أن هذا الأمر معلوماً لدى معظم المهتمين بحقوق الإنسان في أكثر أنحاء العالم نتيجة التطور الهائل في وسائل الأعلام والاتصال وغدا من الضروري إيجاد حل عادل وجذري وسريع له ، لذا فإننا ندعو جماهير الشعب السوري بكافة فصائله وشرائحه وعلى الأخص نخبته الواعية أن تضم صوتها إلى صوتنا وتطالب المسؤولين بإعادة الأمور إلى نصابها وإلغاء هذا المشروع العنصري الجائر وغير المبرر وفتح الحوار مع الحركة الوطنية الكردية على قاعدة إزالة الاضطهاد عن شعبنا الكردي والاعتراف الدستوري بوجوده والإقرار بحقوقه القومية وتمثيله في مؤسسات الدولة طبقاً لمبدأ المساواة بين كافة أبناء الوطن في الحقوق والواجبات

أوائل تشرين الأول ٢٠٠١

حزب يكيتي الكردي في سوريا   الجبهة الديمقراطية الكردية في سوريا

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٠)

ژین

زەعیم کونگرەی شەشەمی قوتابیانی جیهان

زەعیم ئەلیت بەم زوانە ئەنجومەنی نیشتمانی پیك دیت

نابیت بهیلری کاروبار بەم جورە بروات

ماموستا وە قوتابیە کوردەکان لە کەرکوك

بەڵگەنامەی ژمارە (٨١)

DEMOCRATIC NATIONAL UNION OF KURDISTAN
FOURTH CONGRESS

الاتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني
YNDK
المؤتمر الرابع
مؤتمر شهيد سربست

نداء

الى جميع رؤساء العشائر والافخاذ العربية والعرب الذين استولوا على اراضي وممتلكات الكورد

نرى من واجبنا ان ننبهكم مجدداً لكي تقوموا باخبار جميع اعضاء عشائركم و افخاذكم وعوائلكم بعدم الاستمرار كاداة في يد النظام العراقي المحتل لتنفيذ مؤامرة تعريب كوردستان وعدم التوطن في اراضي وممتلكات الكورد. وان تعلموا الذين قدموا للعودة من حيث أتوا لأن مجيئهم و استيلاء هم على اراضي وممتلكات الكورد شيء مؤقت ولن يدوم وستنعكس بشكل سلبي على مستقبل العلاقات بين الكورد والعرب. لذا يجب المحافظة على الأخوة بين الطرفين ومما لاشك فيه فان كل من يتوطن في ارض وممتلكات الكورد عليه دفع غرامة افعاله في المستقبل. هذا هو موقفنا ونحن بانتظار مواقفكم.

المؤتمر الرابع
الاتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني
YNDK
١٢ / ٢ / ٢٠٠٢

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٢)

الى كافة أبناء العشائر العربية الوافدة الى كوردستان العراق

السلام عليكم...

اننا في اللجنة العليا لمناهضة سياسات التعريب في كوردستان، ندعوكم ومن منطلق الحفاظ على علاقات الاخوة والتعايش السلمي الى عدم الانجرار وراء السياسات الخاطئة التي مورست من قبل الحكومات العراقية المتعاقبة، والتي عملت على زرع بذور الفرقة والفتنة بين ابناء الشعب العراقي بكافة قومياته وانتماءاته المختلفة، وكانت سياسة التعريب ومازالت واحدة من تلك السياسات الخطيرة والتي تتنافى مع ابسط مبادئ حقوق الانسان في تجريد الكورد والتركمان والاشوريين والكلدان من حقوق التملك والانتماء القومي وطردهم من مناطق سكناهم واسكان العشائر العربية محلهم.

ندعوكم ومن منطلق الحرص على مبادئ الاخوة والعيش بسلام وامان والابتعاد عن ما يضر بمصالحكم ومصالح الاخرين وبغية الحفاظ على مستقبلكم ومستقبل ابنائكم التفكير ملياً واتخاذ القرار الصائب والسليم بالعودة الى دياركم، والا فسوف تتحملون نتائج مايترتب عليه هذا الوضع الاستثنائي، فالاحرى بكم الاستفادة من هذه الدعوة الصادقة والجادة، ولاندري ماذا تأتي به الايام.

والله من وراء القصد.

اللجنة العليا
لمناهضة سياسات التعريب في كوردستان
٢٠٠٢/٢/٢٨

٧٢

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٣)

الى كافة الاحزاب والتنظيمات والشخصيات السياسية في المعارضة العراقية

تحية واحتراماً...

لقد دأبت الحكومات العراقية المتعاقبة على انتهاج سياسات خاطئة من تعريب وترحيل وتهجير للمناطق الكوردية ومنذ تأسيس الدولة العراقية بخطوات متلاحقة تستهدف تغير الواقع السكاني والعرقي للمنطقة بدءا من سنجار وزمار وشيخان ومرورا بمخمور وكركوك وجلولاء ومندلي وخانقين وحتى بدره وجصان في سياق خطة استراتيجية مبرمجة لصالح الفئة العربية الحاكمة وذلك بترحيل الكورد والتركمان والاشوريين والكلدان من مناطق سكناهم وإسكان العشائر العربية القادمة من وسط وجنوب العراق مع توفير كافة المستلزمات للإقامة وبناء المستوطنات ومنح الامتيازات الكثيرة من مال وسلاح للاستيلاء على الممتلكات والعقارات والاراضي الزراعية للسكان الاصليين، ضاربا بذلك كل الاعراف والمواثيق الدولية المدافعة عن حقوق الانسان من حق الاقامة والتملك ورافضا لكل المبادئ والاسس التي ترفض الاستيلاء على اموال وممتلكات الاخرين.

ولقد اخذت هذه السياسة منعطفاً خطيرا وخصوصاً في العقد الاخير من القرن الماضي وذلك بتنفيذ مخطط مايسمى به (تصحيح القومية) لاجبار القوميات الكوردية والتركمان والاشوريين والكلدانيين الى تغيير قوميتهم الى القومية العربية ومنع تسمية المواليد الجدد بأسماء غير عربية.

إن هذه السياسة تندرج ضمن اطار سياسات التطهير العرقي (الجينوسايد) ذات الابعاد الخطيرة على المستويات الاجتماعية والثقافية والاقتصادية وعلى كافة جوانب الحياة الاخرى وتوفير اجواء لنمو المشاعر العنصرية بين ابناء القوميات التي تعايشت معاً في هذه الديار عبر مراحل التأريخ، مما قد يؤدي الى خلق حالة من التنافر والتباعد والغير مرغوب فيه بين القوميات التي تطبق بحقها هذه السياسة الخاطئة من جهة والقومية العربية من جهة اخرى مما ينعكس سلباً على المصالح الوطنية العليا.

إن الاستمرار على هذه السياسة من قبل السلطات الحاكمة وكذلك السكوت عنها من قبل المخلصين من ابناء الشعب العراقي يولد مأساة انسانية قد لا تحمد عقباها لذلك ومن منطلق الحفاظ على اسس ومبادئ الاخوة والعيش بسلام وامان وضماناً لمستقبل الاجيال القادمة نناشدكم بأسم اللجنة العليا لمناهضة تعريب كوردستان العراق القيام بواجبكم تجاه ما مورس من سياسات خاطئة بحق أبناء كافة القوميات المتآخية في العراق من خلال العمل على:

١- شجب وادانة هذه السياسة اللاانسانية والتي تنعكس سلباً على العلاقات الاخوية بين القوميات المتعايشة والمبنية على الكثير من القواسم المشتركة.

٢- القيام بالدور الوطني والانساني في كافة الاوساط والمحافل لفضح هذه الممارسات الخاطئة والعمل على انتهاج سياسة ضاغطة على الحكومة العراقية عبر كافة الوسائل المتاحة لايقاف هذه الحملة الشرسة واللامسؤولة.

٣- توعية الجماهير بالمخاطر الناجمة في الاستمرار على هذه السياسات الخاطئة والعمل على تعبئة الرأي العام لافشال هذه المخططات.

نشد على ايديكم ونأمل المبادرة منكم.

والله ولي التوفيق.

اللجنة العليا
لمناهضة التعريب في كوردستان
٢٠٠٢/٢/٢٨

٧٣

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٤)

موسوعة النهرين

بيان مشترك

الاتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني
اربـــيل
2002/9/ 7
yndkm@hotmail.com

في الساعة الخامسة من عصريوم7/2002/9وفي مقر المكتب السياسي للاتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني(YNDK)
اجتمعنا نحن الاحزاب والاطراف الكوردستانيه والعراقيه واتفقنا على المواقف التاليه:
*ينتظران تمتد رياح التغيير الى العراق ايضاً،ويتبدل النظام العراقي الحالي .نحن الاحزاب والاطراف نبدي دعمنا واسنادنا لهذه التغييرات من اجل اقامة نظام ديمقراطي فيدرالي تعددي يكون فيه حقوق شعب كوردستان مضمونةًعلى أساس الفيدراليه التي أقرها البرلمان الكوردستاني كما ندعوا ايضاً الى الاسراع في تنفيذ عملية السلام في كوردستان لأن الظروف السياسية الحاليه تحتم علينا تنظيم بيتنا الداخلي وتوحيد خطابنا السياسي استعداداً لمستجدات المستقبل .
*منذ فترة والحكومة التركية تواصل التحرش بالتجربة الديمقراطية في كوردستان ونحن في الوقت الذي ندين ونندد بهذه التحرشات بشده في نفس الوقت ايضاً نرى ان من اهم واجباتنا الوطنيه الدفاع عن تجربة شعب كوردستان . وفي اعتقادنا ان هذه التحرشات تستهدف تمهيد أرضية مناسبة للتدخل في الشئوون الداخلية لكوردستان .مما يؤدي الى تهديد التضامن السياسي وجغرافية المنطقة برمتها ، ويعرضنا جميعاً الى خطر كبير لذلك نرى ان من واجبنا جميعاً التصدي لها .
*يستمر نظام بغداد الدكتاتوري . بتعريب وترحيل المنا طق المحتلةً من كوردستان بهدف تبديل ديموغرافيه أرض كوردستان .نحن في الوقت الذي نندد بشدة بهذه السياسة العنصرية . ندعومنظمات الامم المتحدة لعدم فسح المجال للنظام العراقي للاستفادة من القرار (986)لتعريب كوردستان .كما ندعوها ايضاً للضغط على النظام لكف عن طرد الكورد والتركمان والاشوريين من ارض آبا ء هم ومحاولات تغيير هويتهم القومية بالقوة .كما نساند ايضاً جميع المحاولات الداخليه والخارجية للوقوف في وجه حملات التعريب والترحيل .

الاحزاب والاطراف
1-حزب الاتحاد التركماني العراقي
2-جمعية الثقافه التركمانية في كوردستان العراق
3-حزب بيت نهرين الديمقراطي
4-حزب العمل الديمقراطي الكوردستاني
5-الحركة الديمقراطية لشعب كوردستان
6-الحركة الاسلاميه في كوردستان /العراق
7-حركة فلاحي ومضطهدي كوردستان
8-منظمة نضال كادحي كوردستان
9-حركة الديمقراطيين الكوردستانيين
10-حزب الاخاء التركماني العراقي
11-الحزب الديمقراطي التركماني الكوردستاني
12-عصبة القوميين الكورد
13-حزب رزطاري كوردستان
14-الحركة الشعبية الكوردستانيه
15-الحزب الاشتراكي الديمقراطي الكوردستاني
16-الاتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني

اربـــيل
2002/9/ 7

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٥)

ڕاگەیاندنی هاوبەش

کاتژمێر (٤) ی ئێواری ڕۆژی ٢٠٠٢/٩/٧ لەبارەگای مەکتەبی سیاسیی یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان YNDK ، ئێمەی حزب‌ولایەنەکانی کوردستان‌وعێراق کۆبووینەوەوهەڵوێستمان لەسەر ئەم خاڵانەی خوارەوە یەکخست.

*واچاوەڕوان دەکرێت باهۆزی گۆڕانکارییەکان عێراقیش بگرێتەوەو ڕژێمی ئێستای عێراق بگۆڕدرێت، ئێمەی حزب‌ولایەنەکان پشتگیری خۆمان بۆئەم گۆڕانکارییانە لەپێناو سیستەمێکی پەرلەمانی دیموکراتی فیدرالی فرەحزبی،دەردەبڕین‌و، ئیتیفاقی گەلی کوردستان لەسەر بنچینەی فیدرالی پارێزراوبێت کە پەرلەمانی‌کوردستان بڕیاری لەسەر داوە ، هەروەها داوا دەکەین پەلە بکرێت لەجێبەجێکردنی پرۆسەی ئاشتی لەکوردستان ، لەبەرئەوەی ئەم هەڵومەرجە سیاسیەی ئێستا لێمان دەخوازێت کەناوماڵی خۆمان یەکخەینەوەو بەیەک گوتاری سیاسی یەکگرتوو ئامادەکاری بۆ ئەم پێشهاتانەبکەین.

*ماوەیەکە دەوڵەتی تورکیا بەبەردەوامی هەڕەشە لەئەزموونی دیموکراتی کوردستان دەکات ، ئێمە لە کاتێکدا بەتوندی ئەم هەڕەشانە ڕیسواو مەحکوم دەکەین ، لەهەمان کاتدا بەرگری کردن لە ئەزموونی گەلی کوردستان بەئەرکی نیشتمانی خۆمان دەزانین‌و بەڕای ئێمە ئەم هەڕەشانە زەمینە خۆشکردنە بۆ دەستێوەردان لەکاروباری ناوخۆی کوردستان ، ئەمەش دەبێتە هۆی تێکدانی هاوسەنگی سیاسی‌و جوگرافی ناوچەکە بەگشتی‌وەترسییەکی گەورەیە لەسەر هەموولایەکمان‌و ڕووبەڕوو بوونەوەشی ئەرکی هەموو لایەکمانە .

*ڕژێمی دیکتاتۆری بەغدا لەسەر سیاسەتی بەعەرەبکردن‌و ڕاگواستن لەناوچە داگیرکراوەکانی کوردستان بەردەوامەو گەرەکییەتی دیموگرافیای خاکی کوردستان بشێوێنێ، ئێمە لە کاتێکدا ئەم سیاسەتە نەگریسە زۆر بەتوندی ڕیسوا دەکەین لە هەمان کاتدا داوا لە ڕێکخراوەکانی UN (دەکەین کە بوار بە ڕژێمی عێراق نەدرێت سوود لە بڕیاری (٩٨٦) وەربگرێت بۆ تەعریبکردنی کوردستان . هەروەها داوا دەکەین گوشار بخرێتە سەر ڕژێم بۆ ئەوەی هیچی تر کوردو تورکمان‌وئاشوری لەسەر زێدی باپیرانیان دەرنەکرێن‌و بەزۆر ناسنامەی نەتەوەییان نەگۆڕدرێت ، لەهەمان کاتدا پشتگیری خۆمان بۆ هەموو ئەو هەوڵانەی ئەناوەوە ج لەدەرەوە دووپات دەکەینەوە کەلە دژی سیاسەتی بە عەرەبکردن‌و ڕاگواستن دەکرێت .

حزب‌و لایەنەکان

١- پارتی یەکێتی تورکمانی عێراق.
٢- کۆمەڵەی ڕۆشنبیری تورکمان لە کوردستانی عێراق .
٣- حزبی دیموکراتی پێش ئەهرێن .
٤- پارتی کاری دیموکراتی کوردستان
٥- بزوتنەوەی دیموکراتی گەلی کوردستان .
٦- بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستان / عێراق .
٧- بزوتنەوەی جوتیاران‌و چەوساوانی کوردستان .
٨- ڕێکخراوی تێکۆشانی ڕەنجدەرانی کوردستان .
٩- بزوتنەوەی دیموکراسیخوازانی کوردستان .
١٠- پارتی برایەتی تورکمانی عێراق .
١١- پارتی دیموکراتی تورکمانی کوردستان .
١٢- کۆمەڵەی نەتەوەی کورد .
١٣- حزبی ڕزگاری کوردستان .
١٤- بزوتنەوەی میللی کوردستان .
١٥- حزبی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان .
١٦- یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان .

هەولێر
٢٠٠٢/٩/٧

٧٤

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٦)

لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی
بەعەرەب كردنی كوردستان

بـانگـەوازێـــك

سیاسەتی بەعەرەب كردنی ناوچەكانی كوردستان لەلایەن ڕژێمە یەك لەدوای یەكەكانی عێراقەوە قۆناغ بە قۆناغ بەرەی سەندووەو ناوچەیەكی فراوانی لە كوردستان گرتۆتەوە هەر لە (سنجارو زمارو شێخان و مەخموورو كەركوك و جەلەولاو خانەقین و مەندەل تا بەدرەو جەسان) و بەرجەبەر ئەو شاڵاوە ترسناكە لە چوارچێوەی ئیستراتیجیەتێكی هەمەلایەنی گشت گیردا ئەنجام دەدرێت بەمەبەستی پاكتاو كردنی ڕەگەزی و گۆڕینی سیمای نەتەوایەتی خەڵكی كوردستان بە كوردو توركمان و ئاشوری و كلدانەوەو نیشتەجێ كردنی عەشایەری عەرەبی لە جێگاكانیان بەگوێرەی بەرنامەیەكی ئەخشە بۆ دارێژراو بەدروست كردنی كۆمەڵگاو ئۆردوگاو دەست بەسەرا گرتنی سامانی نەتەوەیی دانیشتوانی كوردستان لەڕووی ماددی و فەرهەنگی و مەعنەویەوەو هەڵتەكاندنی ژێرخانی گشت لایەنی كۆمەڵگای كوردستان و سڕینەوەی شوێنەوارو ناسەواری بوونیان كە ئەم بەعەرەب كردنە تەنانەت گەیشتۆتە سەر ئەوەی ئینتیمای نەتەوایەتیان پێ بگۆڕن و زیاتر لەوەش ناوی غەیرە عەرەبی قەدەغە كراوە كە لە منداڵانی تازە لەدایك بو بنرێن.

بۆ ڕوبەڕو بوونەوە لەگەڵ ئەم سیاسەتە ترسناكەداو لەپێناوی بەرگری كردن لە مافی خەڵكی كوردستان و پوچەڵ كردنەوەی ئەم هەوڵە نەزۆكانە كە مەترسیەكی گەورە دروست دەكات لەسەر ئایندەی ئاسایشی نەتەوەیی كوردستان. (لیژنەی باڵای بەرەنگار بوونەوەی بەعەرەب كردنی كوردستان) لەدوای چەندین كۆبوونەوەو دانیشتن و ڕاگۆڕینەوە لەلایەن ئەو لایەن و كەسایەتیانەی كە پەیوەندارن بەم كارەوە دامەزراو بۆ ئەم مەبەستەش بەرنامەیەكی كاری دارشتووە بۆ ئەوەی پەردە لەسەر ڕاستیەكان هەڵماڵێ و ئەم سیاسەتی پاكتاو كردنی ڕەگەزیەی ڕژێمی عێراق پوچەڵ بكاتەوە و هەوڵی هەمەلایەنە بدات بۆ بەرەنگار بوونەوەی. هەر بۆیەش لیژنەكەمان، لیژنەی باڵای بەرەنگار بوونەوەی بەعەرەب كردنی كوردستان داوا لە هەموو جەماوەری خەڵكی كوردستان لە ناوەوەو دەرەوەو هەموو خەڵكی ناوچە بەعەرەب كراوەكان بەتایبەتی دەكات كە بەپیری كارەكانی ئەم لیژنەیەوە بێن لە ڕێگای كۆكردنەوەی

بەڵگەنامەو ئامادە كردنی لێكۆڵینەوە و خۆ ئامادە كردن بۆ هەموو جۆرە چالاكیەكی جەماوەری بۆ پوچەڵ كردنەوەی ئەم سیاسەتە چەوت و نارەوایە كە دەرهەق بە خەڵكی كوردستان دەكرێ، لە پێناوی گەڕانەوە بۆسەر زێدی خۆی و دەركردنی ئەوانەی وا بەناهەق نیشتەجێ كراون لەسەر خاكی كوردستان لەجیاتی دانیشتوانە ڕاستەقینەكەی.

هەروەها داوا لە ڕێكخراوی نەتەوە یەكگرتوەكان و كۆمەڵگای نێودەوڵەتی و ڕێكخراوەكانی مافی مرۆڤ دەكەین كە فشار بخەنە سەر ڕژێمی عێراق بۆ دانانی سنورێك بۆ ئەم سیاسەتە ترسناكەو كارا كردنی بڕیاری (٦٨٨)و هەوڵ دان بۆ گەڕانەوەی دەركراوەكان بۆ جێگای زێدی خۆیان. داوا لە تەواوی حزب و لایەنە سیاسیەكان و نیشتمان پەروەریەكان و ڕێكخراوە جەماوەری و پیشەییەكان دەكەین كە پتر بەپیر دەنگمانەوە بێن و هاودەنگ بن لەگەڵمان. داوا لەسەرجەم كەناڵەكانی ڕاگەیاندن دەكەین كە بایەخ بە دوادا چوون و خستنەڕووی گەورەیی مەترسی ئەم پیلانەی ڕژێمی عێراق بدەن و لەسەری بنوسن و بدوێن، وە ڕیسوای بكەن بۆ هەموو جەماوەری كوردستان و ئازادی خوازانی جیهان.

هەولێر
٢٠٠٢/١/٢٣

تێبینی:-
لەڕێگەی ئەم ژمارانەوە پەیوەندیمان لەگەڵدا بكەن:
- ژمارەی فاكس: ٠٠٤٧٢٤١٣٥٧١٧
- ژمارەی تەلەفۆن: (٢٢٢٤٣٠٢) (٢٢٢٥٨٥٦) (٢٢٣١٢٤٦)

٧٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٧)

هەرێمی کوردستانی عێراق

لیژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی
بە عەرەب کردنی کوردستان

فۆرمی زانیاری تایبەت بە تەرحیل کراو

١- شوێنی دانیشتنی پێشوو پارێزگا............ قەزا............ ناحیە............ گوند/ گەڕەك..........

٢- مێژووی تەرحیل کردن: ساڵ/ مانگ/ ڕۆژ/

٣- لە شوێنی دانیشتنی پێشووی چ لەم شتانەی خوارەوەت هەبووە:

- زەوی و زاری کشتوکاڵی ☐ ڕووبەری چەند بووە:.......... جۆری زەوی(ئاوی یان دێم)..........
- خانوو: ☐ ڕووبەری چەند بووە:.......... ژمارەی ژووری..........
- دوکان: ☐ ڕووبەری چەند بووە:.......... جۆری دوکان..........
- کارگە ☐ جۆری کارگە.......... ژمارەی کرێکاری چەند بووە..........
- ئوتومبێل ☐
- شتی تر(بنووسرێت)..........

٤- شوێنی دانیشتنی ئێستا پارێزگا.......... قەزا.......... ناحیە.......... گوند/ گەڕەك..........

٥- لە کەیەوە لەم شوێنە نیشتەجێ بووە: ساڵ/ مانگ/ ڕۆژ/

٦- جۆری خانووی نیشتەجێی ئێستا: موڵکی خۆم ☐ حکومی ☐ کرێ ☐ جۆری تر(بنووسە)

٧- شوێنی کارو پیشەی پێشووی:

٨- شوێنی کارو پیشەی ئێستای:

٩- ئایا لە خزم و ناسیاوانتان کەس تەرحیل کراوە بۆ خوارووی عێراق؟(ئەگەر بە بەڵێ بە خوارەوە بنووسە)

ناویان - ژمارەی ئەندامانی خێزانی:....

بۆ چ شوێنێك ڕاگوێزراوە..........

لە چ مێژوویەك..........

ئایا لەماوەی تەرحیل کردنتان کەس لە ئەندامانی خێزانتان وەفاتی کردووە؟(ئەگەر بە بەڵێ بە خوارەوە بنووسە)

ئایا ئەندامانی خێزانتان کەسیان بەکەلەوتەیە؟(ئەگەر بە بەڵێ لە خشتەکەی خوارەوە بنووسە)

١٠- ناوی و زانیاری ئەندامانی خێزان — ژمارەی پسوولەی خۆراك

ژ	ناوی تەواو	ڕەگەز	پەیوەندی بە سەرۆك خێزان	شوێنی لە دایکبوون	مێژووی لە دایکبوون	پلەی خوێندەواری	پیشە	ژمارەی سجل	ژمارەی لاپەرە	تێبینی
١			سەرۆك خێزان							
٢										
٣										
٤										
٥										
٦										
٧										
٨										
٩										
١٠										
١١										

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٨)

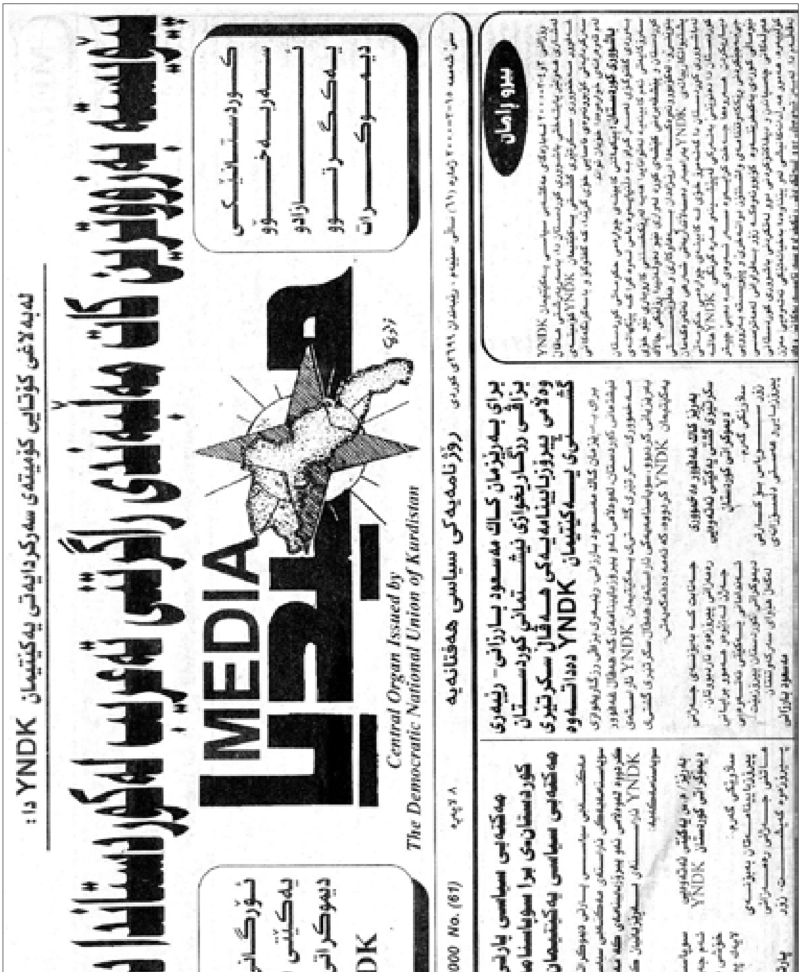

لەبەلاغی کۆتایی کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتیمان YNDK دا:

پێویستە بەزووترین کات مەڵبەندی راگرتنی تەعریب لەکوردستاندا دابمەزرێت

کوردستانێکی سەربەخۆو ئازادو یەکگرتوو دیموکرات

MEDIA
میدیا

ئۆرگانی ناوەندی یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان YNDK

Central Organ Issued by
The Democratic National Union of Kurdistan

سێ شەممە ١٥-٢-٢٠٠٠ ژمارە (٦١) ساڵی سێیەم - ڕێبەندان ٢٦٩٩ی کوردی — ڕۆژنامەیەکی سیاسی هەفتانەیە — ٨ لاپەڕە — Tues., 15-2-2000 No. (61)

بیرو ڕامان

برای بەڕێزمان کاک مەسعود بارزانی - ڕێبەری بزافی ڕزگاریخوازی نیشتمانی کوردستان وەڵامی پیرۆزبایینامەیەکی هەڤاڵ سکرتێری گشتی یەکێتیمان YNDK دەداتەوە

مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان-ی برا سوپاسنامەیەک ئاراستەی مەکتەبی سیاسی یەکێتیمان YNDK دەکات

بەڵگەنامەی ژمارە (٨٩)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

محافظة التأميم
(المراسلات السرية)
العدد ٢٤/٧/٣٠١ ج
التاريخ ١٩٩٨/٦/٤م

الى : لجنة الشمال / السكرتارية
الموضوع: توجيهات

وجه السيد نائب رئيس مجلس قيادة الثورة خلال زيارة سيادته للمحافظة يوم ١٩٩٨/٤/٢ بما يأتي :-

١. يتمتع بكافة الحقوق القانونية والوظيفية النافذة كل من صحح قوميته من الساكنين في محافظة التأميم الى العربية ويحق له نقل نفوسه من المحافظات الاخرى الى التأميم.

٢. يرحل الذين لم يصححوا قوميتهم من النازحين الى محافظة التأميم ولا يقبل التصحيح للوافدين الجدد.

٣. يبقى التصحيح مفتوحاً للذين نفوسهم في التأميم

يرجى التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

الفريق الاول الركن
اياد فتيح خليفة
محافظ التأميم
١٩٩٨/٤/

نسخة منه الى /
مكتب السيد نائب رئيس مجلس قيادة الثورة ... يرجى التفضل بالاطلاع مع التقدير
وزارة الداخلية / مكتب الوزير / للتفضل بالاطلاع مع التقدير
محافظات صلاح الدين والتأميم والسليمانية - للتفضل بالاطلاع مع التقدير
قيادة فرع التأميم للحزب

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٠)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

محافظة التأميم

المراسلات السرية

العدد / ١٧/ ٧٢٦٨

التاريخ صفر ١٤١٨هـ

١٢ حزيران ١٩٩٧م

سري للغاية

الى : محافظة التأميم - الافراد

الموضوع : تعيين

حصلت موافقة السيد نائب رئيس الجمهورية / رئيس لجنة الشمال المبلغ الينا بكتاب اللجنة اعلاه / السكرتارية ذو العدد ٣٠/ ٨٨٤ في ١/٦/١٩٩٧ على تعيين السادة المدرجة اسماؤهم ومؤهلاتهم ادناه ضمن الدرجات الوظيفية الشاغرة ((٢٤٠)) درجة التي يرأسها السيد معاون المحافظ علما" انهم من المواطنين المصريين المتجنسين بالجنسية العراقية .

ت الاسم	المؤهلات
١- عاطف محمد امين الزيات	دبلوم صناعة قسم ميكانيك سيارات
٢- عبد الباقي محمود عبد الله علي	الثانوية الزراعية
٣- الصادق محمد حسن ابو شحيح	معهد فني تجاري
٤- علي سيد محمود السيد	لا يوجد
٥- ربيع حسن محمد علي سليمان	خريج كلية الطب البيطري
٦- ابراهيم محمد ابراهيم الشافعي	الاعدادية العامة لخريج ثانوية
٧- محمد محمد علي البزاز	الصف السادس الابتدائي
٨- صبحي ابو السعود علي	يقرأ ويكتب

لاتخاذ مايلزم واعلامنا رجاء".

الفريق الاول الركن

اياد فتيح خليفة

محافظ التأميم

صفر ١٤١٨هـ

١١ حزيران ١٩٩٧م

نسخة الى /-

لجنة الشمال - السكرتارية كتابكم اعلاه - للتفضل بالاطلاع مع التقدير .

محافظة التأميم - الاسكان - لشمول المذكورين اعلاه على ضوء ما جاء بكتابها ٥٢٣٣ في ١٢/٥/١٩٩٧ واعلامنا رجاء".

س ١١ حزيران

بەڵگەنامەی ژمارە (٩١)

قائمة بتعيين الأشخاص المعربين
في دوائر محافظـــــــة التأميم

التسلسل	الاسم الكامل	مؤهلاته الدراسية	العنوان
١	هنادي احمد العزاوي	بكالوريوس هندسة (عامة)	يسكن محافظة نينوى
٢	سمير كامل يوسف	يقرأ ويكتب	〃 〃 〃
٣	شبل محمد يوسف	معهد ادارة قسم المحاسبة	〃 〃 〃
٤	ماهر خالد علي	دبلوم المدارس الثانوية التجارية	〃 〃 〃
٥	مصطفى صالح الصياد	دبلوم المدارس الثانوية الصناعية (تم حجزه لاعمال صحية)	〃 〃 〃
٦	احمد محمد احمد	الثانوية العامة / علمي	〃 〃 〃
٧	رضا محمد عبد المنعم	دبلوم المدارس الثانوية التجارية	〃 〃 〃
٨	فيروز عبد الرضى زايد	أمي	〃 محافظة البصرة
٩	محمد محمد السيد محمود	دبلوم صناعي	〃 〃 〃
١٠	طه سعيد سعيد سليمان	الدراسة الاعدادية	〃 〃 〃
١١	جمال حسين علي	الدراسة الابتدائية	〃 〃 〃
١٢	محمود محمد ابراهيم عيسى	〃 〃	〃 〃 ديالى / الخالص / العربية
١٣	هاني جلال احمد جلال	اعدادية التجارة	المحمدية / الشارع العام / تشت ايشان
١٤	نور الدين جبر حمارة	〃 〃	〃 حي ١٧ تموز
١٥	سعيد عبد المحسن علي	أمي	محافظة البصرة
١٦	عبد المحسن مصطفى عبد المحسن	دبلوم المدارس التجارية	بغداد / الرصافة

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

محافظة التأميم

(المراسلات السرية)

العدد ١٧/ ٨٠٦٤/

التاريخ ٦/ ١٢/ ١٩٩٩

((سري وشخصي))

الى : مديرية بلديات التأميم

مديرية بلدية كركوك

مديرية التسجيل العقاري في التأميم

م: توجيه

اعلمنا مجلس قيادة الثورة / مكتب نائب الرئيس بكتابه ك/٤٤ في ٢١/ ١١/ ١٩٩٩ بأن السيد نائب رئيس مجلس قيادة الثورة المحترم وجه بما يأتي حول كيفية تنفيذ مضمون قرار مجلس قيادة الثورة المرقم ١٥١ في ١٩٩٩/٨/١٠ – (المرفق صورته طيا) في محافظتنا .

١. بالنسبة للعناصر العربية اصلا الذين يرومون الاستفادة من قرار مجلس قيادة الثورة المرقم (١٥١) في ١٥/ ٨/ ٩٩٩ للتمتع بالامتيازات والحقوق التي تمنح على اساس مسقط الرأس ان يطلب منهم نقل سجلات احوالهم المدنية الى محافظة التأميم بغية الاستفادة من تلك الامتيازات .

٢. اما فيما يخص مصححي القومية فيطلب منهم تقديم المستمسكات التي تثبت انهم مسجلين في احصاء ١٩٥٧ في مدينة كركوك عملا بتوجيه ديوان الرئاسة البليغ بكتابه ٧٦٣٠ في ٢/٧/ ١٩٩٢ .

اتخاذ ما يلزم وفق التوجيه الوارد اعلاه وبكل دقة رجاء ..

المرفقات

١. قرار

فوزي علي قباش

و. محافظ التأميم

٥/ ١٢/ ١٩٩٩

١٢/٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٣)

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري للغاية وشخصي
يفتح بالذات

العدد / ٢٠٠٠/٤٦٢
التاريخ ٣/ ٥ / ٩٧

السيد محافظ التأميم المحترم

م/ تعيين

استنادا الى الصلاحية المخولة لنا بموجب كتاب ديوان الرئاسة ذي العدد ق/١٢٨/٧ في ١٠/ نيسان/١٩٩٧ تقرر الآتي :-

١- تعيين (٢٧٥) مائتان وخمسة وسبعون درجة وظيفية في الدوائر التابعة لمحافظتكم وكما مبين في القائمة المرفقة طيا.

٢- تشكل لجنة في ديوان المحافظة تضم في عضويتها ممثلين عن قيادة فرع الحزب ومديرية أمن المحافظة حصرا تتولى تدقيق اسماء المرشحين للتعيين في الوظائف المذكورة قبل رفعها الينا لغرض الموافقة ايضا وان تعمل اللجنة بشكل دقيق وهادئ وبدون اثارة على ان يكون المرشحين للتعيين ممن تنطبق عليهم الشروط المعروفة لديكم وفي مقدمتها السكن في المحافظة وكل المستلزمات الاخرى ، اما بالنسبة لمن تنطبق عليهم شروط التعيين وهم من غير سكنة محافظتكم فيشترط لتعيينهم نقل سجلات نفوسهم اليها.

راجين الاطلاع واتخاذ مايلزم وفق ماجاء اعلاه واعلامنا .. مع التقدير.

المرفقات
١ قائمة

طه ياسين رمضان
نائب رئيس الجمهورية
رئيس لجنة الشمال

٩٧/٥/٢٤

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٤)

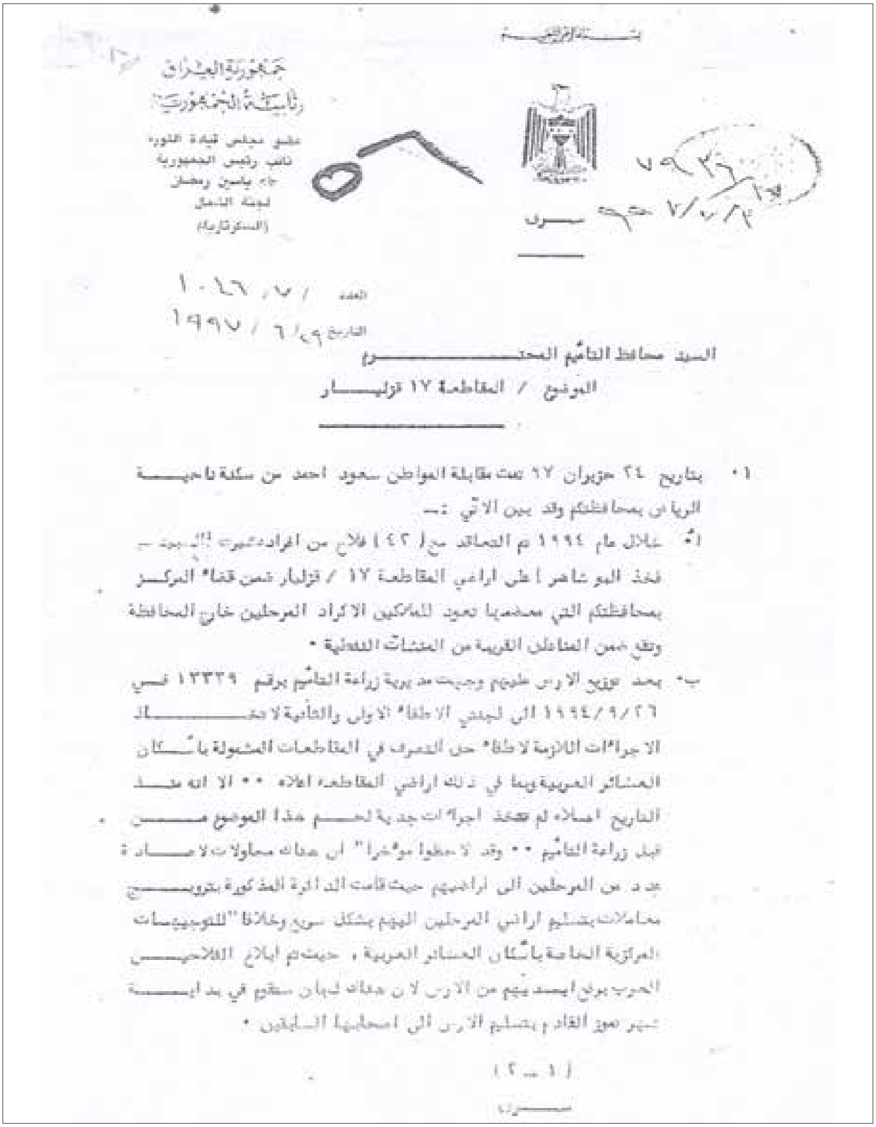

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري

العدد / ٧ / ١٠٤٦
التاريخ ٢٩/٦/١٩٩٧

السيد محافظ التأميم المحتـــــرم

الموضوع / المقاطعة ١٧ قزلبـــار

١- بتاريخ ٢٤ حزيران ٩٧ تمت مقابلة المواطن سعود احمد من سكنة ناحيــة الرياض بمحافظتكم وقد بين الاتي :-

أ- خلال عام ١٩٩٤ تم التعاقد مع (٤٢) فلاح من افراد عشيرة البو حمد ــ فخذ البو شاهر على اراضي المقاطعة ١٧ / قزلبار ضمن قضاء المركز بمحافظتكم التي هي اصلا تعود للمالكين الاكراد المرحلين خارج المحافظة وتقع ضمن المناطق القريبة من المنشآت النفطية •

ب- بعد توزيع الارض عليهم وجهت مديرية زراعة التأميم برقم ١٣٣٣٩ في ٢٦/٩/١٩٩٤ الى لجنتي الاطفاء الاولى والثانية لاتخـــاذ الاجراءات اللازمة لاطفاء حق التصرف في المقاطعات المشمولة باسكان العشائر العربية ومنها في ذلك اراضي المقاطعة اعلاه •• الا انه منذ التاريخ اعلاه لم تتخذ اجراءات جدية لحسم هذا الموضوع من قبل زراعة التأميم •• وقد لاحظوا مؤخرا" ان هناك محاولات لاعادة عدد من المرحلين الى اراضيهم حيث قامت الدائرة المذكورة بترويج معاملات بتسليم اراضي المرحلين اليهم بشكل سريع وخلافا" للتوجيهات المركزية الخاصة باسكان العشائر العربية ، حيث تم ابلاغ الفلاحين العرب برفع ايديهم من الارض لان هناك لجان ستقوم في بداية شهر تموز القادم بتسليم الارض الى اصحابها السابقين •

(١ - ٢)

سري

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري

العدد /

التاريخ /

ج • اقتصر المواطن المذكور ايقاف اجراءات دائرة زراعة محافظتكم المتضمنة الغاء عقود الفلاحين من افراد عشيرته خاصة وانهم نقلوا سجلات نفوسهم وبطاقاتهم التموينية الى المنطقة التي حددت لاسكانهم وباشروا ببناء دورهم فيها •

٢• وجه السيد نائب رئيس الجمهورية رئيس لجنة الشمال بيان مطالعتكم بشأن الموضوع وتزويدنا باسماء اصحاب الحقوق التصرفية من غير العرب الذي وزعت اراضيهم على العشائر العربية ضمن المقاطعة ١٢ / قزليار ومساحات الاراضي العائدة لهم واسباب عدم اطفائها منذ عام ١٩٩٦ وحتى الآن .. مع التأكيد على ان التوقف عن اجراءات الاطفاء في الاراضي العائدة للعشائر التي صححت قوميتها الى العربية يجب ان لا يكون على حساب خطة اسكان العشائر العربية في المحافظة وانما بالامكان تعويضهم في منطقة اخرى •

يرجى التفضل بالاطلاع .. واتخاذ ما يلزم واعلامنا مع التقدير •

اللواء
طاهر زيادة • صالح
سكرتير لجنة الشمال
حزيران ٩٧

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٦)

٤٣

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري وشخصي

العدد / ٢٠/ ١٨٥٠
التاريخ ٢٩/ ١٠/ ٩٧

السيد محافظ التأميم المحترم

الموضوع / تعيين

اشارة الى كتبنا المرقمة بـ (٨٨ و ٦١٧ و ٨٨٣ و ٨٨٤ و ١٤١٤
في ١/٢٠ و ٦/١ و ٤/٢٨ و ١٩٩٧/٨/٢٦ .
وجه السيد نائب رئيس الجمهورية رئيس لجنة الشمال
بما يأتي :-

١. بالنسبة للمتزوجين من المعينين المتجنسين بالجنسية العراقية ممن يتم تعيينهم او نقلهم الى مثل وظائفهم في مركز المحافظة لا مانع من شمولهم جميعاً " بالشقة السكنية على أن تعطى الاولوية في التخصيص للعائلة التي عدد افرادها اكثر من غيرها .
٢. بالنسبة للذين يتم تعيينهم في الدوائر الرسمية ضمن ناحية التون كوبري يستمر العمل بالتوجيه الخاص بتخصيص قطع الاراضي السكنية والمساعدة المالية البالغة (١٠٠٠٠٠) مائة الف دينار مع اعلامنا بعدد الذين تم تعيينهم في دوائر الناحية المذكورة .
٣. يحدد ما جاء بكتابكم ٢٤٨٠ في ٢٢ أيلول ٩٧ ... بصدد ... الشقق السكنية للمشمولين ... اظهار ... ميسورا ... .
٤. ...

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٧)

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري وشخصي

العدد / /

التاريخ / /

أ. أسماء الأشخاص الذين تم تسفيرهم جاءوا بالوثائق المعنيين لديها .

ب. أسماء الأشخاص الذين راجعوا المحافظة وابدوا عدم رغبتهم في التعيين بحجة النفاء اوامر تسفيرهم .

نرجو الاطلاع واتخاذ ما يلزم .. واعلامنا بالسرعة الممكنة مع التقدير .

اللواء
طارق زيادة صالح
سكرتير لجنة الشمال

سري وشخصي

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٨)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

وزارة الداخلية

محافظة التأميم

الرقم : ١٢ / ١٠٦٥ / ١٢٠

التاريخ : / / ١٤١٥هـ

١٢ / / ١٩٩٥م

١٩٩٦

١٢/٢٩

الى / لجنة الشمال بالسكرتارية

الموضوع / انشاء العمارات والمحلات التجارية

ـــــــــــــــــــــــــــــ

من الملاحظ في هذه المحافظة قيام الاكراد والتركمان بأزدياد ملفت للنظر في انشاء العمارات والمحلات التجارية ضمن المناطق المخصصة للاغراض التجارية وعلى اراضيهم الخاصة التي يمتلكونها في عموم المحافظة رغم الحصار الاقتصادي الجائر وان تحليلنا لهذه الظاهرة تحمل ابعاد سياسية اضافة الى المنفعة التجارية التي يتعاملون بها .. وبغية تحجيم هذه الظاهرة والتي تعتبر عائقا مهماً في عملية تعريب هذه المحافظة .. عليه نقترح عدم اعطاء الموافقات لانشاء العمارات والمحلات التجارية لغير العرب في المناطق (رحيم آوى - الاسكان - ازادى - امام قاسم - المصلى - السوق الكبير - الشورجة) .. للتفضل بالاطلاع واعلامنا مع التقدير.

الفريق الركن

محمود فيزى الهزاع

محافظ التأميم

١٢/ ١٢/ ١٩٩٥

بەڵگەنامەی ژمارە (٩٩)

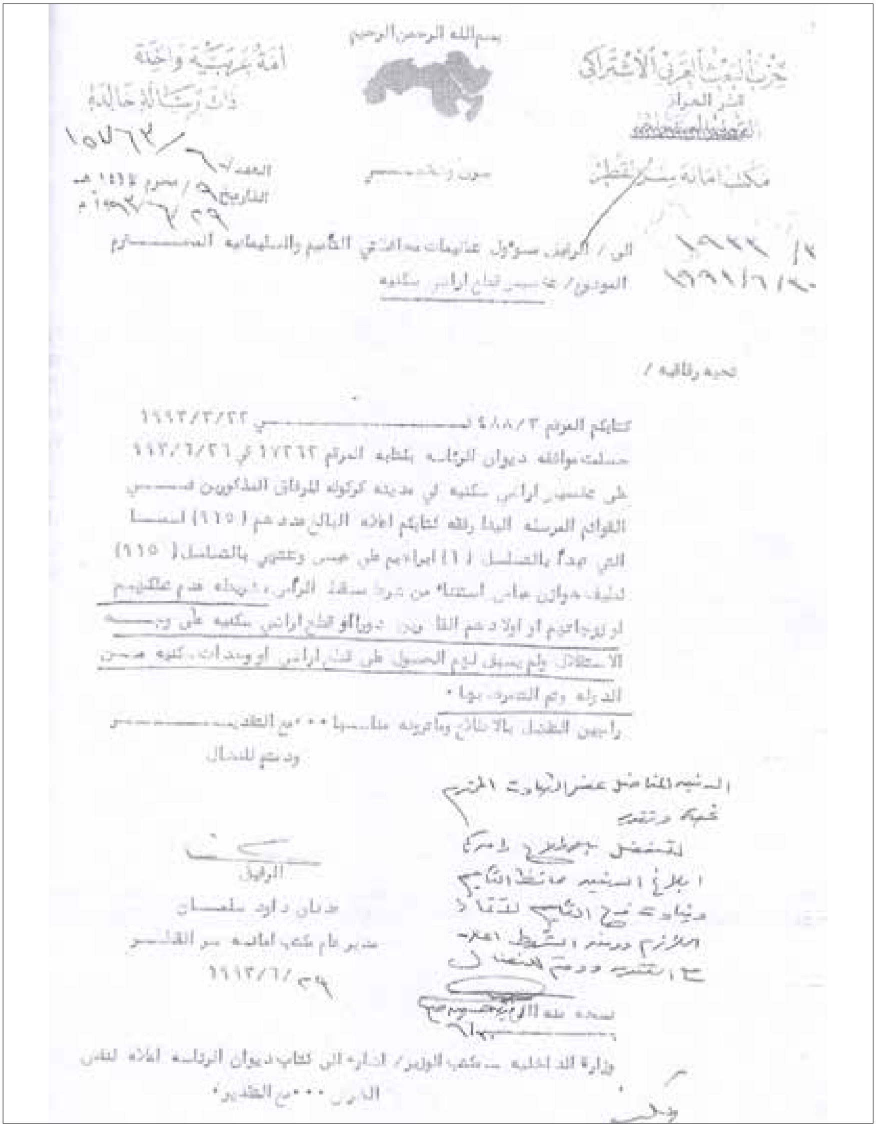

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي
قطر العراق
[illegible]

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

مكتب امانة سر القطر

العدد/ ٦/ ١٥٧٦٣
التاريخ/ ٩/ محرم/ ١٤١٤ هـ
٢٩/ ٦/ ١٩٩٣ م

١٩٩٢٢
٣٠/ ٦/ ١٩٩٣

الى/ الرفيق مسؤول تنظيمات مكتب تنظيم التأميم والسليمانية المحترم

الموضوع/ تخصيص قطع اراضي سكنية

تحية رفاقية/

كتابكم المرقم ٤٠٨/٣ في ١٩٩٣/٣/٢٢

حصلت موافقة ديوان الرئاسة بكتابه المرقم ١٧٢٦٢ في ١٩٩٣/٦/٢٦ على تخصيص اراضي سكنية في مدينة كركوك للرفاق المذكورين حسب القوائم المرسلة الينا طي كتابكم اعلاه البالغ عددهم (١٦٥) اسماً التي تبدأ بالتسلسل (١) ابراهيم علي عيسى وتنتهي بالتسلسل (١٦٥) لتلف حواس عباس استثناء من شروط سكنة التأميم وبشرط عدم تملكهم او ازواجهم او اولادهم القاصرين دوراً او قطع اراضي سكنية على وجه الاستقلال ولم يسبق لهم الحصول على قطع اراضي او وحدات سكنية من الدولة وتم التصرف بها.

راجين التفضل بالاطلاع واجراء ما يلزم... مع التقدير

ودمتم للنضال

الرفيق
عدنان داود سلمان
مدير عام مكتب امانة سر القطر
٢٩/ ٦/ ١٩٩٣

الرفيق المناضل عضو القيادة المحترم
تحية رفاقية
[illegible]

وزارة الداخلية ـ مكتب الوزير/ اشارة الى كتاب ديوان الرئاسة اعلاه لتنفيذ اللازم... مع التقدير.

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٠)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

العدد ١٣٦٧/ش/١٤
التاريخ ٢١/١٠/١٩٩٤

سري للغاية وشخصي

السيد محافظ التأميم ـ رئيس اللجنة الامنية المحترم

م/ ترحيل عوائل

علمنا ان اللجنة الامنية في محافظتكم بصدد ترحيل العوائل الكردية التي كانت تسكن سابقا ضمن منطقة قره حسن والموجودة حاليا في قصبة ليلان وتازة ومدينة كركوك والتي ازيلت قراهم خلال عمليات الانفال ورحلوا الى منطقة الحكم الذاتي، وعادوا ثانية وسكنوا في المناطق اعلاه بصورة غير مشروعة.

نستحسن قيامكم بوضع خطة لترحيل العوائل المذكورة الى المحافظات الوسطى والجنوبية عدا محافظات (بغداد، صلاح الدين، ديالى). وابلاغهم بانهم مشمولين بالضوابط والمحاذير الواردة في كتابنا ذي العدد ٢٢٣/٢٠ في ٥ حزيران ٩٤ بغية تسهيل عملية الترحيل واعلامنا.

مع التقدير

طه ياسين رمضان
نائب رئيس الجمهورية
ورئيس لجنة الشمال

نسخة منه الى:

ـ السيد وزير الداخلية المحترم / للتفضل بالاطلاع ... مع التقدير

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠١)

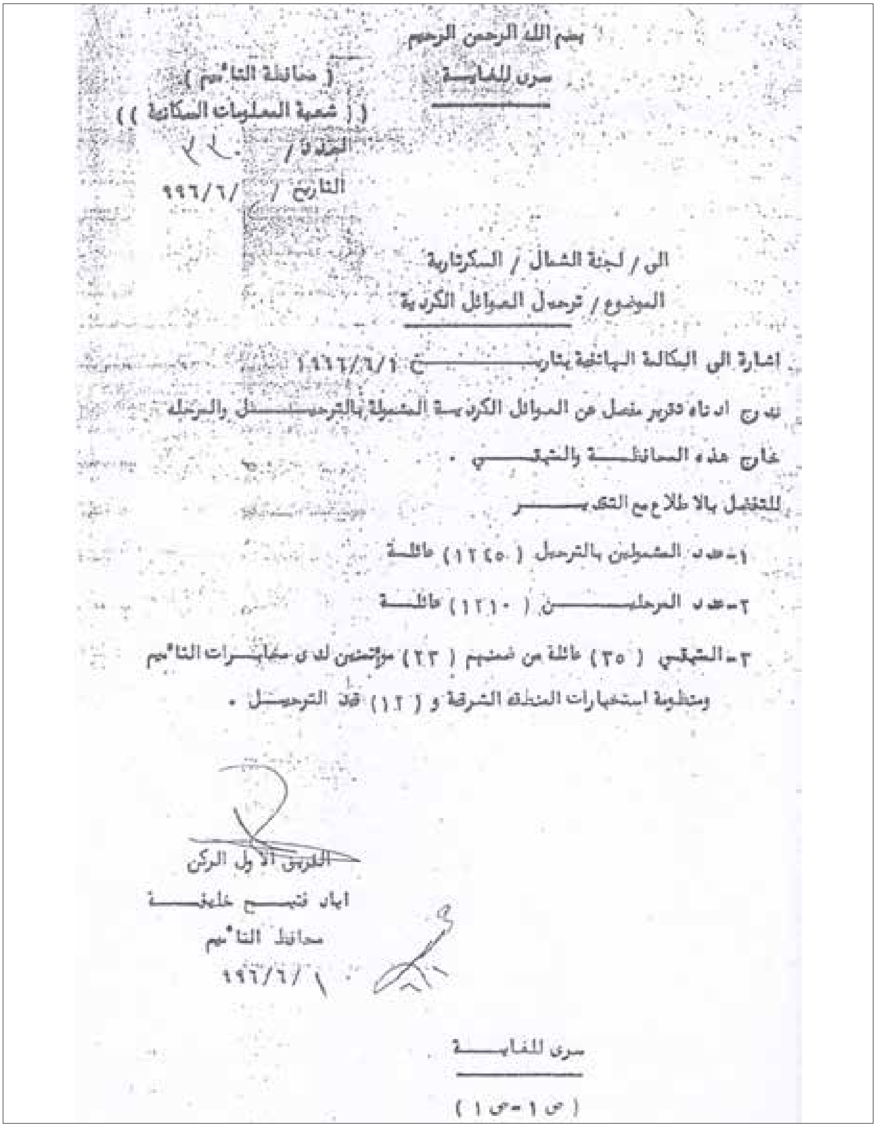
بسم الله الرحمن الرحيم

سري للغاية

(محافظة التأميم)

((شعبة العمليات السكانية))

العدد / ٢٤٠

التاريخ / /٦/ ١٩٩٦

الى / لجنة الشمال / السكرتارية

الموضوع / ترحيل العوائل الكردية

اشارة الى المكالمة الهاتفية بتاريخ ١٩٩٦/٦/١ نورد ادناه تقرير مفصل عن العوائل الكردية المشمولة بالترحيل والرحيلة خارج هذه المحافظة والمتبقي .

للتفضل بالاطلاع مع التقدير

١- عدد المشمولين بالترحيل (١٢٤٥) عائلة

٢- عدد المرحلين (١٢١٠) عائلة

٣- المتبقي (٣٥) عائلة من ضمنهم (٢٣) موقوفين لدى مخابرات التأميم ومنظومة استخبارات المنطقة الشرقية و (١٢) قيد الترحيل .

اللواء الأول الركن

اياد فتيح خليفة

محافظ التأميم

١٩٩٦/٦/١

سري للغاية

(ص ١ - ص ١)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

سري وشخصي

محافظة التاميم

شعبة المعلومات المكانية

العدد / ٦٨٩

التاريخ / ١٤ / ١٤١٨هـ

١٩٩٧/٦/١٧

الى / السيد مدير شرطة المحافظة

الموضوع / ترحيل

كتابكم ٨١٠ في ١٩٩٧/٨/٣١

بناء على ما جاء بكتاب لجنة الشمال ـ السكرتارية المرقم ٥٠٢ في ١٩٩٧/٦/١١ امر السيد نائب رئيس الجمهورية ـ رئيس لجنة الشمال حفظه الله بما يلي ...

١ـ ترحيل (٣٧) عائلة كردية موضوعة بحث كتابكم اعلاه الفقرة (٤) منه الى خارج محافظتنا واعطائهم مدة ثلاثة اشهر فقط من تاريخ التبليغ بعد ان يبلغوا بذلك مع افهامهم بان وجودهم في محافظتنا غير شرعي ما دام سجلات نفوسهم في محافظات اخرى وعليهم العودة الى المحافظات التي قدموا منها .

٢ـ وضع خطة عمل لترحيل (١٥٧) عائلة من العوائل موضوعة بحث الفقرة (٩) من كتابكم اعلاه خلال مدة ثلاثة اشهر وبشكل هادئ ، وحسب التوجيه اي ترحيلهم الى محافظات الحكم الذاتي او الى محافظات القطر الاخرى عدا (نينوى ـ ديالى)

٣ـ وضع خطة واسعة ودقيقة للبحث عن الـ (١٤٥٥) عائلة موضوعة بحث الفقرة (٨) وترحيل اي عائلة يلقى القبض عليها او يتم العثور عليها وحسب التوجيه الى المحافظة التي ترغب السكن فيها عدا المحافظتين المذكورتين بالفقرة (٢) اعلاه مع ملاحظة كتابنا ٢٦٣ في ١٩٩٧/٨/٤ وتزويدنا باسماء تلك العوائل وعناوين سكنهم بغية الايعاز الى المركز التموينى حول قطع حصصهم التموينية واعلامنا رجاء .

اللواء الاول الركن

اياد خليل ظلعاد

محافظ التاميم

١٩٩٧/٦/١٧

نسخة الى /

لجنة الشمال ـ السكرتارية / كتابكم اعلاه .. للتفضل بالاطلاع وقد اوعزنا الى مديرية شرطة المحافظة بموجب كتابنا اعلاه حول التحري عن تلك العوائل وتزويدنا بعناوين سكنهم لغرض ترحيلهم وقطع حصص التموينية .. مع التقدير

وزارة الداخلية / الداخلية العامة / م.ر / للتفضل بالاطلاع .. مع التقدير

قيادة فرع التاميم للحزب القائد / كتابكم ٣٠٠ في ١٩٩٧/٣/١٧ .. ترجو التفضل بالتنسيق مع مديرية امن محافظة التاميم / كتابكم ٩١ في ١٩٩٧/٣/١٦ ، السيد مدير الشرطة لوضع الخطة رجاء

مدير النفوس الداخلية / شعبة المعلومات المكانية / للعلم

وما يلزم .

(١ـ١)

سري وشخصي

م / محمد

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٣)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق — محافظة التأميم

سري للغاية — شعبة المعلومات السكانية

العدد / ١٠٠٥

التاريخ / ١١/٥/٢٠٠٠

الى / مديرية شرطة محافظة التأميم / ق س

الموضوع / أمر

يرحل المدعو (مصطفى حسين) واللقب (سيده) الى خارج محافظتنا الساكن ناحية الدبس قرية (كرد بوه) في منطقة القراج بعد حجزه لمدة شهر وحجز من اواه واعلامنا رجاء .

الفريق الركن

صباح نوري علوان

محافظ التأميم

/٥/٢٠٠٠

نسخه الى /

قيادة فرع التأميم للحزب القائد / كتابكم ٧٦٥ في ١٥/٥/٢٠٠٠ لمتابعة ترحيله واعلامنا .. مع التقدير .

مديرية امن محافظة التأميم / كتابكم ١٧٦٢ في ٥/٥/٢٠٠٠ للعلم رجاء .

سري للغاية

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي
قطر العراق
قيادة فرع التاميم

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

سري للغاية /

العدد ٧٦٥/١/٨
التاريخ / / ١٤٢هـ
١٥/٢/٢٠٠٠م

الى / الرفيق محافظ التاميم المحترم
عائلة كرديه
م /

تحية نضالية

اطلعنا قيادة شعبة الدبس بكتابها ٢٠٦/٢٨ في ٢٠٠٠/٢/٨ من خلال المتابعة الميدانية لاسكان العشائر العربية في منطقة [القراج] اتضح بان المدعو [مصطفى حسين] واللقب [سيده] يسكن حاليا " في قرية [كرد روه] والمرحل منها سابقا " ولا يزال يستغل ارضه الزراعية الموزع قسم منها الى عشيرة [العكيلي] علما " بان القرية أعلاه قد تم شمولها بالترحيل عام ١٩٨٧
للتفضل بالاطلاع واتخاذ ترحيله من المنطقة مع التقدير ودمتم للنضال

الرفيق
منيسة [illegible]
امين سر قيادة الفرع
١٥/٢/٢٠٠٠

السيد [illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٥)

التشكيلات الادارية

رقم ٣٣

بسم الله الرحمن الرحيم

مرسوم جمهوري

استنادا الى المادة الرابعة من قانون المحافظات رقم ١٥٩ لسنة ١٩٦٩ (المعدل)
وبناء على ماعرضه وزير الداخلية .

رسمنا بما هو آت :-

١ ـ فك ارتباط القاطعات المبينة أرقامها وأسماؤها أدناه من ناحية كنديناوة التابعة لقضاء مخمور بمحافظة أربيل والحاقها بناحية دبس التابعة لقضاء مركز كركوك بمحافظة كركوك : (١) ملحة والي (أم الحوالي) و(٢) شناغة و(٣) دربند صارلو و(٤) قرية كابلكه و(٥) دركه الكبيرة و(٦) دركه الصغيرة و(٧) جسرد و(٨) كيسومه و(٩) هلاله و(١٠) كروشان و(١١) شحل و(١٢) كندال و(١٣) سليمان بختيان و(١٤) داود كركه و(١٥) سركران و(١٦) خرابه و(١٧) بلكانه و(١٨) خسرو وبولاقلو و(١٩) عبدالة قاني و(٢٠) سريشاخ و(٢١) دربند كومي و(٢٢) توج و(٢٣) ليان و(٢٤) خوشاو و(٢٥) سيقوجان و(٢٦) قبلان و(٢٧) جاستان و(٦٧) تره بوتك و(٦٨) دومان اوه .

٢ ـ فك رتباط القاطعات المبينة ارقامها واسماؤها ادناه من ناحية قراج التابعة لقضاء مخمور بمحافظة أربيل والحاقها بناحية دبس التابعة لقضاء مركز كركوك بمحافظة كركوك : (٧١) بير مهدى و (٧٣) قلانه سوران بامند و (٧٤) ساردك و(٧٥) هميين مردى و (٧٦) حمزة اغا و (٧٧) دوازده هوار و (٧٨) خاژو و(٧٩) جاربردان و(٨٠) كردووه و (٩٠) كراو و (١١٢) كندي بكره .

٣ ـ فك ارتباط القاطعتين المبين رقميهما واسميهما ادناه من ناحية قوش تبه التابعة لقضاء مركز اربيل بمحافظة اربيل والحاقهما بناحية التون كوبرى التابعة لقضاء مركز كركوك بمحافظة كركوك (١٨٢) صادى جم صغير و (١٨٣) صادى جم كبير .

على وزير الداخلية تنفيذ هذا المرسوم

كتب ببغداد في اليوم الرابع والعشرين من شهر محرم لسنة ١٣٩٦هـ
المصادف لليوم الخامس والعشرين من شهر كانون الثاني لسنة ١٩٧٦م

احمد حسن البكر
رئيس الجمهورية

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٦)

قرار مجلس قيادة الثورة ٤٢ لسنة ١٩٨٦
الصادر بتاريخ ١١/٦/١٩٨٦

استنادا إلى احكام الفقرة (أ) من المادة الثانية والاربعين من الدستور قرر مجلس قيادة الثورة بجلسته المنعقدة بتاريخ ١١/٦/١٩٨٦ ما يلي:

١- يخول محافظ التاميم صلاحية تمليك المواطن الذي توافق الجهات المختصة على نقله الى محافظة التاميم قطعة ارض سكنية بدون بدل ويصرف له قرض المصرف العقاري وذلك استثناء من الاحكام القانونية التي تحول دون تمتعه بهذين الامتيازين ،

٢- يلزم المشمول باحكام هذا القرار بعد تسلمه المنحة المالية المقررة وقطعة الارض السكنية بالإقامة الدائمة في محافظة التاميم وعدم تاجيره الدار الى الغير الا بموافقة الجهة المختصة ، وبخلافه تسترد منه المنحة مع الفوائد وفقا لسعر الفائدة المقررة من مصرف الرافدين ، ويستوفى منه كذلك ضعف قيمة الارض محسوبة على اساس السعر المقرر للارض في محافظة التاميم بموجب تعليمات ديوان الرئاسة ،

٣- يستثنى من الإجراءات المنصوص عليها في الفقرة (٢) من هذا القرار المواطن الذين حالت ظروف خارجة عن ارادته من الاقامة في المحافظة المذكورة على ان يقترن ذلك بتاييد الجهات المختصة وبموافقة لجنة شوون الشمال ،

٤- يسري احكام هذا القرار على حالات الانتقال السابقة لتاريخ صدوره اذا توفرت فيها ذات الشروط وتصرف للمشمولين به جميع الامتيازات المقررة فيه التي لم تصرف لهم ،

٥- تتولى لجنة شوون الشمال والوزراء المختصون تنفيذ هذا القرار ،

صدام حسين
رئيس مجلس قيادة الثورة

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٧)

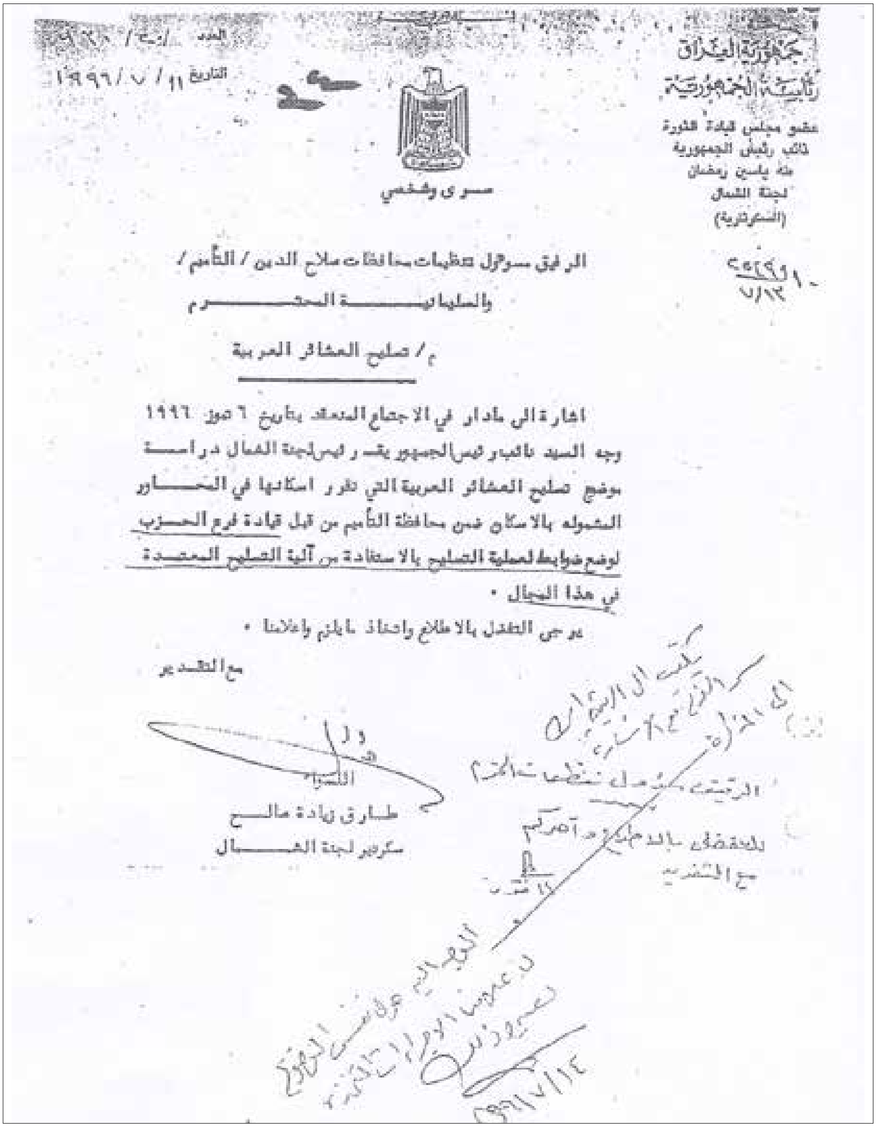

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية
عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

العدد ر/ ٣٠ / [illegible]
التاريخ ١١ / ٧ / ١٩٩٦

سري وشخصي

الرفيق مسؤول تنظيمات محافظات صلاح الدين / التأميم / والسليمانية المحترم

م/ تصليح العشائر العربية

اشارة الى مادار في الاجتماع المنعقد بتاريخ ٦ تموز ١٩٩٦ وجه السيد نائب رئيس الجمهورية رئيس لجنة الشمال دراسة موضوع تصليح العشائر العربية التي تقرر اسكانها في المحاور المشموله بالاسكان ضمن محافظة التأميم من قبل قيادة فرع الحزب لوضع ضوابط لعملية التصليح بالاستفادة من آلية التصليح المعتمدة في هذا المجال .

يرجى التفضل بالاطلاع واتخاذ مايلزم واعلامنا .

مع التقدير

طارق زيادة صالح
سكرتير لجنة الشمال

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٨)

جمهورية العراق
مجلس قيادة الثورة
مكتب نائب الرئيس
العدد / ١٠٥٢
التاريخ ٢٢ / ذو الحجة / ١٤٢٠هـ
المصادف ٢٩ / ٢ / ٢٠٠٠

سري للغاية وشخصي

السيد محافظ التأميم المحترم

م/ ترحيـــــلات

كتابكـــــــــم سري ذي العدد ٩٤٢/١٧ في ٢٠٠٠/٢/١٩

اطلع السيد نائب رئيس مجلس قيادة الثورة المحترم على ما جاء بكتابكم آنفا ونسب سيادته بصدد الآتي:

١. لايجوز لمصححي القومية من الاكراد والتركمان ممن سجلات نفوسهم في الاقضية والنواحي رغم ان لديهم احصاء عام (١٩٥٧) كركـوك التملك في مركز المحافظة وانما يحق لهم التملك في الاقضية والنواحي التي سجلات نفوسهم فيها.

٢. السماح لاهل كركوك من مصححي القومية ولديهم احصـــاء (١٩٥٧) كركوك والساكنين فيها (حصرا) التملك في مركز المدينة (كركوك) فقط.

للتفضـــل بالاطلاع واتخـاذ ما يلزم ...مع التقدير.

د. مزاحم نعمان كريم
المدير العام
٢٠٠٠/٢/٢٩

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠٩)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
وزارة الداخليـة
مديرية الداخلية العامة
م . س
العدد ٢١٢٥٠
التاريخ ٢٠٠٠/٩/٥

سري وشخصي

الى/ السيد محافظ التأميم المحتـــرم

م/ توجيهات حول محافظة التأميم

أمر السيد الرئيس القائد (حفظه الله) في أجتماع مجلس الـــوزراء بجلســته الثانيـة والثلاثين المنعقدة في ٢٠٠٠/٨/٢٧ بخصوص الموضوع في أعلاه المبلغ ألينا بكتــاب مجلس الوزراء المرقم بـ (م.و/٣٢/٦٣٥٢) في ٢٠٠٠/٨/٢٩ بما يأتي :-

١. استخدام كلمة (تطوير) بدلاً من كلمة (تعريب) عند الحديث عن محافظة التأميم.

٢. إضافة محافظتي صلاح الدين (عدا قضاء الطوز) وبابل الى المحافظات التي يجـوز الترحيل أليها للسكن في الأقضية والنواحي التابعة لها.

٣. تعديل المبلغ الذي يصرف للعوائل المشمولة بـالترحيل وجعـل المبلـغ المضـاف للتعويض (٢٥٠٠٠٠٠) دينار (مليونين وخمسين ألف دينار) ومن لديه تعويض يكون (٥٠٠٠٠٠) دينار (خمسمئة ألف دينار).

راجين اتخاذ مايلزم بصدد التنفيذ وأعلامنا .. مع التقدير.

الفريق الركن
سعدون علوان مصلح
وكيل الوزارة للشؤون الأمنية
٢٠٠٠/٩/

نسخة الى/-

مكتب السيد الوزير/ كتاب مجلس الوزراء المشار أليه أعلاه راجين التفضل بالاطـــلاع مع التقدير.

السيد الوكيل الأقدم/ كتاب مجلس الوزراء المشار أليه أعلاه مع التقدير.

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٠)

تشرح عاجل

بسم الله الرحمن الرحيم

سري للغاية

محافظة التأميم

مديرية الشؤون الداخلية

شعبة المعلومات السكانية

العدد/ ٩٠٩٦٣

التأريخ/ /٦/٢٠٠١

١١

الى / مديرية بلدية كـــركـــوك

م / تبديل اسماء المحلات التجارية

نسبنا قيامكم بتبديل اسماء المحلات التجارية داخل مدينة كركوك والتي تحمل اسماء غير عربية الى اسمـــاء عربية لتلائم مع الواقع الحالـــــــــي .

لاتخاذ ما يقتضي واعلامنـــــــــا .

الفريق الركن

قيس عبد الرزاق محمد جواد

محافـــظ التأميـــم

٢٠٠١/٦/١٠

النقيب

ضابط المعلومات

٦/٩

نسخة الى/

مجلس قيادة الثورة/مكتب نائب الرئيس – يرجى التفضل بالاطلاع..مـــــع التقديــــر .

الرفيق عضو قيادة قطر العراق مسؤول تنظيمات محافظتي التأميم ونينـــوى المحتـــرم– يرجـــى التفضـــل بالاطلاع..مع التقدير .

مديرية بلديات التأميم / لنفس الغرض أعلاه فيما يخص المحلات التجارية في الاقضية والنواحي واعلامنا .

سري للغاية

بەڵگەنامەی ژمارە (١١١)

بسم الله الرحمن الرحيم

سري للغاية وشخصي

محافظة التأميم

مديرية الشؤون الداخلية

شعبة المعلومات السكانية

العدد/ ٢٤٦ ـ ١

التأريخ/ / ٢٠٠١/٦/

١٥٩٩٦ / ٨/٢

٦/١٢

الى / الوحدات الادارية ضمن محاور التطوير

م / تعاقد زراعي

بناء على ما جاء بكتاب مجلس قيادة الثورة / مكتب نائب الرئيس السري ١١٧ في ٢٠٠١/٥/٢٨ .
حصلت الموافقة على التعاقد الزراعي مع الوافدين الى محافظتنا وفق القرار ٤٢ لسنة ١٩٨٦ وفقا للضوابط التالية:

١- ان يكون التعاقد مع عشيرة عربية متماسكة محسومة الولاء للحزب والثورة ،

٢- ان يكون التعاقد من غير منتسبي دوائر الدولة (مدنيين وعسكريين) عدا المعلمين العاملين في المجمعات السكنية ،

٣- التعاقد مع الذين اكملوا الخدمة العسكرية ،

٤- ان يكون المرشح منتميا لصفوف الحزب القائد او مؤيد للثورة ،

٥- ان يكون المرشح متزوج لديه عائلة او اعزب مع ذويه ،

٦- عدم التصرف بامتيازات السكن للقرار المذكور مع نقل بطاقته التموينية وسجله الى المجمع المخصص لاسكان العشائر ،

لاتخاذ ما يقتضي واعلامنا .

الفريق الركن

قيس عبد الرزاق محمد جواد

محافظ التأميم

٢٠٠١/٦/١٢

شعبة المعلومات السكانية

١٩٩ / /

٦/١٢

سري للغاية وشخصي

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

محافظة التأميم   العدد / ٧٥

شعبة المعلومات السكانية   سري للغاية   التاريخ / ٢٩ / ١ / ١٩٩٦

وبشخص ومستعجل

الى / مديرية شرطة محافظة التأميم / ق س

م / ترحيل

كتابي لجنة الشمال / السكرتارية / والمرقمين ٤٢ و ٦٤ في ١٥ و ١٩٩٦/١/١٩

واشارة الى كتابيكم ١٦١٥ و ١٦٣٧ في ٢٦ و ١٩٩٥/١٢/٣٠

ندرج ادناه اسماء الموظفين الاكراد والمشمولة عوائلهم بالترحيل خارج المحافظة والذين يعملون ضمن دوائر محافظتنا . نرجو تبليغهم باسماء المحافظات التي ترغب عوائلهم السكن فيها بغية اصدار امر نقلهم وتبليغنا اليها على ان تردنا الاجابة خلال ثلاثة ايام حتما لاجابة اللجنة اعلاه واعلامنا رجاء.

الفريق الاول الركن

اياد فتيح خليفة

محافظ التأميم

/ ١ / ١٩٩٦

١- الموظف الصحي كامران قهرمان كريم / دائرة صحة التأميم /

٢- الموظف امين حسين محمد / موظف بلدية كركوك

٣- الموظف علي ياسين امين / شركة النصر للطلايات

٤- المعلم نزار احمد محمد / المديرية العامة لتربية التأميم

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٣)

بسم الله الرحمن الرحيم

سري للغاية ..

محافظة التأميم

شعبة المعلومات المكانية

العدد / ٥٠٢

التاريخ ١٢/٨/١٩٩٦

الى / وزارة الداخلية / مكتب الوزير

الموضوع / ممتلكات المرحلين

كتابكم ٢٣٢٩ في ٢٤/٧/١٩٩٦

فيما يلي الاجراءات المتخذة بصدد بيع ممتلكات العوائل الكردية المرحلة .....

١- تم تشكيل لجنة برئاسة السيد نائب المحافظ تتولى بيع الممتلكات غير المنقولة العائدة للعوائل الكردية المرحلة والمشمولة بالترحيل بموجب كتابنا ٧٢ في ٢٣/١/١٩٩٦ -

٢- بلغ عدد دور العوائل المرحلة (١٦٤) دار تم الاعلان عن بيع (٥٠) منها وجرت المزايدة يوم ٢/٤/١٩٩٦ ولم يتقدم راغبين لشراء هذه الدور سوى ثلاثة منها.

٣- اقترحنا على لجنة الشمال مصادرة هذه الدور وتوزيعها على عوائل الشهداء والمستفيدين بكتابنا ٥٣٠ في ٢٦/٥/١٩٩٦ لغرض انتماء جميع ممتلكات العوائل موضوعة البحث فلم تحصل موافقة اللجنة بكتابها ٧٤١ في ١٢/٦/١٩٩٦ وطلبت اللجنة الموقرة الاستمرار باعلان البيع على ان لا يعلن عنها مرة واحدة وانما تقسم على شكل وجبات من (٣-٥) دور في الاسبوع .

٤- تم العمل بالتوجيه اعلاه والاعلان عنها مستمر بالوقت الحاضر ورغم ذلك لم يتقدم راغبين بالشراء كون هذه الدور تقع في المناطق الكردية ولا يسمح بدخول المزايدة لغير العرب .

٥- بناء على ما تقدم نقترح مفاتحة لجنة الشمال لاستحصال الموافقة على شراء هذه الدور من قبل المحافظة بالسعر التقديري وفق الاسعار السائدة وصرف اقيامها من مبالغ مبيعات الهياكل العائدة للمستفيدين ومن ثم يتم توزيعها مجانا على العوائل الوافدة وفقا للقرار المرقم ٤٩ لسنة ١٩٨٦ ولعرب كركوك حسب التوجيهات الواردة بهذا الصدد .

واعلامنا ... مع التقدير

الفريق الاول الركن
اياد فتيح خليفة
محافظ التأميم
١٢/٨/١٩٩٦

(سري للغاية)
(ص ١ - ص ١)

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

سري وشخصي

محافظة التأميم

شعبة المعلومات السكانية

العدد/ ش.م.س/ ٩٩٠

التأريخ/ ٢٩/ ١٢/ ٢٠٠٦

الى / السيد مدير شرطة المحافظة

م / أمر

نسبنا قيامكم بمتابعة عمليات ترحيل العوائل الكردية ميدانيا وتزويدنا بالمعلومات عن ممتلكاتهم من بطاقة تموينية وبطاقة سكن وطلاب مدارس واموال غير منقولة وغيرها بغية تصفية ممتلكاتهم وعدم تمكـــنهم بالعودة الى المحافظة .

ويكون مدير شرطة الجانب الكبير والصغير مسؤولين امامنا مسؤولية مباشرة حول التنفيذ وعن أي خلل يحدث مستقبلا وتنفيذ اوامر الحجز بحقهم وحق من آواهم وحسب الاوامر الصادرة بذلك .

لاتخاذ ما يقتضي وتزويدنا بموقف عملكم كل خمسة عشر يوما رجاء.

الفريق الركن

قيس عبد الرزاق محمد جواد

محافـــظ التأميـــم

٢٠٠٦/١٢/٢٩

نسخة الى /

تنظيمات محافظة التأميم / يرجى التفضل بالاطلاع ،،مع التقدير .

قيادة فرع التأميم للحزب القائـد / يرجى تبليغ اللجان الامنية في الفرق الحزبيـــة

قيادة فرع كركوك للحزب القائد / للعمل بما جاء اعلاه ،، مـــــع التقدير .

مديرية امن محافظة التأميـــم / لنفس الغرض اعلاه فيما يخص ممثليكم في اللجان رجاء .

سري وشخصي

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
وزارة الداخلية
مكتب الوزير

العدد:
/ ١٤ هـ
التاريخ / /١٩٩٢م

سري وشخصي وللفتح بالذات

السيد محافظ التأميم المحترم

م/ نقل موظفين

كتابكم المرقم ٥/١٠٨٧٤ في ٩/٨/١٩٩٢

تم مفاتحة سكرتارية لجنة الشمال بموجب كتابنا المرقم ١٠٢١٨ في ٩/٧/١٩٩٢ بشأن عرض ما جاء بكتابكم أعلاه ونشير ما يلي

حصلت موافقة السيد نائب رئيس الجمهورية (رئيس لجنة الشمال) على إبعاد الموظفين التركمان ضمن شركة نفط الشمال حالياً وسيتم توجيه السيد وزير النفط ليتم إجراء النقل الذي سيوجه مباشرة من قبل لجنة الشمال

راجين التفضل بالاطلاع ... مع التقدير

العميد
وكيل محمود سليمان
م/ وزير الداخلية

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٦)

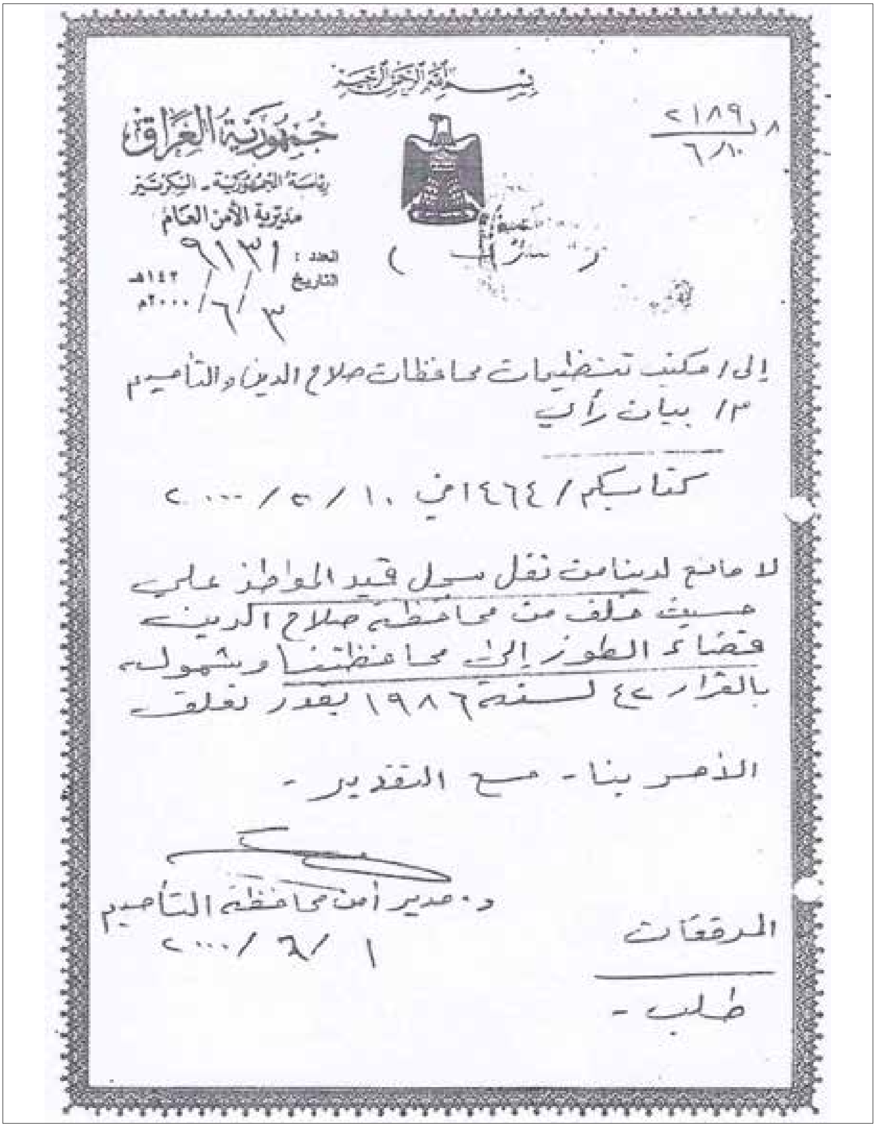

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

رئاسة الجمهورية - السكرتير

مديرية الأمن العام

العدد: ٩١٣١

التاريخ: ٣/٦/٢٠٠٠م — ١٤٢ هـ

٢/١٨٩ ٨
٦/١٠

إلى / مكتب تنظيمات محافظات صلاح الدين والتأميم

م / بيان رأي

كتابكم / ١٤٦٤ في ١٠/٥/٢٠٠٠

لا مانع لدينا من نقل سجل قيد المواطن علي حسين خلف من محافظة صلاح الدين قضاء الطوز إلى محافظتنا وشموله بالقرار ٤٢ لسنة ١٩٨٦ بقدر تعلق الأمر بنا - مع التقدير -

د. مدير أمن محافظة التأميم
١/٦/٢٠٠٠

المرفقات
طلب -

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي — امة عربية واحدة

قطر العراق — ذات رسالة خالدة

قيادة فرع التأميم — /سري/ — العدد/ ١٩/ ٢٤٨٧

التاريخ/ ٢١/ ٥/ ٢٠٠٠

الى/ تنظيمات محافظات صلاح الدين والتأميم

تحية نضالية:

م/ طلب

======

كتابكم المرقم ١٤٦٤ في ١٠/٥/٢٠٠٠

نود ان نعلمكم بان المواطن علي حسين خلف لا يملك دار او قطعة ارض سكنية في محافظة التأميم ولا مانع لدينا من نقل سجل قيد نفوسه الى محافظتنا . مع التقدير ودمتم للنضال

المرفقات

=====

طلب

الرفيق

احمد حسن الجبيري

امين سر قيادة الفرع

٢٠٠٠/٥/٢١

الرفيق ... عضو القيادة المحترم

تحية وتقدير

... مع التقدير

٢٠٠٠/٦/١٣

٦/١١

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٨)

٢/٩ح

بسم الله الرحمن الرحيم
جمهورية العراق

محافظة التأميم
مديرية الشؤون الداخلية
اللجنة الامنية
العدد / ٩٢١٥ح
التاريخ ٨/ ١٤١٨/١٢هـ
٥/ ١٩٩٧/٩م

الى / السيد معاون هاشم جاسم قائمقام مركز قضاء كركوك

الموضوع / لجنة

قررنا تشكيل لجنة برئاستكم وعضوية كل من ضابط استخبارات الفيلق الاول ومدير الزراعة وممثلين من قيادة فرع التأميم للحزب القائد وشعبة امن الفيلق الاول وامن الفيلق الخامس مهمة اللجنة دراسة توجيه السيد نائب رئيس الجمهورية الرفيق طه ياسين رمضان حول امكانية زراعة الاراضي الكائنة خلف وامام القطعات العسكرية التابعة لقاطع الفيلق الاول والخامس ضمن منطقة ليلان وقادر كرم وشوان وكوير والاسكان فيها من قبل العشائر العربية او العشائر الكردية الموالية للسلطة لاتخاذ مايلزم على ان تنجز اللجنة اعمالها خلال مدة عشرة ايام رجاءا

الفريق الاول الركن
اياد فتيح خليفة
محافظ التأميم
٩/ ١٩٩٧/٩م

نسخة منه الى /
قيادة فرع التأميم للحزب القائد
قيادة الفيلق الاول - الخامس
منظومة استخبارات المنطقة الشرقية
مديرية زراعة محافظة التأميم
| للتفضل بالاطلاع واتخاذ مايلزم .. مع التقدير.

اعضاء اللجنة ـ لاتخاذ مايلزم .. مع التقدير.

مديرية ناحية تازه - ناحية كوير ه
قسم التخطيط والمتابعة بالمحافظة
| للعلم واتخاذ مايلزم رجاء.

بەڵگەنامەی ژمارە (١١٩)

محضر لجنة

==========

كتابكم المرقم ٢٤١٥ في ١/ ٩/ ١٩٩٢

ناقشت اللجنه ما جاء بكتابكم اعلاه وتوصلت اللجنه ما يأتي

١. بعد دراسة الموضوع المذكور في كتابكم اعلاه بان الاراضي التي تقع خلف القطعات مستغله حاليا من قبل العشائر العربية الساكنه في قاطع كويسنجق وليلان وشوان عدا قاطع قادركرم غير مزروعه حيث ان الاراضي التي تقع خلف القطعات العسكريه يمكن استغلالها وشمولها بالتوزيع على العشائر العربيه .

٢. فيما يخص الاراضي التي تقع ضمن القطعات وامامها لا يمكن استغلالها بالوقت الحاضر لان استغلالها وتواجد الفلاحين فيها يؤثر على امنية المواضع الدفاعيه اضافة الى حالات تسلل المخربين والمهربين وبالامكان استغلال هذه الاراضي في حالة اندفاع القطعات العسكريه الى الامام للتفضل بالاطلاع مع التقدير .

العميد الركن	الرفيق	ستار هاشم جاسم
عزيز جابر ناصر	صائب عبد القادر اسماعيل	قائمقام قضاء المركز
ق/ ٦٠١ ر لفا	ممثل حزب القائد	رئيس اللجنه
المقدم	سليمان سعيد سليمان	العميد
محجوب احمد عقال	مدير الزراعه	نزار عبد محمود
ممثل قيادة ق ل ٥		امن ق ل ١

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٠)

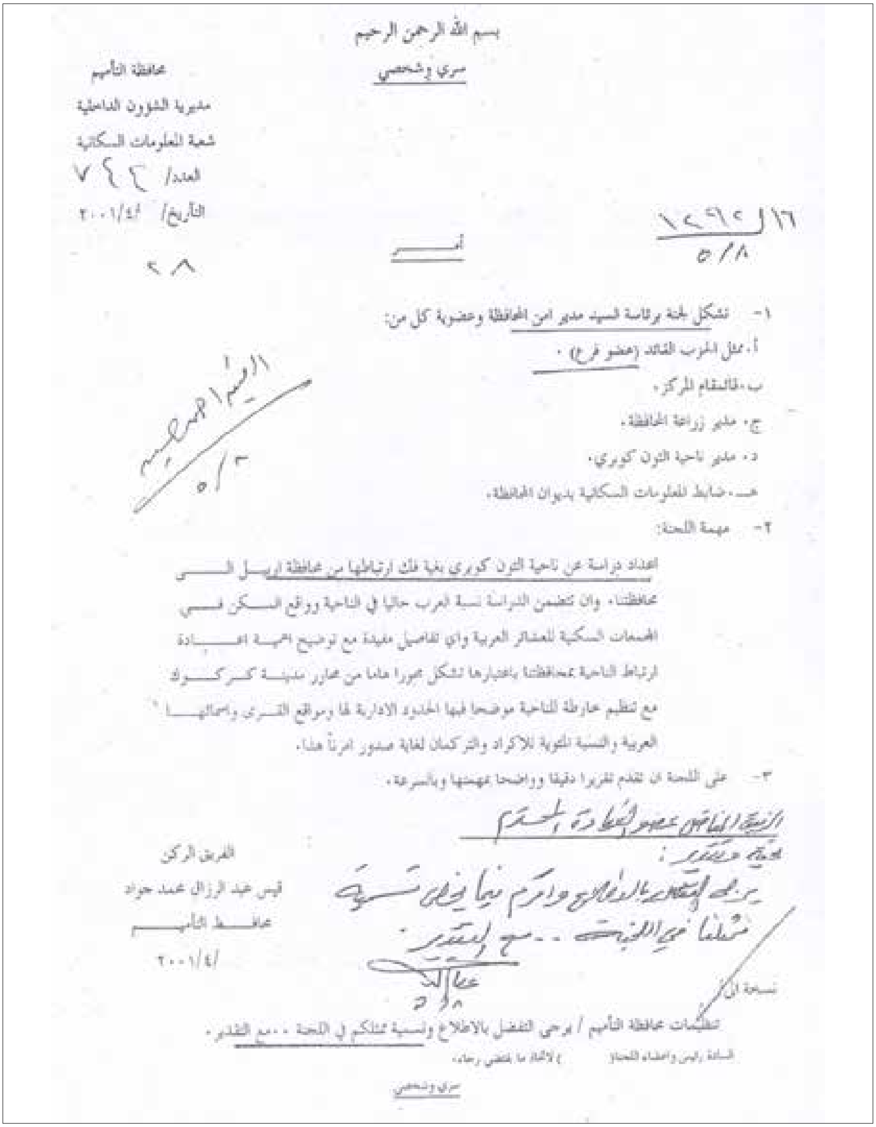

بسم الله الرحمن الرحيم

سري وشخصي

محافظة التأميم

مديرية الشؤون الداخلية

شعبة المعلومات السكانية

العدد/ ٧٤٢

التأريخ/ ٢٠٠١/٤/

أمـــر

١- تشكل لجنة برئاسة السيد مدير امن المحافظة وعضوية كل من:

أ. ممثل الحزب القائد (عضو فرع).

ب. قائمقام المركز.

ج. مدير زراعة المحافظة.

د. مدير ناحية التون كوبري.

هـ. ضابط المعلومات السكانية بديوان المحافظة.

٢- مهمة اللجنة:

اعداد دراسة عن ناحية التون كوبري بغية فك ارتباطها من محافظة اربيل الى محافظتنا، وان تتضمن الدراسة نسبة العرب حاليا في الناحية وواقع السكن في المجمعات السكنية للعشائر العربية واي تفاصيل مفيدة مع توضيح اهمية اعادة ارتباط الناحية بمحافظتنا باعتبارها تشكل جزءا هاما من محاور مدينة كركوك مع تنظيم خارطة للناحية موضحا فيها الحدود الادارية لها ومواقع القرى واسمائها العربية والنسبة المئوية للاكراد والتركمان لغاية صدور امرنا هذا.

٣- على اللجنة ان تقدم تقريرا دقيقا وواضحا بمهمتها وبالسرعة.

الفريق الركن

قيس عبد الرزاق محمد جواد

محافظ التأميم

٢٠٠١/٤/

نسخة الى/

تنظيمات محافظة التأميم / يرجى التفضل بالاطلاع وتسمية ممثلكم في اللجنة ... مع التقدير.

السادة رئيس واعضاء اللجنة / لاتخاذ ما يقتضي رجاء.

سري وشخصي

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢١)

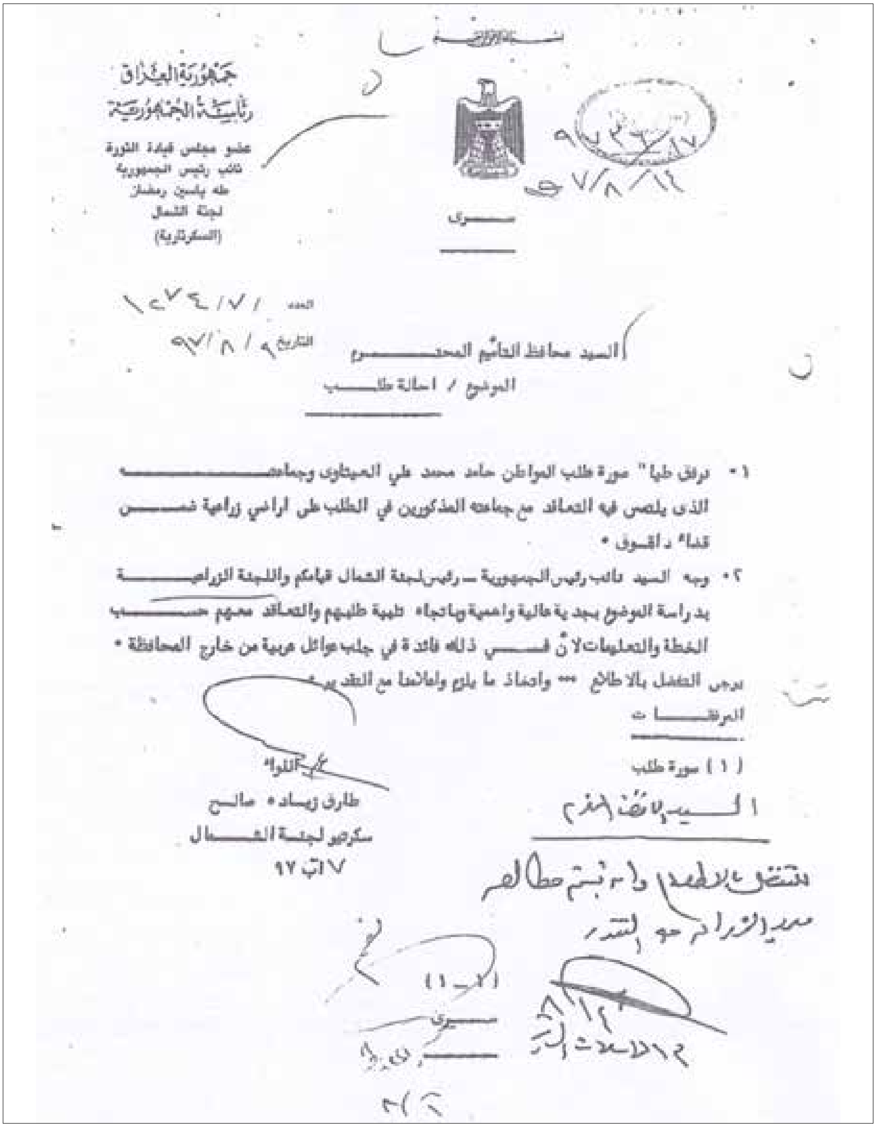

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

سري

العدد / ٧ / ١٢٧٤
التاريخ ٩ / ٨ / ٩٧

السيد محافظ التأميم المحترم

الموضوع / احالة طلب

١ • نرفق طيا" صورة طلب المواطن حامد محمد علي الحيالي وجماعته الذي يلتمس فيه التعاقد مع جماعته المذكورين في الطلب على اراضي زراعية ضمن قضاء داقوق •

٢ • وجه السيد نائب رئيس الجمهورية ـ رئيس لجنة الشمال قيامكم واللجنة الزراعية بدراسة الموضوع بجدية عالية واهمية وباتجاه تلبية طلبهم والتعاقد معهم حسب الخطة والتعليمات لأنّ في ذلك فائدة في جلب عوائل عربية من خارج المحافظة •

يرجى التفضل بالاطلاع ... واتخاذ ما يلزم واعلامنا مع التقدير

المرفقات

(١) صورة طلب

اللواء
طارق زيادة صالح
سكرتير لجنة الشمال
١٧ آب ٩٧

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٢)

بسم الله الرحمن الرحيم
جمهورية العراق

وزارة الداخليـــة
محافظة التأميم
المراسلات السريه

الرقم: ٩/ ٩٨٩٩
التاريخ: ١٩/ ر/ ١٤١٣هـ
١٦/ ٩/ ١٩٩٢م

سري وشخصي

الى / مديرية شرطة محافظة التأميــــــم

م/ ترحيـــل

نرجو الايعاز الى مركز شرطة داقوق بعدم ترحيل الرفيــــق عضو عامل شاكر حمود جاسم الساكن مجمع العبور لكونه غير مشمول بالترحيل مع ملاحظة عدم ترحيل المستفيدين من الامتيازات المقرره والعناصر العربيه خارج محافظتنا ... مع التقدير .

ياسر حسن سلطان
محافظ التأميم
/٩/ ١٩٩٢

نسخة الى

قيادة فرع التأميم للحزب القائد / كتابكم ٨٩٩٠/٤٤ في ١٩٩٢/٩/١٠
للتفضل بالعلم ... مع التقدير .

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٣)

[illegible]

جمهورية العراق

محافظة التأميم
(المراسلات السرية)
العدد ٢٦٧ / ٩٦/٧/٠٧
التاريخ ٢٥ / ١٢ / ١٩٩٧ م

سري للغاية وشخصي

الى / لجنة الشمال
الموضوع/ تعريب كركوك

لقد ظهر من نتائج التعداد العام للسكان لعام ١٩٩٧ في محافظتنا بأن نسبة العرب في المحافظة هو ٧٢٪ ونسبة العرب في مدينة كركوك هو ٥٨٪ ولغرض زيادة نسبة العرب في مدينة كركوك نبين ما يأتي :-

١- لقد بلغ مجموع الايرادات الكمركية الخاصة بمكتب ترسيم سيطرة السليمانية في محافظتنا اعتبارا من يوم ٢٧/٣/٩٩٢ ولغاية ٣٠/١١/١٩٩٧ هو (٢,١٢٠,٨٤٧,١٠٢) مليارين ومائة وعشرون مليون وثمانمائة وسبعة وأربعون الف ومائة واثنان دينار.

٢- سبق وجه السيد الرئيس القائد (حفظه الله ورعاه) وزارة الاسكان والتعمير بناء دور واطئة الكلفة في المحافظة بعد الاتفاق مع المواطنين وشجعنا هذه الفكرة وقمنا بالتنسيق مع فرع شركة المنصور للمقاولات لاعداد تصاميم لعدد من الدور فكانت كلفة الدار الواحدة تتراوح بين (٣,٧٥٠,٠٠٠) مليون دينار و (٤,٣٠٠,٠٠٠) مليون وحسب الخرائط المرافقة ولكن لم يتقدم احد للتعاقد مع وزارة الاسكان لشراء الدور اعلاه بعد الاعلان عنها بالصحف والتلفزيون بسبب عدم ثقتهم باستقرار السوق العراقية.

٣- بناء لما جاء اعلاه ولغرض استقطاب العرب الى مدينة كركوك نقترح ما يأتي :-

أ- تخصيص المبلغ المذكور من المادة (١) اعلاه لغرض انشاء دور واطئة الكلفة في مدينة كركوك.

ب- بناء الوحدات السكنية قرب الاحياء التي تتواجد فيها نسبة كبيرة من الاقليات الاخرى اذا توفرت الاراضي الشاغرة وفي حالة عدم توفرها تنشأ في اي ارض شاغرة في المدينة.

(١ ـ ٢)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق

محافظة التأميم
(المراسلات السرية)
العدد ٦٧/ ١٤٧٠٧
التاريخ ١٥/ ١٢/ ١٩٩٧ م

ج. توزع الدور التي تنشأ في المدينة على العرب الوافدين بموجب قرار مجلس قيادة الثورة ٤٢ لسنة ١٩٨٦.

٤. في حالة الموافقة على ما جاء في المادة (٣) اعلاه فان ذلك يحقق ما يأتي :-

أ. استقطاب اعداد كبيرة من العرب للسكن في مدينة كركوك وهذا يحقق زيادة نسبة العرب فيها.

ب. تشغيل اعداد كبيرة من الايدي العاملة العاطلة حاليا عن العمل.

ج. تكليف شركات وزارة الاسكان والتصنيع العسكري لتنفيذ العمل.

يرجى التفضل بالاطلاع وتوجيهكم ... مع التقدير

المرفقات
تصاميم عدد/ ٢
اعلان/ ١

الفريق الاول الركن
اياد فتيح خليفه
محافظ التأميم
١٥/ ١٢/ ١٩٩٧

نسخة منه الى /
محافظات محافظات التأميم وصلاح الدين والسليمانية . للتفضل بالاطلاع .. مع التقدير.

(٢ ـ ٢)

م ١٥/ ١٢

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي
قطر العراق
تنظيمات محافظتي التأميم والسليمانية

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

العدد / ٣٧٧ / ١٥٨٢
التاريخ / رجب ١٤١٤ هـ
٢٨ / ١٢ / ١٩٩٣

الى / لجنة الشمال – السكرتارية

الموضوع / تخصيص اراضي سكنية

تحية رفاقية

على ضوء توجيه السيد نائب رئيس الجمهورية – رئيس لجنة الشمال المحترم

١ . نرفق طيا "قائمة بأسماء" المواطنين العرب من سكنة ناحية الدبس الذين لا يملكون اراضي سكنية هم او زوجاتهم التي تبدأ بالتسلسل (١) – عبد الستار شهاب ترك جبر اللهيبي وتنتهي بالتسلسل (٤٤) خير الله ناجي حمادي . المطلوب تخصيص قطعة ارض سكنية لكل واحد منهم في ناحية الدبس بهدف تعزيز وتكثيف التواجد العربي في الناحية .

٢ . نرفق طيا "قائمة بأسماء" المواطنين من سكنة مدينة كركوك الذين لا يملكون اراضي سكنية هم او زوجاتهم واولادهم القاصرين التي تبدأ بالتسلسل (١) . طارق نوري احمد صبح وتنتهي بالتسلسل (١٢٧) زوجة الرفيق الشهيد عدوان جليل حميد المطلوب تخصيص قطعة ارض سكنية لكل واحد منهم في مدينة كركوك بهدف تعزيز وتكثيف التواجد العربي في المدينة

راجين التفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

ودمتم للنضال .

المرفقات
٢) قائمة

الرفيق
خضر عبد العزيز الدوري
مسؤول التنظيمات
٢٨ / ١٢ / ١٩٩٣

١٢/٢٧

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٦)

ت	الاسم الكامل	الدرجة الحزبية	المهنة
٠١	عبد الستار شهاب ترك جبر اللهيبي	عضو متدرب	مسرح من الجيش
٠٢	عبد الله محمد جاسم الحمداني	عضو عامل	متقاعد
٠٣	جواد عبد الله مطر الحمداني	عضو متدرب	=
٠٤	حميد حسن خلف الحمداني	عضو عامل	فلاح
٠٥	نور الدين خضر علاوي الجبوري	= =	قطاع خاص
٠٦	محمد صالح جاسم الحمداني	= =	متقاعد
٠٧	صالح حسن حسين الحمداني	= =	مفوض شرطة
٠٨	علي حسين ابراهيم الحمداني	عضو متدرب	فلاح
٠٩	نجم الدين صالح جبار العزي	عضو عامل	موظف
١٠	محمد قاسم محمد الاسحاقي	= =	مفوض شرطة
١١	تاجر شكر عمر العزي	= =	معلم
١٢	ابراهيم حمودي سلطان حسين	= =	دفاع مدني
١٣	برهان حمودي نجم امين العبيدي	= =	ضابط متقاعد
١٤	صالح علاوي جرو عبد الله الغريري	= =	متقاعد قوى امن داخلي
١٥	ابراهيم سلطان عطا الله عمرنا والكاوي	= =	موظف نفط الشمال
١٦	هاشم عبد الرحمن صالح	عضو	مدير تعبئة الغاز
١٧	مانع مجول عباس	=	موظف نفط الشمال
١٨	احمد شكر طه	=	= = =
١٩	احمد عزيز محمد	=	= = =
٢٠	عباس حسين محمد	=	قطاع خاص
٢١	سلطان محمد حمد	=	=
٢٢	كامل محمود خضر	=	متقاعد
٢٣	يحيى ابراهيم خضر	=	متقاعد
٢٤	احمد حسين احمد	=	موظف المشروعات النفطية
٢٥	جاسم خلف حسين	=	= = =
٢٦	عويد كاظم نقلاوي	=	متقاعد
٢٧	روضان قاسم سلطان	=	قطاع خاص
٢٨	خليل ابراهيم نقلاوي	=	مفوض

يتبع رجاءً (١ ـ ١)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٧)

٢٩.	قادر شهاب احمد	عضـو	موظف نفط الشمال
٣٠.	احمد طه سليمان	=	موظف ـ معمل الغا
٣١.	عبدالله علي عباس	=	موظف معمل ١ حزيرا
٣٢.	علي حسين علي عزيز الحمداني	عضو عامل	
٣٣	صباح رجب اسود	=	مفوض امـــن
٣٤.	جاسم علي عزيز صبح الحمداني	=	
٣٥.	محمود حسن جاسم	=	نقيب امـــن
٣٦.	فرحان حمد زكان	=	مفوض امن
٣٧.	فيصل شاهر مصلح صباح	=	
٣٨.	كريم محمد سلطان حسين	=	مفوض امن
٣٩.	مخلف موسى حسين	=	رائد شرطه
٤٠.	جميل عبدالله حبش	= متدرب	
٤١.	جاسم محمد عيدان	عضو عامل	[illegible]
٤٢.	نوري عبدالله حسين	=	مفوض شرطة
٤٣.	فؤاد جمعة خلف	=	معلم التين كوبرى
٤٤.	عبدالله بطرس الياس	عضو قيادة شعبة	
٤٥.	صباح عبدالله صالح	عضو عامل	
٤٦	زكي ناجي حمادى	=	
٤٧.	كريم عبد سارى	=	
٤٨.	ابراهيم احمد اسود	=	
٤٩.	خير الدين ناجي حمادى	=	

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٨)

الجمهورية العراقية
مجلس قيادة الثورة
مكتب نائب الرئيس

العدد: ق/ ١ / ٢٣
التاريخ: ٢ ذي الحجة/ ١٤٢٢ هـ
١٤ / ٢ / ٢٠٠٢م

(أجعل عدوك أمام عينك وأسبقه ولا تدعه خلف ظهرك) الرئيس القائد صدام حسين
(حفظه الله ورعاه)

سري للغاية وشخصي

الرفيق محمد زمام عبد الرزاق المحترم
مسؤول تنظيمات محافظتي نينوى والتأميم

م/ محضر اجتماع

تحية رفاقية

طياً محضر اجتماع اللجنة الزراعية الرئيسية في محافظة التأميم المنعقد بالساعة ١٠٠٠ يوم ٢٧ / ١ / ٢٠٠٢ م.

للتفضل بالاطلاع وبما يقتضي ... مع التقدير .

المرفقات
محضر اجتماع (١ ــ ٥)

معد إبراهيم خليل
المدير العام
١٤ / ٢ / ٢٠٠٢

(١ ــ ١)
سري للغاية وشخصي

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢٩)

بسم الله الرحمن الرحيم

سري للغاية

رقم النسخة (من   )

مجلس قيادة الثورة

مكتب نائب الرئيس

العدد/ ل ع/١/٣/ ٢٣

التاريخ/ ١٨/ ٢/ ٢٠٠٢م

إلى / راجع قائمة التوزيع (الرفيق محمد زمام عبدالرزاق المحترم)

محضر الاجتماع

محضر الاجتماع المنعقد في مقر قيادة المنطقة الشمالية بالساعة ١٠٠٠ من يوم الأحد ٢٧ / ١ / ٢٠٠٢م

الحاضرون :

أجتمع السيد نائب رئيس مجلس قيادة الثورة الفريق الأول الركن عزة إبراهيم بالسادة المدرجة أسماؤهم في أدناه :ـ

٠١ الرفيق محمد زمام عبد الرزاق	عضو قيادة قطر العراق / مسؤول تنظيمات التأميم ونينوى .
٠٢ الفريق الركن قيس عبد الرزاق	محافظ التأميم .
٠٣ اللواء الركن سعد محمود الدوري	السكرتير الخاص للسيد النائب.
٠٤ اللواء الركن محمود علوان العيثاوي	المستشار العسكري للسيد النائب.
٠٥ الرفيق عطية شنداخ	أمين سر فرع كركوك .
٠٦ الرفيق ماضي ناصر العبيدي	عضو المكتب الفلاحي .

(١ ـ ٥)

سري للغاية

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٠)

سـري للغايــة

۰۷ الرفيق أحمد خلف خطاب — أمين سر فرع التأميـم .
۰۸ الرفيق حسن عبد مهدي — أمين سر فرع زين العابدين .
۰۹ السيد علي حميـد — مدير شركة نفـط الشمال .
۱۰ السيد سليمان سعيد سليمان — مدير زراعـة التأميـم .
۱۱ اللواء هانـي غيْث — مدير شرطة محافظـة التأميـم .
۱۲ المقدم إبراهيـم عباس محيميـد — مكتب التنسيق والمتابعـة .
۱۳ المقدم عصام محمود خطاب
۱٤ رؤساء الوحدات الإدارية في المحافظـة .

(٥ ـ ٢)

سـري للغايــة

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣١)

سـري للغايـة

الغايـــة

الغاية	الجهة القائمة بالعمل
١٠ متـابعـة تنفيـذ خطـة الاستزراع ٠	
المـادة الأولـى ــ أيجاز	
٢٠ طلب السيد النائب من السيد المحافظ أيجاز عن الخطةالزراعية للمحافظة لهذا الموسم فعرض الإيجاز المبين في الملحق (أ) وأشاد سيادته بما تحقق من نسب إيجاز في تحويـل الأراضي الديمية إلى أراضي مروية وكذلك التطور الحاصل في استخدام تقنيات الري بالرش والمتمثلة بمشروع القائـد صدام لتطوير تقنيات الـري الحديثـة ٠	السيد المحافـظ
المـادة الثانيـة ــ التوجيهـات :	
٣٠ وجه السيد النائب أعضاء اللجنة الزراعية الرئيسية بجملة من التوجيهـات التي تخـدم وتساعد فـي تنفيـذ وأنجاح الخطة الزراعية للمحافظـة وكما يلـــي : ــ	مديرية زراعة التأميـم
تقوم مديرية الزراعة بأجراء فحص للمزروعات وفق جـدول يتضمن أجراء الفحص على مراحل حسب الجـــدول الزمني للعملية الزراعيـــة من بدايـة حرث الأرض وانتهاءاً بجني المحصول ويكون الفحص الأول لعملية الحرث وبعدها يجري الفحص لعملية البذار ومن ثم نسبة الإنبات وفحص أخر لعملية التسميد ومكافحة الآفات والأدغال وأجراء فحص قبـل الجني بعشرين يوم مع ربه القطام لتقييـم الغلة فــي الدونم الواحد ويجري الفحص الأخير بعد الحصاد بأسبوع واحـد ٠	

(٣ ــ ٥)

سـري للغايـة

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٢)

سـري للغايـة

المـــادة الثالثـــة ــ مناطق الحزام الأمنـــي :	الجهة القائمة بالعمل
٠٤ أكـد السيد النائب على ضرورة الاهتمـام بمناطق الإسكان الجديـد للفلاحين (ريـف التأميم) وخاصة الريف العربي لأهميته ليس في الجانب الزراعي فحسب وأنما فـي الجانب الأمني والاجتماعي للمحافظـة وقد وجه سيادته بالآتـي :	السيد المحافـظ مديرية زراعة التأميـم
أ٠ سبق وأن جريت عمليـة مسـح للأراضـي الزراعيـة الشاغرة في قضاء داقـوق وباقي أراضي الحزام الأمنـي وقد استفسر سيادته هل تم توزيع هذه الأراضي الشـاغرة وما هو المتبقي منها لكي تصبح هناك صورة واضحة عن الموقف الجديـد ٠	
ب٠ الأراضي التي تم إطفاؤها ٠٠٠ ما هي المساحة التـي وزعت منها ؟ وما هي المساحة المتبقية ؟ كـي يصبـح بالإمكان إسكان فلاحين آخرين وهنالك فلاحين من داخـل المحافظة وخارجها يرغبون السكن والتعاقـد ٠	
ج٠ أجـراء مسح شامل للأراضي الشاغرة فـي الوحـدات الإدارية وبيان التخصيصات الماليـة اللازمـة لإكمال عملية المسح ٠	
د٠ تكون عملية متابعة السكن في منـاطق الحـزم الأمنـي بتوقيت يحدده سيادته بأشرافه وتكلف الدوائر التالية : (الحزب ــ الإدارة ــ الزراعة) بتدقيق سكن الفلاحيـن في المجمعات السكنية وتقدم كل جهة نتائج التدقيق على	

(٤ ــ ٥)

سـري للغاية

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٣)

سـري للغايـــة

	الجهة القائمة بالعمل
حـــدة ٠ ويتم القرار على فسخ عقـــود الفلاحين غيـــر الساكنين في اجتماع يعقد لهذا الغرض ولا تعاد العقـــود المفسوخة إلى أصحابها نهائياً ولأي ســـبب كان ولا يتم النظر في أي شكوى تقـــدم من قبلهـــم ٠	
هـــ٠ يتم استيفاء الأقساط بالنسبة للمرشات فـــي مناطق الحزام الأمني بعـــد سنة من توقيع عقد استلام المرشة ويكون اســـتيفائها كل ستة اشـــهر ويحـــدد تـــاريخ (٧/١ و ١٢/٣١)من كل عـــام لاستيفاء الأقساط ٠	السيد المحافظ مديرية زراعة التأميم الحزب

المـــادة الرابعـــة ــ أمـــور عامـــة :

٥٠ أمر الســـيد النائب إضافة مدير أمـــــن المحافظــــة إلـــى عضوية اللجنـــة الزراعية الرئيسية في المحافظـــة ٠

٦٠ قـــدم الســـيد مدير شركة نفط الشمال أيجاز عن المشاريع التي ستنفذها وزارة النفط للنهوض بالواقع الخدمـــي فـــي المحافظة خلال عام ٢٠٠٢ م٠

اللواء الركن
سعد محمود الدوري
السكرتير الخاص للسيد النائب
٩ع/ ١ / ٢٠٠٢

(٥ ــ ٥)

سـري للغايـــة

٥٩ / ٣٠/٢٦

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٤)

الجمهورية العراقية
رئاسة الجمهورية
السكرتير

سري للغاية وشخصي

العدد: ٢٦٥١/ك
التاريخ: ١٩٨٧/٨/٢٤

٥٧٨٢

الرفيق علي حسن المجيد المحترم

م/ العوائل البارزانية

نظراً لاستمرار تأكيد المجرم مسعود البارزاني على موضوع العوائل البارزانية التي كانت تسكن في محافظة اربيل - مجمع قوشتبة وذلك من خلال الاتصالات غير المباشرة التي تحققت مع زمرته منذ عام ١٩٨٦ وحتى الآن، حيث انه يعتبر ذلك كشرط أو مقدم رئيسي للبدء بحوار جدي مع قيادة الحزب والثورة..

أمر السيد الرئيس القائد بتوجيه المسؤولين والأجهزة الأمنية المعنية بالقضية الكردية - الذين من المحتمل الاتصال بهم من خلال طرف ثالث - بأن يكون الرد محدد وموحد بأن (لا أحد يعرف عنهم شيئاً سوى قيادة الدولة وأن لمسألة الحساسية أكثر من قضية هذه العوائل) وأن يهتم هذا الجواب في الرد على أي استفسار منهم قد يحصل عن مصير هذه العوائل.

للتفضل باتخاذ ما يقتضي .. مع التقدير

سكرتير رئيس الجمهورية

يتبع /-

(١-٢)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٥)

رئاسة محكمة الثورة

[بغداد]

عدد الدعوى/١٤٤٦/ج/١٩٨٢

التاريخ ١٩٨٢/٨/٣٠

قرار الحكم

تشكلت محكمة الثورة بتاريخ ١٩٨٢/٨/٣٠ برئاسة السيد عواد حمد البندر وعضوية العميد الحقوقي داود سلطان شهاب والمقدم الحقوقي طارق هادي شكر واصدرت باسم الشعب القرار الآتي :-

الحكم على كل من جابر مصطفى محمد عبد السلام البارزاني واسماعيل علي مولا البارزاني ومرزة عبد الله سليم البارزاني وياسين عثمان حمزة البارزاني ونور الدين محمد صديق البارزاني وجواد لقمان مصطفى البارزاني وآزاد لقمان مصطفى البارزاني وصلاح لقمان مصطفى البارزاني وجهاد لقمان مصطفى البارزاني ورجب اسماعيل حسن البارزاني وقادر دحمان جوهر البارزاني ومجيد عبد الله سليم البارزاني وحكيم محمد حسن البارزاني وسلمان اسماعيل عبد السلام البارزاني وفرج عبد الله سليم البارزاني وحسين ذياب بدر البارزاني وجلدار علي محمد طه حسن البارزاني واسماعيل مصطفى محمود البارزاني وعلي عمر احمد البارزاني وعثمان احمد محمد عبد السلام البارزاني وعبد الباري سليمان عبد السلام البارزاني وعواد عثمان احمد محمد البارزاني وبدر احمد محمد عبد السلام البارزاني بالاعدام شنقاً حتى الموت وفق المواد ١٥٦ و١٦٢ و٢٧٥/٢/٤٢ و٥٠ و٥٣ من ق ع ومصادرة اموالهم المنقولة وغير المنقولة

قراراً صدر باتفاق الآراء وافهم علناً في ١٩٨٢/٨/٣٠

المقدم الحقوقي	العميد الحقوقي	عواد حمد البندر
طارق هادي شكر	داود سلطان شهاب	رئيس محكمة الثورة
عضو	عضو	

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٦)

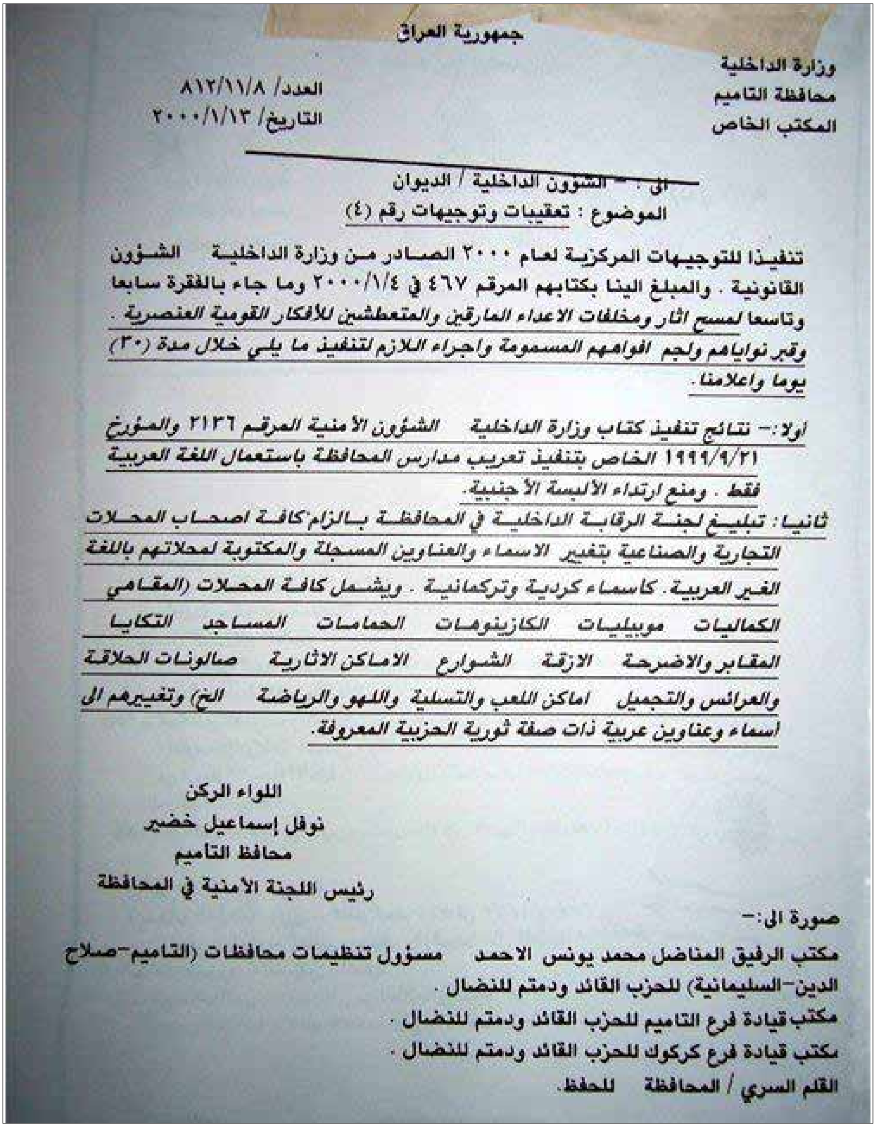

جمهورية العراق

وزارة الداخلية
محافظة التاميم
المكتب الخاص

العدد/ ٨١٢/١١/٨
التاريخ/ ٢٠٠٠/١/١٣

الى :- الشؤون الداخلية / الديوان
الموضوع : تعقيبات وتوجيهات رقم (٤)

تنفيذا للتوجيهات المركزية لعام ٢٠٠٠ الصادر من وزارة الداخلية الشؤون القانونية . والمبلغ الينا بكتابهم المرقم ٤٦٧ في ٢٠٠٠/١/٤ وما جاء بالفقرة سابعا وتاسعا لمسح اثار ومخلفات الاعداء المارقين والمتعطشين للأفكار القومية العنصرية . وقبر نواياهم ولجم افواههم المسمومة واجراء اللازم لتنفيذ ما يلي خلال مدة (٣٠) يوما واعلامنا .

اولا :- نتائج تنفيذ كتاب وزارة الداخلية الشؤون الأمنية المرقم ٢١٣٦ والمؤرخ ١٩٩٩/٩/٢١ الخاص بتنفيذ تعريب مدارس المحافظة باستعمال اللغة العربية فقط . ومنع ارتداء الألبسة الأجنبية .

ثانيا : تبليغ لجنة الرقابة الداخلية في المحافظة بالزام كافة اصحاب المحلات التجارية والصناعية بتغيير الاسماء والعناوين المسجلة والمكتوبة لمحلاتهم باللغة الغير العربية . كاسماء كردية وتركمانية . ويشمل كافة المحلات (المقاهي الكماليات موبيليات الكازينومات الحمامات المساجد التكايا المقابر والاضرحة الازقة الشوارع الاماكن الاثارية صالونات الحلاقة والعرائس والتجميل اماكن اللعب والتسلية واللهو والرياضة الخ) وتغييرهم الى اسماء وعناوين عربية ذات صفة ثورية الحزبية المعروفة .

اللواء الركن
نوفل إسماعيل خضير
محافظ التاميم
رئيس اللجنة الأمنية في المحافظة

صورة الى :-
مكتب الرفيق المناضل محمد يونس الاحمد مسؤول تنظيمات محافظات (التاميم-صلاح الدين-السليمانية) للحزب القائد ودمتم للنضال .
مكتب قيادة فرع التاميم للحزب القائد ودمتم للنضال .
مكتب قيادة فرع كركوك للحزب القائد ودمتم للنضال .
القلم السري / المحافظة للحفظ.

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٧)

جمهورية العراق
مجلس قيادة الثورة
رقم القرار ١١٧
تاريخ القرار ٥ / جمادي الاول / ١٤٢١ هـ
٥ / ٨ / ٢٠٠٠ م

قـــــرار

استناداً الى أحكام الفقرة (أ) من المادة الثانية والاربعين من الدستور ،
قرر مجلس قيادة الثورة مايأتي :

أولا – تملك الأراضي الزراعية المشاركة بلا عوض أو المؤجرة وفقاً لأحكام أو المشاركة للغير المثقلة بحقوق تصرفية أو العائدة الى وزارة المالية وتحت تصرف الاصلاح الزراعي المقرر لها استعمالات غير زراعية بموجب التصاميم الاساسية للمدن والقصبات وتوسعاتها المستقبلية ، المراد تخصيصها للعسكريين ورجال الشرطة الى امانة بغداد أو البلدية المعنية

ثانيا – تشكل في كل محافظة لجنة برئاسة نائب المحافظ وعضوية :
١ – مدير عقارات الدولة
٢ – مدير الزراعة
٣ – مدير التسجيل العقاري
٤ – مدير البلديات

تتولى اجراء الكشف وتقدير اثمان الاراضي المنصوص عليها في البند (اولا) من هذا القرار وما عليها من محدثات أو مغروسات أو مزروعات وفق اسس التقدير والتعويض المنصوص عليها في قانون الاستملاك المرقم بـ(١٢) لسنة ١٩٨١ المعدل ويكون قرارها بهذا الشأن نهائياً .

ثالثا – تتولى وزارة المالية تخصيص المبالغ اللازمة لتسديد بدلات الاستملاك والاطفاء المستحقة بموجب أحكام البند (ثانيا) من هذا القرار ودفعها الى مستحقيها .

رابعا – تتولى المديرية العامة للتخطيط العمراني في وزارة الداخلية وامانة بغداد والبلديات اعداد التصاميم التفصيلية للاراضي المشمولة بأحكام هذا القرار وتعديل التصاميم المعدة سابقا ، وتغيير استعمالاتها ، والاعلان عنها خلال مدة لاتزيد على (٧) سبعة ايام .

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٨)

خامساً - تفرز الاراضي المنصوص عليها في البند (اولاً) من هذا القرار ، والاراضي العائدة لامانة بغداد أو البلديات المراد تخصيصها للعسكريين ورجال الشرطة الى المساحات المبينة في ادناه :

أ . القادة - (٣٠٠)م٢ في المحافظة و(٣٥٠)م٢ في القضاء و(٤٠٠)م٢ في الناحية .

ب . الأعوان - (٢٥٠)م٢ في المحافظة و(٣٠٠)م٢ في القضاء أو الناحية .

ج . [illegible] - (٢٠٠)م٢ في المحافظة والقضاء و(٢٥٠)م٢ في الناحية .

سادساً - تمتنع المحاكم عن النظر في الدعاوى الناشئة عن تطبيق أحكام هذا القرار .

سابعاً - ينشر هذا القرار في الجريدة الرسمية وينفذ من تاريخ صدوره .

صدام حسين

رئيس مجلس قيادة الثورة

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣٩)

محافظة التاميم
مديرية الشؤون الداخلية
اللجنة الامنية

بسم الله الرحمن الرحيم
سري وشخصي

العدد / ٦١٥٧
التاريخ ٩/١٠/١٩٦٥

الى / لجنة الشمال / السكرتاريــة

م / مقترحات بشأن تعريب ناحية التون كوبري

كتابكم ١٢٠٠٤ في ٢٨/٦/١٩٦٥

ادناه مقترحاتنا بصدد تعريب مدينة كوبري /-

١) ترحيل العوائل الكردية والتركمانية والبدء بالعوائل الكردية كافة اولاً

٢) اسكان عوائل عربية سواء من المحافظات القريبة او من خارجها بدلاً من العوائل اعلاه

٣) نقل الموظفين العرب الى القصبة والزامهم باسكان عوائلهم معهم مع التركيز على الزراع الحزبيين العرب ويمكن تقديم بعض الامتيازات لهم تشجيعاً لاسكانهم وهي /-

أ) تخصيص دار سكن

ب) تخصيص قطعة ارض زراعية بمساحة خمسة دونم لكل شخص

جـ) تخصيص مخصص مناسب لاعاشتهم عند بدء سكنهم في القصبة

٤) عدم ابرام اي عقود زراعية مع الاكراد والتركمان الساكنين حالياً في القصبة

٥) انشاء مجموعة من القرى على شكل مجمعات تحيط بقصبة الناحية من العشائر العربية

٦) الابقاء على ربط القصبة ضمن الحدود الادارية لمحافظة التاميم حالياً ومستقبلاً

٧) الاهتمام الاداري بالقصبة لكي تكون حافزاً للموظفين العرب وعوائلهم بالسكن فيها .

للتفضل بالاطلاع ... مع التقدير .

الفريق الركن
محمد فيرزي [illegible]
محافظ التاميم
٩/١٠/١٩٦٥

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٠)

الجمهورية العراقية
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

العدد / ١٨٦/ك/١
التاريخ ١٠/ ١ /١٩٩٦

السيد محافظ التأميم ... المحترم

الموضوع / تعريب منطقة التون كوبري

اشارة الى المداولة الجارية معكم بتاريخ ٣/١/٩٦ نسب السيد نائب رئيس الجمهورية (رئيس لجنة الشمال) ما يأتي :-

١- قيامكم باعداد دراسة عن السبل الكفيلة بتعريب وتكثيف العنصر العربي في القصبة المذكورة ، وان تتضمن الدراسة افكاراً ومقترحات تساعد لتحقيق ذلك .

٢- تمول القصبة بالمشروعات المركزية [illegible] بموجب كتابنا ١٣١ في ٣١/١/١٩٩٦ الخاصة بتعريب الدوائر الكردية المشار وكذلك العوائل التي توجد فيها مؤشرات امنية [illegible] بعد الموافقة [illegible] التعريب الى [illegible] الى خارج القطر .

يرجى الاطلاع واتخاذ ما يلزم والاجابة ... مع التقدير .

طارق رمضان صالح
سكرتير لجنة الشمال
شباط ٩٦

(١-١)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤١)

رئاسة الجمهورية
السكرتير
مديرية الأمن العامة

العدد
التاريخ / / ١٩٨

٣ ٦ ٠

وتعتبر العشيرة البارزانية من العشائر غير الموالية للحزب والثورة والوطن عبر عشرات السنين، حيث أنها وقفت ولاتزال ضد وحدة الوطن وكانت بحق "سليلي الخيانة" وهي لاتزال تعتبر نفسها العشيرة الاكثر شرعية في تمثيل الشعب الكردي، ويملأ نفوسهم الحقد والكراهية..

الا ان الوضع الأمني الحالي في المنطقة جيد جداً..

راجين التفضل بالاطلاع.. مع التقدير.

مدير الأمن العام
٢٩/٤/١٩٨٩
٢٢/ شعبان/ ١٤٠٩

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي
قطر العراق
تنظيمات محافظات صلاح الدين
والتأميم والسليمانية

سري

أمة عربية واحدة ذات رسالة خالدة
العدد: ٨/٦٩٥
التاريخ: ٢٨/ذ ق ١٤٢٠
٤/ ٣/ ٢٠٠٠

تحية رفاقية

الى / الرفيق محافظ التأميم المحترم

م / طلب تخصيص دار

راجعت الرفيقة جميلة محمد فرحان مقر التنظيمات وادناه تفاصيل الموضوع .

١. تم رفع طلبها الى لجنة الشمال لنقل قيد زوجها من ديالى الى التأميم وحصلت موافقة اللجنة بكتابها المرقم ١٠٢٦ في ٦/ ٦/ ١٩٩٨ وتمت اشعار محافظة التأميم بالمراسلات السرية بذلك بموجب كتابنا المرقم ٨/ ١٥٤٣ في ٢٩/ ٦/ ١٩٩٨

٢. قدمت المومأ اليها طلبها حول كتابنا المرقم ٨/ ٢٢٤٤ في ١٦/ ٨/ ١٩٩٩ (صورته طيا) ومنذ التاريخ المذكور والرفيقة تراجع المحافظة ومكتب الاسكان دون الحصول على نتيجة .

٣. المومأ اليها تستحق العون والمساعدة لظروفها المادية الصعبة وزوجها رايف حسين عسكري مدني وتسكن حالياً دار مؤجرة مع اطفالها .

يرجى التفضل بالاطلاع وتوجيه الرفيق الفاضل مسؤول التنظيمات النظر بتخصيص احدى الدور حتى ولو بشكل مؤقت لتتمكن من ترتيب وضعها العائلي .. مع التقدير .

ودمتم للنضال .

المرفقات
صورة كتاب ورقة

الرفيق .
حسام محمد صبحي
مدير المكتب
٩/ ٣/ ٢٠٠٠

كتابنا ٢٧٤٤
١٩٩٨/٨/١١

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٣)

بسم الله الرحمن الرحيم

الرفيق عضو قيادة قطر العراق الاستاذ (محمد يونس الاحمد المحترم)

المعروض لسيادتكم

اني المواطن (مهدي الشيخ اسعد ابوخميس ممثل عشيرة ابو خميس في قضاء داقوق جئتكم بطلبي هذا راجياً من سيادتكم التفضل بالموافقة على منحي دار سكن في محافظة التاميم علماً انني وافد من خارج المحافظة من محافظة صلاح الدين بموافقة لجنة شؤون الشمال بكتابها (المرقم ٢١١٩) في ٢٩/٧/١٩٩٨ ولا املك دار او قطعة سكنية في هذه المحافظة الوافد اليها

ولكم الامر بما ترون

[illegible]

١٥/٢/٢٠٠٠

مهدي الشيخ اسعد
ابوخميس
١٤/٢/٢٠٠٠

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

حزب البعث العربي الاشتراكي — امة عربية واحدة
قطر العراق — ذات رسالة خالدة
تنظيمات محافظات صلاح الدين والتاميم والسليمانية — سري
العدد ٨/٢٥٨
التاريخ ١٠/ذ ق/١٤٢٠هـ
٢٠٠٠/٢/١٥

تحية رفاقية

الى / الرفيق محافظ التاميم المحترم

م / طلب

نسب الرفيق الفاضل مسؤول التنظيمات النظر بتخصيص دار للمواطن مهدي الشيخ اسعد ابو خرة في التاميم او داقوق كونه قد نقل قيد سجله وهو شيخ عشيرة وطيا طلبه حول الموضوع .. مع التقدير.

ودمتم للنضال.

الرفيق
عصام محمد صبحي
مدير المكتب
١٠٠٠/٢/١٥

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

((ولقد مكناكم في الارض وجعلنا لكم فيها
معايش قليلا ما تشكرون))

صدق الله العظيم

رئاسة الجمهورية
لجنة الشمال
السكرتارية
العدد: ٩٥٦
التاريخ: ٧/٨/٩

الاستاذ طه ياسين رمضان - نائب رئيس الجمهورية المحترم
رئيس لجنة الشمال

تحية وتقدير ..

نحن العوائل الفلاحية المبينة اسماؤنا في ادناه والساكنين في محافظة بغداد ، نتقدم بهذا الطلب راجين التفضل بالموافقة على منحنا اراضي زراعية ضمن مشروع ري صدام في قضاء داقوق بمحافظة التأميم لكوننا لانملك اراضي زراعية ، ونحن على استعداد لنقل سجلات نفوسنا والبطاقة التموينية الى محافظة التأميم ، وتنفيذ الخطة الزراعية ..

مع بالغ التقدير والاحترام .

حامد محمد علي العيثاوي
بغداد - الدورة - البوعيثة - مجاور
مدرسة النصر
٤/٨/١٩٩٧

الاسماء

١- حامد محمد علي	٢- زيد محمد علي
٣- احمد سعدون محمد	٤- محمد سعدون محمد
٥ - حمد عطية سلمان	٦- مهند زيد محمد علي
٧- اوس محمد عطية	٨- حسام حامد محمد
٩- عبدالستار محمد صالح	١٠- ناصر سلمان جاسم
١١- احمد خلف محمود	١٢- محمد علوان سلمان
١٣- خضير عباس محمود	١٤- محمود عباس محمود
١٥- خلف عباس محمود	١٦- طارق علي محمود
١٧- احمد خلف علي	١٨- ناجي احمد خلف
١٩- عبدالله عباس محمود	٢٠- كنعان نافل عباس

(١-٢)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٦)

بسم الله الرحمن الرحيم

جمهورية العراق
رئاسة الجمهورية

عضو مجلس قيادة الثورة
نائب رئيس الجمهورية
طه ياسين رمضان
لجنة الشمال
(السكرتارية)

العدد ٧٠٩/٢/١
التاريخ ٥/٦/١٩٩٤

سري للغاية وشخصي

السيد وزير الداخلية المحترم

حصلت موافقة السيد الرئيس القائد حفظه الله ورعاه على اعتماد الاسس التالية في نقل الموظفين من غير العرب من محافظة التأميم الى المحافظات الوسطى والجنوبية عدا (بغداد ، صلاح الدين ـ ديالى) :ـ

١ـ الموظفون الذين لا يملكون هم أو زوجاتهم أو اولادهم القاصرين دار أو قطعة ارض سكنية في التأميم يتمتعون بالامتيازات التالية :

آ ـ قطعة ارض سكنية مجاناً في المحافظة التي يرغبون الانتقال اليها .

ب ـ (١٥) خمسة عشر الف دينار معاونة لنقل العائلة التي لا يزيد عدد افرادها عن (٥) اشخاص و (٣٠) ثلاثون الف دينار لما يزيد على ذلك .

جـ ـ تسديد بدلات ايجار سكن لمدة عامين من قبل المحافظة المنقولين اليها والتي تحددها لجنة الاستقبال ومتابعة شؤون المنقولين .

د ـ شمولهم بقرض المصرفين العقاري والاشتراكي استثناء من الضوابط .

هـ ـ شمولهم بالحصول على المواد الانشائية التي تنتج في القطاع الاشتراكي والمختلط بالسعر الرسمي استناداً الى اجازات البناء استثناءً من الاسبقيات .

١ ـ ٤

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤٧)

٢- پاشکۆی نەخشەکان

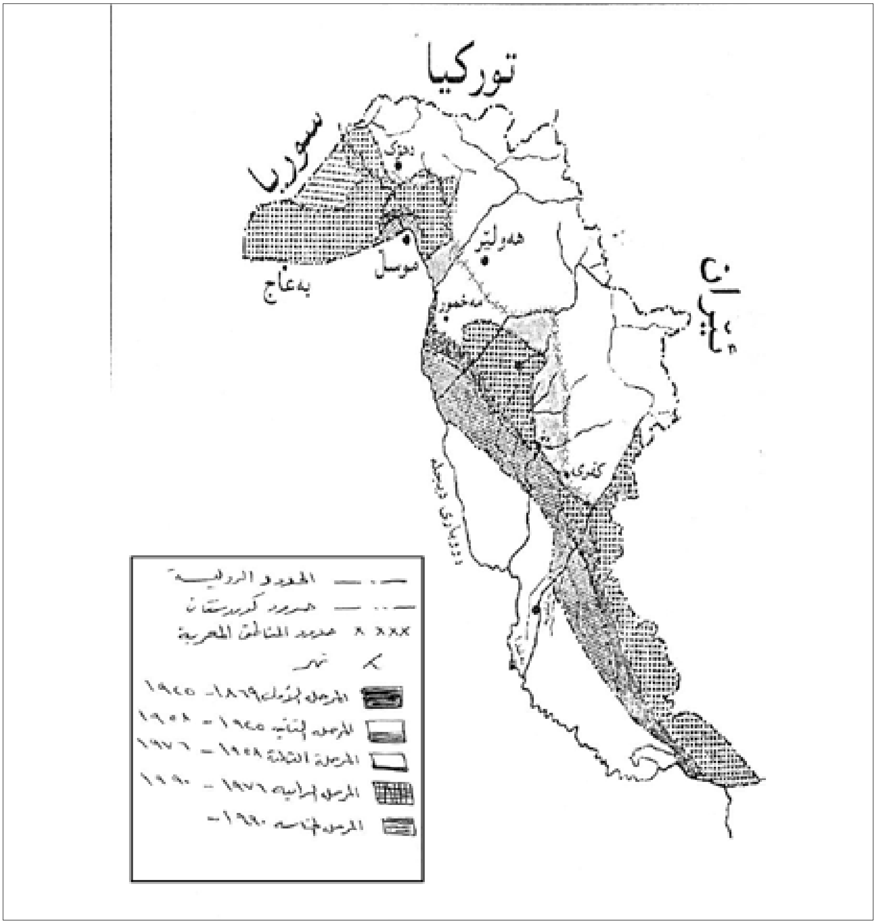

نەخشەی ژمارە (١)

قۆناغەکانی بەعەرەبکردنی باشووری کوردستان لەلایەن حکومەتە یەك لە دوای یەکەکانی عێراق

سەرچاوە: کوردستان کورتە باسێکی مێژووییء جوگرافیء ئابووری. . . ل٢٨

نەخشەی ژمارە (٢)

شوێنگەی جوگرافی کوردستان

سەرچاوە: د.عەبدوڵلا غەفوور- جوگرافیای کوردستان . . . ل١٦

نەخشەی ژمارە (٣)

سەرچاوە: جیۆگرافیای هەرێمی کوردستانی عێراق. . . ل٢٢

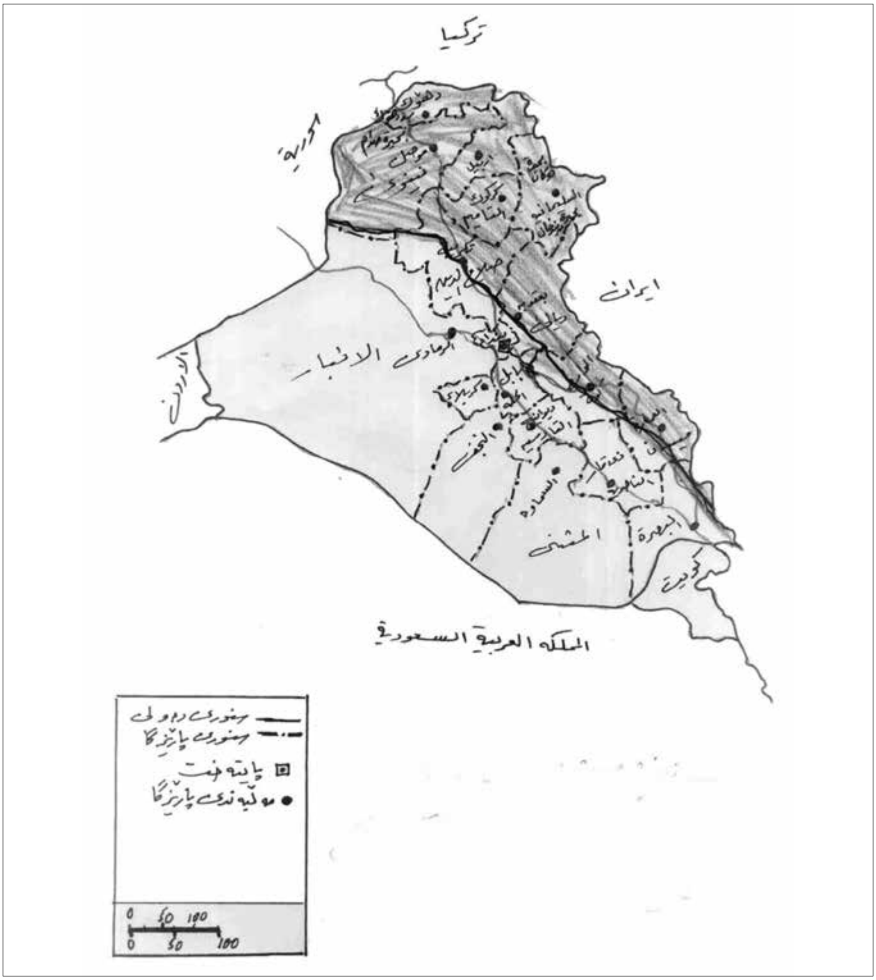

نەخشەی ژمارە (٤ أ)

نەخشەی سیاسی باشووری کوردستان بەگوێرەی نەخشەی سیاسی عێراق

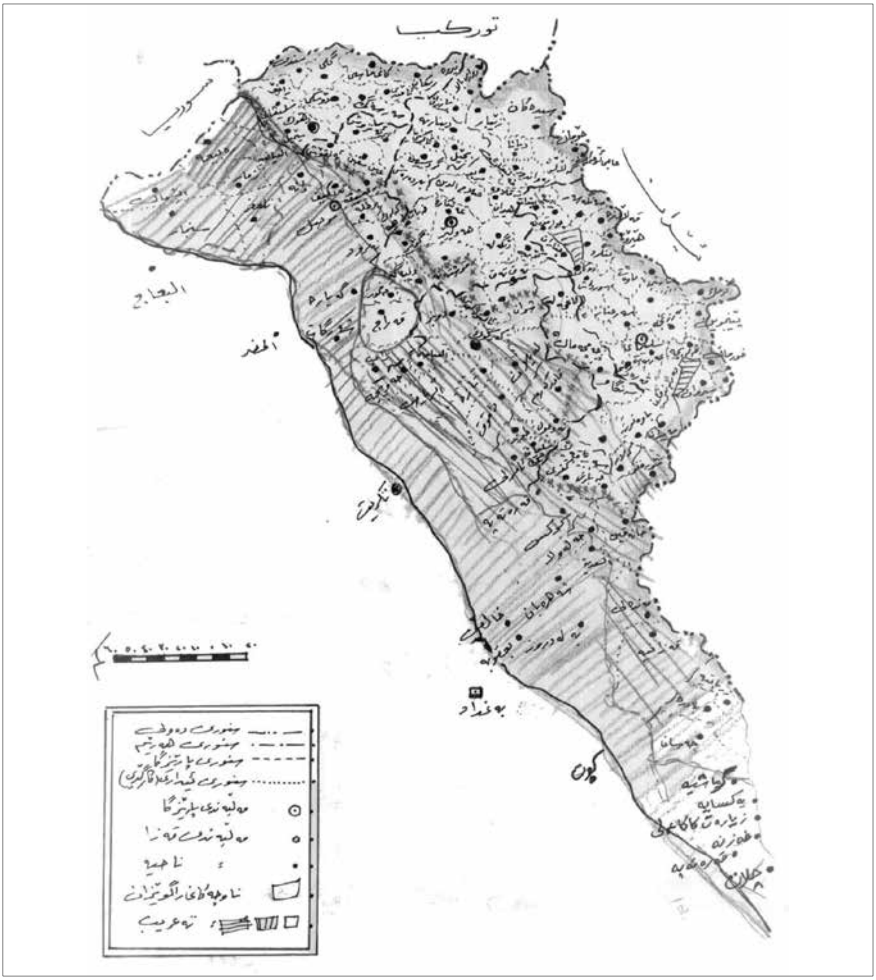

نەخشەی ژمارە (٤ ب)

یەکە کارگێڕییەکانی باشووری کوردستان

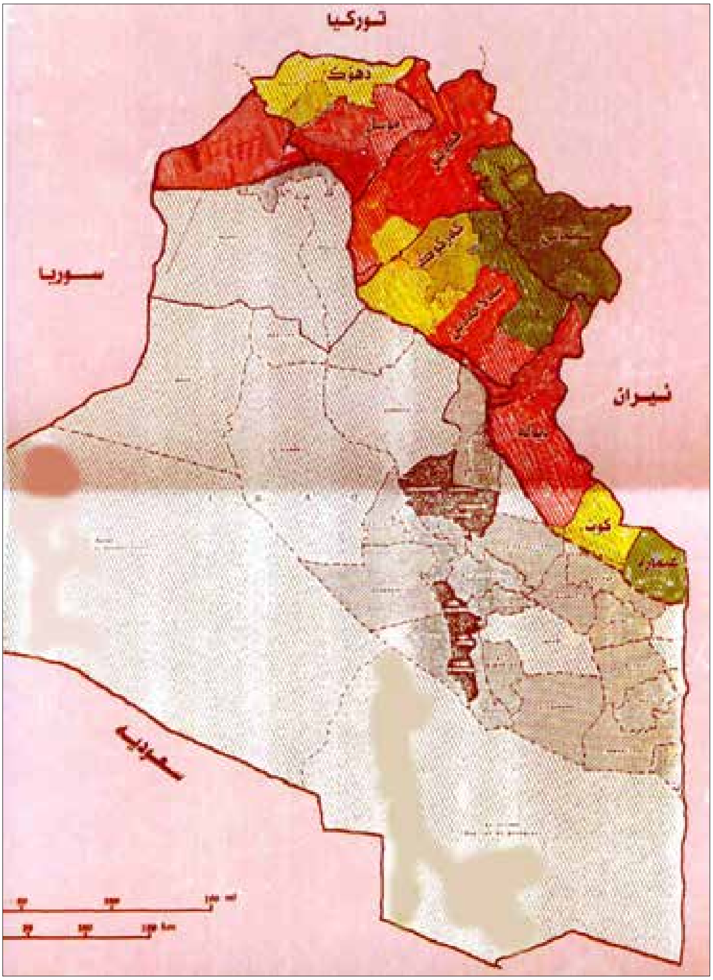

نەخشەی ژمارە (٤ جـ)

سەرچاوە: کوردستان کورتە باسێکی مێژوویی و جوگرافی و ئابووری. . ل٥٨

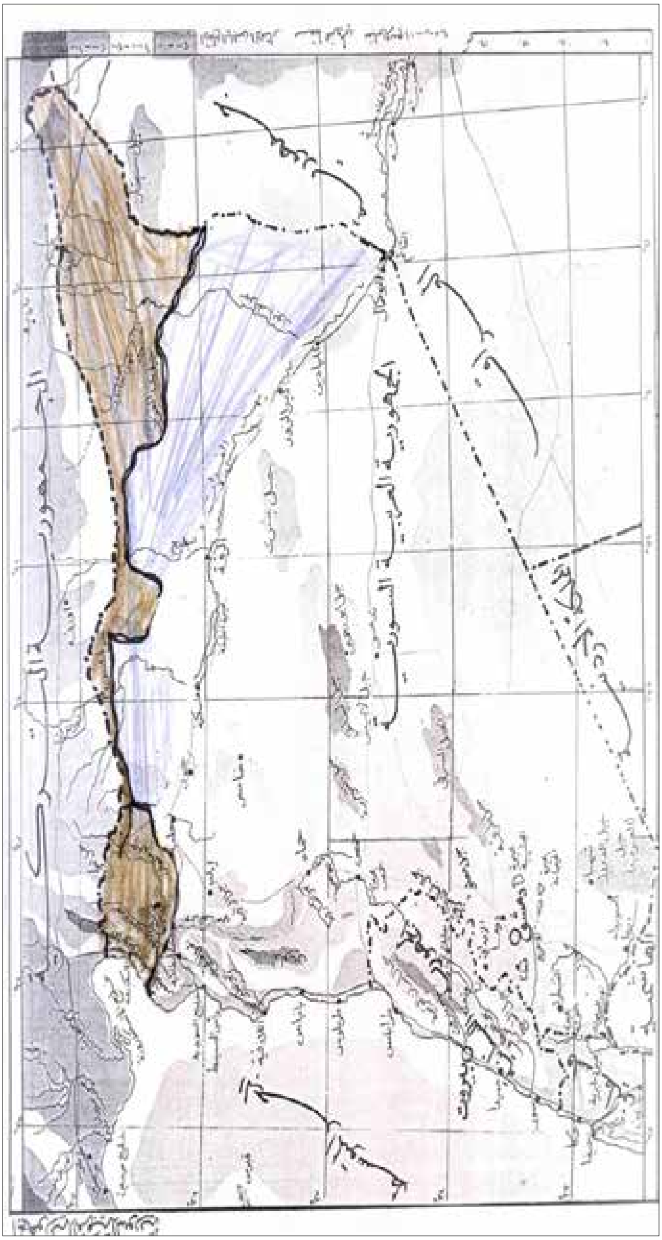

نەخشەی ژمارە (٥)

نەخشەی رۆژئاوای کوردستان بەگوێرەی نەخشەی سوریا

سەرچاوە: الاطلس العام . . . ص٢٩

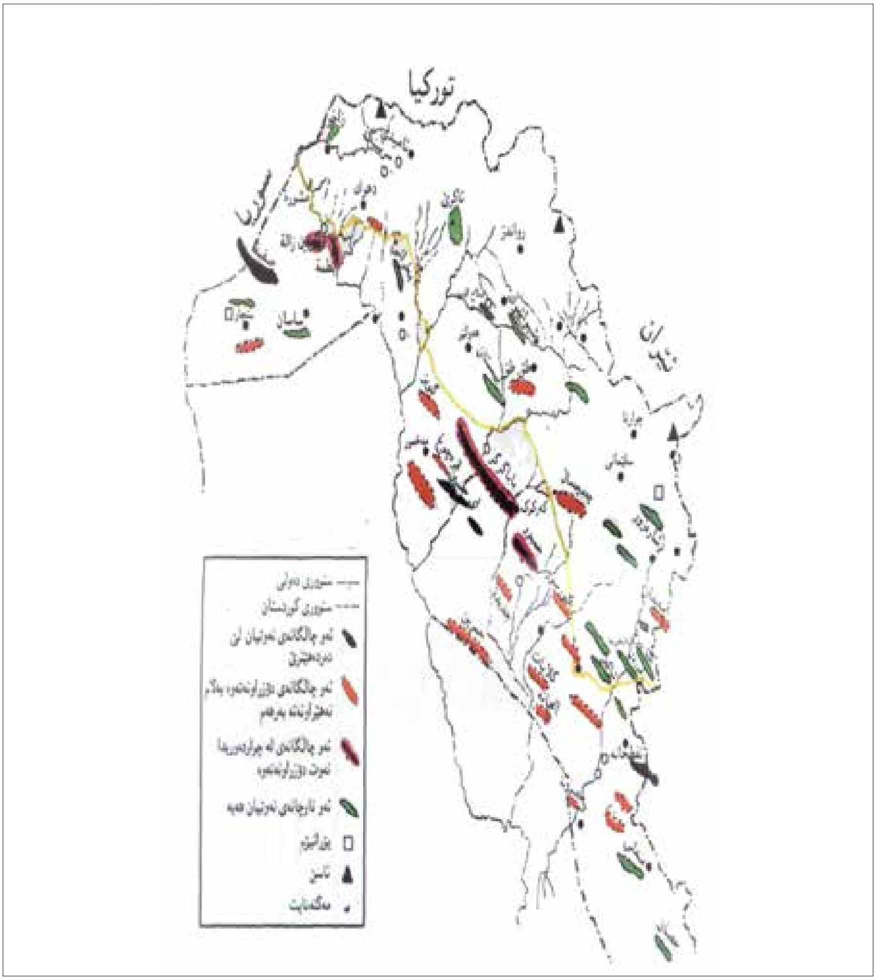

نەخشەی ژمارە (٦)

بیرە نەوتەکانی باشووری کوردستان

سەرچاوە: کوردستان کورتە باسێکی مێژوویی و جوگرافی و ئابووری. . ل٦٠

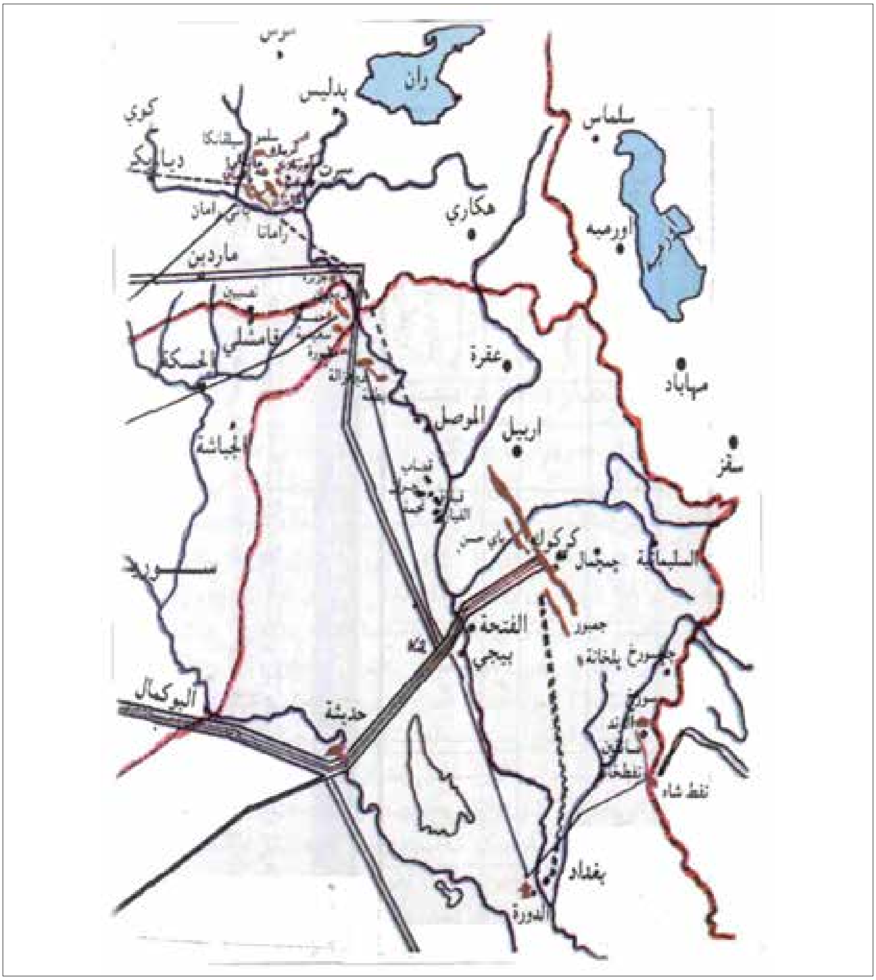

نەخشەی ژمارە (٧)

چاڵگەو بۆڕییەکانی نەوت لە کوردستان

سەرچاوە: کوردستان کورتە باسێکی مێژوویی و جوگرافی و ئابووری. . . ل٥١

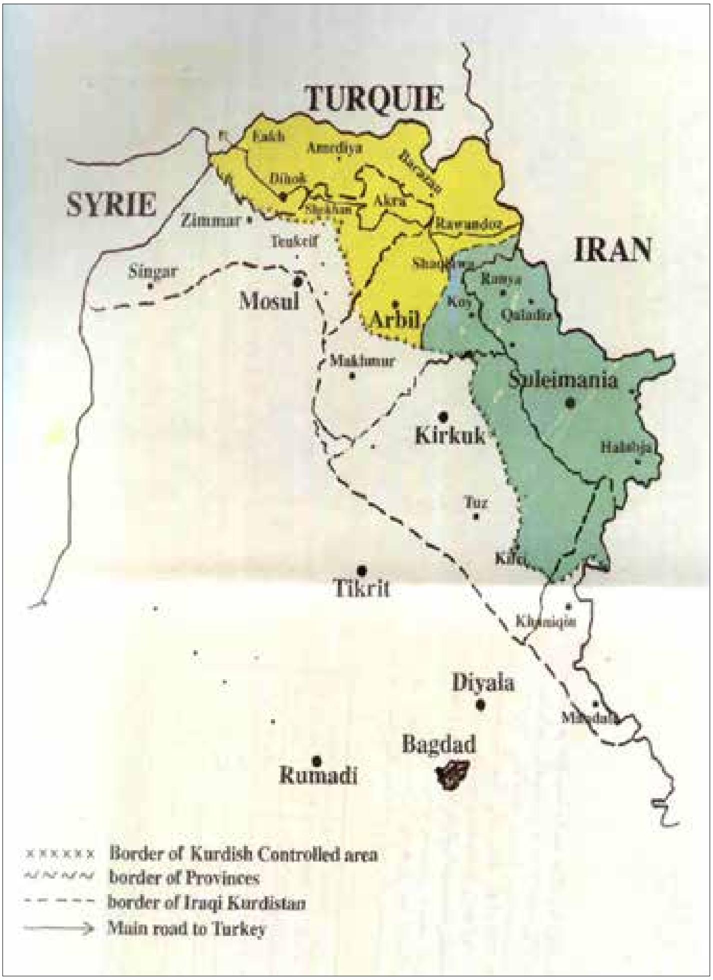

نەخشەی ژمارە (٨)

ناوچە ئازادکراوەکانی باشووری کوردستان

سەرچاوە: کوردستان کورتە باسێکی مێژوویی و جوگرافی و ئابووری. . ل٣٢

نەخشەی ژمارە (٩)

نەخشەی کارگێڕی پارێزگای کەرکوك

سەرچاوە: گۆڤاری کەرکوك ژمارە (١) ساڵی چوارەم، هاوینی، ٢٠٠٢.

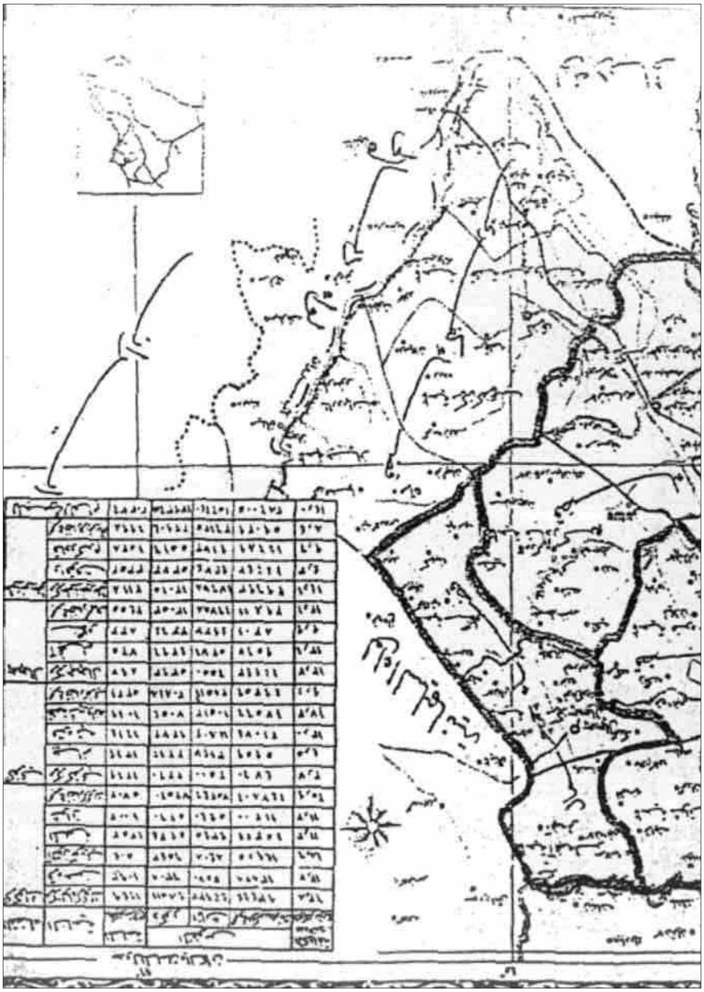

نەخشەی ژمارە (١٠)

نەخشەی پارێزگای کەرکوك

سەرچاوە: گۆڤاری کەرکوك ژمارە (١) ساڵی چوارەم، هاوینی ٢٠٠٢

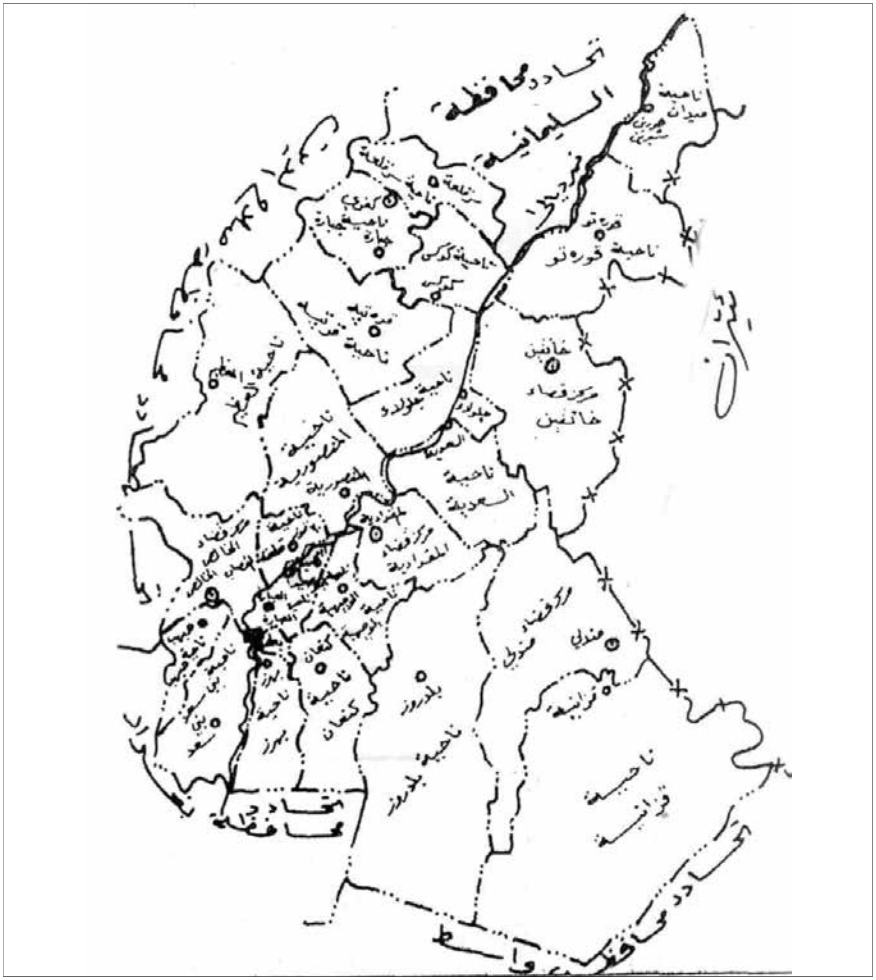

نەخشەی ژمارە (١١)

نەخشەی کارگێڕی پارێزگای دیالا

سەرچاوە: گۆڤاری کەرکوك ژمارە (١) ساڵی چوارەم، هاوینی، ٢٠٠٢.

نەخشەی ژمارە (١٢)

نەخشەی قەزای مەخموور

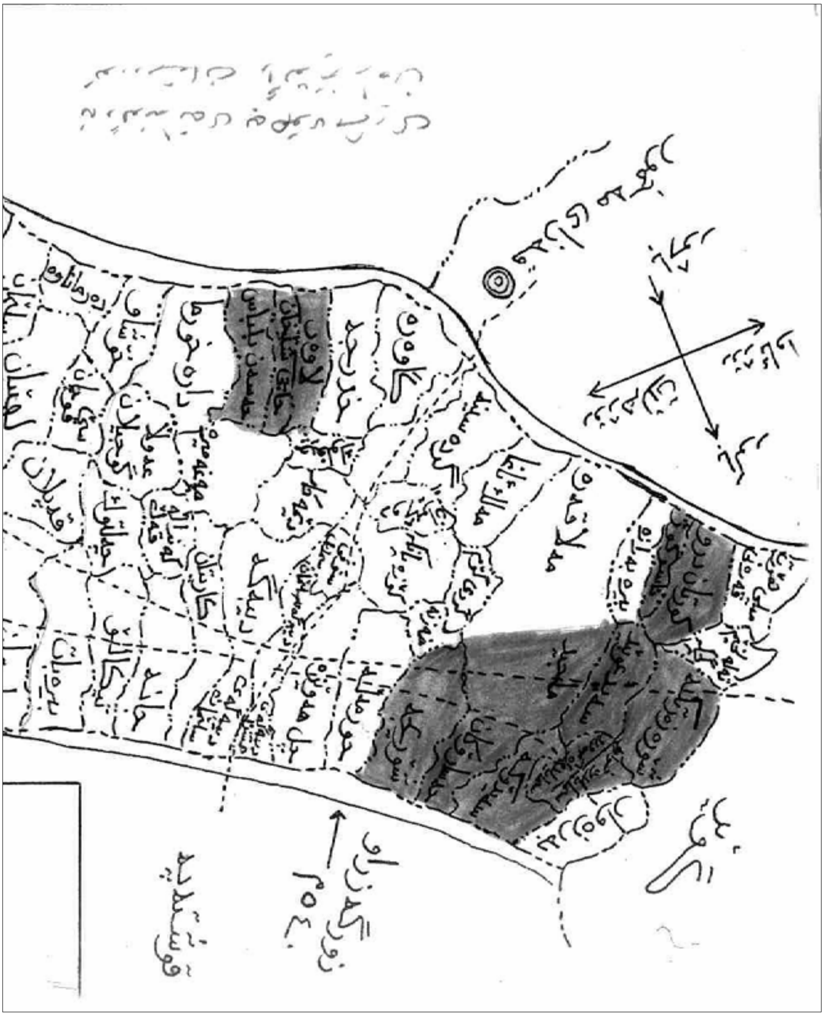

نەخشەی ژمارە (١٣)

نەخشەی کەندێناوە

سەرچاوە: کاوە نادر، کەندێناوە لەنێوان راگواستن و بەعەرەبکردندا. . ل٥٣

نەخشەی ژمارە (١٤)
نەخشەی ناحیەی قەراج کە بەتەواوی بەعەرەبکراوە

٣- پاشکۆی وێنەکان

دیمەنێکی شاری کەرکوکی کوردستان

قەڵای كەركوك

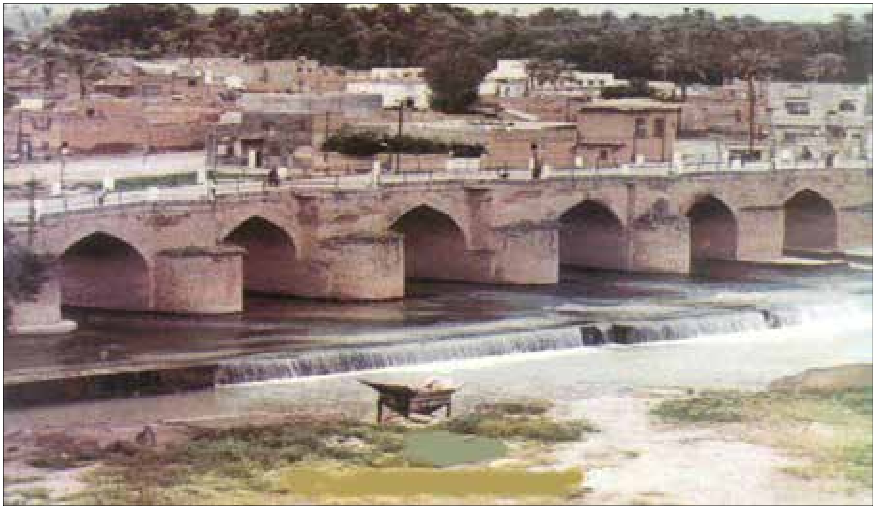

دیمەنێكی شاری خانەقین

دیمەنێكی شاری مەخموور

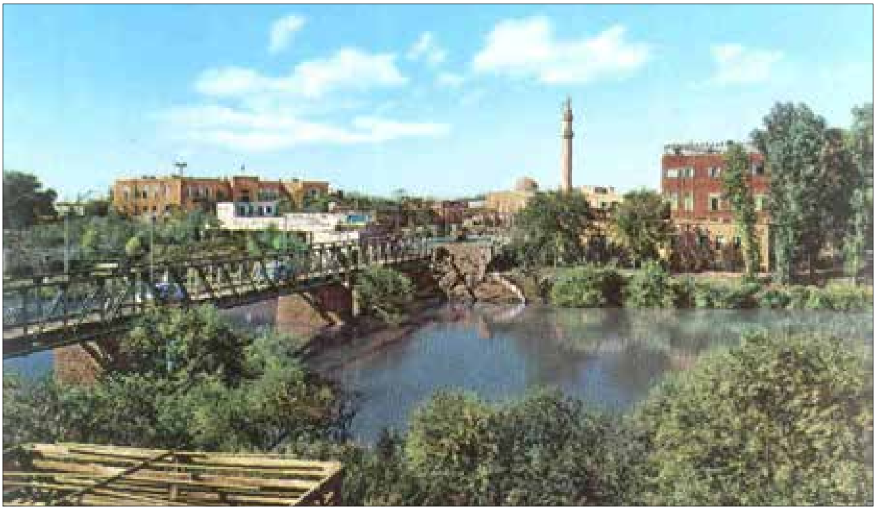

دیمەنێکی شاری حەسەکە

دیمەنێکی شاری قامشلۆ

دیمەنێکی شاری عفرین

پاشماوەی شوێنەوارەکانی (عێن دارا)

لەدەڤەری عفرین- لە رۆژئاوای کوردستان کە حکومەتی سوریا تێکیداون

پاشماوەی شوێنەوارەکانی گوندی مەزن-ی ئێزدییان لە دەڤەری کورداغ- رۆژئاوای کوردستان

تێکدانی خانووی کوردان لە ناو شاری مەخموور گەڕەکی شەهیدان
ماڵی جەوهەر یابە

گوندی چیغلۆك بەتێکدراوی

مزگەوتی گۆڕستانی گەورەی مەخموور کە رژێمی عێراق تێکیداوە

تێکدانی خانووی کوردان لەلایەن رژێمی عێراق لە ناو شاری مەخموور
ماڵی حەسیب ئەحمەد

گوندی لاوەر بەتێکدراوی

گوندی حەسەن بڵباس بە تێکدراوی

گوندی خدرخیجە- کەندێناوە بە تێکدراوی

گۆڕستانی گوندی کەندی قەلان (وادی الغراب)

ئەو عەرەبانەی دێنە کوردستان کێلی قەبری کوردان دەشکێنن

عەرەب گۆڕەکانیشیان دەگوازنەوە کوردستان

(گۆڕەکانی پێشەوەی ئەم وێنەیە ئەو گۆڕانەن کە عەرەبی هێنراو مردووەکانیان بۆ هێناوە)

گوندی کۆزەپانکە بەتێکدراوی (کەندێناوە)

گوندی حاجی شێخان بەتێکدراوی

دواناوەندی مەخمووری کوڕان

تایتلی قوتابخانەکە بەعەرەبی نووسراوە

(مستوطنه) یەکی عەرەبی لە قەراج

چیای قەرەچووغ

بازاڕگە

ئاوارەکانی باشووری کوردستان کە لە ١٩٨٨ لە کاتی ئەنفالەکان پەڕینەوە باکووری کوردستان

ئاوارەکانی باشووری کوردستان لە کاتی ئەنفالە بەدناوەکانی ١٩٨٨ پەڕینەوە رۆژئاوای کوردستان

سەرچاوەکان

أ- کتێب

١- قورئانی پیرۆز.

٢- مسـعود البارزانـي، البارزانـي والحركـة التحرريـة الكرديـة، الجـزء الثالـث، مطبعـة وزارة التربيـة، اربيـل - ٢٠٠٢.

٣- جەمـال نەبـەز، کوردسـتان وشۆڕشـەکەی، کـوردۆ لـە ئەڵمانییـەوە کردوویـە بـە کـوردی، بنکـەی چاپەمەنـی ئـازاد- سـوێد ١٩٨٥.

٤- جەمـال نەبـەز، بیـری نەتەوەیـی کـوردی نەبیـری (قەومیـەت)ی ڕۆژهەڵاتـی و نەبیـری (ناسـیۆنالیزم)ی ڕۆژاواییـە، بڵاوکـراوەی بنکـەی کوردنامـە، لەنـدەن- ٢٠٠٢، چاپـی دووەم.

٥- جەمـال نەبـەز، گۆڤـاری کۆمۆنیسـتانەی یەکێتـی تێکۆشـین (١٩٤٤-١٩٤٥) و ئیدۆلۆژیـی هـوردە بـۆرژوای مارکسیسـتی کـورد، بڵاوکـراوەی ئەکادێمیـای کـوردی بـۆ زانسـت و هونـەر، سـتۆکهۆلم ١٩٨٨.

٦- میـدل ئیسـت وۆچ، جینۆسـاید لەعێراقـداو پەلامـاری ئەنفـال بـۆ سـەر کـورد، وەرگێڕانـی سـیامەندی موفتـی زادە، چاپخانـەی خـاك، چاپـی یەکـەم، سـلێمانی ١٩٩٩.

٧- عەتـا قەرەداخـی، کاریگـەری کەلتـوری ئـەوان لەسـەر کـورد، چاپخانـەی وەزارەتـی ڕۆشـنبیری، سـلێمانی ٢٠٠١.

٨- دبليـو. آر. هـي، سـنتان في كردسـتان، ترجمـة: فـؤاد جميـل، مطبعـة الجاحـظ، بغـداد ١٩٧٣، الجـزء الاول.

٩- دبليـو. آر. هـي، سـنتان في كردسـتان، ترجمـة: فـؤاد جميـل، مطبعـة الجاحـظ،

بغـداد ١٩٧٣، الجـزء الثـاني.
١٠- محەممـەد ئەمیـن زەکـی، خوڵاصەیەکـی تاریخـی کـوردو کوردسـتان، چـاپ و ئۆفسـێتی دەزگای سـەردەم، سـلێمانی- ٢٠٠٠، بەرگـی یەکـەم ١٩٣١ بەرگـی دووەم ١٩٣٧.
١١- محمد علي مادون، عروبة البربر، دمشق- ١٩٩٨، الطبعة الثانية.
١٢- سـعد البـزاز، الاكـراد في المسـألة العراقيـة، الأهليـة للنـشر والتوزيـع، الاردن- عـمان ١٩٩٧.
١٣- رەفیق سابیر، ئیمپراتۆریای لم، لە بڵاوکراوەکانی رابوون، سوێد ١٩٩٨.
١٤- رەفیـق سـابیر، بـەرەو مێـژوو، چاپخانـەی مەنسـوور، سـوێد ١٩٩١، چاپـی یەکـەم.
١٥- القـس سـليمان صائـغ الموصـلي، تأريـخ الموصـل، مطبعـة السـلفية، مـصر ١٩٢٣، الجـزء الأول.
١٦- القـس سـليمان صائـغ الموصـلي، تأريـخ الموصـل، مطبعـة الكاثوليكيـة، بيـروت ١٩٢٨، الجـزء الثـاني، الجـزء الثالـث.
١٧- نەوشـێروان مسـتەفا ئەمیـن، چەنـد لاپەڕەیـەك لـە مێـژووی رۆژنامەوانیـی کـوردی، چاپخانـەی شـڤان، سـلێمانی ٢٠٠٢، بەرگـی دووەم.
١٨- د.مـارف عومـەر گـوڵ، جینۆسـایدی گەلـی کـورد لەبـەر رۆشـنایی یاسـای تـازەی نێودەوڵەتانـدا، لەچاپکراوەکانـی یانـەی کـوردی (میدیـا) ئەمسـتردام، هۆڵەنـدە ١٩٩٧.
١٩- د.عەبدوڵـڵا غەفـوور، جوگرافیـای کوردسـتان، چاپخانـەی وەزارەتـی پـەروەردە، هەولێـر ٢٠٠٠، چاپـی دووەم.
٢٠- یوسـف دزەیـی، ئەنفـال کارەسـات، ئەنجـام و رەهەندەکانـی، چاپخانـەی وەزارەتـی پـەروەردە هەولێـر ٢٠٠١، چاپـی یەکـەم.

٢١- د.حكمت حكيم، الدساتير العراقية المؤقتة وحقوق المواطن العراقي، ٢٠٠٠ الطبعة الأولى.
٢٢- کاوە نادر، کەندێناوە لەنێوان راگواستن و بەعەرەبکردندا، لەبڵاوکراوەکانی رۆژنامەی میدیا، چاپخانەی مەحوی، هەولێر ٢٠٠١.
٢٣- کۆمەڵێك مامۆستای زانکۆ، جیۆگرافیای هەرێمی کوردستانی عێراق، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر ١٩٩٨، چاپی یەکەم.
٢٤- مەلا شاخی، ئەنفالی خاڵخاڵان، چاپخانەی داناز، سلێمانی ٢٠٠١، چاپی یەکەم.
٢٥- جەزا تۆفیق تالب، بایەخی جیۆپۆلەتیکیی دانیشتوانی هەرێمی کوردستانی عێراق، سلێمانی ١٩٩٩.
٢٦- محمد طلب هلال، دراسة عن محافظة الجزيرة، مطبعة الاتحاد، برلين- المانيا- ٢٠٠١.
٢٧- محمد سلام، لۆزانی ١٩٢٣و لۆزانی ١٩٩٠، چاپخانەی کاڵێ، هەولێر ٢٠٠٠.
٢٨- التحالف الديمقراطي الكردي في سوريا، تعريب القرى والبلدات الكردية، (ناوی چاپخانەو شوێن و ساڵی چاپی لەسەر نییە).
٢٩- الدكتور خليل اسماعيل محمد، أقليم كردستان العراق، مطبعه اوفسيت كريستال، اربيل ١٩٩٨.
٣٠- منذر الموصلي، القضية الكردية في العراق (البعث والاكراد)، دار المروه، دمشق ٢٠٠٠.
٣١- الشيخ عطا الطالباني، عندما تتكلم الأرقام، السليمانية ٢٠٠٠، الطبعة الأولى.
٣٢- مازن بلال، المسألة الكردية (الوهم والحقيقة)، بيسان للنشر والتوزيع والإعلام، بيروت ١٩٩٣، طبعة أولى.

٣٣- الدكتــور نــوری طالبــاني، منطقــة كركــوك ومحــاولات تغييــر واقعهــا القومــي، لنــدن ١٩٩٥.

٣٤- هــەژار عەزيــز ســورمێ، كــوردو جينۆســايدو ئيبادەكــردن هەڵوێســتی ياســای نێودەوڵەتــی، چاپخانــەی خەبــات، دهــۆك ١٩٩٨.

٣٥- وريــا الجــاف، كركــوك دراســة سياســية والاجتماعيــة، مطبعــة وزارة الثقافــة، اربيــل ١٩٩٨.

٣٦- ســەلام ناوخــۆش، هۆكارەكانــی لكاندنــی ويلايەتــی موســڵ بەعێراقــی عەرەبييــەوە، چاپخانــەی ژيــان، هەولێــر ٢٠٠٠.

٣٧- دكتــۆر عبدالرحمــن قاســملو، كوردســتان وكــورد، لەبڵاوكراوەكانــی بنكــەی پێشــەوا، ١٩٧٣.

٣٨- مەكتەبــی ناوەنديــی ديراســات و تۆژينــەوەی PDK، كوردســتان كورتــە باسێكی مێژوويــی و جوگرافــی و ئابــووری، چاپخانــەی وەزارەتــی پــەروەردە، هەولێــر ١٩٩٨، چاپــی يەكــەم.

٣٩- عبدالمجيد فهمــي حســن، دليــل تأريــخ الألويــة العراقيــة، الجــزء الثــاني، مطبعــة دجلــة، بغــداد ١٩٤٧.

٤٠- الاميــر جــلادت بدرخــان، حــول المســألة الكورديــة قانــون ابعــاد وتشــتيت الاكــراد، ترجمــة: دلاور الزنــكي، مــن منشــورات جريــدة ميديــا لســان حــال YNDK، اربيــل ١٩٩٩.

٤١- عزيــز حســن البــارزاني، الحركــة القوميــة الكورديــة التحرريــة في كوردســتان العــراق ١٩٣٩-١٩٤٥، دار ســپيرێز للطباعــة والنــشر، مطبعــة وزارة التربيــة، هەولێــر ٢٠٠٢، الطبعــة الأولــى.

٤٢- الدكتــور خليــل اســماعيل محمــد، مــؤشرات سياســة التعريــب والتهجيــر في اقليــم كردســتان العــراق، مطبعــة جامعــة صــلاح الديــن، اربيــل ٢٠٠١.

٤٣- د. جـواد مـلا، كردسـتان والكـرد وطـن مقسـم وامـة بـلا دولـة، دار الحكمـة - لنـدن، لنـدن ٢٠٠٠، الطبعـة الثانيـة.
٤٤- د. سـعد ناجـى جـواد، الاقليـة الكرديـة في سـوريا، جامعـة بغـداد- كليـة العلـوم السياسـية، مركـز دراسـات العـالم الثالـث، بغـداد ١٩٨٨، للتـداول المحـدود.
٤٥- دسـتور الجمهوريـة العربيـة السـورية ١٩٧٣، والمعـدل بالقانـون رقـم ٦ لعـام ٢٠٠٠، مؤسسـة النـوري، دمشـق ٢٠٠٢.
٤٦- صـلاح بدرالديـن، غـرب كردسـتان دراسـة تأريخيـة، سياسـية – وثائقيـة - موجـزة، مطبعـة الاتحـاد، برليـن ١٩٩٨، الطبعـة الاولـى.
٤٧- مشروع دستور جمهورية العراق، دار الجماهير للصحافة، بغداد ١٩٩٠.
٤٨- شـەهيد سەربەسـت مەحمـوود، سـەرخۆبوون تاكـە چارەسـەرە، لـە بڵاوكراوەكانـی مەكتەبـی ناوەنـدی ڕێكخسـتنی YNDK، چاپخانـەی ئۆفسـێتی هەولێـر- باشـووری كوردسـتان- ٢٠٠٢.
٤٩- صادق صالح العاني، الأطلس العام، مطبعة الرصافي، بغداد- ١٩٩٣.
٥٠- د. انـور مهـدي صالـح ويوسـف يحيـى طعـماس، الجغرافيـة العامـة للقـارات، مطابـع دار الحكمـه للطباعـه والنـشر، اربيـل- ١٩٩٠.
٥١- الجبهـة الديمقراطيـة الكرديـة في سـوريا، البرنامـج السـياسي ونظـام الداخـلي، بـلا.
٥٢- محمـد عـلي الصويـركي الكـردي، عـمان تأريـخ وحضـارة وآثـار (المدينـه والمحافظـة)، دار عـمار، جمعيـة عـمال المطابـع التعاونيـة، الاردن- ٢٠٠٠، الطبعـة الاولـى.
٥٣- صـلاح عصـام ابـو شـقرا، الاكـراد شـعب المعانـاة (نافـذة علـى واقعهـم في لبنـان والعـالم)، دار الهـادي للطباعـة والنـشر والتوزيـع، بيـروت- ١٩٩٩، الطبعـة الاولـى.

ب- گۆڤار

١- کاوە نـادر، کۆلۆنیالیزمـی عێراقـی و راگواسـتن و بەعەرەبکردنـی کوردسـتان، گۆڤـاری سـەرخۆبوون، ژمـارە ٧و ٨ی هاویـن و پایـزی ٢٧٠١ی کـوردی، هەولێـر ٢٠٠١.
٢- هەڤبەنـدی دیموکراتـی کـورد لەسـوریا، بەعەرەبکردنـی گونـدو شـارۆچکە کوردییـەکان، گۆڤـاری سـەرخۆبوون ژمـارە (٤)ی بەهـاری ٢٧٠٠ی کـوردی، هەولێـر ٢٠٠٠.
٣- بەشـی دوومـی بەعەرەبکردنـی گونـدو شـارۆچکە کوردییـەکان، گۆڤـاری سـەرخۆبوون، ژمـارە ٥ و ٦ی هاویـن و پایـزی (٢٧٠٠)ی کـوردی، هەولێـر ٢٠٠٠.
٤- علـی شـمدین، الحـوار العـربي الكـردي، مجلـة المنـبر، العـدد الاول- آذار ١٩٩٩، سـوريا- ١٩٩٩.
٥- کەریـم شـارەزا، برایماغـای بایزاغـای دزەیـی و بەربەسـتکردنی بەعارەبکردنـی دەشـتی مەخمـوور، گۆڤـاری قەرەچـووغ، ژمـارە ٣ و ٤ی پایـزو زسـتانی ٢٦٩٩ی کـوردی، هەولێـر ١٩٩٩.
٦- ئـازاد مسـتەفا، کـوردو دوژمنەکانـی، گۆڤـاری پەیڤـی نـوێ، ژمـارە ٢ خولـی دووەم، بەهـاری ١٩٩٢، لەنـدەن- ١٩٩٢.
٧- عـماد عبدالقـادر محمـد سـعيد البريفـكاني، سـاطع الحـصري ومسـألة التدريـس باللغـة الكورديـة، مجلـة مەتيـن- العـدد ٩٩- نيسـان ٢٠٠٠، دهـوك ٢٠٠٠.
٨- مـەلا عبداللطيـف بامۆكـی- تەعریـب سـەرچاوەی هەمـوو تاوانەکانـە، گۆڤـاری خـۆری ئیسـلام، ژمـارە- ١٦- سـاڵی چـوارەم- جۆزەردانـی ٢٧٠٢ی کـوردی، هەولێـر- ٢٠٠٢.
٩- جـەلال جەوهـەر، (٨٠) سـاڵ تەعریبکردنـی کوردسـتان، گۆڤـاری کەرکـوك،

ژمــارە ٤ی بەهــاری ۲۰۰۰، ســلێمانی ۲۰۰۰.
١٠- جــەزا تەوفیــق تالــب، پێکهاتــەی نەتەوەیــی دانیشــتوان لــە کوردســتاندا، گۆڤــاری ســەنتەری لێکۆڵینــەوەی ســتراتیجی، ژمــارە ۲- ســاڵی حەوتــەم- مایســی ۱۹۹۹، ســلێمانی ۱۹۹۹.
١١- چیــا، راگواســتنی ناوچــە ســنورییەکانی کوردســتان، گۆڤــاری سیاســەتی دەولــی، ژمــارە ۲- ســاڵی دووەم- تەمــوزی ۱۹۹۳- هەولێــر- ۱۹۹۳.
١٢- د.کازم حەبیــب، مەینەتــی کــوردە فەیلییەکانــی عێــراق، گۆڤــاری ســەنتەری برایەتــی، ژمــارە ۲٥ی پایــزی ۲۰۰۲، هەولێــر ۲۰۰۲.
١٣- ابــو روژ، نبــذة التأریخیــة حــول قصبــة عیــن ســفني- الشــیخان، مجلــة لالــش، العــدد ١٢- کانــون الثــاني ۲۰۰۰، دهــوك- ۲۰۰۰.
١٤- د.خەلیــل ئیســماعیل محەممــەد، کــورد لــە ســەرژمێرە رەســمییەکانی عێراقــدا، گۆڤــاری ســەنتەری لێکۆڵینــەوەی ســتراتیجی، ژمــارە (۲) ســاڵی شەشــەم- مایســی ۱۹۹۸- ســلێمانی- ۱۹۹۸.
١٥- گۆڤــاری گــوڵان، ژمــارە ۳۹۹ی ۲۰۰۲/۹/١٢، ژمــارە ٤۰١ی ۲۰۰۲/۹/۲٦، هەولێــر- ۲۰۰۲.
١٦- دیڤیــد مکدویــل، اکــراد لبنــان، ترجمــة: راج آل محمــد، مجلــة الأجــراس، العــدد ١٤ لســنة ۲۰۰۲، ســوریا- ۲۰۰۲.
١٧- عصمــت شریــف وانــلي، الاکــراد في ســوریا ولبنــان، مجلــة دراســات کردیــة، العــدد ٤ (۸) الســنة التاســعة ۱۹۹۳- پاریــس- ۱۹۹۳.
١٨- ریبــوار عبدالرحمــن، الاکــراد في لبنــان، مجلــة ئــالای ئیســلام، العــدد الاول ، الســنة الحادیــة عــشرة ابریــل ۱۹۹۷.
١٩- گۆڤاری کەرکوك، ژمارە (١) ساڵی چوارەم، هاوینی ۲۰۰۲، سلێمانی ۲۰۰۲.

ج- رۆژنامە:

١- ئـاڵا- ئۆرگانـی پارتـی سـەربەخۆیی کوردسـتان، ژمـارە ٥ سـاڵی حەوتـەم- رەشـەممەی ١٩٩٣، سـوێد- ١٩٩٣.

٢- التجمـع- ناطقـة باسـم التجمـع الديمقراطـي السـوري، العـدد ٧ السـنة الثانيـة، ايلـول ٢٠٠٠، سـوريا ٢٠٠٠، والعـدد (٩) السـنة الثانيـة - شـباط ٢٠٠١.

٣- الوقائـع العراقيـه، العـدد ٢٨٢٩ فـى ١٩٨١/٥/١١، والعـدد ٣٢٣٢ فـى ١٩٨٨/١٢/١٢، والعـدد ٣٢٨٧ فـى ١٩٨٩/١٠/٢٣.

٤- الوحـده- الجريـدة المركزيـة لحـزب الوحـدة الديمقراطـي الكـردي في سـوريا (يكيتـي)، العـدد ١٠٣ فـى كانـون الثانـى ٢٠٠٢ والعـدد ١٠٦ فـى نيسـان ٢٠٠٢، والعـدد ١٠٧ فـى أيـار ٢٠٠٢، سـوريا ٢٠٠٢.

٥- الجبهـة - ناطقـة باسـم الجبهـة الديمقراطيـة الكرديـة في سـوريا B.D.K.S، العـدد ٨ كانـون الثـاني ٢٠٠٢، والعـدد ١٤ تمـوز ٢٠٠٢، والعـدد ١٥ آب ٢٠٠٢، سـوريا.

٦- صـوت الاكـراد - الجريـدة المركزيـة للحـزب الديمقراطـي الكـردي في سـوريا (اليـارتي)، العـدد ٣٣٣ آب ٢٠٠٢، سـوريا- ٢٠٠٢.

٧- يكيتـي - نـشرة شـهرية تصدرهـا اللجنـة المركزيـة لحـزب يكيتـي الكـردي في سـوريا، العـدد ٦٠ نيسـان ٢٠٠٠، والعـدد ٦٩ كانـون الثـاني ٢٠٠١، والعـدد ٨٨ آب ٢٠٠٢- سـوريا.

٨- ژین، ژمارە ١٥٧٦ی رۆژی دووشەممە ١٩٦٠/١٠/١٠.

٩- کوردسـتانی نـوێ، ژمـارە ٢٦٨٠ی ٢٠٠٢/٢/١٠و، ژمـارە ٢٥٨٩ی ٢٠٠٢/٢/٢٠ و، ژمـارە ٢٨٢٠ی ٢٠٠٢/٧/٢٩.

١٠- خەبـات- لسـان حـال الحـزب الديمقراطـي الكردسـتاني، العـدد ١٠٩٦- الجمعـة ٢٠٠٢/٩/٢٠، والعـدد ١٠٩٢ الجمعـة ٢٠٠٢/٨/٢٣.

١١- طريـق الشـعب- الجريـدة المركزيـة للحـزب اليسـاري الكـردي في سـوريا، العـدد ٣٢٨- آب ٢٠٠٢.

١٢- رۆژنامەی میدیا، ئۆرگانی ناوەندی YNDK ، ژمارە ٦١ی ٢٠٠٠/٢/١٥.

١٣- دسـتور الجمهوريـة الفدراليـة العراقيـة ودسـتور اقليـم كوردسـتان العـراق (مـشروع الحـزب الديمقراطـي الكوردسـتاني)، ملحـق جريـدة خەبـات العـدد ١٠٨٩ فـی ٢٠٠٢/٨/٢.

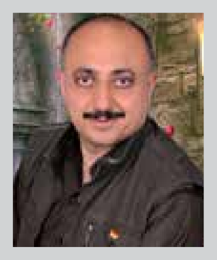

- غەفوور تاهیر سەعید ناسراو بە (غەفوور مەخمووری).
- ساڵی ١٩٧٠ لە گوندی کەندی قەلان (وادي الغراب)ی سەر بە قەزای مەخموور لە دایکبووە.
- خوێندنی سەرەتایی لە قوتابخانەی میجانی سەرەتایی لە گوندی (مشار) تەواوکردووە.
- خوێندنی ناوەندی و ئامادەیی لە مەخموور و هەولێر تەواو کردووە.
- دەرچووی کۆلێژی ئادابی - زانکۆی سەلاحەددین - هەولێرە.
- لە ساڵی 1995 بە هاوکاری کۆمەڵێ کەسایەتی نەتەوەیی و وڵاتپارێز یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان YNDKی دامەزراندووە.
- سکرتێری گشتیی یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان YNDKە.
- ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بووە لە خولی دووەم (٢٠٠٥ تا ٢٠٠٩).
- ئەندامی کارای سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستانە.
- ئەندامی کارای فیدراسیۆنی رۆژنامەنووسانی جیهانە IFJ.
- ئەندامی یەکێتی نووسەرانی کوردە.
- ئەندامی گەڕی یەکەمی دیالۆگی کوردی - عەرەبی بوو کە لە مایسی ١٩٩٨ لە قاهیرەی پایتەختی میسر بەسترا.
- کارگێری لێژنەی باڵای بەرەنگاربوونەوەی بەعەرەبکردنی کوردستانە.
- ئەندامی لێژنەی ئامادەکاری کۆنگرەی نەتەوەیی کوردە.
- ئەندامی کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان KNK ە.
- خاوەن ئیمتیازی رۆژنامەی (میدیا)یە.
- سەرۆکی ئەنجوومەنی بەڕێوەبردنی گۆڤاری (سەرخۆبوون)ە.
- ئەندامی زۆربەی زۆری کۆنگرە و کۆنفرانسە سیاسی و ئەکادیمییەکان بووە کە لە کوردستان و دەرەوە بەستراون.
- کۆمەڵێ وتار و لێکۆڵینەوەی هزری و رۆشنبیری و ئەدەبی لە گۆڤار و رۆژنامەکانی کوردستاندا بڵاوکردۆتەوە.

● تا ئێستا ئەم كتێبانەی بە چاپ گەیاندووە، كە ئەمانەن:

١- سەرەتایەك بۆ حەیران كورتەیەك لە ژیانی حەمەد بەگی، چاپی یەكەم، ١٩٨٩

٢- بناری قەرەچووغ، چاپی یەكەم، ١٩٩٠ .

٣- سێ تیشك لە پەنجەرەی شیعرەوە، چاپی یەكەم، ١٩٩١ .

٤- حوارات حول القضية الكوردية، الطبعة الأولى، ٢٠٠٠ .

٥- حەیران (چەمك - ناوەڕۆك - سەرهەڵدان)، چاپی یەكەم، ٢٠٠١ .

٦- بەعەرەبكردنی كوردستان، چاپی یەكەم، ٢٠٠٢ .

٧- تعريب كوردستان، الطبعة الأولى، ٢٠٠٦ .

٨- بەعەرەبكردنی كوردستان، چاپی دووەم، ٢٠٠٦ .

٩- بصراحة، الجزء الاول، الطبعة الأولى، ٢٠١٠ .

١٠- هەگبەی مەخمووری، بەرگی یەكەم، چاپی یەكەم، ٢٠١٠ .

١١- بەعەرەبكردنی كوردستان، چاپی سێیەم، ٢٠١٠ .

١٢- عومەر خامۆش (كۆشیعر)، چاپی یەكەم، ٢٠١٢ .

١٣- تعريب كوردستان، الطبعة الثانية، ٢٠١٣ .

١٤- كۆنگرەی نەتەوەیی كورد ... ئەركە هەنووكەیی و ئامانجە ستراتیژییەكان، چاپی یەكەم، ٢٠١٦ .

١٥- الحيران (مفهوما ومضمونا وظهورا)، الطبعة الأولى، ٢٠١٧ .

١٦- نحو حرية واستقلال كوردستان، الطبعة الأولى، ٢٠١٧ .

١٧- مسعود البارزاني رمز البێشمەرگايتي والمقاومة القومية، الطبعة الأولى، ٢٠١٨ .

١٨- هزر و رامان، چاپی یەكەم، ٢٠١٩ .

١٩- الإتحاد القومي الديمقراطي الكوردستاني YNDK (اليوبيل الفضي ١٩٩٥ – ٢٠٢٠)، الطبعة الأولى، ٢٠٢٠ .

٢٠ – یەكێتی نەتەوەیی دیموكراتی كوردستان YNDK (یۆبیلی زیوین ١٩٩٥ – ٢٠٢٠)، ٢٠٢٠ . (كوردية).

٢١- استقلال كوردستان (الأفكار و التأملات)، الطبعة الأولى، ٢٠٢٠ .

٢٢- تعريب كوردستان ، الطبعة الثالثة ، ٢٠٢٠ .

٢٣- بەعەرەبكردنی كوردستان ، چاپی چوارەم ، ٢٠٢٠ .

Ghafour Makhmouri

Kurdistan Arabization

Arabization … Risks … Confrontation

تائێستا زۆر کەم لەسەر تاوانی بەعەرەبکردنی کوردستان نووسراوەو، بایەخێکی تەواوی پێنەدراوە، کە دەبووا پرسێکی وا گرنگ و چارەنووسساز تائێستا چەندین لێکۆڵینەوەی ئەکادیمی لەبارەوە بکرابووایە، ئەگەر سەرنج بدەین جگە لەچەند نووسین و وتارو ناميلكەيەك شتێکی تر شك نابەین، ئەوە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە گەورەیی مەترسی و هەڕەشەکانی ئەو پیلانە و دڕندەیی داگیرکەرانی کوردستان وایانکرد، کە ئەم لێکۆڵینەوە ئەکادیمییە لەسەر تاوان و پیلانی راگواستن و بەعەرەبکردنی کوردستان بەئەنجام بگەیەنم.

غەفوور مەخمووری

KURDISTAN 2020